

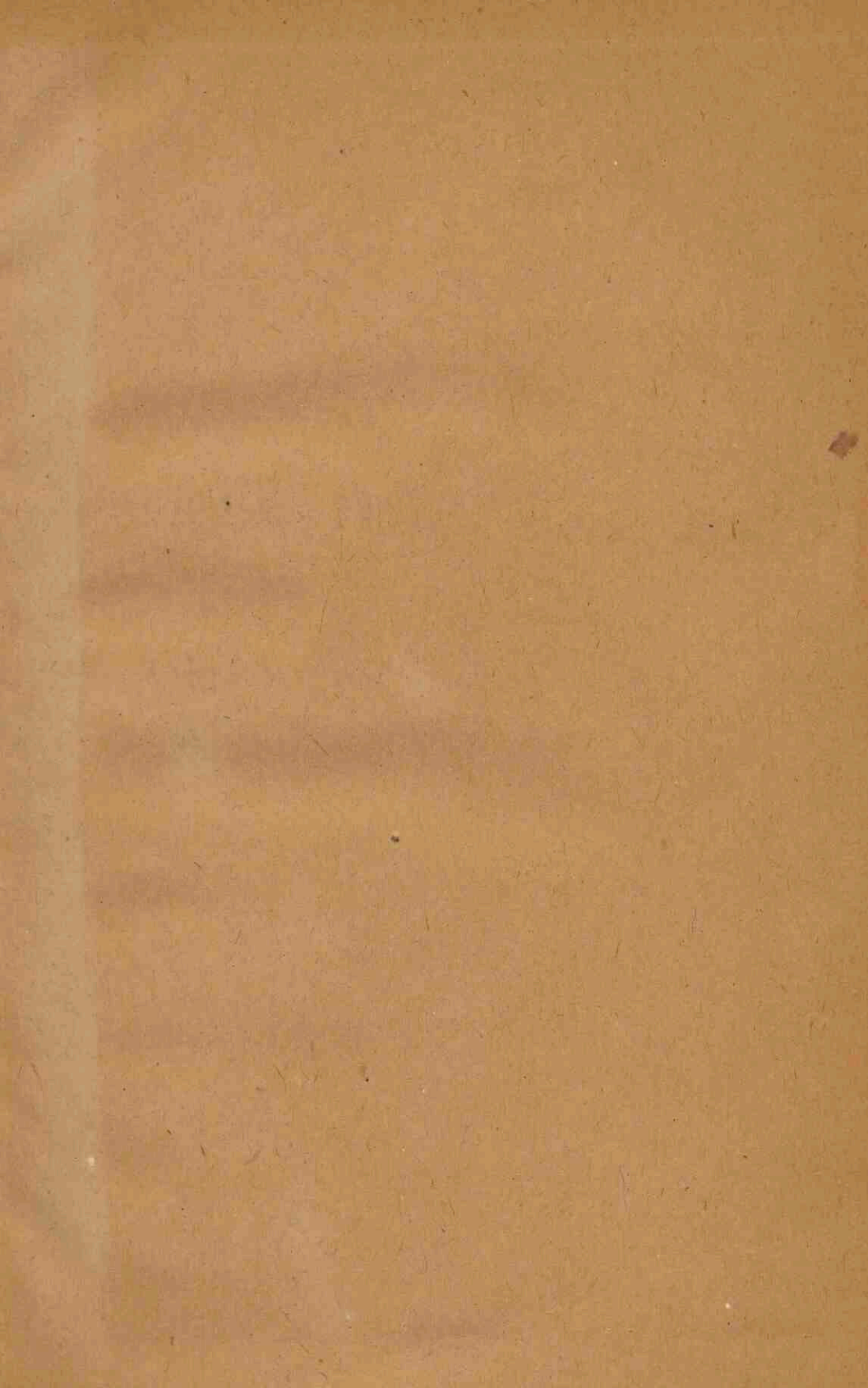

De hoefsmid : geïllustreerd maandblad voor hoefsmeden en anderen die in het hoefbeslag belang stellen in Nederland.

<https://hdl.handle.net/1874/328518>

DE HOEFSMID.

1918.

4397

DE HOEFSMID.

Geïllustreerd Maandblad voor hoefsmeden en anderen
die in het hoefbeslag belang stellen.

ONDER MEDEWERKING

VAN

onderscheidene deskundigen.

GEREDIGEERD EN UITGEGEVEN

DOOR

A. W. HEIDEMA.

XXIIIe Jaargang.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0851 7793

INHOUD.

De titels, voorzien van een †, geven artikelen aan waarbij een of meer afbeeldingen of figuren behooren, — artikelen met * zijn bijdragen onder een afzonderlijk hoofd, de overigen zijn korte mededeelingen.

De Romeinsche cijfers duiden het nummer der aflevering aan, de gewone de bladzijden.

***A**anbevolen hoefsmeden in Friesland. VII 111.

Aanvoer van kolen en ijzer uit Duitschland. XI 177.

*†Almelo. Hoefbeslag te —. I 5.

Beervoetigheid (zie Vragen en antwoorden) XII 194.

Beslagprijzen (zie ingezonden stukken). I 12; II 26; III 36; IV 61; V 79.

*†Bolsward. Hoefbeslag te —. IX 135.

Cursus in hoefbeslag te Appingedam. VI 98.

” ” ” ” Buggenum. VI 98.

” ” ” ” 's Gravenhage. V 82.

” ” ” ” Haarlem. IX 145.

” ” ” ” Harlingen. IV 62.

” ” ” ” Heerlen. VI 98.

” ” ” ” Utrecht. IV 62.

***D**eventer. Het hoefbeslag te —. II 19.

*†Dokkum. Het hoefbeslag te —. X 151.

*†Duitsche eenheid? XII 188.

***E**xamen voor onderwijzer in practisch hoefbeslag te Utrecht. II 25, 30; *†III 35.

*†**F**raneker. Het hoefbeslag te —. VIII 119.

Gebrek aan zolen. XI 175.

*Groningen. Het hoefbeslag te —. X 156; *†XI 167.

***H**arlingen. Het hoefbeslag te —. VIII 124.

*†Heerenveen. Het hoefbeslag te —. VI 90.

***H**oef met ondergeschoven verzenen. VII 109.

Hoefsmidsvak. Verheffing v. h. — XII 185.
Hoefbeslag bij officiersdienstpaarden. VI 99.

* ” in Friesland. VI 87; VII 103; VIII 119; IX 135; *†X 151.

***H**oefbeslag in Groningen. X 156; *†XI 167.

*† ” in Twente I 5.

*† ” te Bolsward. IX 135.

* ” ” Deventer. II 19.

*† ” ” Dokkum. X 151.

*† ” ” Franeker. VIII 119.

*† ” ” Groningen. XI 167.

* ” ” Harlingen. VIII 124.

*† ” ” Heerenveen. VI 90.

* ” ” Kampen. IV 56.

* ” ” Leeuwarden. VII 103.

*† ” ” Zwolle. IV 51.

Hoefbevangenheid. XII 191.

*†Hoefkunde. Instituut voor —. V 67.

***H**oefsmeden, verbeterd nu positie. XII 183.

Hoefsmidsschool te Amersfoort. I 13; II 30; IV 61; VI 99; VII 112; VIII 129; IX 145; X 160; XII 190.

*†**H**oefijzer. Het klem — van Huijsman. V 75.

Ingezonden stukken. I 12: Prijzen voor hoefbeslag; II 26: Bezoldiging militaire Hoefsmeden; Ontwerp-berekening hoefbeslag kosten; III 36: Militaire hoefsmeden; Prijsberekening hoefbeslag; IV 59: Toelagen mil. hoefsmeden; Prijsberekening hoefbeslag; V 79; Prijsberekening hoefbeslag; Opr. v. pr. en het beslag der toekomst; VI 94: Beslag bij knolhoeven; Bescherming v. h. paard bij hoefbeslag; VIII 128: Hoefbeslag te Leeuwarden; IX 143: Hoefbeslag te Franeker; X 159: Rechtspositie, militaire hoefsmeden; XI 172: Rechtspositie mil. hoefsmeden; Raspen bij hoefbeslag.

Inrichting voor hoefbeslag te Groningen. II 29; IV 62; V 82; VI 98; IX 145; X 161; XI 175.

*†Instituut voor Hoefkunde te Utrecht. V 67.

- ***K**ampen. Het hoefbeslag te —. IV 56.
 *†**K**lemhoefijzer van Huijsman. V 75.
 †**K**noelhoeven. Nieuw beslag bij —. VI 94.

Laméris, J. In memoriam — VII 113.
 ***L**eeuwarden. Het hoefbeslag te —. VII 103.

Mededeelingen over het smidsvak, vallende buiten het hoefbeslag. I 15: wenken uit de practijk; II 31: las-schen van staal en ijzer; III 46: „opgelegd” of „double” staal; IV 62: iets over sneldraaistaal; VII 115: smeermiddelen; VIII 130: over pak-king; IX 146: enkele bijzondere hardmethodes; X 163: kunstmatige oppervlaksharding; XII 195. Staal-fabricage.

Memoriam. In — J. Laméris. VII 113.
 Militaire Hoefsmeden. Positie —. II 26; III 36; IV 59; X 159; XI 172.
 Militaire Hoefsmidsschool te Amersfoort. I 13; II 30; IV 61; VI 99; VII 112; VIII 129; IX 145; X 160; XII 190.

*†**N**oodijzers, XII 184.
 Nijverheidslaboratorium te Delft. X 161.

***O**ndergeschoven verzenen. De hoef-met — VII 109.

*†**O**nderwijzers in practisch hoefbeslag. III 35; *V 77 (verslag vergadering); X 161.

Persoverzicht. I 14: Hoefsmidsschool te Dresden; II 30: Hoefijzer Dr. Stark-

Guther; III 43: Steenkoollagen in Nederland; VIII 129: Steenkolen op Spitsbergen; IJzerprijzen in Duitsch-land; X 162: De draagrand bij den beslagen hoef; Beslag bij het Javaan-sche rund; XI 177: De dikte v. d. hoornavond, hoefmechanisme, ijzer-fabrikage in Zweden, Amerik. ijzer-en staalmarkt.

***P**ositieverbetering van hoefsmeden XII 183.

Prijsboek van Smidswerk. I 15.
 Prijsberekening hoefbeslag I 12; II 26; III 36; IV 60; V 79.

Rechtspositie militaire hoefsmeden. II 26; III 36; IV 59; X 159; XI 172.
 Rijksnijverheidslaboratorium te Delft X 161.

Rotstralen. Verkeerd geneesmiddel voor —. I 12.

*†**S**neek. Hoefbeslag te —. IX 138.
 Steenkoollagen. III 43.

Vakschoolmuseum. XII 188.
 Veerklem-hoefijzer van v. Angeren. III 42.

***V**erheffing v.h. hoefsmidsvak. XII 185.

***V**ereeniging van onderwijzers in prac-tisch hoefbeslag (verslag jaarver-gadering). V 77.

Vereeniging tot veredeling v.h. ambacht. V 83.

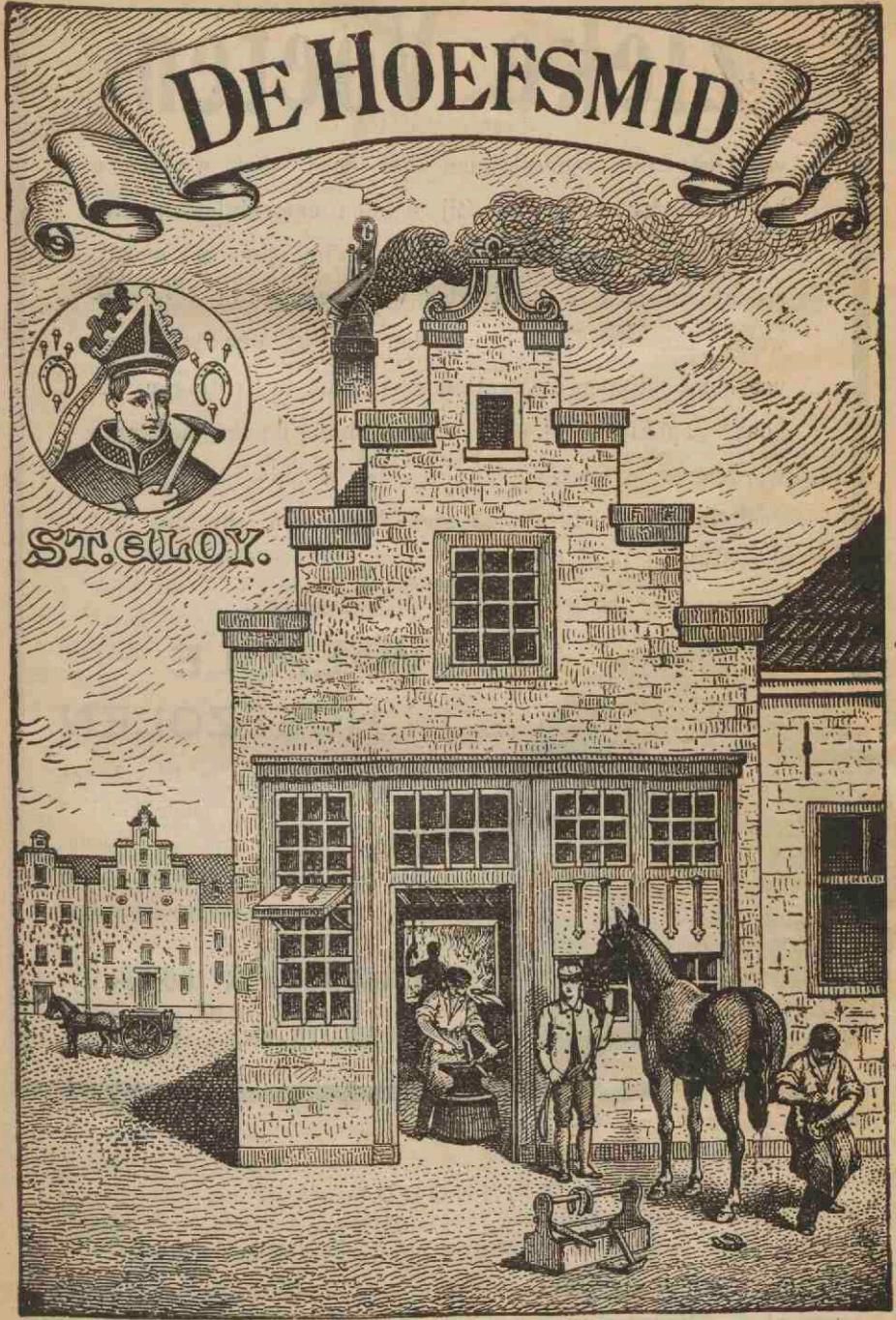
Vragen en antwoorden. XII 194.

IJzerprijzen. XI 176.

*†**Z**wolle. Het hoefbeslag te —. IV 51.

nr. 397

23e Jaargang. — Aflevering 1. — 15 Jan. 1918.

REDACTEUR-UITGEVER: A. W. HEIDEMA te 'S GRAVENHAGE.

Zieke Voeten

voorkomt en geneest men het best met walpole rubber hoefzolen. Zij hebben een stalen plaat, waardoor een onveranderlijk draagvlak gevormd wordt, zoodat de zool nooit in den voet gedrukt of deze verwond kan worden. De rubber breekt den schok en voorkomt slippen en vallen op gladde bestratingen, als hout, asphalt e. d. De stalen plaat maakt het slap worden of afbreken van de zolen onmogelijk; zij gaan veel langer mede dan andere zolen en zijn dus het voordeeligst in het gebruik.

WALPOLE HOEFZOLEN

zijn verkrijgbaar in 13 grootten en 2 verschillende modellen! Volledige prijscourant van zolen, nagels, raspen enz. wordt U op aanvraag franco toegezonden door

Lambert & Company,
Leuvehaven 66, Rotterdam.

INHOUD.

1917—1918. — Een en ander over het hoefbeslag in de provincie Overijssel (*Vervolg*). — Ingezonden stukken. — Korte mededeelingen. — Persoverzicht. — Mededeelingen over het smidsvak, vallende buiten het hoefbeslag. — Advertentiën.

1917—1918.

De voornaamste grondstoffen voor het smidsbedrijf, ijzer en smekolen, moeten uit het buitenland komen. De landen, waaruit Nederland deze betrok, zijn sedert Augustus 1914 alle in den oorlog betrokken geworden, met uitzondering van Zweden, doch om thans uit laatstgenoemd land ijzer te verkrijgen, is door verschillende omstandigheden, vrijwel onmogelijk. Het gevolg van dezen toestand is dat de invoer van ijzer en kolen dikwijls geheel stop heeft gestaan en dat slechts met moeite, en door het leveren onzerzijds van kaas, boter, vleesch, groenten, rundvee, varkens, paarden, schapen enz., af en toe invoer wordt verkregen tegen . . . zeer verhoogde prijzen.

De duurdere grondstoffen zijn oorzaak dat de af te leveren werkstukken hooger geprijsd moesten worden. Het enorme prijsverschil noodzaakte daartoe. Aan deze prijsverhoging zijn voor- en nadeelen verbonden. Over het algemeen werd het werk, inzonderheid van den hoefsmid, te slecht betaald. Wij willen hopen dat de tijd bijdraagt dat hierin, ook over het algemeen, een radicale verbetering komt en behouden blijft. Als een nadeel van de prijsverhoging mag slaptte in het bedrijf worden gerekend. De klanten houden veel werk terug, in afwachting van goedkoopere tijden. De speciale hoefsmeden gevoelen dit laatste wel minder, doch we weten dat vooral op het platteland vele smederijen gemengde bedrijven zijn. Het terughouden van werk voorkomt wel een grootere vraag naar het moeilijk verkrijgbare ijzer en de kolen, doch wil de smid tot zijn verdienste komen, dan geeft het eenige aanleiding om de prijzen voor de af te leveren werkstukken met de noodige procenten te verhoogen, of het leidt tot inkrimping van zijn zaak, wat geen van beide gewenscht is.

Vooraf in 1917 is ervaren, dat de tijdsomstandigheden het smidsbedrijf in zijn geheel omvang terdege treffen. Dat zulks in 1918 niet nog erger worde! Laten we hopen dat het jaar 1918 de tijden weer meer normaal doet worden. Eenerzijds lijkt het daar thans nog niet veel op, doch anderzijds zijn er teekenen waarin men gaarne een begin van het einde van den oorlog wil zien.

Wanneer we het afgelopen jaar 1917 overzien, dan valt het op dat het Vereenigingsleven bij de smeden beter tot ontwikkeling komt. De gevolgen daarvan zullen ongetwijfeld nuttig en gunstig zijn. De Bond van Smedenpatroons, die op 22 Aug. '17 te Zwolle eene vergadering hield, kon aankondigen dat het aantal leden met 1569 was toegenomen en daarmee was geklommen tot 2916. Afdelingen van dezen Bond kondigen — meer dan anders het geval was — o.a. de prijzen voor het beslag in haar district aan door middel van in de hoefsmederijen geplaatste bordjes, zoodat ieder eigenaar van paarden kan zien dat de prijs in de geheele streek dezelfde is. Dat voorkomt veel onnoodig gepraat over die prijzen. — Waar geen afdee-

lingen van den Bond zijn gevestigd, hooren we ook van aaneensluiting der hoefsmeden. Op het wenschelijke van aaneensluiting wezen we vroeger reeds en zulks had al veel eerder meer algemeen moeten worden. De hoefsmeden hebben elkaar te lang als concurrenten beschouwd en daardoor hunne inkomsten benadeeld. Hij, die zelf weinig ontvangt, kan bezwaarlijk billijke loonen aan het personeel uitkeeren. Het hoefsmidsvak heeft uit zoodanig oogpunt ook thans te weinig aantrekkelijks, in vergelijking tot andere vakken. We vernamen tenminste dat in de steden de aanbieding van jongens-leerlingen zeer klein is, — ja dat men zelfs de grootste moeite heeft om die te verkrijgen. Het vak zelf heeft anders toch wel recht op alle waardeering en het zou jammer zijn wanneer het finantieele gedeelte zijn schaduwzijde mocht blijven. Daarom is aller medewerking noodig om het vak tot een zoodanig peil op te voeren, dat een gediplomeerde er niet aan zal behoeven te denken een ander terrein te kiezen, welk laatste thans nog maar al te vaak wordt vernomen.

Het aantal gediplomeerde hoefsmeden is in 1917 weer belangrijk vergroot. — De cursus tot opleiding van „onderwijzers in practisch hoefbeslag”, verbonden aan 's Rijks Veeartsenijschool te Utrecht, leverde in Januari 1917 zes zoodanige onderwijzers af en zette zijn taak daarna met 6 nieuwe kandidaten voort. De laatste 6 werden gekozen uit 21 aspiranten. — De Rij- en Hoefsmidsschool te Amersfoort heeft zich beijverd om vele militairen en ook burgers tot bekwame hoefsmeden te vormen. Niet minder dan 73 verlieten in 1917 de school met een diploma. — De Inrichting voor hoefbeslag te Groningen kwijnt als leerschool in den mobilisatie-tijd. De meeste leerlingplaatsen bleven onbezet. De smederij is druk beklant, zoodat het dienstpersoneel moest worden uitgebreid. — De mobilisatie-tijd werkt ook belemmerend op onderscheidene z.g.n. 2-jaarlijksche cursussen. Het aantal leerlingen is geringer dan vroeger en enkele cursussen zijn door onvoldoende deelname tijdelijk vervallen. Aan de eindexamens van die 2-jarige cursussen zijn geslaagd: te Appingedam alle 8 deelnemers, te Oss alle 6, te Arnhem alle 11, te Geldermalsen alle 7, te Neede 6 van de 8, te Dokkum alle 9 en te Sneek 6 van de 8 leerlingen.

Eenheid in de examen-eischen voor de onderscheidene cursussen is nog niet bereikt, maar daartoe komt het in 1918 wellicht weder een stap nader.

Als nieuws op hoefbeslag-gebied is in 1917 melding gemaakt van een noodijzer van Koelman te Alkmaar, waarvan na de publicatie niet meer is vernomen. Dit laatste kan gelegen zijn in het feit dat de aanwending van zulke ijzers tot enkele uitzonderingsgevallen beperkt blijft. Voorts is aanbevolen om, ter vervanging van kunsthoorn, dat moeilijk verkrijgbaar wordt, leeren randen te gebruiken, welke goed voldoen. — Van groot belang kan de oprichting van een Nederlandsche ijzer- en staalfabriek aan den Hoek van Holland worden. Dit in 1917 gerijpte denkbeeld schijnt in vervulling te komen, waardoor ons land ten opzichte van ijzer- en staalwaren veel meer onafhankelijk van het buitenland wordt.

Uit de beschrijvingen, die gedurende 1917 over het hoefbeslag in verschillende grootere en kleinere plaatsen van ons land in „De Hoefsmid” zijn opgenomen, is gebleken, dat het vlakke beslag gaandeweg meer veld

wint, hetgeen vooral voor de paarden zelf een gunstig verschijnsel is.

De meeningen over de fabriekszijzers liepen dikwijls typisch uiteen. Uit de hand vervaardigde ijzers behouden evenwel nog de eereplaats en dat zal altijd zoo blijven.

Moge 1918 een goed jaar worden, inzonderheid voor de hoefsmeden en het hoefsmidsvak, zoowel wat de ontwikkeling als de verbetering van de positie betreft!

EEN EN ANDER OVER HET HOEFBESLAG IN DE PROVINCIE OVERIJSSSEL,

door

Dr. Gallandat Huet, Kapl. Paardenarts.

Twente (Vervolg).

Almelo. Het was den 3^{en} December l.l. dat ik mij voorgesteld had om een bezoek te brengen aan Almelo — de derde plaats van Twente —, na Enschede en Hengelo zeker wel de belangrijkste stad in die streek.

Naar aanleiding van mijne ervaring in deze beide plaatsen opgedaan, zoowel wat betreft de aangename kennismaking met de verschillende patroons als ook de goede ontwikkeling waarop het hoefsmidsvak aldaar staat, zoo was ook ditmaal mijne verwachting groot en het doet mij genoegen te kunnen zeggen dat deze verwachting in alle opzichten bevredigd werd.

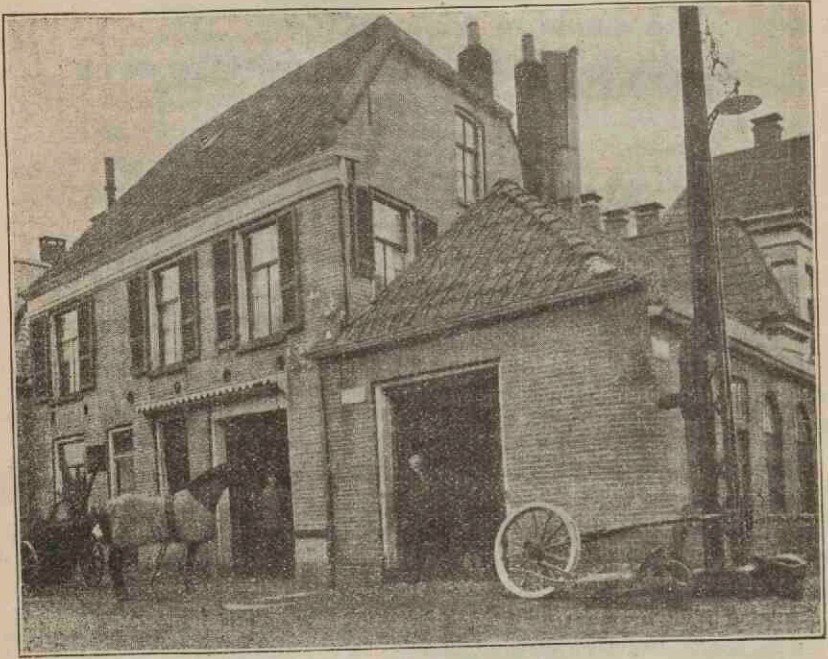
Toen ik op reis ging, meende ik een zeer slechten dag te hebben getroffen; vinnige koude, hagel- en sneeuwbuien en een tweedaagschen geweldigen storm, kortom de natuur toonde zich niet van de voordeeligste zijde en een lange spoorreis in een onverwarmden trein stemt ook niet opwekkend. Ik vleide mij er echter mede dat het pas de eerste winterdag was, — dat het nog wel veel kouder en ongezelliger zou worden en dat de winter ook niet de tijd is om op mooi weer te kunnen rekenen.

Weinig dacht ik bij deze bespiegelingen in den trein, dat ik voor mijn doel eigenlijk geen beteren dag had kunnen kiezen, daar men zich toch een hoefsmederij niet drukker kan voorstellen dan bij een eersten winterdag met sneeuw en vorst. Dan is er met recht werk aan den winkel en geldt in de smederij het „alle hens aan dek”; het loopt den geheelen dag storm, omdat alle „paardentractie” op zoo’n dag onmogelijk is zonder voorbereidende smidshulp. Op zoo’n dag komt ook goed uit welke der klanten, met hoop op blijvend zacht weer, de paarden niet van winterijzers hadden voorzien en uit hoofde van deze overdreven zuinigheid nu in de grootste ongelegenheid zaten.

Almelo is, evenals de overige steden van Twente, een echte fabriekstad en gelegen in een heidestreek waar gaandeweg meer ontginningen worden ondernomen.

De eindelooze heidevelden, hier en daar glooiend verloopend, waren wit besneeuwd; zij gaven nu juist niet den indruk van een welvarende streek en het zal veel arbeid en toewijding kosten alvorens die heide in vruchtbare landerijen is omgezet. In dit opzicht is echter al veel gedaan en de streek wint aan waarde; het hoogere peil, waarop de landbouwende bevolking komt te staan, is in deze mede een waarborg voor toenemende welvaart.

De Overijsselsche Maatschappij van Landbouw verdient in deze ook veel

Smederij van O. H. Rompelman, Grootestraat te Almelo.

lof; de door haar georganiseerde cursussen op landbouwgebied werpen reeds rijpe vruchten af. Het is, dunkt mij, moeilijk om zich op landbouwgebied een grotere voldoening te denken dan wanneer men eertijds woeste gronden herschepen ziet in goed vruchtdragend land. Wanneer dan daarbij de handenarbeid geheel geleid is door de theoretische kennis omtrent ontginning en bemesting, dan is zoo'n verandering zeer zeker wel een dankbare propaganda voor het landbouwonderwijs.

Door het in cultuur brengen der heide ontstaat behoefte aan meerdere en betere wegen, en deze worden ook deels spoedig verhard. Door het ontstaan van deze verharde wegen zijn de boeren verplicht geworden hunne werkpaarden te doen beslaan. Waar men zoo vaak ziet dat boerenpaarden alléén vóór worden beslagen, zoo laten de landbouwers rondom Almelo als regel hunne paarden vierkant beslaan.

Ook neemt de paardenfokkerij toe en vooral legt men zich toe op het opfokken van veulens, d. w. z. niet alleen van de eigen gefokte veulens, doch ook worden veel veulens aangekocht, die dan op 1½-jarigen leeftijd

of ouder weer worden verkocht. Het paardenmateriaal is zeer uiteenlopend; men ziet hier zoowel kleine ponys als zware Belgen, met alle daartusschen liggende overgangen in grootte, hetgeen ook duidelijk uitkomt in de prijslijst der hoefsmeden, zooals hieronder zal blijken.

De fokkerij bepaalde zich vroeger hoofdzakelijk tot het inlandsche lichte paard, doch ook hier gaat men het voordeel van het zware paard inzien; er is hier dan ook een Oldenburgsche yoshengst, Victor genaamd, gestationneerd.

De ontginningen en de paardenfokkerij staan in nauw verband met het hoefsmidsvak; niet alleen wat het aantal paarden betreft, dat in een bloeiende streek natuurlijk direct ten goede van het hoefbeslag komt, doch ook door de meerdere ontwikkeling van de paardenhouders, waarbij verwaarloozing van de hoeven wat op den achtergrond zal treden en een goede smid meer waardeering in zijn werk zal ondervinden. Hij is dan niet de „schoenlapper”, die alleen het hoog noodige repareeren moet, doch hij wordt dan de vertrouwensman, aan wiens praktische ervaring en kennis op hoefbeslaggebied de paardeneigenaar zich geheel moet toevertrouwen.

Almelo was vroeger administratief verdeeld in twee gemeenten, n.l. Stad en Ambt Almelo, ieder met een eigen burgemeester. Het waren echter reeds ineengebouwde gemeenten en het is dan ook later onder één hoofd tot één gemeente vereenigd geworden. Er zijn \pm 22000 inwoners, waarvan een zeer groot deel arbeiders, die meerendeels werken in de textielfabrieken, de levensader voor deze streek.

Vroeger hadden al deze fabrieken hun eigen bedrijfspaarden; tegenwoordig zijn deze paarden haast allen in sleepersbedrijven vereenigd, verscheidene met 7 tot 12 stuks, meest alle van zwaar model.

Behalve deze heeft de gemeente nog 11 zware paarden voor hare eigen bedrijven en ook heeft de petroleum M.P.U. hetzelfde type werkpaard; de overige paarden zijn alle van een lichter slag.

Het stalhoudersbedrijf is nog belangrijk en zoo vindt men verscheidene stalhouders met 10 tot 20 paarden; daarna komen de Lithauers, de hitten voor de lichtere bedrijven, en de boerenpaarden, die ook meest van licht model zijn. Alles te zamen heeft Almelo een paardenstapel van ruim 500 stuks.

Voor het hoefbeslag is dit materiaal aangewezen op drie te Almelo gevestigde hoefsmederijen en wel die van den heer Rompelman in de Grootestraat, van de gebroeders ten Cate in de Oranjestraat en van den heer W. ten Cate in de Molenstraat.

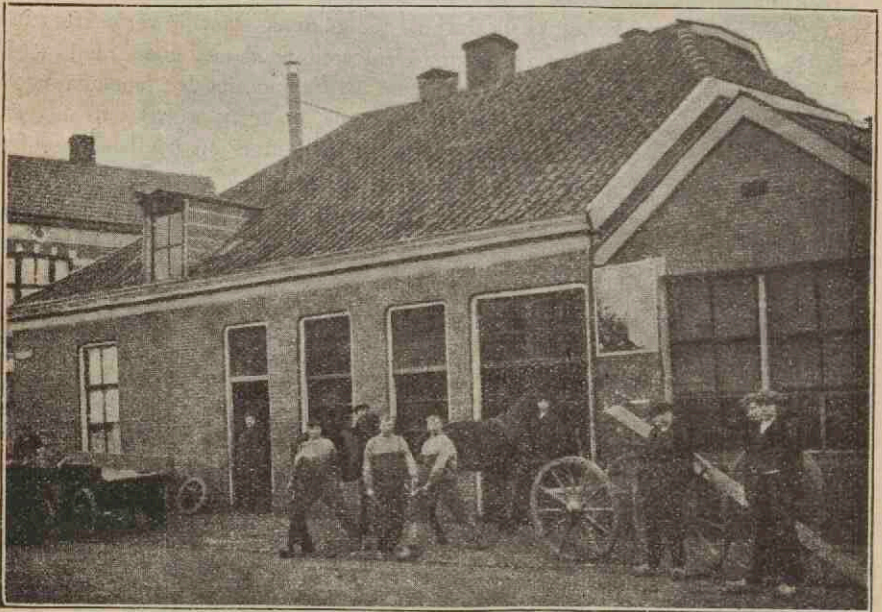
Behalve deze drie hoefsmederijen is sinds kort nog met hoefbeslag begonnen de smid van den Berg.

De drie bovengenoemde zaken zijn alle zeer belangrijk en worden gedreven door patroons die gediplomeerd zijn en meerendeels zelf een werkzaam aandeel aan het hoefbeslag nemen.

Het zijn alle drie gemengde bedrijven, waarbij echter het hoefbeslag een voorname plaats in het bedrijf inneemt. De patroons zijn vereenigd in een bond, welke onder meer de navolgende minimum-prijzen hebben ingevoerd, waaraan door een ieder strikt de hand wordt gehouden.

Vierkant vlak beslag ($\frac{5}{8}$ duim) voor Belgische paarden f 4.40; zware ijzers met stoot en kalkoenen ($\frac{1}{2}$ duim) eveneens f 4.40, vlak beslag ($\frac{1}{2}$ duim) f 4; boerenpaarden en stalhouderspaarden vlak beslag ($\frac{3}{8}$) f 3.60; pony f 3; verleggen van 4 ijzers f 1.80 voor zware en f 1.40 voor lichte paarden; balkijzers 20 cts. extra; winterbeslag 5 cts. voor ieder gat, 8 cts. per stift doch f 7 per 100 stiften. Hierbij dient opgemerkt dat des winters uitsluitend van stiften wordt gebruik gemaakt.

Als merkwaardigheid deelde de heer Rompelman mij mede dat hij uit oude bescheiden, zijn zaak betreffende, had gevonden dat de prijzen van het hoefbeslag meer dan 70 jaar ongewijzigd waren gebleven. Zij vormden groot

Smederij van Gebr. ten Cate, Oranjestraat te Almelo.

verschil met de thans geldende. De omstandigheden rechtvaardigen deze betere bezoldiging echter volkomen; het stafijzer toch kost momenteel f 31.75, sindsdien verhoogd tot 50 en f 52 per 100 K.G. en de kolen f 3.50 per H.L.

Een volslagen knecht verdient 25 cts. per uur, terwijl de werktijden loopen van $6\frac{1}{2}$ —12 en van $1\frac{1}{2}$ —7 met twee maal een kwartier rust voor broodeten, aldus een 11-urige werkdag vormende.

De knechts komen in den regel als jongen aan op f 1 per week, klimmen dan geleidelijk op en beginnen als 16- à 17-jarige op uurloon te werken, zoodra zij eenige vakkennis presteeren.

Van de drie smederijen is die van den heer Rompelman de oudste; zij heeft zelfs een historische vermaardheid.

Niet alleen leeft de familie Rompelman er in voort van vader op zoon, zoodat de huidige 24-jarige zoon reeds als de 6e van zijn geslacht in deze zaak is opgegroeid, doch ook in de vaderlandsche geschiedenis heeft deze

zaak een bescheiden rol gespeeld. Zoo werden o.a. in 1813 voor geruimen tijd de paarden der Kozakken, die ons land overstroonden om ons van de Franschen te helpen bevrijden, in de hoefsmederij van R. beslagen. De overgrootvader van den tegenwoordigen eigenaar dreef toen de zaak en hem werd opgedragen de kleine taaie Kozakken-paardjes te beslaan, waarvoor hij tot zijn schade in het geheel geen vergoeding kreeg. Toen dit zoo eenigen tijd geduurd had, kwam hij in de smederij met zijn arm in een verband en gaf voor, niet te kunnen werken, waarop de Kozakken zelf de werkzaamheden overnamen.

Het gebeurde toen dat R. met zijn zoontje bij het werk stonden te kijken, waarbij deze laatste door een wegsplattend stukje ijzer in het gezicht verwond werd. De Kozakken, die geen geld voor het beslaan wilden geven, toonden nu toch medegevoel te hebben en drukten den knaap een goudstuk in de hand, als pleister op de wond.

De smederij ligt nog steeds op dezelfde plaats als voor honderdvijftig jaar en juist de ligging aan den hoofdverkeersweg, die oorzaak was van die vroegere onvoordeelige klandisie, is ook de reden geweest voor de groote welvaart waarin het bedrijf zich overigens altijd heeft mogen verheugen. Jammer dat uitbreiding van de smederij zeer moeilijk is door de belendende perceelen. De eigenaar heeft dan ook de er boven gelegen woning reeds verlaten en een keurig ander huis betrokken. Juist op den hoek van een straat gelegen, heeft de smederij uitgangen naar beide zijden; de beslagplaats is vrij ruim en heeft een betonvloer, waarvan de oppervlakte ruw is gemaakt. Daarachter bevinden zich drie vuren, die door middel van twee motoren electrisch gedreven worden. De beslagruimte geeft gelegenheid om verschillende paarden tegelijk te beslaan, hetgeen noodig is daar R. 225 paarden vast in beslag heeft en ongeveer 10 paarden dagelijks beslaat.

Behalve vader en zoon, wordt in gewone tijden met 8 knechts gewerkt, waarvan 5 gediplomeerd hoefsmid zijn; de oudste dezer knechts is reeds 24 jaar bij den patroon werkzaam en evenals deze gediplomeerd vanwege de Overijsselsche Mij. v. Landbouw. Het is zeker wel een zeldzaam voorkomend feit dat in een bedrijf, behalve de patroon, zooveel goed onderlegde hulp aanwezig is en dat hier de waarde van een vakopleiding wordt ingezien, getuigt voor de breede opvatting van den patroon en komt de clientèle stellig ten goede.

Noodstallen zijn in geheel Almelo niet meer aanwezig en geen der smeden had eenig heimwee naar dit vroegere hulpmiddel. Men vindt het een belemmering in het vlotte werken en vooral voor jonge paarden hoogst ongeschikt. De hoefijzers werden vroeger uitsluitend uit de hand gesmeed en nog zou men dit gaarne blijven doen doch de verleiding der lagere prijzen van fabrieksiijzers tegenover de duurder handgesmede is te groot, temeer daar de afwerking der machinale ijzers veel is verbeterd. Vooral de stand van de gaten, die vroeger veel te schraal was en een groot beletsel voor het gebruik vormde, is bevredigend geworden. Uit de fabrieken van Helpman en van Hippos werden de ijzers betrokken, aan die uit de laatste fabriek werd hier de voorkeur gegeven.

Als winterbeslag maakte R. ijzers met kalkoenen en een stoot, en bracht

hierbij vier stiftgaten aan. Hij liet nu de toonagelgaten vervallen om plaats te maken voor de stiftgaten, die naast den stoot werden aangebracht. De nagelgaten werden nu meer naar achteren geplaatst. Hierbij heeft men het voordeel dat de stiftgaten niet zoo spoedig versleten geraken en de ijzers dus langer bruikbaar blijven. Uit een theoretisch oogpunt is het geen mooi beslag, doch de winter eischt een practische oplossing.

Het zoo veelvuldig gebruik maken van stiften in de burgermaatschappij

Smederij van W. ten Cate, Gzn., Molenstraat te Almelo.

moet tenslotte toch wel gebaseerd zijn op het meer doelmatige hiervan boven andere scherpmethoden en het is dan ook gaandeweg de bijna uitsluitend in gebruik zijnde methode geworden. Jammer echter dat vele eigenaars van paarden niet de zorg nemen om op stal de stiften te verwijderen. Niet alleen dat verwondingen gemakkelijk kunnen voorkomen, doch ook het rusten van de dieren komt niet zoo goed tot zijn recht, hetgeen toch geen nadere verklaring behoeft. Gemakzucht is hier veelal de oorzaak en het „niet sprekende dier” is met recht de dupe

De beide overige hoefsmederijen te Almelo waren oorspronkelijk vereenigd; het was voorheen de hoef- en wagensmederij van de Gebroeders ten Cate in de Oranjestraat. Deze zaak, die nog bestaat, is ongeveer 100 jaar oud en werd door twee broers gedreven; in het jaar 1891 scheidde een dezer, G. ten Cate, zich af en vestigde een eigen smederij in de Molenstraat, op geen minuut afstand van de oude zaak.

De zaak der Gebroeders ten Cate werd voortgezet en beide zaken breidden zich aanmerkelijk uit.

De huidige patroon uit de Oranjestraat genoot zijn vakkundige opleiding aan de Militaire Hoefsmidschool te Amersfoort en werd daar in 1891 gediplomeerd. Hij leidde daarop zelf cursussen in hoefbeslag in 1899 en 1900, waaraan te zamen 30 personen deelnamen. Vroeger was hij niet alleen patroon in de zaak doch ook bedrijfsleider en nam zelf een werkzaam aandeel in het hoefbeslag. In de laatste jaren echter drijft de smederij op een meesterknecht, daar de patroon een ijzergieterij en machinefabriek heeft opgericht, welke al zijn tijd in beslag neemt en ook finantieel van veel meer belang is dan de hoefsmederij.

In de smederij wordt zoowel met eigengemaakte als met machinale ijzers gewerkt; de laatsten worden bij voorkeur betrokken uit de fabriek van Helpman bij Groningen.

De hoeven der paarden, die op beslag komen, worden als regel goed genoemd, doch zijn meestal aan den platten kant.

Achterlijk met het beslag zijn de boeren niet; zij komen met hunne paarden als regel op tijd op beslag en geven alzoo in dit opzicht een goed voorbeeld aan menige meer welvarende streck.

Het gebouw der smederij ligt aan een verkeersweg en biedt een flinke ruimte aan, waarvan het voorste gedeelte beslagplaats is en de vuren achter gelegen zijn.

Zooals gezegd scheidde een der gebroeders ten Cate en wel G. ten Cate zich in 1891 van de firma af en opende een eigen zaak in de Molenstraat. Na zijn dood in 1904 werd het bedrijf door zijn zoon W. ten Cate voortgezet, die de zaak hoofdzakelijk in de richting hoefbeslag stuurde, zoodat dit dan ook nu het voornaamste onderdeel van de werkzaamheden uitmaakt. De tegenwoordige patroon ontving zijn opleiding als hoefsmid op een cursus vanwege de Geldersch-Overijsselsche Maatschappij van Landbouw en werd na afloop gediplomeerd; later deed hij aan wedstrijden in hoefbeslag mede waarbij het hem gelukte bekroond te worden.

Ook nu nog neemt hij een werkzaam aandeel in het bedrijf, hierin bijgestaan door vier knechts, die alle aan de paarden werken. Hij is een vakman van het goede soort en zoo zou hij ook liefst uitsluitend eigen gesmede ijzers gebruiken doch is door de tijdsomstandigheden gedwongen er machinale bij te nemen. Hij betreft deze van de fabriek Hippos die hem het beste zijn bevallen. Het beslag is als regel een vlak beslag, terwijl des winters uitsluitend van stiften wordt gebruik gemaakt. Ten Cate vertelde dat de prijsstijging in het hoefbeslag al hier en daar de uitwerking heeft dat de boeren hunne paarden uitsluitend vóór laten beslaan. De smederij, die vrij ruim is, ligt direct aan de straat en heeft ook weer vóór de beslagplaats en achter de vuren; aanleiding tot bijzondere opmerkingen zijn hier evenmin.

Wij zien dus dat het hoefbeslag te Almelo, dat geheel in handen is van de drie beschreven smederijen, is terug te brengen tot twee oude smeden-families, de Rompelmans en de ten Cates, die hoewel voortwerkende in hun oude vrijwel nog onveranderde bedrijfsinrichtingen, toch van vader op zoon de ambitie in het vak hebben weten te bewaren en door hun ijver en goede vakkennis het peil van het hoefbeslag op een goede hoogte hebben gebracht, hetgeen tot een groot voordeel voor Almelo en omstreken mag worden gerekend.

INGEZONDEN STUKKEN.

Geachte Redactie!

Als getrouw lezer der vakbladen trok het menigmaal mijn aandacht, dat de vastgestelde minimum-prijzen voor het hoefbeslag zeer uiteenloopen.

Mijns inziens verschillen die prijzen te veel, daar ijzer- en kolenprijzen in ons geheele landje bijna gelijk zijn.

Grootte en zwaarte der hoefijzers kunnen aanleiding geven tot een aanmerkelijk groot verschil, ten gevolge van de hooge prijzen der grondstoffen. Wij zouden nu genoodzaakt zijn, zooals ik in het vakblad van de B. S. P. N. van 19 October '17 mededeelde op blz. 266, de hoefijzers kennis te laten maken met de weegschaal. De werkloonen der hoefsmiden en knechts loopen veel uiteen, doch mijns inziens wordt dat werk over het geheel slecht betaald, daar het vermoeiend en moeilijk is. Goed hoefbeslag is niet genoeg te waardeeren voor paardeneigenaars!

Mijn doel van dit schrijven is, een uniforme prijsberekening te bekomen voor geheel Nederland, welke volgens mijn meening te bereiken zou zijn, als alle op De Hoefsmid geabonneerde hoefsmiden daartoe hunne medewerking betoonden, door nauwkeurig na te gaan hoeveel onkosten aan ijzer enz. worden gemaakt per hoefijzer en hoeveel derhalve den eigenaar van het paard billijk in rekening kan worden gebracht voor het beslag.

Verbetering en verandering moet niet langs verbitterde wegen doch na degelijk voorafgaand onderzoek worden aangebracht.

Daar „De Hoefsmid” slechts eenmaal per maand verschijnt zou het zeer te waardeeren zijn, als onze Geachte Redacteur zijne medewerking in deze verleende, waar ik niet aan twijfel. Bij voorbaat mijn dank voor de verleende plaatsruimte en medewerking, zoo ook van alle hoefsmiden.

B.

Uw dw.
P. B.

Hoewel het verkrijgen van overal uniforme prijzen tot de vrome wenschen behoort, willen wij gaarne trachten mede te helpen tot verbetering van onnoodig bestaande verschillen. Wij zullen een prijsberekening laten maken en deze ter beoordeeling aan den inzender doen toekomen. Deze kan hierop in de Febr.-afl. dan terugkomen.

Red.

KORTE MEDEDEELINGEN.

— **Ter waarschuwing!** 11 Januari j.l. riep een landbouwer, tevens hengstenhouder, mijne hulp in bij een paard dat hij zelf getracht had van rotstralen te genezen. Als middel hiertegen had hij onverdund zwavelzuur aangewend en was hij hiermede blijkbaar zeer kwistig te werk gegaan. Van beide voorbeenen althans was de kootholte vanaf de ballen tot aan den kogel aangetast, de geheele huid was weggevreten en een breede, diepe vleeschwond zichtbaar.

Daar waar eenvoudige opdrogende middelen, als b.v. bruine teer, steeds succes hebben en bovendien het voorkómen van rotstralen door een reinen

stalbodem en voldoende beweging der paarden vrijwel geheel in de macht van de paardenhouders ligt, daar is het zeer afkeurenswaardig om zulke heroïke middelen te gebruiken en lijkt mij dit voorbeeld, waardoor bovengenoemde landbouwer zich zelve zeer veel schade heeft berokkend en zijn paard veel onnoodige pijn heeft bezorgd, wel een afschrikwekkend voorbeeld voor anderen.

G. H.

— **Militaire Hoefsmidsschool te Amersfoort.** Op 1 Januari 1917 waren in opleiding 10 vrijwilligers, 23 miliciens en 2 burgerleerlingen.

Op 1 Januari 1918 waren in opleiding 8 vrijwilligers, waarvan 2 van de Cavalerie en 6 van de Bereden Artillerie, 24 miliciens, 17 Landstormplichtigen en één burger.

Van deze 24 miliciens zijn er 4 van de Cavalerie, 8 van de Bereden Artillerie en 12 der Infanterie.

Van de 17 Landstormplichtigen is er één der Artillerie en zijn er 16 der Infanterie.

Gedurende het jaar 1917 zijn 72 leerlingen geslaagd voor het examen hoefsmid en gediplomeerd van de inrichting vertrokken.

Hiervan waren 2 vrijwilligers der Cavalerie, 3 id. der Bereden Artillerie, 4 miliciens der Cavalerie, 33 miliciens en Landstormplichtigen der Bereden Artillerie, 28 miliciens en Landstormplichtigen der Infanterie en 2 Burgers.

In het jaar 1917 zijn door de leerlingen beslagen 4389 paarden; het grootste aantal werd in October beslagen, nl. 440, het kleinste aantal in April, nl. 263; de overige maanden varieerden tusschen 334 en 440. Verder werden dagelijks een aantal doode hoeven beslagen en over het geheele jaar ruim 20,000 hoefijzers vervaardigd.

Als afwijkend beslag werd het volgende toegepast: 353 balkijzers, waarvan 18 met behulp van kunsthoorn, 142 met lederen zool, 12 met schroefkalkoenen (knolhoeven), 7 met verbrede buitentak (ingetrokken buiten-verzenwand); 12 ijzers voor ossenhoeven met plaatjes en houtschroeven, 4 afgebroken balkijzers met lederen rand; drie paarden werden beslagen met beugelijzers van Neuschild, 28 id. met gummibeslag, 9 met pantoffelijzers, 10 met halve-maanvormige ijzers, 22 met strijkijzers, 24 met klapstrijkijzers, 28 met toonstrijkijzers, 169 met klapijzers, 88 met jachtbeslag, 23 met verbandijzers, 115 met kalkoenen, 57 met verbrede buitentakken, 11 met verbrede buitentakken en lederen rand, 9 met lederen randen, 2 met ijzers van Defays, 9 met gewichtsijzers, 186 met verdikte takken en 14 met kurkbeslag. Bovendien werden 2 paarden na hoefbevangenheid beslagen met de nieuw aangegeven zoolijzers.

* * *

In de maand December zijn geëxamineerd en geslaagd als milicien-hoefsmid: P. H. Lukkien (12 R. I.) te Veendam; L. J. van der Poel (4 R. I.) te Leiden; M. Evers (2 R. I.) te Deurne (N.-B.); J. van der Brink (22 R. I.) te Harskamp, gem. Ede; J. W. Lammers (8 R. I.) te Dinxperlo en Th. van der Vliet (16 R. I.) te Utrecht.

G. H.

PERSOVERZICHT.

De Januari-aflevering van *Der Hufschmied* bevat eene geschiedkundige beschrijving van de Hoefsmidschool te Dresden (met drie afbeeldingen), een artikeltje over ingetrokken kroonrand bij wijde hoeven, benevens persoverzicht en korte mededeelingen.

De Hoefsmidschool te Dresden is even oud als de Diergeneeskundige Hoogeschool waartoe zij behoort. Deze werd op 7 October 1780 een instelling van den Staat. Vóór dien tijd was het een particuliere Veeartsenijschool, waaraan ook een inrichting voor hoefbeslag was verbonden, met 2 aambeelden. In dien tijd was de hoefsmidskunst nog een belangrijk vak voor a.s. dierenartsen. Sedert 1849 werden aan genoemde Veeartsenijschool ook militaire hoefsmeden opgeleid.

De basis, waarop de tegenwoordige hoefsmidschool zich bevindt, dateert van 1861. Bij Kon. Besluit van 18 April 1856 werd bepaald dat met ingang van 1 Jan. 1858 de titel van Mr. Hoefsmid mocht worden gevoerd door hen die daarvoor met goed gevolg een examen hadden afgelegd aan de Veeartsenijschool te Dresden. Dientengevolge werd de hoefsmederij niet alleen benut bij de opleiding van a.s. dierenartsen en toekomstige militaire hoefsmeden, maar ook voor burgerhoefsmeden. Het aantal vuren werd toen van 4 op 6 gebracht. Deze vermeerdering bleek evenwel nog lang niet voldoende te zijn. Reeds spoedig werd dit aantal op 8 gebracht, terwijl betere waschgelegenheden voor de leerlingen en betere bergplaatsen voor de kolen werden aangebracht.

In 1884 — sedert 1869 was het verplichte examen afleggen voor hoefsmeden opgeheven — werd de hoefsmidschool verbouwd en belangrijk vergroot, zoodat er toen 12 vuren en 12 aambeelden beschikbaar kwamen. Bovendien werd een ruime kamer voor den Directeur, een magazijnruimte voor hoefijzers en een betere wasch- en kleedkamer voor de leerlingen ingericht. De leskamer verhuisde naar de 1e verdieping.

De tegenwoordige Hoefsmidschool dateert van 1900 toen er ook een aparte werkplaats kwam voor de Studenten der Diergeneeskundige Hoogeschool, ten einde zich te kunnen oefenen in het besnijden van hoeven.

Sedert den tijd dat er aan genoemde Hoogeschool een Instituut voor Hoefkunde in het leven is geroepen, wordt de eigenlijke smederij feitelijk alleen gebezigd voor de opleiding van hoefsmeden.

Er zijn meer militaire hoefsmidsleerlingen dan burgers. De cursus voor militaire leerlingen duurt een half jaar, voor burgers 4 maanden.

Vóór den oorlog waren er jaarlijks ongeveer 134 leerlingen, 86 militairen en 48 burgers.

— Dr. Hauptmann maakt melding van uitstekende resultaten verkregen met insteekstooten bij legerpaarden die dienst moesten doen in het sneeuwrijke Karpathengebergte. H-kalkoenen voldeden niet beter dan massieve. (Toen enkele jaren geleden, bij een strengen winter, in Nederland verscheiden draverijen met arren op het ijs zijn gehouden, is de ervaring opgedaan dat de paarden daarbij het meest vast draaafden indien zij in den toon een klein scherp kalkoentje kregen, hetzij schroef-, hetzij insteekkalkoen).

— Te Würzburg vindt van 4 tot 9 Februari 1918 een *herhalingscursus voor hoefsmeden* plaats. De deelneming staat open voor hen die reeds minstens 6 jaar gediplomeerd hoefsmid zijn en in dien tijd geen gewonen cursus in hoefbeslag hebben gevolgd. De deelnemers kunnen op aanvraag worden vrijgesteld van de spookkosten IIIe klasse, en zoo zij niet elken dag heen en terug kunnen reizen bovendien een vergoeding van 2½ Mark per dag. Ieder deelnemer moet een schootsvel en hoefgereedschappen meebrengen.

— Op 5 November 1917 is te Berlijn gesticht een *Rijksbond van Mr. smeden*, ten doel hebbende de belangen van zijn leden, zoowel in moreel als financieel opzicht, te bevorderen.

— „Prijboek van Smidswerk". Van welwillende zijde werd ons toegezonden een Prijboek van Smidswerk van de Smedenvereening Purmerend en Omstreken. Dit boekje (zakformaat) is alleen bestemd voor georganiseerde Smedenpatroons en is zeer practisch ingericht. Het bevat prijsbepalingen voor zoowat alle denkbare werkstukken, terwijl daarnaast ledige kolommen voorkomen, waarin eventueel gewijzigde prijzen kunnen worden bijgevuld. Het lijkt ons toe dat het boekje zal bijdragen tot meer uniformiteit in de prijzen, met welk doel het ook door voormelde Ver. is samengesteld. Wellicht wenschen meerdere afdelingen van den Bond van Smedenpatroons het nuttige voorbeeld van Purmerend en O. te volgen.

Mededeelingen over het smidsvak, vallende buiten het hoefbeslag.

EENIGE WENKEN UIT DE PRAKTIJK.

Hardmiddel. Meng 6 deelen blauwzure kali, 2 deelen borax, evenveel salpeter en een deel loodsuiker, alles in poedervorm. Een en ander is bij iederen apotheker of drogist te verkrijgen voor weinig geld. Dit mengsel hecht door de loodsuiker, welke alles te zamen houdt, veel beter dan de meestal gebruikt wordende blauwzure kali alleen; het werkt daardoor meer economisch en geeft absoluut meer hardheid. Het te harden staal of ijzer wordt tot roodheet verhit, met dit poeder bestrooid, en weder tot dezelfde hitte gebracht, waarna, zoo mogelijk in zacht regenwater, de afkoeling, de harding geschiedt. De op deze wijze behandelde voorwerpen bezitten een glasharde oppervlakte. Dit welke naar behoefte ontlaten kan worden, terwijl de kern zacht blijft. Dit is voor ruimers, tappen, in één woord voor alle werktuigen of kogellagers, een voortreffelijk, goedkoop hardmiddel, dat men, voor zich zelf in kleine hoeveelheden kan gereed maken, en waarvan het recept voor elke smederij waarde heeft.

* *

Om *werktuigstaal* op zijne deugd te beproeven, wordt het volgende aanbevolen: Een staaf van het te beproeven staal wordt op afstanden van 15 m.M. met negen geheel rondlopende insnijdingen voorzien, waarna dat ingehakte gedeelte zoo wordt verhit, dat het overige deel van de staaf minder door den gloed van het vuur als door de geleiding der warmte wordt verhit. Wanneer nu het voorste gedeelte tot verbranden toe (witheet) verwarmd is en deze warmte zich naar achteren geleidelijk verliest, koelt men het geheel in water af.

Een proef met de vijl zal nu bewijzen, dat het voorste verbrande gedeelte de grootste hardheid bezit, — dat dan eenige zachtere stukken volgen, en daarna, gewoonlijk in het tweede derde gedeelte van het stuk, de temperatuur, voor de harding vereischt, de juiste was, zoodat ook dat stuk minstens zoo hard was als het eerste. Slaat men nu al de stukjes af, dan kan men uit het breukvlak de juiste temperatuur bepalen, welke fijnkorrelig is. Men verkrijgt hierdoor een voordeel over het te bewerken staal, d.w.z. over de temperatuur, welke voor de harding aangewend moet worden. Zeer hard staal scheurt dikwijls bij deze proefneming.

Laschpoeder voor ijzer en geringe staalsoorten: leem- of kleihoudend zand; voor fijnere staalsoorten: groenglas, zwaarspaat; voor gietstaal: borax. In de plaats hiervoor dient het volgende mengsel: 8 deelen zwaarspaat, 1 deel bruinsteen, 1 deel glas of 12 deelen leem, 3 deelen calcium soda en 2 deelen potasch.

Voor het te zamen lasschen van staal en ijzer gebruikt men laschpoeder, dat naast de eigenschap om een dun vloeibare slak te vormen, nog koolstof inhoudt en daardoor een verlies van het staal aan koolstof voorkomt, of een opgetreden verlies herstelt.

F. J. M.

Specialiteit in Artikelen voor **HOEFBESLAG.**

Telegram-Adres
BAX Jufferstraat
Rotterdam.

Meest uitgebreide sortering prima blanke
Ster-Hoefnagels, meer dan 60 verschillende voorradig.
Speciale fijne Nagels voor Renpaarden enz.
— Billijke prijzen. —

Intercommunaal
Telefoon
No. 1355.

NIEUWE AMERIKAANSCH E HOEFZOLEN

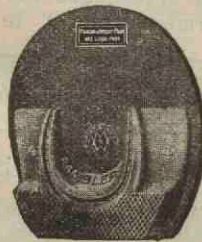
voordeelig, gemakkelijk in gebruik. — *Kunnen niet loslaten.*

Merk „Dexter”,
met *flink* hielstuk.

Merk „Pacific”,
met *zwaar* hielstuk.

Merk „Rambler”,
in *witte* en *grijze*
Caoutchouc,
op *leder* opgenaaid
met *flink* hielstuk,
voorradij van 4½
tot 6½ Eng. dm.
uiterste breedte buitenkant
ijzers gem.

Merk „Chicago”,
geheel Caoutchouc
uit één stuk met
zwaar hielstuk
voor *zware* paar-
den, voorradig van
7½ tot 7¾ Eng. dm.

Open zolen uit één stuk kunnen dus onmogelijk loslaten, bijzonder aanbevelenswaardig, prijzen zeer billijk, voorradig in 11 maten van 4½ tot 6½ Eng. dm., uiterste breedte buitenkant ijzers gemeten.

Dichte Luchtdrukzolen, in 10 maten, voor- en achterijzers, voorradig.

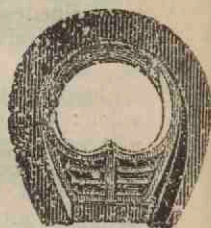
Strijkringen met riempje.

Gewone
Engelsche Hoefzolen
op *Leder*,
„Safety pad en
Frogpad”.

Engelsche Hoefzolen
A. en D. & H.

Hoefranden.

Open Caoutchouc zool, merk B. V., in 7 maten, voor- en achterijzers voorradig.

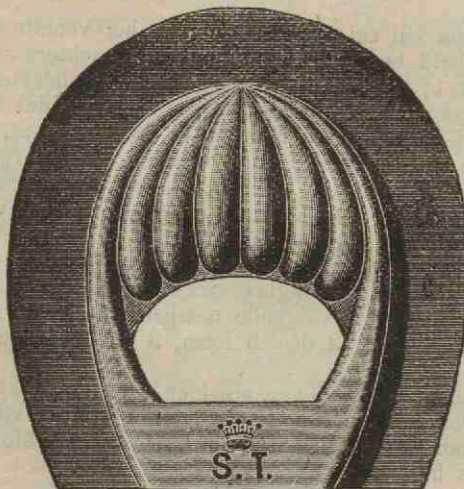
Gemaakte Hoefijzers,
Rits- en Stampmodel,
uitsluitend beste
kwaliteit ijzer;
in 9 maten voorradig.

Ijs- of Scherpnagels
in 12 soorten.

Opruimers voor
Schroefgaten.

Schroeven en Stiften
in alle modellen;
tijdige bestelling
gewenscht.

Touwijzers in
verschillende maten.

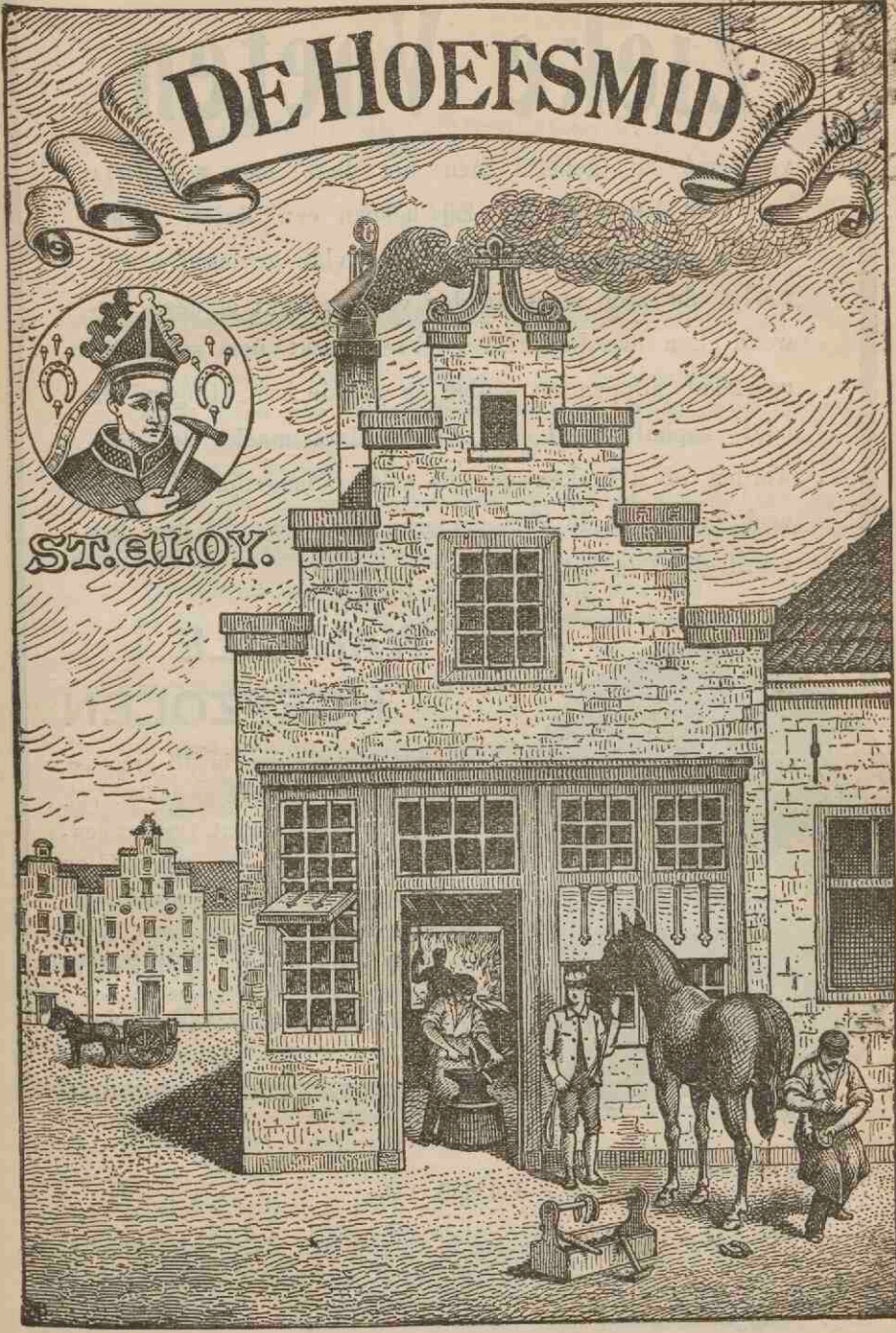
Open Luchtdrukzool
in 8 verschillende maten voorradig.

Caoutchouc Hielstukken.

Kunsthooorn.

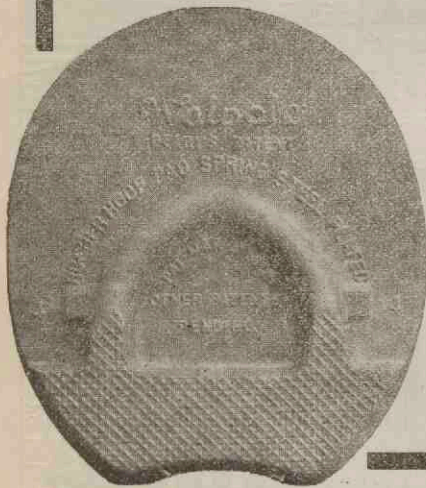
Hoef tangen.
Renetten (rechts en links).
Hoefraspen.
Houwkingen.
Hoefhamers.

Las- of Welbladen en
Poeder
om ijzer en staal te
wellen.

Zieke Voeten

voorkomt en geneest men het best met walpole rubber hoefzolen. Zij hebben een stalen plaat, waardoor een onveranderlijk draagvlak gevormd wordt, zoodat de zool nooit in den voet gedrukt of deze verwond kan worden. De rubber breekt den schok en voorkomt slippen en vallen op gladde bestratingen, als hout, asphalt e. d. De stalen plaat maakt het slap worden of afbreken van de zolen onmogelijk; zij gaan veel langer mede dan andere zolen en zijn dus het voordeeligt in het gebruik.

WALPOLE HOEFZOLEN

zijn verkrijgbaar in 13 grootten, en 2 verschillende modellen. Volledige prijscourant van zolen, nagels, raspen enz. wordt U op aanvraag franco toegezonden door

Lambert & Company,
Leuvehaven 66, Rotterdam.

INHOUD.

Een en ander over het hoefbeslag in de provincie Overijssel (*Vervolg*). — Uitslag van het examen voor aanstaande onderwijzers in practisch hoefbeslag. — Ingezonden stukken. — Korte mededeelingen. — Persoverzicht. — Mededeelingen over het smidsvak, vallende buiten het hoefbeslag. — Advertentiën.

EEN EN ANDER OVER HET HOEFBESLAG IN DE PROVINCIE
OVERIJSSSEL (*Vervolg*),

door

Dr. Gallandat Huet, Kapl. Paardenarts.

De zeer welvarende stad **Deventer**, welke circa 30.000 inwoners telt, is merkwaardig in menig opzicht en wel niet in het minst door de vele gebouwen en instellingen, die aan vroegere eeuwen doen denken.

In de oudste tijden was Deventer een *markedorp*, welks vrije inwoners, de burgers, het gemeenschappelijke land bewerkten en hun vee in de gemeenschappelijke weiden dreven.

Door de gunstige ligging aan den IJssel en aan een alouden handelsweg, was deze plaats reeds vroegtijdig een belangrijk centrum van handelsverkeer. Zoo was er reeds in 896 een Rijkstol en een Rijksmunt en in 1200 verkreeg Deventer een zelfstandige bestuurs- en rechtskring van den Bisschop van Utrecht, Diderik van de Are, en werd aldus tot stad verheven.

In 1046 was Deventer uit het landsheerlijk gezag van den Duitschen Keizer overgegaan in dat van den Bisschop van Utrecht; van dit gezag werd het met de provincie Overijssel in 1528 overgedragen aan Karel de Vijfde. De stad bleef in Spaansche macht tot 1591; in dat jaar werd het voorgoed aan 's Konings bewind onttrokken.

Oudtijds bestond de bevolking der stad uit burgers en ingezetenen. Om binnen de stad te wonen, moest men toestemming hebben van den Magistraat. Men was burger door geboorte, door koop of door schenking. Alleen de burgers konden ambten of bedieningen bekleeden. Zij hadden daarenboven het recht om vee op de gemeenteweiden te drijven en vrijdom der stadstollen. Eerst in 1545 kwam hier eenige verandering in; men veranderde den koopprijs en stelde deze afzonderlijk vast voor de burgers die, behalve onderscheidene voordeelen als vrije koophandel en vrijheid van tolleren, al of niet van de weiden gebruik maakten. Men noemde hen naar deze indeeling: groot- of grasburgers, en klein- of halfburgers.

De prijzen voor het verkrijgen van het burgerrecht wisselden nog al eens af; zoo moest men in 1042 voor het grootburgerschap 300 goudgulden storten, voor het kleinburgerschap slechts 12. In de 18e eeuw bedroegen deze sommen respectievelijk f 700 en f 200.

Ingezetenen waren zij, die vergunning hadden gekregen zich in de stad te vestigen. Zij waren echter van alle handelsbedrijf uitgesloten, zoomede van alle openbare betrekkingen. Ook thans bestaat het grootburgerschap nog en is het laatst geregeld en vastgesteld door den Raad in 1886.

De gemeente Deventer heeft veel grondbezit, waarvan de opbrengst een groot deel van hare inkomsten vormt. Tot dit grondbezit behooren o.a. de

boerenerven Yperenberg, Stormink, Groot-Wechel, Midden-Wechel, Klein Velde, Groot Velde, Steenbruggen, Klein-Douwel, verder landerijen, weiden, twijgweerden, kleigronden in gebruik van tichelovens, boschgronden enz.

De genoemde boerenerven zijn reeds sinds eeuwen in cultuur. De gemeente-weiden dienden oudtijds om er de paarden, runderen, schapen, varkens en ganzen op te drijven. In 1337 vinden we reeds melding gemaakt van een ganzenhoeder op die weiden, die door de stad bezoldigd werd en in de geschiedenis van de stad vindt men herhaaldelijk aantekeningen over het toezicht op die weiden, dat schijnbaar veel aanleiding gaf tot wijzigingen, doordat het begeerige baantjes meebracht.

* * *

Wat de krijgsgeschiedenis van Deventer betreft, zoo heeft ook deze stad sinds haar bestaan menig wapenfeit te herdenken. Menig beleg heeft de grijze stad moeten doorstaan en menige storm hebben de burgers in de middeleeuwen manmoedig afgeslagen. Enkele data getuigen hiervan. Zoo werd in 768 en in 773 de stad door de Saksers verwoest; in 882 onderging ze hetzelfde lot door de Noormannen; in 1121 werd ze bestormd door Lothar, Hertog van Saxen, en in de jaren 1178, 1186 en 1196 doorstond ze belegeringen van de Gelderschen. In 1202 werd Deventer ingenomen door den Bisschop van Utrecht; ruim twee eeuwen later, in 1456, werd het belegerd door Philips van Bourgondië en daarna in 1510 eveneens door Karel van Gelre, die de stad in 1521 geheel platschoot. In den Spaanschen tijd wisselde het twee maal van heerschers. Zoo werd het in 1579 veroverd door den Graaf van Rennenberg, en in 1591 door Prins Maurits. Uit den lateren tijd vermelden wij alleen de verovering door de Munsterschen en Keulschen in 1672 en ten slotte het beleg in den Franschen tijd in 1813 en '14.

De vestingwerken van de stad werden herhaaldelijk uitgelegd en vergroot en eerst in 1874 werden ze als verdedigingswerken opgeheven; niets verhinderde nu meer den bloei en de uitbreiding van de stad.

Van oude gebouwen zijn o.a. nog overgebleven: het gerechtshof aan den Brink, dat nu voor kantoren in gebruik is; het klooster en de Bank van Leening, beide gelegen in de straat het Klooster en gesticht in de 15e eeuw; het Landshuis aan het groote kerkhof; dit huis werd vroeger Brunenberg geheeten en dateert van 1364. Het Stadhuis, eveneens aan het groote kerkhof, werd gebouwd in 1693 en bevat zeer beroemde schilderijen.

De Waag aan den Brink dateert van 1528; het is een zeer mooi gebouw, dat momenteel als school dienst doet. Verder heeft men nog eenige zeer oude kerken met talrijke historische gedenkwaardigheden.

Behalve de genoemde en meerdere andere oude gebouwen heeft ook de Schipbrug te Deventer een historische vermaardheid. Den 14en Februari 1481 werd aan Bisschop David van Bourgondië toestemming gevraagd om een brug over den IJssel te mogen slaan; in 1482 werd deze toestemming verkregen en de brug aangelegd. Vele malen is deze in den loop der eeuwen vernield, verbrand of afgebroken, doch heden ten dage is zij naast de Spoorwegbrug nog het eenige middel van verkeer met de overzijde van den IJssel.

Op handelsgebied neemt Deventer een voorname plaats in en gaat dan

ook nog steeds vooruit; men vindt er o.a. de volgende industriële ondernemingen: een tapijtfabriek, die reeds in 1876 het honderdjarig bestaan vierde, een ijzergieterij, een stoommeelfabriek, een stoomhoutzagerij, een stoomweverij, een rijwielfabriek, de fabriek Emstermate en niet te vergeten de beroemde Deventer koek-fabrieken. Deze laatste industrie is reeds zeer oud, hetgeen blijkt uit een ordonnantie van 1417, die aangeeft dat er toen reeds beëdigde zeemers en mengers waren en dat de bakkers onder eede stonden dat zij de gestelde bepalingen zouden naleven.

Men moest o. a. de koeken „teijkenen mit onser stadt Aerne” (adelaar).

De gunstige ligging aan het water en aan het spoorwegnet (waarbij het heden in aanbouw zijnde nieuwe station van enorm voordeel zal blijken), de goede inrichtingen der gemeente, zoowel op onderwijs- als op ander gebied, voorspellen Deventer een groote toekomst, zoowel wat uitbreiding der gemeente betreft, als bloei van industrie en handel.

* * *

Wij hebben hierboven gezien dat Deventer belangrijk is, zoowel uit een historisch als uit een industrieel oogpunt; wij zullen nu nagaan wat deze gemeente beduidt voor het hoefsmidsbedrijf. Hiervoor is het van belang vooreerst den paardenstapel na te gaan.

Wat Deventer zelf betreft, zoo is het aantal paarden in de gemeente niet zeer groot; dit bedraagt ongeveer 300 stuks, bijna alle toebehoorende aan stalhouders, sleepers, slaggers, venters of groenteboeren. Een zeer groot stalhoudersbedrijf is dat van de firma Sonnenberg; hoewel in de gemeente slechts ongeveer 30 paarden voor het bedrijf gebruikt worden, bezit deze zaak ongeveer 140 paarden die op verschillende plaatsen in „de maand” zijn. Zij worden door een eigen smid beslagen. Eveneens is dit het geval met de paarden der Gemeentereiniging, welke ongeveer een 10 stuks in dienst heeft.

Sleepers en voerlieden zijn er verscheidene, ieder met ongeveer 10 à 12 paarden. Van hen zijn de heeren Veldhoen en Wiggers de belangrijkste. De categorie luxepaarden is vrij onbelangrijk, doch voor de diverse kleinere tractie zijn veel hitten en ponies in gebruik.

Meer nog dan het paardenmateriaal in de stad, is voor de Deventersche hoefsmeden de omgeving van belang en als zoodanig leveren de gemeenten Diepenveen, Olst, Voorst en Bathmen vele paarden op, die ten goede van de Deventersche smeden komen.

Zoo bevat o.a. de gemeente Diepenveen, waaronder de gehuchten Averlo-Borgele, Banning, Colmschate, Frieswijk, Lettele, Linde, Okkerhoek, Oxe, Rande, Riek, Tjoene en Weteringen tezamen 730 paarden, terwijl Bathmen met Dortherhoek, Loo en Zuid-Loo 218 paarden heeft, en Olst met Hengforden, Middel, den Nul, Overwetering, Welsum en Wezepe een totaal van 612 paarden bezit. Verder heeft Gorssel 735 paarden en spant de gemeente Voorst, waartoe behooren Wilp, Twello, Terwolde en Nijbroek, met 1285 paarden de kroon. Het spreekt vanzelf dat in deze gemeenten ook hoefsmeden gevestigd zijn, maar toch zullen deze omstreken van Deventer, die zoo rijk aan paarden zijn, aan het hoefsmidsbedrijf in de gemeente zelf ook veelal ten goede komen.

De stad is zoowel op marktdagen als anderzins het centrum waarheen de

boeren met hun gerij komen, er uitspannen en zoo zullen er dan ook heel wat nieuwe ijzers worden ondergelegd of oude verlegd. Behalve echter dat het aantal paarden bijzonder groot is, valt als een zeer gunstig teeken op te merken dat de boeren hunne paarden op tijd laten beslaan. Het landbouw- en veeteeltonderwijs begint ten slotte toch overal vruchten te dragen en in de paardenfokkerij, waarin door de hooge prijzen der laatste jaren veel geld omgaat, ziet de fokker in dat hij het hoefbeslag niet moet verwaarloozen. Meer en meer wordt het dan ook gebruikelijk dat fokkers de hulp inroepen van den hoefsmid bij jonge paarden en bij veulens, om door tijdig doelmatig besnijden in aanleg zijnde verkeerde standen te helpen verbeteren. Hierdoor wordt veel gewonnen; niet alleen is het paard en ook de eigenaar hiermede gebaat, doch het zal tevens bevorderen dat de hoefsmid meer door den eigenaar wordt geapprecieerd; als waardeering van de zijde van de belanghebbenden optreedt, groeit tevens de prikkel voor den hoefsmid om goed werk af te leveren en zijn uiterste best te doen; zijn werk zal niet uitsluitend een handwerk zijn doch veelal een kunstwerk.

Dat de paardenfokkerij rondom Deventer intensief is, kan men wel afleiden uit het aantal gestationeerde dekhengsten; zoo staan o.a. bij Brinkman te De Teuge, aan den straatweg van Deventer naar Apeldoorn, vier hengsten ter dekking en te Voorst twee.

De hoefsmederijen in Deventer zijn alle gemengde bedrijven, waarvan bij verschillende echter het hoefbeslag een voornamste plaats inneemt. De grootste en voornaamste zaak is wel die van den heer Haverkamp & Zoon in den Roozengaarderweg; de overige hoefsmeden zijn alle in de oude stad gelegen; de voornaamste zijn de heeren H. J. Wezenberg, Smedenstraat 58, J. A. J. Wezenberg, Smedenstraat 64, H. Th. Wezenberg, Bergstraat 8 en H. Th. Wezenberg, Bergstraat 2, G. Meenhorst, Roggestraat 18, J. en W. Meenhorst, Smedenstraat 273 en Broekers, eveneens Smedenstraat.

Het zal al dadelijk opvallen dat de meesten hunner wonen in de Smedenstraat; dit nu is ook een geschiedkundige bijzonderheid. De Smedenstraat is wel een der oudste straten van Deventer en is altijd op het beroep der smeden aangewezen geweest. Zoo komt o.a. in het K. en W. Deventer een schepenbrief van het jaar 1315 voor, waarin staat, dat „alle de smeden van eniger smeedeampte” een afzonderlijke straat wilden aanleggen. Deze straat bleef steeds bestaan en in 1833 werd een briefwisseling gevoerd over de bevoegdheid om de oprichting van smederijen anders dan in de Smedenstraat te beletten.

Het front van de zaak van den heer W. geeft nog een denkbeeld hoe de straat in vroeger jaren zal zijn geweest; bij de restauratie van zijn huis, eenige jaren geleden, heeft hij de piëteit gehad den gevel in den ouden stijl te doen vernieuwen. Behalve deze genoemde smeden zijn er nog verscheidene die ook aan hoefbeslag doen, doch waar de grofsmederij hoofdbestaan is.

De smeden zijn vereenigd in een bond en hebben onder meer ook minimumprijzen aangenomen voor het hoefbeslag. Deze prijzen waren van af November 1917 aldus vastgesteld: voor 4 zeer groote en zware puntijzers verstaald f 5,80; voor 4 gewone puntijzers, normaal verstaald, f 5; voor 4 gewone puntijzers, niet verstaald (16 puntgaten) f 4,70; voor 4 idem voor pony f 3,10; voor

4 zeer groote, zware ijzers met stooten f 4,80; voor 4 ijzers, normale grootte, met stooten f 4,50; voor 4 gewone ijzers zonder stooten f 3,90; 4 gewone nieuwe ijzers voor pony f 2,80; 4 gewone ijzers verleggen en nieuwe stooten f 2,20; 4 ijzers verleggen voor pony f 1,60; 2 balkijzers f 2,75; 4 puntijzers verstellen voor puntgaten f 0,30; elk puntgat boren 5 ct.; 1 ijzer verleggen 35 ct.; stompe punten à 7 en 8 ct.; scherpe punten $7\frac{1}{2}$ en 9 ct. Het ouderwetsche scherpen van een kalkoen of stoot $12\frac{1}{2}$ ct. *)

De paarden in Deventer worden meestal met stoot en kalkoenen beslagen; een uitzondering hierop maken de paarden van den sleeper Vosmeijer, welke vóór glad beslag onder hebben en achter een klein stootje. Ook vele paarden van den stalhouder Sonnenberg loopen op glad beslag. De paarden buiten Deventer worden als regel alle glad beslagen, zowel achter als voor. Mij werd medegedeeld dat de hoeven der paarden in de stad slecht zijn en dit wordt geweten aan het steeds op verharde wegen zware trekken. Veel plathoeven, zwakke verzenen en gebreken als steengallen, hoornscheuren en brokkelhoeven komen voor, zoodat veel van balkijzers gebruik wordt gemaakt en ook nog al eens met kunsthoorn moet worden gewerkt. Zou ook het beslag met kalkoenen en stooten hier niet mede schuld zijn aan de ondeugdelijke hoeven? Is het niet opvallend dat de boerenpaarden, die op vlak beslag loopen, zoo veel betere hoeven hebben, al worden dan ook van deze paarden minder moeilijke diensten gevergd! Toch zou het aanbeveling verdienen om nog meer propaganda te maken voor vlak beslag bij sleeperspaarden; de hoeven zouden hier zeker goed bij varen en waar enkele sleepers het zonder nadeel in de tractie gebruiken, kan het toch evengoed door allen gedaan worden.

Al de smedenpatroons oefenen zelf het hoefbeslag uit; enkele van hen zijn gediplomeerd en in alle zaken zijn één of meer knechts. Deze werken op uurloon, hetwelk voor groote knechts 20, 22 en 23 cts. bedraagt en voor leerlingen 15 cts. De werktijden zijn van 's morgens 7 uur tot 's avonds 7 uur, waarvan echter afgaat de schafttijd van 12—1 en tweemaal een half uur voor brood-eten. De eigenlijke werkdag telt dus 10 volle uren. Vaak moet echter 's morgens nog vroeger of 's avonds later gewerkt worden daar de sleepers hunne paarden liefst in die uren laten beslaan welke geen invloed hebben op den arbeidstijd der paarden. Zooals reeds gezegd, is de hoefsmederij van den heer Haverkamp de meest beklante zaak; de eigenaar woont hier nu 18 jaar en drijft deze zaak met zijn zoon; beide zijn gediplomeerd vanwege de Geldersch-Overijsselsche Landbouw-maatschappij, waarbij zij een cursus in hoefbeslag medemaakten. Behalve deze krachten werken nog 7 à 8 man aan de paarden; het komt des winters dan ook wel voor dat 20 en meer paarden per dag worden beslagen. Gewoonlijk is dit getal 5 tot 10, waarbij echter ook buitenwerk komt, daar jonge paarden veelal, en veulens altijd, bij de boeren aan huis beslagen resp. besneden worden.

In de ruime smederij met twee vuren, gedreven door een gasmotor, kunnen gemakkelijk drie à vier paarden tegelijk beslagen worden. Het meest wordt

*) De prijzen zouden in Februari herzien worden, en vermoedelijk verhoogd; het resultaat hiervan was evenwel bij het afdrucken op 14 Februari nog niet ingekomen.

gebruik gemaakt van eigengemaakte ijzers en alleen bij groote drukte wordt tot machinale ijzers de toevlucht genomen. Deze worden betrokken uit de fabriek van Helpman.

Ook door de andere hoefsmeden werd meestal met handgesmede ijzers gewerkt, waaraan hier algemeen de voorkeur wordt gegeven. Dit pleit voor de lust en den vakijver van de smeden. Aan opbraden van oude ijzers wordt niet gedaan; deze worden verkocht tegen 4 cts. per K.G.

Een groot ongerief in de smederij is de vrij algemeene klacht van de slechte kolen; dit maakt niet alleen den arbeid lastig doch tevens kostbaarder dan bij goede kolen het geval zou zijn. Buiten de smederij staat een noodstal met een overdekking en deze wordt alleen gebruikt voor lastige paarden. Het is de eenige noodstal die in Deventer nog bestaat en de gewoonte is dat alle lastige paarden naar deze travaille verwezen worden. De eigenaars van paarden in deze streek geven de voorkeur aan het beslaan uit de hand en alleen deze eene travaille wordt geduld om toch zoo nu en dan in een voorkomende behoefte te kunnen voorzien.

De smederijen in de antieke Smedenstraat zijn dicht bij elkaar gelegen; de straat geeft trouwens niet meer den indruk van een oude straat en is zeker in den loop der tijden veel breeder gemaakt, terwijl de huizen ook meestal vernieuwd zijn.

De naam Wezenberg is voor Deventer een bekende smidsnaam en vele van hen oefenen afzonderlijk of tezamen het bedrijf uit.

De vader van de tegenwoordige Wezenbergs bewoont de perceelen 64 en 66 in de Smedenstraat, welke zaak nu in handen is van een der zoons, n.l. A. J. A. Wezenberg, die ook gediplomeerd hoefsmid is. Een halve broer van dezen is de heer J. Wezenberg, die het perceel no. 58 bewoont; deze interesseert zich ook ten zeerste voor het hoefsmidvak. De derde broer is de heer H. Wezenberg, die zijn zaak heeft in de Bergstraat.

Behalve die van de familie Wezenberg zijn nog te vermelden de hoefsmederijen van W. Meenhorst in de Bergstraat en van Broekers in de Smedenstraat. Aanleiding tot bijzondere opmerkingen geven deze zaken niet; de inrichting van alle is vrijwel gelijk; de meeste beschikken over twee vuren en hebben voor in de smederij de beslagruimte, die bij sommige met hout bevloerd is.

Groote inrichtingen op hoefslaggebied, zooals o.a. in Enschede en Hengelo bestaan, vindt men te Deventer niet. Het zijn hier meer de gemengde bedrijven en daarbij is de inrichting niet direct op het hoefbeslag gebaseerd; toch is het hoefbeslag hier zeer belangrijk en zou, in handen van enkele gelegd, tot zeer groote bedrijven zijn samen te smelten.

Deze verdeling van de cliëntèle over meerdere smederijen heeft ook haar voordeel; bij alle goede verstandhouding en samenwerking die tusschen de smeden onderling moge bestaan, zal toch altijd de groote prikkel blijven om, door goed en degelijk werk af te leveren, klanten te behouden en hun aantal te zien vermeerderen.

Het is aangenaam voor de smeden te Deventer dat de landbouwende bevolking om de stad in zake het hoefbeslag met den tijd meegaat en zeker pleit het voor de bekwaamheden van de smeden dat hun werk door

de paarden-eigenaars op prijs wordt gesteld. Eenigszins onverwacht vond ik het, daar waar Deventer toch rijkelijk bedeeld is geworden met cursussen voor hoefbeslag, zoo weinige der patroons in het bezit van een diploma te zien en naar ik meen zelfs geen der knechts; ook diegene der patroons, die wel gediplomeerd zijn, vermelden dit niet op hunne naam-borden. Dit is een uitzondering op den regel. Misschien dat hier het spreekwoord van toepassing is „goede wijn behoeft geen krans.”

Toch zou het m. i. aanbeveling verdienen dat al de smedenpatroons en vele der knechts zouden profiteeren van de cursussen, die geregeld in Deventer worden gehouden en waaraan als regel alleen smeden van buiten deelnemen. Zoo is de omtrek (het „platteland”) dan ook ruim voorzien van gediplomeerde hoefsmeden en is de stad er stiefmoederlijk mede bedeeld. Ik hoop niet dat het Deventersche spreekwoord „zoo eigenwijs als een smid” hierop van toepassing zal zijn, en dat dit nog alleen voortleeft als overblijfsel van den ouden tijd.

UITSLAG VAN HET EXAMEN VOOR AANSTAANDE ONDERWIJZERS IN PRACTISCH HOEFBESLAG TE UTRECHT.

Verslag van de commissie belast met het toezicht op het examen in theoretische en praktische hoefkunde van de deelnemers aan den in 1917 gehouden cursus voor opleiding van onderwijzers in practisch hoefbeslag, verbonden aan 's Rijks Veeartsenijschool te Utrecht.

De Commissie belast met het toezicht op het afnemen van het examen van de deelnemers aan den in 1917 gehouden cursus voor opleiding van onderwijzers in practisch hoefbeslag, verbonden aan 's Rijks Veeartsenijschool te Utrecht, benoemd door den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel, bij besluit van 18 December 1917 N°. 28583, 1^e Afdeling, Directie van den Landbouw, heeft de eer Uwe Excellentie verslag te doen van het desbetreffende examen.

De Commissie van Toezicht hield op 27 December 1917, in vereeniging met het onderwyzend personeel van dezen cursus, een vergadering, teneinde de grondslagen vast te stellen, waarop bedoeld examen zou worden afgenomen en besloten deze niet te doen afwijken van vorige jaren. In deze vergadering is mede een rooster opgemaakt voor het af te nemen examen, welk rooster de goedkeuring van Uwe Excellentie heeft mogen verwerven.

Het examen vond plaats op 24, 25 en 26 Januari 1918.

Alle deelnemers aan bovengenoemden cursus, aangevangen in Februari 1917, hebben zich tot het examen aangemeld en dit werkelijk afgelegd.

In overeenstemming met den door Uwe Excellentie goedgekeurden rooster heeft het examen bestaan in een theoretisch en in een practisch gedeelte.

Het examen in theoretische hoefkunde werd in den namiddag van 24 Januari van 1—4.30 uur afgenomen, aan iederen candidaat telkens 40 minuten, waarvan een gedeelte strekte tot onderzoek in hoeverre hij de bekwaamheid bezit om als onderwijzer op te treden.

Het practisch gedeelte heeft voor iederen candidaat bestaan uit de volgende onderdeelen:

1. Het beoordeelen van een paard met het oog op het besnijden van een voorhoef hiervan, en het besnijden van dezen voorhoef.

2. Het vervaardigen van een paar voorijzers, waarvan één bestemd voor dezen hoef.

3. Het beslaan van dezen hoef.

4. Het maken van een model-ijzer, bestemd voor een hoef van afwijkenden vorm.

De werkzaamheden voor de drie eerste onderdeelen werden verricht in den ochtend van 25 Januari, van 9 uur tot 1 uur.

De vervaardiging der onder 4 genoemde ijzers geschiedde in den namiddag van 2—4 uur.

5. Het besnijden van een abnormalen hoef.

6. Het maken van een hoefijzer voor dezen hoef.

7. Het beslaan van dezen hoef.

De onder 5, 6 en 7 genoemde onderdeelen werden verricht in den voormiddag van 26 Januari van 9—12 uur.

Zowel bij het beoordeelen van een paard als bij het maken van ijzers werd de toewijzing telkens bij loting uitgemaakt.

Aan alle 5 de candidaten kon het diploma worden uitgereikt.

De geslaagden zijn in alphabetische volgorde: N. E. Bolder te Angeren, D. Hendriks te Veenendaal, W. H. Sanders te Holtum gem. Born, D. Stuivenberg te Groningen, J. Wassing te Zeerijp, gem. 't Zandt.

Namens de Commissie:

A. W. Heidema, *voorzitter*.

H. J. C. van Lent, *secretaris*.

INGEZONDEN STUKKEN.

Geachte Redacteur!

Als abonné van Uw blad moge het mij worden vergund de aandacht van Uwe lezers te vestigen op de verregaande onbillijkheid, die gelegen is in de bezoldiging van de militaire hoefsmeden, zooals die thans door 't legerbestuur is geregeld.

De vrijwillig dienende militaire hoefsmeden ontvangen allen (met uitzondering van de enkele bij het Wapen der Koninklijke Maréchaussée) een jaarwedde van f 300.—.

De dienstplichtige hoefsmeden ontvangen echter eene bezoldiging van:

a. Soldij met soldijverhoogen . . .	per dag f 0.35	}	f 2.35
b. Toelage (punt 9 L.O. 1917, B. 357) " " "	" 0.50		
c. id. (" 11 " " ") " " "	" 1.50		

Alzoo in totaal 365 dagen \times f 2.35 = f 857.75 per jaar of ruim f 550.— meer dan de vrijwillig dienende hoefsmeden.

Bovendien ontvangt de dienstplichtige hoefsmid bij nachtverblijf in de woonplaats wél mobilisatie-toelage; de vrijwilliger daarentegen niet.

De gehuwde militaire hoefsmeden (vrijwilligers) ontvangen een z.g.n. woningtoelage van f 150.— per jaar (zij die nog den sedert afgeschafte

rang van onderofficier behaalden, ontvangen deswege f 200.—), terwijl de ongehuwde vrijwilligers, evenals de dienstplichtige hoefsmeden, in de plaats daarvan, aanspraak hebben op logies in een of ander Rijksgebouw, met nachtleger, vuur, licht, bewassing, enz., zoodat laatstbedoelde inkomsten tegen elkaar opwegen en bij vergelijking hunner verdiensten buiten beschouwing kunnen blijven.

De dienstplichtige hoefsmeden ontvangen, evenals de vrijwilligers, voor het beslaan der paarden een afkoopsom (abonnement), voor beide categorieën naar eenzelfde maatstaf berekend, zoodat ook die bron van inkomsten — waaruit alle uitgaven moeten worden bestreden voor de benodigde grondstoffen, gereedschappen, bijsmid en alle verdere kosten aan de uitoefening van hun ambt verbonden — voor beide groepen gelijk is.

De opleiding der dienstplichtige aspiranten aan de Hoefsmidschool duurt slechts zes maanden, terwijl de vrijwillig dienende aspiranten minstens 2 à 3 jaar aldaar moeten verblijven (en dan gewoonlijk nog geruimen tijd daarna op hun aanstelling moeten wachten), zoodat laatstbedoelden ook in dit opzicht belangrijk ten achter staan, te meer omdat zij al dien tijd alléén eene soldij van hoogstens f 0.27 per dag ontvangen, zoodat alweer de dienstplichtige aspiranten de vrome wensch „loon naar werken” in den regel 2¹/₂ jaar vroeger in vervulling zien gaan.

Tot vóór de instelling van het instituut *dienstplichtige hoefsmeden*, meenden óók de militaire beroeps-hoefsmeden, *als vanzelf sprekend*, dat ook de in Rijksdienst zijnde ambtenaren en beambten met de meeste dienstjaren als zoodanig en met de meeste vakkennis en langdurige ondervindingen ter zake, steeds de hoogste loonen zouden genieten, zooals dat in de burgermaatschappij het geval is. Ten opzichte van de militaire hoefsmeden heeft men echter met dien alleszins billijken en voor de hand liggenden stelregel gebroken, natuurlijk tot groote ontevredenheid der vrijwillig dienende militaire hoefsmeden.

Vrijwillig dienende hoefsmeden (onderofficieren en korporaals), die na hunne langdurige opleiding, tot groote tevredenheid van hunne onmiddellijke Chefs, 15 à 25 jaren in dat vak werkzaam zijn, moeten nu zien dat *hunne leerlingen*, die blijkbaar het burgerleven niet aandurven, eene bezoldiging van f 557.75 per jaar of wel ruim f 10.70 per week méér ontvangen.

Wel is waar ontvangen de beroeps-hoefsmeden van 1 Januari 1917 af eene dagelijksche toelage, voor wat betreft die der Cavalerie f 0.95 en die der Artillerie f 0.70. Die vergoeding is echter onbillijk verdeeld en, zooals ieder vakkundige direct zal ontwaren, geheel ontoereikend om daarvan de abnormaal hooge prijzen van de aan te schaffen materialen te bekostigen.

De beantwoording der vraag, die zich hierbij op den voorgrond dringt, n.l. of de vakkennis en de plichtsbetrachting van de dienstplichtige hoefsmeden, in vergelijking met diezelfde eigenschappen van de vrijwillig dienende hoefsmeden, den toets der kritiek kan doorstaan, wil ik voorshands liever aan meerbevoegden overlaten, alhoewel reeds geruimen tijd meerdere toestanden hebben doen zien, dat daaraan nog wel eens wat ontbreekt.

Omtrent de regeling van de verdiensten van de vrijwillig dienende hoefsmeden, in verband met de abnormaal hooge prijzen, die sedert het begin der mobilisatie voor de benodigde grondstoffen betaald moeten worden,

hoop ik binnenkort in de gelegenheid gesteld te worden, een en ander mede te deelen.

Bij voorbaat mijn beleefden dank voor de verleende plaatsruimte en medewerking, mede namens alle vrijwillig dienende hoefsmeden.

Breda, 28 Januari 1918.

Gaarne
Uw. dn.,
S.

ONTWERP-BEREKENING HOEFBESLAGKOSTEN,
volgens grondprijzen op 1 Januari 1918.

Handgesmede ijzers :

1. Vier staven hoefstaal $1 \times \frac{1}{2}$, voor 16 paar ijzers, gewicht 28 KG., inkoopsprijs (op 3 maanden, fr. station van afzending) f 49 per 100 KG. met vermeerdering van 5% op jaarrekening en met een winst van 15% wordt f 59,16, is 28 KG.	f 16.56
2. Afhakken op lengten van 35 cM., sorteeren en opbergen door 2 personen elk $\frac{1}{2}$ uur, werkloon 25 cent per uur	„ —.25
3. Zestien paar hoefijzers maken, zonder kalkoenen doch met rits, 2 volwassen smeden elk 3 uur à f 0.25 per uur	„ 1.50
4. Vracht, kolen, gereedschappen, enz. *) (volgens onkostenberekening)	„ 1.75
16 paar hoefijzers kosten	f 20.06
5. Een paar hoefijzers van 35 cM., ruw afgewerkt, kosten dus	f 1.25 $\frac{1}{2}$
6. Een paard stand opnemen, 2 ijzers afnemen, hoeven bewerken, nieuwe ijzers onderleggen, tijd 40 minuten	„ —.17
7. 16 hoefnagels C. S. F. no 9 (met 15% winst)	„ —.30
8. Kolen, gereedschappen, enz.	„ —.17
9. Schadeberekening op andere werkzaamheden door 't verleenen van onmiddellijke hulp	„ —.10
Dan kost, volgens bovenstaande berekening 1 paar ijzers	f 1.99 $\frac{1}{2}$
Keuringsbeslag 15% verhooging.	

Fabrieksijzers :

1. Een paar hoefijzers $1 \times \frac{1}{2}$ van 35 cM. wegen gemiddeld 2 KG., inkoopsprijs f 60 op jaarrekening, plus 15% winst.	f 1.38
2. Renteverlies voor te groote afname, door verschillende grootten en modellen V en A, en gedeeltelijk waardeloos geworden verpakking, ongeveer	„ —.10
3. Als boven onder 6 aangegeven, tijd 45 min.	„ —.19
4. 16 hoefnagels C. S. T. E. met 15% winst	„ —.30
5. Vracht, kolen, gereedschappen, enz. (als onder 4)	„ —.19
6. Schadeberekening, als boven onder 9 aangegeven	„ —.10
Minimum-prijs volgens bovenstaande berekening	f 2.26

*) Voor het vervaardigen van 16 paar hoefijzers zijn gemiddeld 13 KG. of 20 Liter prima smee-kolen noodig, voor een paar hengstijzers 10 Liter prima smee-kolen — van de tegenwoordig verstrekte qualiteit meer. Tijdens de afwerking wordt 3 $\frac{1}{2}$ % van het gebezigde ijzer in gewicht verloren.

Verleggen van 1 paar ijzers, zonder kalkoenen :

1. Stand opnemen, 1 paar ijzers afnemen, hoeven bewerken, oude ijzers onderleggen, tijd 40 minuten	f 0.17
2. 16 hoefnagels no 9 met 15% winst	„ 0.30
3. Kolen, gereedschappen, enz.	„ 0.17
4. Schadeberekening (als boven onder 9)	„ 0.10
Minimum-prijs voor 1 paar ijzers verleggen	<u>f 0.74</u>

Beslag voor dekhengsten (Belgisch type),

keuringsbeslag :

1. Vier paar hoefijzers, gewicht 12 K.G. hoefstaal; inkoopsprijs op 3 maanden franco, station van afzending, f 49 per 100 K. G., op jaarrekening plus 5% = f 51.45, plus 15% winst = f 59.16, is voor 12 K.G.	f 7.10
2. Afmeten, afhakken, sorteeren en opbergen 2 personen elk $\frac{1}{2}$ uur	„ —.25
3. Een paar ijzers maken, zonder kalkoenen doch met rits, 2 smeden elk 2 uur	„ 1.—
4. Vracht, kolen, gereedschappen, enz.	„ 1.25
Kosten voor 4 paar hoefijzers, ruw afgewerkt	<u>f 9.60</u>
5. Een dergelijk paar hoefijzers, ruw afgewerkt, kosten derhalve	f 2.40
6. Stand opnemen, 1 paar ijzers afnemen, hoeven bewerken, nieuwe ijzers onderleggen, tijd 1 uur	„ 0.25
7. 16 hoefnagels no 10 of 11 met 15% winst	„ 0.38
8. Kolen, gereedschappen, enz.	„ 0.25
9. Schade-berekening (als boven)	„ 0.17
Minimum-prijs voor een paar hengstijzers	<u>f 3.45</u>

B.

P. B.

(De inzender van het bovenstaande woont op een dorp en heeft bij het becijferen van een en ander rekening gehouden met aldaar bestaande toestanden. (Gemengd bedrijf; bij de onkosten-berekening is 100% op het te betalen werkloon gezet). Het doel van de publicatie is min of meer om in de eerste plaats te doen zien wat het beslag den smid zelf kost, ten einde op grond daarvan de brutoprijzen te kunnen vaststellen. Het is natuurlijk juist dat een zoo nauwkeurig mogelijke berekening omtrent den zelf kostenden prijs van gewicht is. Mochten er onder de abonné's zijn, die zich met het bovenstaande niet kunnen vereenigen, dan verdient het aanbeveling dat zij daarvan doen blijken. Ruimte is hiervoor gaarne beschikbaar. Red.).

KORTE MEDEDELINGEN.

— **Inrichting voor hoefbeslag te Groningen.** De leerling A. Schaafsma van Westerland, gem. Grootegast, is 15 Januari vertrokken met een voor praktijk en theorie „goed” getuigschrift.

Thans verblijven nog aan de Inrichting de leerlingen J. Folkers van Zuidlaren en K. Luttje van Noordbroek, die wellicht beide in de volgende maand kunnen vertrekken.

Er zijn dan weder eenige leerling-plaatsen vacant. Zij, die een cursus wenschen te volgen, kunnen zoodoende direct, of in Maart geplaatst worden. Zij dienen zich daartoe te wenden tot den Smidsbaas D. F. Stui ven berg, Poelestraat 35 te Groningen.

— **Militaire Hoefsmidsschool te Amersfoort.** In den loop van de maand Januari zijn geëxamineerd en geslaagd voor hoefsmid:

W. J. A. Tomesen (Regt Genietroepen) te Wijnbergen, A. Hoogendoorn (8e R. I.) te Haaten, J. van Ruitenbeek (11e R. I.) te Amersfoort, H. J. Laar (8e R. I.) te Gorssel, P. J. Lemmers (17e R. I.) te Borkel en Schaft, R. Reving (7e Lw. Bt.) te Grijskerk, J. Vermeulen (19e Lw. Bt.) te Akersloot, M. Selder (46e Ldw. Bt.) te Roermond, J. H. Kool (48e Lw. Bt.) te Mechelen-Witten, benevens W. de Leeuw, burger-leerling uit Kampen. Aan allen zal een diploma worden verstrekt.

Op 1 Februari zijn tot een nieuwen cursus toegelaten 5 miliciens der Infanterie en 5 Landstormplichtigen der Infanterie.

G. H.

— Op 1 Februari werd het **toelatingsexamen** gehouden van den **cursus voor opleiding van onderwijzers in praktisch hoefbeslag aan 's Rijks Veeartsenijsschool te Utrecht.**

Voor het examen hadden zich 19 hoefsmeden aangemeld, alle gediplomeerde hoefsmeden. Zij kwamen uit verschillende provinciën: uit Friesland 1, uit Overijssel 3, uit Gelderland 4, uit Utrecht 2, uit N.-Holland 3, uit Z.-Holland 1, uit Zeeland 1, en uit Noord-Brabant 3. Twee candidaten kwamen niet op, zoodat er 17 aan het examen deelnamen. Over het algemeen werd goed werk geleverd; van slechts twee was het onvoldoende.

De volgende 6 deelnemers werden tot den cursus toegelaten (alphabetisch): M. v. d. Berk te Breda, H. A. Berman te Dalfsen, Th. A. Koelman te Alkmaar, A. J. Koman te Giesbeek, C. J. Rombouts te Oud-Vossemeer en C. Roodvoets te Utrecht. Het examen werd gehouden in het nieuwe instituut voor hoefkunde.

Kroon.

— **Vereeniging van Militaire Hoefsmeden.** Deze Vereeniging heeft met ingang van 1918 een collectief abonnement genomen op „De Hoefsmid”. Alle leden, en dat zijn thans 89, ontvangen het tijdschrift derhalve direct na verschijning voor rekening der Vereeniging.

PERSOVERZICHT.

De Februari-aflevering van „Der Hufschmied” handelt in hoofdzaak over het reeds meermalen besproken hoefijzer van Dr. Stark-Guther, waarbij, zooals men weet, de geheele ondervlakte van den hoef, met uitzondering van den straal en de zijdelingsche straalgroeven, mededraagt. Guther geeft een artikel, waarin vermeld is hoe lang bedoeld hoefijzer bij knolhoeven aangewend dient te worden. Hij wijst er op dat bij hoefbevangenheid door aanwending van genoemd ijzer herstel kan worden verkregen, behalve wanneer het hoefbeen zoover naar achteren is gedrongen dat de punt van het hoefbeen achter de loodlijn valt, die uit het boven-wandgedeelte kan worden neergelaten.

De ondervlakte van den hoef moet natuurlijk precies aansluiten tegen de bovenzijde van het plaatijzer. De grootere druk tegen de ondervlakte van den hoef geeft aanleiding tot een meer krachtige hoornafscheiding, die op haar beurt het verplaatste hoefbeen geleidelijk op zijn goede plaats terugbrengt. Maakt men te lang gebruik van dit plaatijzer, dan wordt het paard soms opnieuw pijnlijk. Men denkt dan allicht dat de hoefbevangenheid terugkomt. Dit is echter niet het geval, maar het hoefbeen wordt dan al te veel naar boven gedrukt en dan is de tijd daar om weer een gewoon ijzer onder te leggen, dat alsdan herstel brengt.

— De onderwijzer-hoefsmid Flemming te Dresden beschrijft eenige gevallen van knolhoeven, waarbij het plaatijzer in toepassing is gebracht. Dit artikel wordt vervolgd, zoodat hierop volgende maand wordt teruggekomen. Bij voldoende plaatsruimte wordt dan ook nog het een en ander vermeld uit een artikel van Gustav Vogt, handelende over de toekomst van in den oorlog verminkte hoefsmeden.

Mededeelingen over het smidsvak, vallende buiten het hoefbeslag.

HET LASSCHEN VAN STAAL EN IJZER.

Onder lasschen verstaat men de vereeniging van twee of meer deelen tot één geheel. Voor de zekerheid der ijzerconstructie is de goede uitvoering van dit werk van groot gewicht. Door de hooge temperatuur, welke het lasschen vereischt, oxydeert het ijzer en vormt zich op de verhitte plaatsen hamerslag, dat gedeeltelijk zeer vast aan het metaal hecht en daardoor dikwijls oorzaak is van het mislukken der lassching. Door het opgooien van zand wordt de verdere oxydatie verhinderd en zal de hamerslag zich minder vast op het ijzer hechten. Er is dus de grootst mogelijke voorzichtigheid aan te bevelen, opdat zich geen hamerslag bevindt tusschen de vlakken, welke verbonden zullen worden, want hiervan is het gelukken der lasch geheel afhankelijk.

Om gietstaal met gietstaal of met ijzer te lasschen, moet men zich van een laschpoeder bedienen, wanneer men verzekerd wil zijn van een goede verbinding, daar gietstaal de laschhitte niet verdragen kan.

Het beste laschpoeder dat tot heden voor dit doel bekend is, wordt als volgt samengesteld. In een ongeglazuurde ijzeren pot of smeltkroes wordt op een sterk vuur borax gesmolten en zoover verhit dat de vloeibare stof er donkergroen uitziet. Men probeert de gesmolten massa door er een stuk ijzer of draad in te steken, waaraan voldoende blijft hangen.

Eerst is de gesmolten massa lichtgeel, doch wordt steeds donkerder. Zoodra echter de proef, welke op het daarvoor gebruikte ijzerstaafje direct stolt tot een glasachtige stof, donkergroen of zwart schijnt, is de tijd gekomen waarop men de pot of kroes van het vuur moet nemen, om den inhoud in een andere, koude of droge, pot over te gieten.

Na de volledige afkoeling wordt de glasachtige donkere stof in een mortier tot grof poeder gestooten. Dit poeder heeft een lichte groengele kleur en wordt nu gemengd met een even groote hoeveelheid staalvijsel. Bij de bewaring van dit poeder moet men zorg dragen voor een droge plaats, daar anders het vijsel gaat roesten.

Het gebruik is als volgt: Om staal met ijzer te lasschen werkt men op de gewone wijze. Nadat men de laschplaatsen voldoende verhit heeft, dus staal goed roodheet, bestrooit men deze, nadat men ze goed van hamerslag gereinigd heeft, met laschpoeder. Men drukt daarna de beide deelen met licht drukkende hamerslagen te zamen, legt daarna de laschplaats weder in 't vuur, en verhit deze, al naar 't materiaal, van lichtrood tot witheet. Na de verkrijging van een toereikende temperatuur brengt men het stuk weder op 't aambeeld, om het met krachtige hamerslagen te bewerken. Men verkrijgt hierdoor een volledig gelukte lassching, en wel zoo volmaakt, dat bij de verdere bewerking een laschnaad niet meer te zien is.

Structuur en hardheidsgraad lijden bij deze bewerking evenmin.

Niet alleen voor het lasschen van staal op staal of staal met ijzer is het gebruik van dit laschpoeder aan te bevelen, doch ook voor de verbinding van dun bandijzer, dat door de verhitte te veel aan dikte verliest, is het gebruik van dit laschpoeder aan te bevelen.

F. J. M.

ADVERTENTIËN.

DANKBETUIGING.

Ondergeteekenden betuigen hiermede hunnen beleefden en welgemeenden dank aan den Weled. Zeer Geleerden Heer Dr. H. M. Kroon, alsmede aan den Weled. Heer S. van Angeren voor het zoo degelijk genoten onderwijs, waardoor zij aan het j.l. gehouden examen voor onderwijzers in practisch hoefbeslag met succes hebben deelgenomen.

N. E. Bolder. D. Stuijvenberg Jr.

D. Hendriks Jr. J. Wassing.

W. H. Sanders.

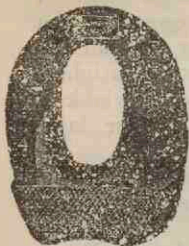
Telegram-Adres
BAX Jufferstraat
Rotterdam.

Meest uitgebreide sortering prima blanke
Ster-Hoefnagels, meer dan 60 verschillende voorradig.
Speciale fijne Nagels voor Renpaarden enz.
— Billijke prijzen. —

Intercommunaal
Telefoon
No. 1355.

NIEUWE AMERIKAANSCH E HOEFZOLEN

voordeelig, gemakkelijk in gebruik. — *Kunnen niet loslaten.*

Merk „Dexter”, met *flink hielstuk*.

Merk „Pacific”, met *zwaar hielstuk*.

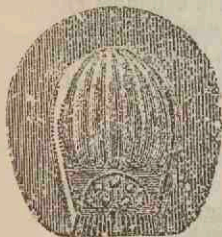

Merk „Rambler”, in *witte en grijze* Caoutchouc, op *leder* opgenaaid met *flink hielstuk*, voorradig van $4\frac{1}{8}$ tot $6\frac{1}{8}$ Eng. dm. uiterste breedte buitenkant ijzers gem.

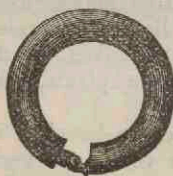

Merk „Chicago”, geheel *Caoutchouc* uit één stuk met *zwaar hielstuk* voor *zware paarden*, voorradig van $7\frac{1}{8}$ tot $7\frac{9}{16}$ Eng. dm.

Open zolen uit één stuk kunnen dus onmogelijk loslaten, bijzonder aanbevelenswaardig, prijzen zeer billijk, voorradig in 11 maten van $4\frac{1}{8}$ tot $6\frac{1}{8}$ Eng. dm., uiterste breedte buitenkant ijzers gemeten.

Dichte Luchtdrukzolen, in 10 maten, voor- en achterijzers, voorradig.

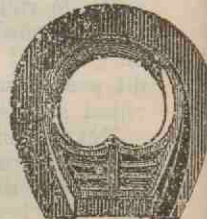
Strijkringen met riempje.

Gewone
Engelsche Hoefzolen
op Leder,
„Safety pad en
Frogpad”.

Engelsche Hoefzolen
A. en D. & H.

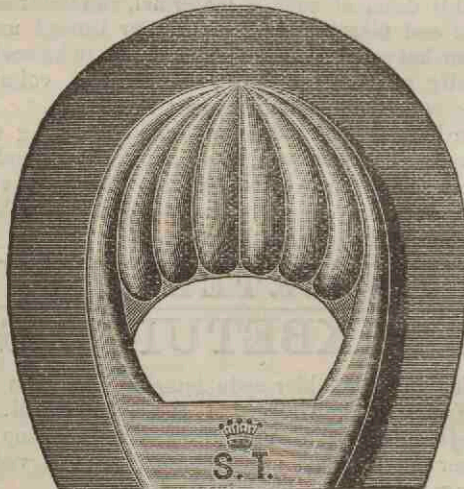

Hoefranden.

Open Caoutchouc zool, merk B. V., in 7 maten, voor- en achterijzers voorradig.

- Gemaakte Hoefijzers, Rits- en Stampmodel, uitsluitend beste kwaliteit ijzer; in 9 maten voorradig.
- Ijs- of Scherpnagels in 12 soorten.
- Opruimers voor Schroefgaten.
- Schroeven en Stiften in alle modellen; tijdige bestelling gewenscht.
- Touwijzers in verschillende maten.

Open Luchtdrukzool
in 8 verschillende maten voorradig.

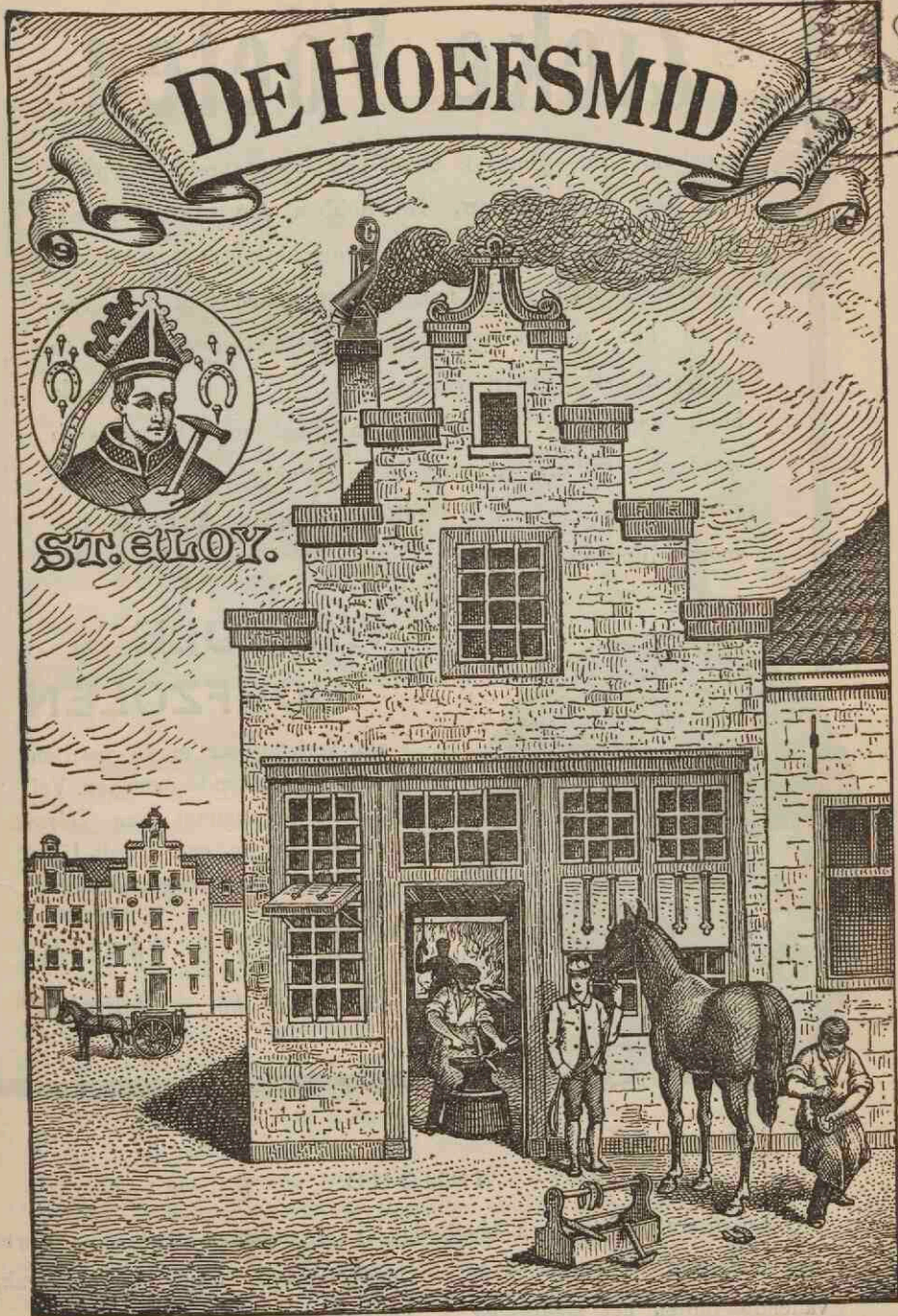
- Caoutchouc Hielstukken.
- Kunsthoorn.
- Hoef tangen.
- Renetten (rechts en links).
- Hoefraspen.
- Houwklingen.
- Hoefhamers.
- Lasch- of Welbladen en Poeder om ijzer en staal te wellen.

DE HOEFSMID

ST. ELOY.

Zieke Voeten

voorkomt en geneest men het best met walpole rubber hoefzolen. Zij hebben een stalen plaat, waardoor een onveranderlijk draagvlak gevormd wordt, zoodat de zool nooit in den voet gedrukt of deze verwond kan worden. De rubber breekt den schok en voorkomt slippen en vallen op gladde bestratingen, als hout, asphalt e. d. De stalen plaat maakt het slap worden of afbreken van de zolen onmogelijk; zij gaan veel langer mede dan andere zolen en zijn dus het voordeeligt in het gebruik.

WALPOLE HOEFZOLEN

zijn verkrijgbaar in 13 grootten, en 2 verschillende modellen. Volledige prijscourant van zolen, nagels, raspens enz. wordt U op aanvraag franco toegezonden door

Lambert & Company,
Leuvehaven 66, Rotterdam.

INHOUD.

Onderwijzers in practisch hoefbeslag. — Ingezonden stukken. — Korte mededeelingen. — Persoverzicht. — Mededeelingen over het smidsvak, vallende buiten het hoefbeslag. — Advertentiën.

120
110
97
131

ONDERWIJZERS IN PRACTISCH HOEFBESLAG.

Foto Both.

'R. V. S. afd Zoötechniek.

Van links naar rechts: D. Stuivenberg te Groningen, N. E. Bolder te Angeren, W. H. Sanders te Holtum, gem. Born, D. Hendriks te Veenendaal, J. Wassing te Zeerijp.

Het is gewoonte om jaarlijks in de Februari-aflevering den uitslag op te nemen van het examen voor onderwijzers in praktisch hoefbeslag, dat geregeld in de eerste dagen van Februari te Utrecht wordt afgenomen. Door de welwillendheid van den amanuensis der afdeling zoötechniek aan 's Rijks Veeartsenijschool, is „De Hoefsmid” dan tevens in de gelegenheid gesteld een afbeelding van de geslaagde kandidaten op te nemen. Dit jaar gelukte het niet het cliché tijdig voor de Februari-aflevering gereed te hebben. Dientengevolge is pas deze maand de afbeelding der 5 geslaagden opgenomen.

Het eerste examen voor toelating tot den cursus voor aanstaande onderwijzers in praktisch hoefbeslag werd gehouden in 1910. In 1911 zijn derhalve de eerste onderwijzers in praktisch hoefbeslag gediplomeerd. Het thans in Februari gehouden examen is derhalve het 8e geweest. Het aantal van genoemde onderwijzers is natuurlijk nog klein en behoort ook nimmer bijzonder groot te worden. Een deel van hen treedt later inderdaad als onderwijzer op, de overigen uitsluitend als gediplomeerd hoefsmid.

Het is een gelukkig verschijnsel dat de onderwijzers in praktisch hoefbeslag enkele jaren geleden een Vereeniging hebben gesticht, waardoor de

band tusschen hen blijft bestaan en een gunstige gelegenheid wordt geboden om jaarlijks op een algemeene Vergadering hun gemeenschappelijke belangen te behartigen en kennis te nemen van elkaars opgedane ervaring. Bovendien kan van eene zoodanige vereeniging een gunstigen invloed uitgaan om verbeteringen te verkrijgen in de opleiding der aanstaande hoefsmeden en in de maatschappelijke positie van den hoefsmidsstand. Een bewijs van dien goeden invloed kan men in de korte mededeelingen van deze aflevering reeds zien. Het verzoek van genoemde Vereeniging om te willen bevorderen de eenheid van eischen voor de uitreiking van een diploma als hoefsmid, zal wellicht reeds in 1919 tot stand komen.

De Regeering wil gaarne in de goede richting medewerken, indien uit den kring der belanghebbenden praktische voorstellen worden gedaan.

De jaarlijksche algemeene vergadering dier Vereeniging wordt in den regel gehouden op denzelfden dag, dat de uitslag van het examen te Utrecht is gesteld. Deze regel is uitstekend, daar de geslaagde kandidaten dan onmiddellijk kunnen kennismaken met hunne collega's en als lid der Vereeniging toetreden. Bovendien moet worden zorg gedragen, dat op dien dag een overzicht wordt gegeven van datgene, wat in het afgelopen jaar voor nieuws op het gebied der hoefkunde is aangegeven. Het onderwijzend personeel van den cursus te Utrecht is daartoe ongetwijfeld gaarne bereid, daar het natuurlijk gaarne zal zien, dat hun oud-leerlingen op de hoogte van het hoefsmidsvak blijven.

De algemeene vergadering der Vereeniging is dit jaar niet op den dag van den examen-uitslag gehouden, daar het nieuwe instituut voor hoefkunde aan 's Rijks Veeartsenijschool op dien dag nog niet gereed was en het in de bedoeling ligt, dit jaar genoemd instituut te bezichtigen. Vermoedelijk zal de vaststelling dier vergadering thans wel spoedig volgen, doch het noodige overleg zal ook wel eenigszins zijn vertraagd door de voorbereiding van de opening der Veeartsenijkundige Hoogeschool, die op morgen 16 Maart plaats vindt.

Het zou naar onze meening aanbeveling verdienen, als de Vereeniging van onderwijzers in praktisch hoefbeslag hunne militaire collega's, leden van de Militaire hoefsmeden-vereeniging, dit jaar uitnoodigden om de algemeene vergadering te komen bijwonen. Hoe meer samenwerking er op het gebied van het hoefsmidsvak in Nederland komt, des te beter zal dit voor de beoefenaren van het vak zijn, onverschillig of zij burger dan wel militair zijn.

INGEZONDEN STUKKEN.

Geachte Redacteur!

Niet lang geleden was ik tegenwoordig bij de uitreiking van het onderscheidingsteeken voor 30-jarigen trouwen dienst aan een mijner Collega's, waarbij diens hooggeachte Chef, in eene kernachtige toespraak, eenige goede hoedanigheden van de militaire hoefsmeden ter sprake bracht, welke woorden zoowel op den jubelaris als op mij en ongetwijfeld ook op alle overige aanwezige militairen, een grooten indruk maakten.

Bedoelde Chef zei o.m. ongeveer:

„De militaire hoefsmid vervult in het leger een voorname, doch moeilijke „taak (aangevuld met eenige bijzonderheden)“.

Verder deed die Chef op duidelijke wijze uitkomen, dat alleen *ter zake deskundigen*, bevoegd en in staat zijn, den arbeid van een hoefsmid goed dan wel af te keuren.

De hierbedoelde woorden beschouw ik als een korte maar krachtige wenk voor de militaire hoefsmiden, vooral nu het gedurende de mobilisatie maar al te vaak voorkomt, dat allerlei Chefs, die uit den aard van hun betrekkelijk jeugdigen leeftijd en hun opleiding, in den regel met weinig kennis van ons vak, worden belast met contrôle uit te oefenen op onze werkzaamheden, hetgeen voor ons, als vanzelf sprekend, allesbehalve verheffend en allerminst in 't belang van het hoefbeslag kan worden geacht.

Met alle respect voor onze officieren, zij in verband met het vorenstaande medegedeeld, dat destijds toen de Mitrailleur-afdeelingen nog „bereden“ waren, het mij is te beurt gevallen, dat ik de paarden, die over de afgelopen week door mij waren beslagen, moest presentereeren aan den officier der week, welke functionaris op dat moment nog geen acht dagen geleden van het Wapen der Infanterie bij de Mitrailleurs was ingedeeld en daarmee, schijnbaar op eens in 't bezit was geraakt van de noodige kennis om mijn werk na te gaan. De daarop volgende week was ik verplicht mijn arbeid aan het oordeel van een opperwachtmeester te onderwerpen, iemand die toen nauwelijks één maand dien rang bezat en, volgens mijn bescheiden meening, ook allerminst in staat zich daaromtrent een oordeel te vormen.

Zolang niet alle officieren en onderofficieren, die met een dergelijke taak worden belast, ter zake eene grondige opleiding hebben genoten, zal met zoodanige controle geenerlei legerbelang of wel 't belang der militaire hoefsmiden worden gebaat. Deze wijze van contrôle geeft aanleiding tot verkeerde op- en aanmerkingen en kweekt slechts verbittering bij ernstige vaklieden. 't Is immers te dwaas, om te gelooven, dat b.v. elk willekeurig infanterie-officier, zonder de noodige opleiding, eensklaps de omvangrijke kennis bezit, om volledig op de hoogte te zijn van 't hoefsmidvak in al zijn bijzonderheden. Ik vermeen zelfs te mogen aannemen, dat behalve de Paardenartsen, alleen die officieren der Bereden Wapens, die gedurende geruimen tijd, door studie bijzondere belangstelling voor ons vak hebben getoond, in staat zijn ons werk te becritiseeren; hoe zoodanig oordeel dan ook uitvalt, ieder vakman zal zich allicht daar in weten te schikken, ja zelfs gaarne van hun raad en terechtwijzingen gebruik maken, terwijl ook alleen waarde kan worden gehecht aan een af- of goedkeurend oordeel van die bevoegden en daarom zou het ons hoogst aangenaam zijn, als alleen de paardenartsen werden belast met het toezicht op onze technische werkzaamheden, hetgeen zeer zeker het zoo kostbare paarden-materiaal, dus ook de gevechtswaarde der bereden troepen en tegelijkertijd ook de militaire hoefsmiden ten goede zal komen.

Ik vertrouw dat alle vrijwillig dienende hoefsmiden, zoodanige contrôle zullen toejuichen en met mij vorenbedoelden Chef hoogst dankbaar zijn voor de beteekenisvolle waardeerende woorden gericht aan 't adres van de militaire hoefsmiden.

Gaarne Uw dw.,

M.

Geachte Heer Redacteur!

Zeer gaarne wilde ik van de door U welwillend beschikbaar gestelde ruimte gebruik maken om mijne meening inzake „zelfkostenberekening en uniforme prijs van het hoefbeslag” kenbaar te maken.

Wat een zelfkostenberekening van het hoefbeslag betreft, zullen de meeningen van velen daarover verschillen, zoo ook de mijne met die van den heer P. B. Wat de berekening der materialen door den geachten inzender betreft, verwacht ik wel dat die nauwkeurig is opgenomen (mijns inziens wel een beetje te nauwkeurig), doch wat het arbeidsloon aangaat (vooral daar de heer P. B. op een dorp woont, waar toch over het algemeen de patroon de voorwerker is en zoodoende toch zelf de paarden beslaat), zou ik wel wat verandering willen zien gebracht.

Gaat men de berekening van den heer P. B. na, dan vind ik, en wellicht meerderen met mij, dat een smidpatroon, die voor zijn arbeid en kunde 17 cent, zegge zeventien cent, in de veertig minuten verdient, toch wel te beklagen is, ten eerste om het luttel bedrag, en ten tweede omdat hij daar zelf de schuld van is, daar hij persoonlijk die loonstandaard vaststelt.

Daar door de tegenwoordige tijdsomstandigheden de smeden in zeer vele opzichten sterk veranderd zijn, wilde ik hun langs dezen weg eens aansporen ook inzake arbeidsloon van den patroon verandering aan te brengen. Laat men hooger gaan opzien tot zijn vak, en zijn arbeid en zijn kunde voor een flinker loon ten beste geven. Men hoort tegenwoordig loonen noemen van 30 a 35 cent voor opperman en boerenwerkman enz. Ik vind dat een vakman daar zeker boven moet gaan en dat een goed hoefsmidpatroon gerust 50 cent per uur mag berekenen, daar hij ook voor alle risico staat; voor goed werk moet goed betaald worden, dus weg met die kleingeestigheid. Er dient hoog te worden opgezien tot ons vak (hetgeen toch door een leek niet te vervullen is). Alles moet in het werk worden gesteld om goed werk te leveren, goede leerkrachten te kweken en meer samen te werken met instellingen van vakonderwijs, zooals hoefbeslag-cursussen enz. Dit alles is niet alleen ons eigen belang, doch ook van den eigenaar van het paard, dat aan onze zorg en kennis wordt toevertrouwd, hetwelk soms een waarde heeft van meer dan duizend gulden.

Het spreekwoord: „Beter een rekening van den smid, dan een kreupel paard of hit”, komt hier zeer goed op zijn plaats.

Wat een uniforme prijs voor hoefbeslag over geheel Nederland betreft, dat zal mijns inziens nog zeer ver in het verschiet liggen, daar er nog streken worden gevonden, waar men zeer achterlijk is gebleven.

Wanneer men eerst provinciaal te werk gaat, zal men wel veel in die richting tot stand kunnen brengen, doch Patroonsorganisatie is de eerst noodige weg.

Ook gaarne een anders meening hierover vernemende, dank ik U beleefd voor de toegestane plaatsruimte.

Uw dw.

TH. A. KOELMAN Nz.
Ged. Hoefsmid.

Alkmaar.

Wanneer ik niet te veel van Uwe aangeboden ruimte verg, wil ik wel eens eene berekening volgens mijn idee geven.

4 stukken $1 \times \frac{1}{2}$ van + — 35 c.M.	f 2.00	} arbeidsloon f 0.80
4 ijzers afhakken en maken 1 man $\frac{1}{2}$ uur à 50 cent p. u.	„ 0.25	
4 „ „ „ „ „ „ „ „ 20 cent p. u.	„ 0.10	
4 hoeven besnijden, ijzers richten, passen en onderslaan 40 min. à 50 cent per uur	„ 0.35	
4 ijzers afnemen en dichtmaken 1 man $\frac{1}{2}$ uur à 20 cent p. u.	„ 0.10	
onkostenrekening 125 % op het arbeidsloon	„ 1.00	
hoefnagels	„ 0.60	
kolen	„ 0.35	
zelfkostende prijs te zamen	f 4.75	
(Naar ik meen niet te royaal berekend) 20 % winst	„ 0.72	
	te zamen	f 5.47

Hieronder een staatje van hetgeen zoo al onder de onkostenrekening begrepen moet worden, waaraan door zoo velen niet gedacht wordt.

1. Houwklingen; 2. Hoefhamers; 3. Hoefmessen (Renetten); 4. Hoefraspen; 4. Hoeflangen; 6. Afneemtangen; 7. Smeehamers; 8. Voorhamer; 9. Smeeen vuurtangen; 10. Slijtage, aambeeld en blaasbalg; 11. Licht en waterleiding; 12. Telephoon en 13. Electriche kracht (voor hen die dit gebruiken); 14. Afschrijving inventaris; 15. Staal voor ritshamers, stampers, doorslagen, beitels enz. 16. Huur (gebouw), Kapitaal- of Hypotheekrente; 17. Belastingen; 18. Brandassurantie; 19. Vereenigingscontributie; 20. Onkosten Vakbladen enz; 21. Rijwiel-onderhoud; 22. Reis- en verblijfkosten; 23. Kleine krachten en hulpmiddelen; 24. Dagelijksch onderhoud smederij; 25. Stopverf, olie, hoefsmeer, jute- en bruine teer; 26. Hamersteelen; 27. Inproductief loon; 28. Fooien; 29. Kwade posten; 30. Premie ongevallenverzekering Personeel; 31. Premie persoonlijke verzekering Patroon; 32. Premie verzekering tegenover derden *); 33. Administratiekosten, enz.

TH. A. KOELMAN NZN.

*) Voorbeeld: Wanneer U het ongeluk hebt, dat bij het bestaan van een paard een fornuis, rijwiel of iets anders, wat een ander toebehoort, wordt beschadigd of vernield, dit door die verzekering wordt gedekt, hetgeen men anders uit eigen zak moet vergoeden.

Linschoten, Februari 1918.

Geachte Redactie!

Gezien de prijsberekening hoefbeslag in „De Hoefsmid” van 15 Februari, meen ik te mogen opmerken dat de inzender wel wat zuinig is geweest met zijn berekening (een smedenziekte).

t Doel was per paard den zelfkostenden prijs te berekenen en inzender begint ijzers te maken voor 8 paarden, tegen een ijzerprijs, waarvoor ik mij gaarne een paar 100 K.G. geleverd zag. Bij beschikking van den Minister van Landbouw, ingaande 17 December 1917, is de prijs van Hoefijzer P.L.H., kroon

of W.H. Nachrid gesteld op F 52 per 100 K.G., waarbij nog komt verhooging voor bestelling onder 500 K.G. en percenten U.B.

Dan punt 6; paard stand opnemen enz., de tijd van 40 minuten. Nu, ik zet mijn pet af voor een dergelijke prestatie, — 1 man in 40 minuten een paard beslaan. Ik krijg er wel waar ik bijna 40 minuten voor noodig heb om de hoeven te bekappen. Ik woon ook op een dorp en besla bijgevolg meest boerenpaarden, welker eigenaren, ondanks alle woorden hierover geschreven of gesproken, hun paarden zoo min mogelijk laten beslaan, vooral 's winters. Ook schijnt inzender overtuigd, een onkostenrekening van 100% tegenwoordig wel wat laag is, daar hij, behalve dat, nog een schadeberekening voor onmiddellijke hulp in rekening brengt.

Ik ben daarom zoo vrij hieronder een andere berekening voor zelfkostenden prijs per paard weer te geven:

Paard beslaan 4 nieuwe ijzers $1 \times \frac{7}{16}$ wegen $3\frac{1}{4}$ K.G.		
à f 0.54 per K.G.	f 1.75	
4 ijzers maken, 1 man $\frac{1}{2}$ uur à f 0.30 per uur	f 0.15	
4 „ „ 1 helper, $\frac{1}{2}$ uur à f 0.24 per uur „	„ 0.12	
4 ijzers afnemen, besnijden, onderslaan enz. 1 u. à f 0.30 „	„ 0.30	
richten, passen en opvijlen ijzer, helper $\frac{1}{2}$ u. à f 0.24		
per uur.	„ 0.12	„ 0.69
150 % onkostenrekening, 0.69 loon		„ 1.03
30 hoefnagels à f 14.— per mille		„ 0.45
kolen		„ 0.40

Alzoo per paard totaal f 4.32

Hierbij is geen winst op ijzer of hoefnagels genomen en naar mijn overtuiging niets te hoog berekend.

Mijns inziens ware het eerlijker het beslaan te regelen als volgt:

per paar ijzers tot 1 K.G.	f 2.—
van 1 K.G. tot $1\frac{1}{4}$ K.G.	„ 2.25
van $1\frac{1}{4}$ K.G. tot $1\frac{1}{2}$ K.G.	„ 2.50
van $1\frac{1}{2}$ K.G. tot $1\frac{3}{4}$ K.G.	„ 2.75
van $1\frac{3}{4}$ K.G. tot 2 K.G.	„ 3.—

Hoogachtend,

Jac. Barneveld,
Gediplomeerd Hoefsmid.

Geertruidenberg, 8 Maart 1918.

Geachte Redacteur,

Als abonnè van Uw blad moge het mij worden vergund eens een en ander mede te deelen over de kritiek, welke is geplaatst in het No. van 15 Febr. 1918 door de Vereeniging van vrijwillig dienende hoefsmiden van de dienstplichtige hoefsmiden.

Ten eerste wordt beweerd dat de soldijen bestaan:

- Soldij met soldijverhooging per dag f 0.35.
- Toelage (punt 9 L. O. 1917 B 357) per dag f 0.50.
- Toelage (punt 11 L. O. 1917 B 357) per dag f 1.50.

Dit is echter slechts ten deele waarheid, vooral daar wordt gerekend dat het per dag is f 2.35.

Punt *a* berust op waarheid, is f 0.35.

" *b* " " " " " f 0.50.

" *c* is echter niet goed door schrijver begrepen; de toelage van f 1.50 wordt slechts genoten door de hoefsmeden die zijn gebleven, toen hunne lichten naar huis gingen, en dan nog met dien verstande, dat de f 0.50 bedoeld in punt *b* niet wordt gerekend bij die f 1.50 bedoeld in punt *c*, zoodat dus voor degenen, die zijn gebleven, het traktement niet bedraagt f 2.35, doch f 1.85 per dag.

Hiervan zijn er echter zeer weinigen en voor 't grootste deel bedraagt het dagelijksch traktement dus f 0.85.

De vrijwillig dienende hoefsmeden hebben een jaarwedde van f 300.00. De mil. hoefsmid heeft een jaarlijksch traktement van $365 \times f 0.85 = f 310.55$,— degene, die zijn gebleven en voor hen geen andere beschikbaar was gesteld met goedvinding van hunne Commandanten een jaarlijksch traktement van $365 \times f 1.85 = f 675.25$.

De berekening, in Uw blad vermeld, berust dus niet op zuivere gronden en is 't verschil niet zoo groot als door onze collega's vrijwilligers aange-toond. Over hetgeen wordt geschreven aangaande de opleiding en het daarover uiteenlopende bedrag, mag eenige kritiek aangaande de vrijwilligers gebillijkt worden, doch is een milicien verplicht voor niets te werkeⁿ; ons wordt ook geen f 0.70 of f 0.95 per dag gegeven en komen dus de vrijwillige hoefsmeden dan te kort bij ons. Laten wij buiten beschouwing degene die zijn gebleven, dan komt bij 't traktement der vrijwilligers der Artillerie nog $365 \times 0.70 = f 255.50$ en komt de milicien dus nog in geen enkel opzicht aan 't bedrag der vrijwilligers.

Dat de milicien niet de burgerstand in durft gaan, is geen critiek doch laksheid; er is geen enkel mil.-hoefsmid die van 't hoefbeslag in 't burger moet leven, doch wat is het geval, — de meeste dergenen die zijn gebleven is hun positie door langdurige afwezigheid door een ander bezet, en het is toch wel bekend dat er in de metaalindustrie wegens gebrek aan materieel groote werkeloosheid heerscht, zoodat dit wel achterwege had kunnen blijven.

Bij voorbaat mijn beleefden dank voor de verleende plaatsruimte en medewerking namens de vereeniging van milicien-hoefsmeden der 4de Divisie,

Uw dw. dn.

C. J. van Hengstum,

I Bat. 20 R. Inf. 4 Div. Veldleger.

KORTE MEDEDEELINGEN.

— **Examen voor gediplomeerd hoefsmid.** De vereeniging van gediplomeerde onderwijzers voor hoefbeslag in Nederland heeft zich ongeveer een jaar geleden tot de Regeering gewend met het verzoek van Rijkswege een examen te willen instellen ter verkrijging van een voor het geheele land gelijkwaardig getuigschrift van bekwaamheid als hoefsmid.

Naar wij vernemen bestaat er kans dat op dit verzoekschrift een gunstig

resultaat zal volgen. Onderscheidene belanghebbenden, in de eerste plaats vereenigingen die cursussen in hoefbeslag laten houden, zijn verzocht hun gevoelen over dat denkbeeld te willen kenbaar maken.

— **Een bedrijfsquaestie.** Tengevolge van gebrek aan materialen is in tal van smederijen de voorraad van ijzer, kolen, nagels enz. kleiner dan zulks gewoonlijk het geval is. Dit heeft de smederij met tal van andere bedrijven gemeen. Sommige bedrijfsleiders zien zeer goed in dat hier tegenover een reserve aan kapitaal moet staan om na dezen schandelijken oorlog de inventaris weer op het gewone peil te brengen. Zij, die dit niet voldoende in het oog mochten houden, zullen later tot hun schade ervaren dat financiële tegenslag niet zal uitblijven.

Verschillende hoefsmeden houden geen voldoende administratie in hun bedrijf, doch in dit opzicht hebben de tijdsomstandigheden eene belangrijke verbetering gebracht. Bij het houden van een nauwkeurige administratie treedt van zelf voor den dag hoe groot de onkosten zijn en hoe veel men derhalve zelf moet rekenen om een behoorlijke verdienste te krijgen. Langzamerhand leert men dat het hebben van veel werk niet altijd leidt tot veel verdienen en zulks is toch absoluut onbillijk. Daar waar veel en hard geploeterd wordt en het publiek blijken geeft dat het geleverde werk op prijs wordt gesteld, moeten ook inderdaad ruime inkomsten bestaan.

— **Veerklemhoefijzer van Van Angeren.** Dit is beschreven en afgebeeld in „De Hoefsmid”, Nov.-Afl. 1916. De dierenarts A. L. J. Goethals te Amsterdam vermeldt in het „Tijdschrift voor Diergeneeskunde” van 1 Maart j.l., met de aanwending van dat ijzer in twee gevallen goede resultaten te hebben verkregen en derhalve zich gerechtigd te achten om dit beslag „bij klemhoeven ten zeerste aan te bevelen”. Daarbij is een nauwkeurige omschrijving van beide gevallen opgenomen.

— **Nederlandsche Anti-Oorlog Raad.** Het Bestuur hiervan verzocht ons een circulaire te plaatsen met den dringenden oproep om financiële steun voor hunne Vereeniging. Het ontbreekt ons voor die circulaire aan plaatsruimte, doch voor ieder die het goede doel kan en wil steunen zij medege-deeld dat de zending kan worden geadresseerd aan het secretariaat der N. A. O. R. te 's Gravenhage, Prinsessegracht 19.

— **De militaire groet.** Hierover is in „Ons Land” van 27 Dec. j.l. door den 1e Luit. Adj. der Artillerie J. Rietsema een artikel geschreven, waaruit enkele opmerkingen door ons zijn overgenomen.

Het onderwijs, de opleiding die in ons leger gegeven wordt, is slecht, de oefeningen geschieden weinig stelselmatig, opvoeding is slechts een „spontane uiting van enkelen” (Majoor Ruitenbach in „Krijgswetenschap” 1904: De verwijdering en de middelen tot toenadering tusschen leger en volk).

— **Karakters leiden** kunnen we alleen na grondige en omvangrijke studie

over onderwerpen, die thans aan onze militaire onderwijsinrichtingen volkomen onbekend zijn, omdat daar nog de programma's van \pm 1830 worden gevolgd, omdat de evolutie der maatschappij in het leger zeer is achtergebleven.

— Overdrijving in uiterlijkheden, waarvan ons leger niet geheel vrij is, werkt schadelijk.
 Het zwaard moet thuis mogen blijven, en ten slotte moet de officier als geheel gewoon mensch worden beschouwd door hem zelf en door het publiek.

PERSOVERZICHT.

— **De Nederlandsche Steenkoollagen.** De heer J. van Baren te Wageningen geeft in de *Economisch-Statistische Berichten* van 27 Febr. j.l. over dit onderwerp een interessant artikel, waaraan wij het volgende ontleenen:

In het begin der twaalfde eeuw bezat het in het Ahrdal thuis behorende grafelijke geslacht der Sassenbergers groote goederen rondom het huidige Deutsche grensstadje Herzogenrade. Een deel dezer goederen verwierf in 1104 de Augustijner monnik Ailbert, uit het adellijk geslacht der Antoignes. Deze richtte er een klooster op, op een plek thans Kloosterrade geheeten en $1\frac{1}{2}$ K.M. westelijk er van, waar thans het Limburgsche plaatsje Kerkrade gelegen is, werd een kerk gebouwd. In het kloostergebied, dat circa 2500 H.A. omvatte en zich tot het Wormdal uitstrekte, kwamen twee tot vier voet dikke steenkoollagen aan den dag, die reeds in de 12e eeuw door het klooster afgegraven werden. In de kronieken werden de plaatsen van afgraving „kalkulen” genoemd, d.i. een verlatijnsching van het plat-Duitsche woord „Koalkull” = steenkoolgroeve.

Dat niet alleen in het Wormdal, doch ook in de wijdere omgeving kolen gegraven werden, bewijzen de kronieken, die van groeven bij Spekholzerheide en Winselen gewagen. Deze ontginningen, een zegen voor de landstrecken in den omtrek, duurden de geheele Middeleeuwen door, tot de Fransche Republiek in 1795 het klooster ophief, de goederen confisqueerde en de steenkoolgewinning deed ophouden. Gelijk blijkt uit de uitvoerige beschrijving, door den laatsten kanunnik van Kloosterrade, Ernst, in zijn „Histoire du Limbourg” (in 1838 door de Luiksche Universiteit onder redactie van E. Lavalleye in 7 deelen uitgegeven) van deze steenkoolgroeven gegeven, was de ontginning voor haar tijd een meesterwerk van vernuft en was men daarbij tot zeer diep in den ondergrond doorgedrongen. Ernst noemt het aantal der in zijn tijd ontgonnen kolenlagen 31 en naar schatting was men zeker tot 200 M. beneden den waterspiegel van de Worm gekomen. De lengte van Noord naar Zuid was bekend over een afstand van 6 K.M. en over een breedte, in de richting Oost-West, van 2 K.M. Al dit werk, hetwelk wij in de eerste plaats danken aan de monniken van het klooster nabij Kerkrade, het plaatsje, dat de eer heeft het eerste in Europa geweest te zijn, alwaar men planmatig kolen ontgon, werd nu der vernietiging prijsgegeven; de werken tot verwijdering van het overtollige water vervielen; de gangen liepen vol en in dien staat kwamen de groeven in 1815 aan den Staat der Nederlanden, die ze in 1845 voor 99 jaar in beheer en genot gaf aan de directie der Akensch-Maastrichtsche Spoorweg-Mij. Toen nam de zaak weer in bloei toe; boringen werden ondernomen, stoomwerktuigen en schachten verbeterd of vernieuwd. Hierdoor steeg de productie en leverden de mijnen van 1847—1876 meer dan 80.000 ton (à 1000 K.G.) steenkolen, met een winst van meer dan een millioen gulden.

Behalve in de Domaniale mijnen dolf men bij Kerkrade nog op een

andere plaats steenkolen. Het „Vereenigd Gezelschap voor de Steenkoolontginning in het Wormdistrict” exploiteerde sinds 1808 de mijn Neuprick, waarmede later de kleine mijn Bleyerheide vereenigd werd. De exploitatie dezer mijn werd echter in 1905 voorgoed opgegeven.

Niettegenstaande de gunstige resultaten van al deze bescheiden exploitaties legde Nederland niet de minste belangstelling voor Z.-O. Limburg aan den dag, tot de bloeiperiode der industrie van 1871—1874 de steenkoolprijzen belangrijk in de hoogte joeg en daardoor den stoot gaf tot een nader onderzoek der nog onbekende terreinen. Boringen werden verricht; de steenkoolvelden bleken zich ver naar het N.-W. voort te zetten, concessies werden verleend doch niet uitgevoerd. Weer dommelde de belangstelling in, tot de gunstige resultaten, welke verkregen werden met de mijn „Oranje-Nassau” (eigendom van de Maatschappij tot exploitatie van Limburgsche kolenmijnen”, die in 1893 voor deze mijn concessie verwierf) ons eindelijk de overtuiging schonken, dat Limburg werkelijk belangrijke schatten aan zwart materiaal in zijn schoot borg.

In 1899 werd een commissie benoemd, om naar die schatten een onderzoek in te stellen; zij bracht in 1900 een rapport uit, tengevolge waarvan 24 Juni 1901 de wet betreffende „Exploitatie van Staatswege van Steenkolenmijnen in Limburg” afgekondigd werd. Bepaalde artikel I dezer wet, dat de ontginning van steenkolenmijnen in de terreinen der provincie Limburg, welke op een bij die wet behoorende kaart werden aangegeven, van Staatswege zou geschieden, bij de wet van 24 Juli 1903 werd een groot deel der provincies Overijssel, Gelderland, Noord-Brabant en Limburg door den Staat voor den tijd van zes jaren gereserveerd voor het doen opsporen van delfstoffen. Deze wet werd, wat haar kracht betreft, telkenmale verlengd, als het noodig bleek en — is ook nu nog van kracht.

Had de eerste wet een Koninklijk Besluit ten gevolge, waarbij een directeur-generaal der Staatsmijnen (thans een drie-hoofdige Directie) in Limburg benoemd werd, onder wien het geheele personeel der Staatsmijnen staat, waarnaast als adviseerend lichaam de Mijnraad staat, de tweede wet was oorzaak, dat in 1904 een Bureau voor Rijksopsporing van Delfstoffen werd opgericht, dat zich belastte met het onderzoek naar den geologischen bouw en de samenstelling van den ondergrond in Nederland. Bij het bovengenoemde rapport was een „Beredeneerd overzicht van de samenstelling van het Limburgsche steenkolenbekken” gevoegd, opgemaakt door den toenmaligen (thans hoofd-) ingenieur der mijnen, C. Blankevoort. Op grond van de bestaande gegevens, sprak deze de meening uit, dat de steenkolenlagen, ieder onzer alleen bekend van Kerkrade's omstreken, zich naar het N.-W. voortzetten, een meening, niet nieuw voor wie de literatuur kent, bij welker bestudeering men herhaaldelijk op eenzelfde gevolgtrekking stuit.

Zooals Limburgs kolenrijkdom voorzgd is, zoo werd die in de omgeving van Winterswijk voorzgd, een feit nog minder bekend dan het eerste. In 1875 verscheen n.l. van R. E. de Haan een rijk gedocumenteerd artikel over de geologie van den Achterhoek, waarin de schrijver tot de gevolgtrekking kwam, „dat de algemeene geologische gesteldheid van Winterswijk de mogelijkheid, de waarschijnlijkheid zelfs niet ontkent, dat aldaar de kolenformatie op bereikbare diepte begraven ligt,” een uitspraak door de diepteboring „Plantengarde”, Z.-O. van Winterswijk in 1909 afdoend bewezen.

* * *

De resultaten, verkregen bij de boringen, verricht onder leiding van de „Rijksopsporing van Delfstoffen”, en betreffende de voorontginning vatbare steenkoolrots, zijn in volgende tabel vastgelegd.

Plaats.	Diepte, waarop de steenkoolrots begint in M.—A.P.	Dikte der rots in M. afger.	Aantal Belangr. ontginbare steenkool-lagen	Minimale en maximale dikte belangr. lagen in cM.	Aard der kolen.
Heerlen .	95 ¹⁾	250	7	51—282	{vetkolen boven magere kol. onder
Rompen .	129 ²⁾	480	12	60—235	{vetkolen vetkolen boven
Amstenrade	187 ³⁾	1050	12	43—135	{magere kol. onder magere kolen
Vlodrop .	412	170	4	55—350	vetkolen
Beesel . .	647	360	12	39—93	vetkolen
Kessel . .	663	340	11	54—126	magere kolen
Baarlo . .	629	350	6	60—108	magere kolen
Maasbree.	778	320	6	44—176	vetkolen
Helden . .	675	540	19	39—131	{vetkolen boven magere kol. onder
Helden . .	699	370	10	46—110	vetkolen
Helden . .	802	580	14	39—167	magere kolen
Helden . .	807	260	2	33—120	magere kolen
Beeringen	710	760	13	33—194	{vetkolen boven gaskolen onder
Helenaveen	880	320	7	30—174	gaskolen
America .	875	200	3	70—87	magere kolen
Winterswijk	1025	100	5	43—123	gaskolen
Ratum . .	1104	230	5	48—105	vetkolen

1) Mijn Emma. 2) Mijn Hendrik. 3) Mijn Emma.

Uit de hier medegedeelde gegevens blijkt, dat Nederland 3 kolen-terreinen bezit:

I. Zuid-Limburg, waar de hoeveelheid steenkolen in 1912 geschat werd op 1700 millioen ton kolen, alle gelegen boven 1200 M. diepte. Hiervan waren: 35 pCt. magere kolen, 50 pCt. vetkolen en 15 pCt. gaskolen.

II. Het Peelveld, reikende ongeveer van den spoorweg Eindhoven—Venlo tot Swalmen en zuidoostelijk tot Vlodrop. Hiervan werd in 1912 de kolen-voorraad geschat op 1200 millioen ton, waarvan: 12 pCt. magere kolen, 69 pCt. vetkolen en 19 pCt. gaskolen.

III. Het terrein rondom Winterswijk, omtrent welks vermoedelijke steenkolen-voorraad geen schattingen zijn gedaan.

Uit dit alles blijkt, dat Nederland op een voor modern bedrijf ontginbare diepte meer dan 3 milliard ton steenkolen bezit. Waar ons land een gemiddeld jaarlijksch gebruik van 8 milloen ton heeft, zou de geschatte aanwezige hoeveelheid voldoende zijn voor ruim 300 jaren, zoo de benoedigde kolen althans alle in ons land geproduceerd en verbruikt werden.

In 1905 bedroeg de kolenproductie in de navolgende landen:

Noord-Amerika	335	millioen ton
Engeland	205	" "
Duitschland	130	" "
Oostenrijk-Hongarije	50	" "
Frankrijk	36	" "
België	24	" "
Rusland	12	" "
Australië (N.-Zeeland)	6	" "
Indië	6	" "
Canada	5	" "
Zuid-Afrika	4	" "

Zooals uit bovenstaande tabel dus blijkt, zou, indien aan de zooeven genoemde voorwaarden werd voldaan, ons land de 8ste plaats innemen onder de kolenproduceerende landen.

* * *

Schr. geeft verder een overzicht van de thans in exploitatie zijnde mijnen waaruit blijkt dat in 1916 2.656.087 ton kolen in ons land zijn geproduceerd, die een verkoopwaarde opleverde van f 30.639.508, met een netto-winst van 1½ miljoen gulden.

Schr. sluit zijn artikel als volgt:

De staat moet als exploitant optreden en zeker zal het Steenkolenbedrijf hier te lande dan een rendabel bedrijf blijken, indien daarbij aan de volgende eischen wordt voldaan:

1e. Het bedrijf ruste op een goeden commercieelen grondslag en worde op grootsche schaal aangevat.

2e. Naast de gewinning van steenkolen, legge men zich ernstig toe op de verwerking van bijproducten (ammoniak, teer, benzol, enz.).

3e. Men make het risico zoo gering mogelijk, door de verschillende mijnvelden gescheiden te exploiteeren, waardoor het risico verdeeld wordt over verschillende ontginningszetsels.

Nederland staat op het punt een mijnbouwland te worden, met een mijn-industrie, welke, volgens deskundig oordeel, die in Westfalen, wat haar inrichting betreft, kan evenaren, wijl het hetzelfde veld is, slechts er van gescheiden door een politieke grens.

Moge men ten onzent er van doordrongen zijn, dat een gebrekkige opzet en een armelijke uitvoering het bedrijf evenzeer zal schaden, als een gezonde, commercieele opzet het tot bloei zal brengen. Onze, zooveel benijde, onafhankelijkheid zou niet meer kunnen worden bedreigd, dan wanneer het buitenlandsch grootkapitaal zich van ons kolenbedrijf zou meester maken.

De *Maart*-aff. van *Der Hufschmied* bevat:

1°. Hoe lang is de renet reeds bij het hoefbeslag in gebruik? In Duitschland voor het eerst in het laatst der achttiende eeuw, in Engeland reeds vroeger, terwijl de Arabieren een dienovereenkomstig instrument nog eerder moeten hebben gebezigd.

2°. *Proeven met het plaatijzer bij Knolhoeven* (vervolg en slot uit de Febr.-aff.). Het heeft den onderwijzer in hoefbeslag Flemming, die 4 gevallen beschrijft, wel goed voldaan doch niet bij een verouderden knolhoef met volle zool. Schr. zegt: „Daar waarbij het hoefbeen loodrecht staat en met zijn punt ongeveer boven de punt van den straal is gelegen, voldoet het plaatijzer niet”.

3°. Is bij een normalen hoef de zool plat of uitgehold? Lungwitz toont aan: uitgehold.

4°. Een prikkel tot het teekenen op de oorlogsleeningen.

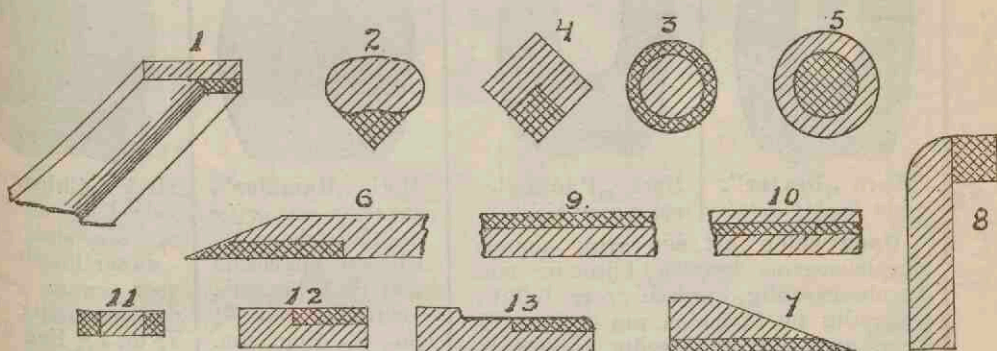
5°. Persoverzicht, Korte mededeelingen enz.

Mededeelingen over het smidsvak, vallende buiten het hoefbeslag

HET „OPGELEGD”, of „DOUBLE” STAAL.

Een bijzondere staalsoort, welke met succes wordt aangewend bij werktuigen van den meest verschillenden aard, zooals schaarmessen van groote lengte, of voor dunne, breede, geprofileerde werktuigen, voor snijplaten, matrijzen, welke door hun vorm gemakkelijk bij de harding scheuren, zich spoedig vertrekken, en zich daarna moeielijk of slechts met gevaar van verlies laten richten, bezit men in het „opgelegd” staal dat slechts op een bepaalde plaats een staal-oplegsel bezit, een uitstekend materiaal, dat nog zeer weinig in de praktijk wordt aangewend. Wanneer het b. v. b. niet mogelijk is lange dunne voorwerpen uit gietstaal te harden, zonder dat deze zich vertrekken, zoodat ze bij de daaropvolgende richting gemakkelijk

breken, is men meer gedekt voor verliezen, vooral waar gleuven, uitsparingen, schroefgaten, ongelijke afmetingen, scherpe overgangen enz. voorkomen, wanneer men het zoogenaamde double-staal gebruikt. Ofschoon het niet goedkooper — eerder duurder — is dan gietstaal, is het in zeer veel gevallen toch het meest aan te bevelen. Men moet slechts de voorzorgsmaatregel in acht nemen om lange, dunne stukken voor de afkoeling eenigszins „contra” te buigen; de staalzijde trekt zich namelijk bij de afkoeling en tengevolge hiervan worden de voorwerpen krom; er moet dan weder koud gericht worden. Het richten op de ijerszijde gaat gemakkelijk. Moet men echter op de staalzijde slaan, dan zal dat alleen in handwarmen

toestand kunnen geschieden. Derhalve schaadt het niet wanneer men van te voren een beetje te veel „contra” geeft, want het kan zeer veel moeite opleveren, wanneer men dit niet, of te weinig doet. Daarom verdient het aanbeveling als men op de geharde staalzijde moet rekken; het voorwerp uit te gloeien en opnieuw te harden, waarbij men meer tegenbuigt dan te voren. Zelfs korte stukken zal men zoo behandelen, daar bedoeld trekken bij elk voorwerp plaats vindt. Dit tegenbuigen moet in roodwarmen toestand geschieden.

Bij de harding van lange voorwerpen zal deze doorbuiging circa 100 mM. per meter lengte bedragen.

Zeker kwelt menige smid zich met twijfelachtigen uitslag bij gebruik van verschillende staalsoorten, waar hem double-staal van dienst kon zijn, en komt hij tot de conclusie dat ook voor hem de uitvindingen der moderne techniek groote voordeelen kunnen opleveren.

In bovenstaande figuren geven wij eenige handels-doorsneden, waaruit ieder zich het benodigde kan kiezen. Het enkel gearceerde stelt hierbij ijzer, het dubbel gearceerde het staal voor. F. J. M.

ADVERTENTIEN.

SCHROEFKALKOENEN,

scherp en stomp te koop aangeboden,

ook bij kleinere hoeveelheden, tegen billijken prijs te leveren, onder conditie gemengd te ontvangen: helft scherp, helft stomp.

Verzending onder rembours.

Te bevragen bij BERNARD CRAAMER, da Costaplein 15, Amsterdam.

Specialiteit in Artikelen voor HOEFBESLAG.

Telegram-Adres
BAX Jufferstraat
Rotterdam.

Meest uitgebreide sorteering prima blanke
Ster-Hoefnagels, meer dan 60 verschillende voorradig.
Speciale fijne Nagels voor Renpaarden enz.
— Billijke prijzen. —

Intercommunica
Telefoon
No. 1355.

NIEUWE AMERIKAANSCH E HOEFZOLEN

voordeelig, gemakkelijk in gebruik. — *Kunnen niet loslaten.*

Merk „Dexter”,
met flink hielstuk.

Merk „Pacific”,
met zwaar hielstuk.

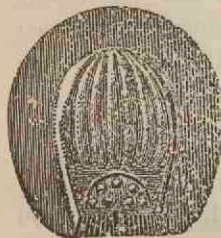
Merk „Rambler”,
in witte en grijze
Caoutchouc,
op leder opgenaaid
met flink hielstuk,
voorradij van 4½
tot 6½ Eng. dm.

Merk „Chicago”,
geheel Caoutchouc
uit één stuk met
zwaar hielstuk
voor zware paar-
den, voorradig van
7½ tot 7¾ Eng. dm.

Open zolen uit één stuk kunnen
dus onmogelijk loslaten, bijzonder aan-
bevelenswaardig, prijzen zeer billijk,
voorradij in 11 maten van 4½ tot 6½
Eng. dm., uiterste breedte buitenkant
ijzers gemeten.

† uiterste breedte; buitenkant ijzers gem.

Dichte Luchtdruk-
zolen, in 10 maten,
voor- en achterijzers,
voorradij.

Strijkringen
met riempje.

Gewone
Engelsche Hoefzolen

op Leder,
„Safety pad en
Frogpad”.

Engelsche Hoefzolen
A. en D. & H.

Hoef-
randen.

Open Caoutchouc
zool, merk B. V.,
in 7 maten, voor-
en achterijzers
voorradij.

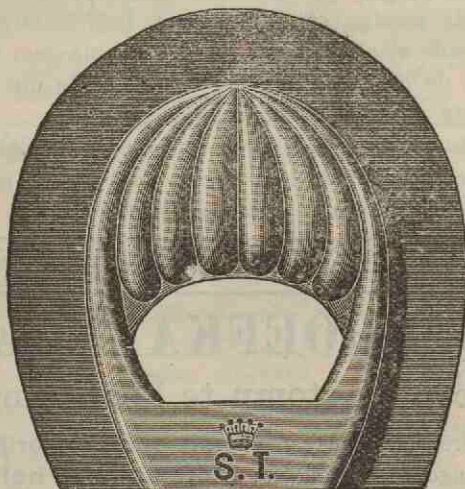
Gemaakte Hoefijzers,
Rits- en Stampmodel,
uitsluitend beste
kwaliteit ijzer;
in 9 maten voorradig.

Ijs- of Scherpnagels
in 12 soorten.

Opruimers voor
Schroefgaten.

Schroeven en Stiften
in alle modellen;
tijdige bestelling
gewenscht.

Touwijzers in
verschillende maten.

Open Luchtdrukzool

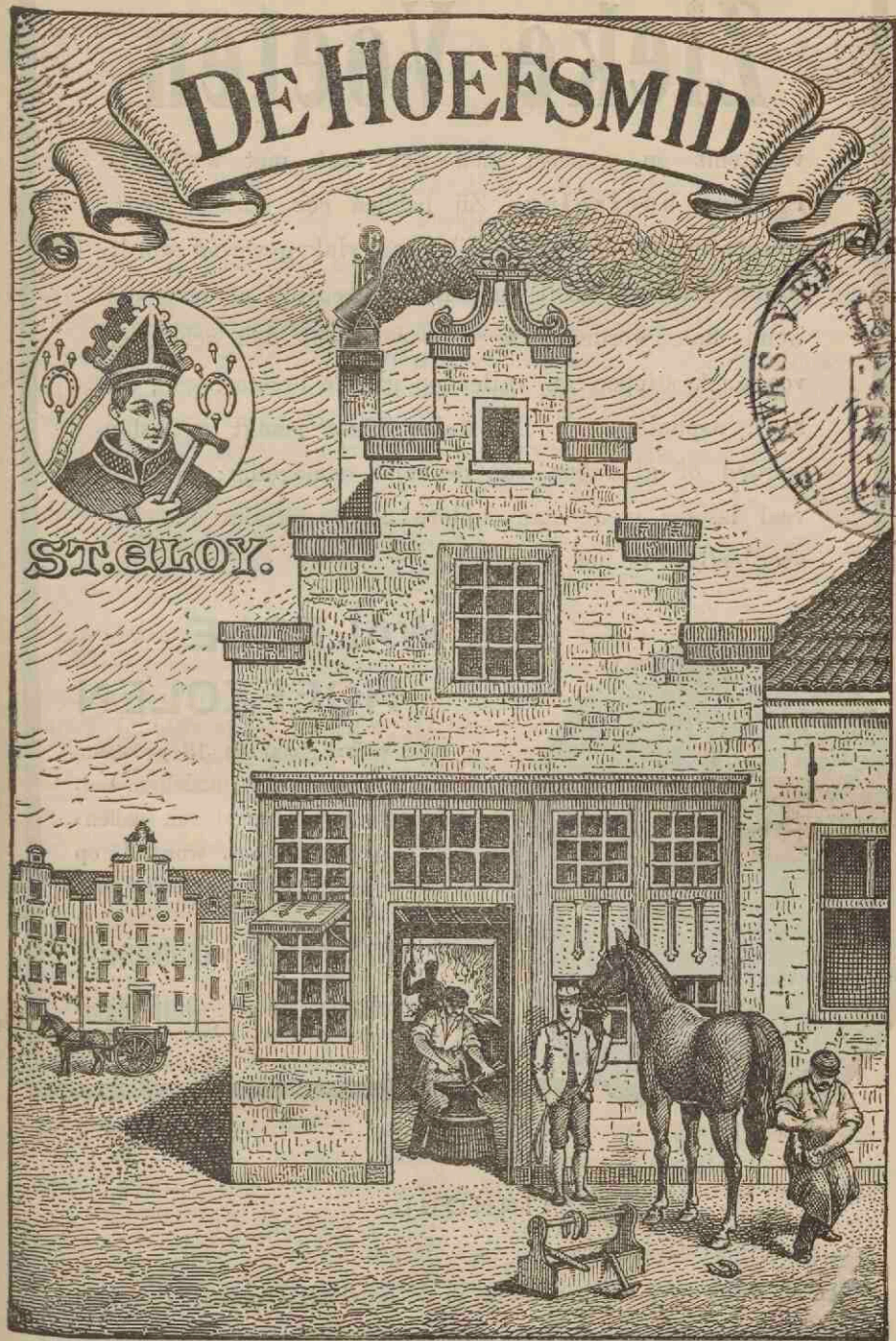
in 8 verschillende maten voorradig.

Caoutchouc Hielstukken.

Kunsthooen.

Hoef tangen.
Renetten (rechts en links).
Hoefraspen.
Houwklingen.
Hoefhamers.

Lasch- of Welbladen en
Poeder
om ijzer en staal te
wellen.

Zieke Voeten

voorkomt en geneest men het best met walpole rubber hoefzolen. Zij hebben een stalen plaat, waardoor een onveranderlijk draagvlak gevormd wordt, zoodat de zool nooit in den voet gedrukt of deze verwond kan worden. De rubber breekt den schok en voorkomt slippen en vallen op gladde bestratingen, als hout, asphalt e. d. De stalen plaat maakt het slap worden of afbreken van de zolen onmogelijk; zij gaan veel langer mede dan andere zolen en zijn dus het voordeeligt in het gebruik.

WALPOLE HOEFZOLEN

zijn verkrijgbaar in 13 grootten, en 2 verschillende modellen. Volledige prijscurant van zolen, nagels, raspen enz. wordt U op aanvraag franco toegezonden door

Lambert & Company,
Leuvehaven 66, Rotterdam.

INHOUD.

Een en ander over het hoefbeslag in de provincie Overijssel (vervolg). — Ingezonden stukken. — Korte mededeelingen. — Mededeelingen over het smidsvak, vallende buiten het hoefbeslag. — Advertentiën.

EEN EN ANDER OVER HET HOEFBESLAG IN DE PROVINCIE
OVERIJSSSEL (*vervolg*),

door

Dr. R. H. J. Gallandat Huet, Kap^t. Paardenarts.

Zwolle.

Zwolle, de hoofdstad der provincie Overijssel, is een der oudste steden van ons land. Het heeft zijn ontstaan te danken aan een militaire nederzetting en als marktplaats op een kruispunt van wegen. Oudtijds bestond Zwolle onder den naam Zwollermarke uit drie deelen, n.l. Zwolle, Middelwijk en Assendorp. Deze laatste vóórstad komt reeds op de kaart van Hofdijk voor: Nederland in de 10e eeuw.

In officiële stukken wordt reeds in 1040 van Zwolle gesproken bij een overdracht van de Groot- of St. Michaëlskerk, door den Bisschop van Utrecht, aan het kapittel van Deventer.

In 1230 verkreeg de stad muren en verdere stadsrechten, hetgeen den bloei zeer bevorderde. Deze uitbreiding der stad wekte den naijver op der naburige Heeren van Voorst, die dan ook in 1324 de stad in brand staken, waarbij 500 huizen werden vernield. Deze tegenslag verhinderde den wederopbouw en verderen bloei niet; integendeel, in 1346 werden de stadsrechten uitgebreid en werd Zwolle opgenomen in het Hanze-verbond, terwijl in 1488 keizer Frederik III het muntrecht verleende.

In den daarop volgende tijd werd de stad nog 10 maal geheel of gedeeltelijk door brand vernield, doch telkens weer opgebouwd.

In 1528 werd Karel V als landheer te Zwolle gehuldigd; in 1572 ging het over naar de zijde van den Prins, doch het gelukte Louis Requesens de stad weer voor de Spanjaarden te veroveren, totdat Prins Maurits ze wederom voor de Staatschen vermeerde.

In 1672 werd de stad door den Bisschop van Munster belegerd en ingenomen doch bleef slechts kort in diens bezit; in 1675 bracht Prins Willem III er eenigen tijd door. Daarna worden geen wapenfeiten meer vermeld waaraan Zwolle debet was; de stad kreeg dan ook reeds in 1790 vrijheid de wallen te slechten, die later tot plantsoenen werden herschapen.

Zwolle heeft nu een bevolking van ruim 33000 inwoners; het heeft een der aanzienlijkste veemarkten van ons land en is een zeer belangrijk spoorwegkruispunt. Talrijke beroemde mannen heeft het voortgebracht, o.a. den dichter Rhijnvis Feith, den letterkundige Potgieter en den staatsman Thorbecke. Ook den nog spreekwoordelijk bekend gebleven Bartjens was een Zwollenaar; hij was de beroemde rekenmeester, die een boek uitgaf in 1637, hetwelk gedurende twee honderd jaren voor het onderwijs in het rekenen gebruikt werd.

Eveneens woonden te Zwolle de vermaarde rector der Latijnsche school Joan Cele (1377—1417), die aan 800 leerlingen onderwijs gaf, de schilder ter Borch en de predikant-schrijver van Senden.

Zwolle is op het gebied van nijverheid van veel belang; men vindt er behalve de werkplaatsen der Staatsspoor, waar meer dan 1000 man werken, ijzergieterijen, machinefabrieken, scheepstimmerwerven, touwslagerijen, likeurstokerijen, bier- en azijnmakerijen, stoomhoutzagerijen, een rijwielfabriek, enz. enz. Behalve vele instellingen voor onderwijs, bezit de stad als zetel der „Overijsselsche Vereeniging tot ontwikkeling van provinciale welvaart” en der „Vereeniging tot beoefening van Overijsselsch Recht en Geschiedenis,” een algemeene bibliotheek met meer dan 10000 deelen.

Wat de stad zelf betreft, zoo is er zeer veel bezienswaardigs en zijn er nog tal van oude gebouwen. Onder deze laatste noemen wij vooreerst de Groote- of St. Michaëlskerk, die dateert van 1406; zij bevat een prachtige preekstoel met dito orgel en koorhek.

Het Stadhuis, een groot en regelmatig gebouw, staat in de Sassenstraat. Deze straatnaam dateert van den ouden volksstam der Sassen of Saxen, die in de 5^e eeuw onzer jaartelling de oevers van den IJssel bewoonden; dit is dus mede een bewijs voor de oudheid der stad. Het stadhuis dateert van 1448, doch de huidige voorgevel werd in 1821 aangebracht.

Mede in de Sassenstraat staat de Betlehemse kerk, welke een overblijfsel is van een monnikenklooster dat in 1308 gesticht werd. Zoo vindt men in de Schoutensteeg een overblijfsel van een in 1440 gesticht nonnenklooster, dat sinds 1810 gebruikt wordt als Waalsche kerk. Mede vindt men een zeer oud gebouw in de Bloemendalstraat, waar de Vilsterenshuizen sinds 1468 als hofje dienst doen.

Van de oude stadspoorten is er nog maar één overgebleven, n.l. de Sassenpoort. Zij bevat vijf torenspitsen, is gebouwd in 1408 en werd van 1895 tot '98 geheel gerestaureerd.

Behalve een zeer druk spoorweg vervoer — in 7 verschillende richtingen bereiken en verlaten treinen Zwolle — heeft de stad ook een groot waterverkeer, zoowel langs kanalen als rivieren.

De Willemsvaart brengt de verbinding met den IJssel en werd in 1819 voltooid, nadat men reeds in 1809, na een concessie door Lodewijk Napoleon, was begonnen met graven. Het Almeloosche kanaal werd gegraven in 1851—1860.

Verder is er een directe verbinding van Zwolle met de Zuiderzee, n.l. het Zwarte Water, dat ontstaat uit de samenvloeiing van vier beken, de z.g.n. Sallandsche Weteringen.

Ten slotte verbindt de Nieuwe Vecht Zwolle met de Vecht en vervolgens door het Lichtmiskanaal met de Dedemsvaart.

Al deze waterwegen komen uit in een breede, diepe gracht, die de stad geheel omgeeft; het behoeft geen betoog welk een gunstige ligging als handelsstad dit oplevert.

Na hetgeen we van Zwolle als stad gehoord hebben, kan het haast niet anders of ook voor het hoefbeslag is het als belangrijk te beschouwen, — niet alleen de gemeente doch vooral Zwollerkerspel met zijne tallooze dorpen en gehuchten. Hoewel in vele van deze ook hoefsmeden zullen wonen, zoo komen toch de boeren uit deze plaatsen geregeld ter markt in de hoofdstad en zullen de hoefsmeden veel klanten onder hen tellen.

Zwolle heeft ruim 33000 inwoners en \pm 350 paarden, Zwollerkerspel bijna 7000 inwoners en ruim 1000 paarden. Hieronder ressorteeren Berkum — Brinkhoek — Bruggenhoek — Paepershoek — Veldhoek — Biswetering — Cellemuiden — Genne — Haerst — Herculo — Hasselerdijk — 's Heerenbroek — Herfte — Holte — Hoog en Laag Zuthem — Ittersum — Katerveer — Langenholte — Mastenbroek — Nieuwe en Oude Wetering — Oldeneel — Schelle — Spoolde — Strenkel — Voorst — Windesheim — Wijthmen — Zalné en Zeedijk.

Smederij van F. W. Eijhusen, Thomas à Kempisstraat te Zwolle.

Het aantal paarden in de gemeente zelf behoort tot verschillende categorieën. Zoo vindt men weinig zware paarden, meerendeels inlandsche en verder hitten. Er zijn vier stalhouders met ieder \pm 10 paarden, verder de Zwolsche Rijtuig Mpij. en Begrafenis-Vereeniging en ongeveer 5 sleepersbedrijven, welke laatste ieder ook minstens 5 paarden hebben. De gemeentereiniging heeft 25 paarden, terwijl verder paardentractie wordt gebruikt door de Tram, van Gend & Loos en verschillende industriële bedrijven, zooals de Biscuitfabriek en de Koekfabriek ieder met 7 paarden. Er is in Zwolle ook een manege doch momenteel zonder paarden; luxe is er weinig, — wel in de omliggende plaatsen, zoo b.v. in Hattum, waar een stal met 9 harddravers en renpaarden is. Het grootste contingent voor de hoefsmeden vormen dus de landbouwpaarden.

Evenals in Deventer, zoo had ook eertijds Zwolle een straat waar het smidsberoep uitsluitend mocht worden uitgeoefend; de straat „Smeden” herinnert hier nog aan. De smeden zijn hun straat niet trouw gebleven en hebben zich later elders gevestigd.

De voornaamste hoefsmeden zijn: de heeren G. M. Poppe op de Nieuwe Haven, F. W. Eijhusen in de Thomas à Kempisstraat, van Rossum id., J. H. Eijhusen id. en Kruuk buiten de Kamperpoort, De Thom.

à K. str. zou te Zwolle dus thans wel de „Smedenstraat” mogen heeten.

Al deze hoefsmeden zijn gediplomeerd, de meesten te Amersfoort, terwijl de laatstgenoemde gepensionneerd hoefsmid van het Korps Koninklijke Maréchaussée is. Het zijn alle gemengde bedrijven, doch bij de genoemden is het hoefbeslag een zeer voornaam deel van het bedrijf.

Al de smeden hebben zich vereenigd om hunne vakbelangen te behartigen; niet alleen voor Zwolle doch ook voor Avereest — Kampen — Ommen — Rijssen — Vroomshoop — Wijhe — Elburg — Oldebroek — Hasselt — Zwartsluis — Genemuiden — Zalk — Heerde en Epe, zijn in een vergadering van 28 December 1917 minimum tarieven vastgesteld, welke met 1 Januari l.l. in werking zijn getreden. Deze prijzen zijn als volgt:

Gewoon beslag *f* 4,50 — voor een ponny *f* 4 — zwaar sleeperspaard *f* 5,50 — heerenpaard *f* 5. Voor het verleggen van de ijzers voor elk dezer prijzen de helft. Voor een vlak balkijzer 50 cts. extra per stuk. Dekhengsten gewoon beslag *f* 6 — zwaar beslag *f* 8 — verdikte takken per paar *f* 3.

Deze tarieven zijn gedrukt in de smederijen voorhanden en bij deze eerste prijzen staat mede vetgedrukt „voor vier pooten”. Voor een paardenhouder en liefhebber doet dit laatste niet aangenaam aan en het zou meer voor het hippisch gevoel pleiten als de smid ook de alom voor het paard gebruikte benamingen „voet” en „been” zich eigen maakte.

Daar er door de smeden veel „buitenwerk” gedaan wordt, is er ook een afstands-tarief vastgesteld en wel 40 cts. per uur, terwijl ook het winterbeslag een eigen regeling heeft. Zoo kosten propgaten 7,5 cts — schroefgaten 10 ct. — proppen 9 cts. — schroeven 10 cts. — ijsnagels steken 6 cts. — idem stalen 8 cts. — terwijl losse resp. voor à 5 en 7 cts. worden verkocht.

Proppen is hier de uitdrukking voor stiften, en dit is de gewone wijze van winterbeslag; schroeven worden slechts bij uitzondering gebruikt. Onder ijsnagels „steken” verstaat men het inslaan door den smid.

Deze vastgestelde prijzen waren gebaseerd op de kosten der materialen, n.l. ijzer *f* 49 — kolen *f* 5,25 en hoefnagels *f* 13,75.

Meestal worden handgesmede ijzers gebruikt, doch er zijn nu ook veel ijzers opgekocht, die hier te lande in groote hoeveelheden zijn aangemaakt en door Duitschland zijn afgekeurd. Het zijn alle ijzers met 20 nagelgaten en lang niet onberispelijk van vorm en afwerking. Door de billijke prijzen zijn deze ijzers van geen gering voordeel.

Er wordt veel vlak beslag ondergelegd, doch de sleeperspaarden loopen als regel vóór en achter op kalkoenen doch zonder stooten. Eigenaardig is het dat de paarden der Gemeente-reiniging, die toch ook zwaar werk verrichten, vóór vlak beslag onder hebben en alleen achter met kalkoenen worden beslagen. Daar dit goed voldoet, kunnen m.i. ook de overige sleeperspaarden de kalkoenen wel missen en biedt dit een voordeel voor den eigenaar, voor het paard en voor den weg. Het is echter moeilijk om van vastgeroeste gewoonten afstand te doen en conservatisme is bij paardenhouders veelal op te merken.

Over het algemeen zijn de hoeven niet best en wordt dit eraan geweten dat de paarden veel in de weide loopen en de te weeke bodem geen gunstigen invloed heeft. Met de tegenwoordige dure beslagprijzen zijn de

boeren ook niet op tijd met hun beslag doch wachten óf veel te lang óf laten zoo veel mogelijk de ijzers verleggen.

De knechts werken op uurloon à 30 cts., terwijl de werkuren zijn van 7 tot 7 met $1\frac{1}{2}$ uur schafttijd en verder nog twee halve uren voor broodeten; 's Zaterdags wordt vroeger geëindigd.

De grootste drukte is op marktdagen; dan komen bij elken smid in de morgenuren vaak 13 en meer paarden op beslag. Al de smederijen hebben

Smederij van G. H. v. Rossum, Thomas à Kempisstraat te Zwolle.

noodstallen en alle smeden gebruiken deze, doch uitsluitend om]de paarden er in te zetten en niet om de beenen op te binden. Men heeft hier dus het ouderwetsche hulpmiddel behouden, zonder toch de ouderwetsche werkwijze te volgen.

De smederij van den heer Poppe is de eenige die eigenlijk in de oude stad ligt; de zaak bestaat sinds 1867 en werd toen door den vader gedreven, terwijl de tegenwoordige patroon nu reeds 25 jaren aan het hoofd staat. Hij heeft twee zoons in de zaak, die nu onder de wapens zijn; een derde zoon is nu zijn steun. Dat er hard gewerkt moet worden, blijkt wel hieruit dat alléén 80 paarden buiten beslagen worden. De smederij is ruim en voorzien van twee vuren, terwijl voor aan de straat de beslagloods met de noodstallen zijn gelegen.

Van de overige smederijen bezit die van J. H. Eijhusen de mooiste gevel; een sierlijk uitgebouwde houten beslagloods met noodstallen geeft aan het gebouw een antiek uiterlijk. Jammer genoeg was de eigenaar niet te bewegen een foto van zijn zaak voor „De Hoefsmid” af te staan; hij hield niet van „reclame” en wilde ook niets mededeelen, zoodat het toch zoo onschuldige bedrijf in een geheimzinnig waas gehuld werd.

Een heel anderen indruk maakte F. W. Eijhusen, die met zijn 3 zoons en twee knechts een groot bedrijf bestuurt en met Poppe wel het leeuwen-aandeel in het hoefsmidsbedrijf zal hebben. Ook de heer van Rossum heeft een flinke zaak, ruim en gunstig gelegen, terwijl zij allen een open oog voor hun vak hebben en het met lust uitoefenen. Dit toch zijn waarborgen dat goed werk wordt afgeleverd en dat **en** de smid **en** de eigenaar **en** het paard hiermede het beste gebaat zijn.

Kampen.

De stad Kampen ligt aan den linkeroever van den IJssel, even boven de plek waar deze rivier zich in twee armen deelt, welke een delta omsluiten, het Kampereiland genaamd.

Door deze eigenaardige ligging beheerscht de stad de monden van den IJssel en bezit zij dit tusschen de IJsselarmen en de zee gelegen eiland, dat zeer vruchtbaar is en meer dan 100 boerenerven telt.

Aan dit grondbezit van de stad dankt zij dan ook haar stoffelijke welvaart, welke zich o.a. uit in een niet heffen van een inkomstenbelasting, terwijl toch in de gemeentelijke huishouding en in de verstandelijke en materiële behoeften der ingezetenen op onbekrompen wijze wordt voorzien. Vele vreemdelingen werden daardoor aangetrokken zich te Kampen te vestigen.

De gemeente is ook in industriëlen zin welvarend. Men vindt er verschillende inrichtingen van nijverheid, zooals sigarenfabrieken, machine-, emailleer-, azijn- en papierfabrieken, scheepstimmerwerven, boek- en steendrukkerijen, meubelfabrieken en steenbakkerijen.

Ook op onderwijsgebied zijn er vele inrichtingen en behalve de H. B. S. en twee Gymnasia vindt men er de Theologische School der Gereformeerde Kerken, den Hoofdcursus tot opleiding van officieren en het instructiebataljon tot vorming van korporaals bij de Infanterie.

Evenals Zwolle is Kampen een der oudste leden van het Hanze-verbond; haar handel was gedurende eeuwen van groote beteekenis en hare schepen werden uitgezonden naar afgelegen zeeën om in verre landen handelshuizen te vestigen. Het is dan ook aan de vele oude gebouwen en poorten nog wel op te merken dat deze stad een grijs verleden heeft.

De brug, geheel van ijzer, gebouwd op steenen pijlers, vormt de verbindingsweg van de stad naar het station en werd in 1874 geopend; vóór dien bestond er sinds 1448 een houten brug, welke echter voortdurend blootstond aan schade door watervloed, storm en ijsgang. Op de plaats waar nu de Buitensociëteit staat, werd in 1589 een fort opgericht om de brug en den toegang tot de stad te bestrijken. De stadsmuren bestaan, als overblijfsel van de vestingwerken die in 1580 zijn aangelegd, nog alleen hier en daar met huizen er tegen aan gebouwd.

Vóór dat in 1448 de vaste brug was aangelegd, bestond er een pontveer en de toegang naar de stad vanaf dit veer vormde de Koornmarktpoort, die in de 14e eeuw gebouwd werd. De poort is wit gemaakt om de schippers vanaf de rivier tot baken te dienen; zij heeft twee zware ronde torens met hooge pyramidaalvormige daken. De bovenverdieping wordt gebruikt als logies voor detachementen militairen.

Het merkwaardigste gebouw van de stad is de St. Nicolaas of Bovenkerk, bijna 6 eeuwen oud. De kerk is even lang als de toren hoog is, n.l. 70 M. In het koor bevinden zich drie zandsteenen zetels, waarop vroeger de kerkelijke hoogwaardigheidsbekleeders plaats namen; de zetels zijn voorzien van prachtige gothische overhuivingen. Rond het koor zijn 13 grafkapellen van voorname oude familiën. Het koor is van de kerk afgesloten door een houten koorhek met fraaie koperen balusters, welke in 1552 vervaardigd zijn. Ook de preekstoel is van zandsteen vervaardigd, in gothischen vorm, en dateert uit het laatst der 15e eeuw. Het huidige orgel is van 1670 en gemaakt door Johan Slegger; het heeft de weelderige vormen van den stijl Lodewijk XIV en is ook als muziekinstrument van groote waarde.

De tegenwoordige toren dagteekent van 1516; er hangen twee klokken in, welke in 1482 gegoten zijn door den vermaarden Kamper klokkengieter Geert van Wou.

Het stadhuis bestaat uit een oud en nieuw gedeelte. Het oude stadhuis was vroeger bestemd tot stads-wijnkelder of wijnhuis. Het werd gebouwd in 1350 en is vrijwel nog ongeschonden; alleen inwendig werd het in 1543 door brand vernield. Aan den gevel merken we op een rijk gesmeed ijzeren hek of traliwerk voor een der kruisvensters. Hier werden vroeger de afkondigingen gedaan. Verder zien we zes beelden, elk in een nis en rustende op rijk gebeeldhouwde gothische kraagsteenen.

Schuin tegenover het raadhuis staat de nieuwe toren, die dateert van 1649. Hij bezit een der beste klokkenspelen van ons land.

Wij noemen verder nog de vroegere Latijnsche school, thans in gebruik als muziekschool, met zijn deftig ingangspoortje en statig bordes, waarbij Latijnsche opschriften, welke vertaald beteekenen: „de kennis der talen is de sleutel der wetenschap” en „de tijd vliegt voorbij”; dit laatste staat boven de zandlooper op den sluitsteen.

De Broederpoort is een schilderachtig gebouw met 4 torens, gesticht in 1465. De Cellebroederspoort, van denzelfden datum, is genoemd naar het klooster der Cellebroeders. Deze laatste poort heeft twee massieve torens; zij is een waar sieraad met haar spitsboogvormige poortopeningen en de met prachtige leeuwenmaskers versierde sluitsteenen.

Uit deze korte beschrijving blijkt dat de stad in vele opzichten merkwaardig is en rijk aan geschiedkundige herinneringen.

* * *

Wat het hoefbeslag betreft, zoo is in vele opzichten Kampen te vergelijken met Zwolle, althans wat het bedrijf en het slag van paarden betreft. Het aantal paarden is in de eerste stad grooter doch de omstreken van Zwolle leveren daarentegen weer meer landbouwpaarden op dan het Kamper-eiland. Zoo heeft ook Kampen niet die vele buitengemeenten. Men treft hier slechts aan: Wilsemerveer, Kamperveen, Hoogeweg, Kamperstraatweg, de Zande en Zuid-Einde.

Het aantal paarden is ruim 600 en bovendien nog 150 te Kamperveen. Er zijn verschillende stalhouders en sleepers, die er \pm 10 paarden op na houden, terwijl de gemeente-reiniging ongeveer 20 paarden in gebruik heeft. Het hoefbeslag is hoofdzakelijk in handen van vijf smeden, in wier gemengd bedrijf het hoefbeslag tot een voorname factor mag worden gerekend.

Het zijn de heeren Wensinck (Voorstraat), G. Rietberg (Graafschap 26), J. H. R. van den Noort (Geerstraat 32), J. R. Figge (Buiten Nieuwstraat 124) en A. Rietberg (Boven Nieuwstraat 20).

Van deze is, naar ik vernam, alleen de laatste gediplomeerd en wel te Breda, hetwelk een heel verschil is met Zwolle, waar alle smedenpatroons een vakopleiding hebben genoten.

Ook vernam ik tot mijn spijt dat de boeren inzake het hoefbeslag slordig zijn en niet op tijd komen, doch slechts wanneer de nood dringt, hetgeen, zooals reeds zoovele malen betoogd is, slechts in hun eigen nadeel zal zijn.

Het beslag bestond algemeen uit vlakke ijzers, doch in den laatsten tijd worden kalkoenen gebruikt, zoo men zegt wegens de gladde straten. Dit is mij niet recht duidelijk voor een stad als Kampen, doch in elk geval lijkt 't mij dan toch beter voor de hoeven, en voor het paard in het algemeen, om gebruik te maken van inlegsels, zooals bijv. in Amsterdam van kurk. Dit is een zeer mooi beslag voor gladde straten, dat geen nadeelen doch wel voordeelen biedt. Mocht er voor het oogenblik geen voldoende kurk zijn, zoo kunnen ook andere inlegsels gebruikt worden. Een dergelijk beslag is echter meer bewerkelijk en kost meerdere vaardigheid van den smid, terwijl alleen handgesmede ijzers er voor in aanmerking komen. Door de hoefsmeden werden, evenals in Zwolle, vele afgekeurde Duitsche hoefijzers gebruikt. Deze hoefijzers zijn maar in het wilde door Jan en alleman gemaakt en dat zij door een oorlogvoerend land niet geschikt zijn bevonden, is gemakkelijk te begrijpen als men den meer dan slordigen vorm en dito afwerking ziet. De hoefsmeden beschouwen het echter als een buitenkansje in deze tijden van dure materialen, dat zij deze niet uitgevoerde groote hoeveelheid tegen matigen prijs kunnen koopen en verwerken.

In al de smederijen bestaan nog noodstallen en evenals te Zwolle worden ze ook hier geregeld gebruikt om de paarden er in te zetten, terwijl als regel uit de hand beslagen wordt; men schijnt er echter toch nog wel het gemak van in te zien, want het is opvallend dat in geen der smederijen te Zwolle en te Kampen de noodstallen zijn verdwenen. Hier is niet het motief geldig dat bij het beslag van zware paarden de noodstal haast onontbeerlijk is wegens besparing van fysieke kracht, want het zware paard komt hier weinig voor.

De smederijen zelf zijn flinke zaken, die, hoewel geen van alle direct of uitsluitend als hoefsmederij zijn gebouwd of ingericht, toch voldoende ruimte bieden. Bij allen is de smederij, voorzien van twee of meer vuren, achter de beslagloods gelegen.

In de zaak van den heer A. Rietberg werkt de patroon met zijn zoon; deze laatste vertelde mij dat het uiterst moeilijk is om knechts te krijgen, aan welk feit de mobilisatie wel grootendeels debet zal zijn. Toch werkt de heer Wensinck met drie knechts en dit is zeker wel een der grootste bedrijven; voorheen was in deze zaak gevestigd de gediplomeerde hoefsmid Hansma, van wien ook een goede naam scheen uit te gaan.

De smeden zijn hier ook allen lid van den „Bond van smedenpatroons” en hebben dezelfde minimum prijzen aangenomen als die voor Zwolle. Ook de loonen en de werkuren zijn met deze stad in overeenstemming; op het

gebied van hoefbeslag zou men als het ware van zustersteden kunnen spreken.

Het valt mij tegen dat in Kampen slechts één der smeden gediplomeerd is. Ik zeg dat niet omdat men hieruit af zou leiden dat een gediplomeerd hoefsmid goed en een niet gediplomeerde niet goed zou zijn. Verre van dit; het diploma is maar al te veel een dekmantel en wel wanneer de hoefsmid, na het behalen er van, meent dat hij het hoogste bereikt heeft en in zijn verdere loopbaan denkt te kunnen teren op dit certificaat. Neen, het spijt mij vooral dáárom, omdat er toch herhaaldelijk cursussen te Zwolle zijn gehouden en deze met weinig opoffering van tijd en kosten van uit Kampen waren te volgen. Zoo'n cursus-opleiding is dan niet alleen goed om het vak te leeren of het te perfectioneeren, doch het wekt tevens op tot ambitie voor het vak; het opent nieuwe gezichtspunten, geeft een ruimeren blik, het lokt iemand uit zijn huisje van vergenoegdheid met eigen werken en weten, om hem te doen inzien dat hij nog meer presteeren kan en in een ruimere opvatting en in een nauwkeuriger werkwijze zal de cursiaan dan voldoening gaan vinden; dit zal hem zijn vak meer doen hooghouden en opwerken dan wanneer hij uitsluitend bij zich zelve te rade kan gaan. Het is dus niet op te vatten als het diploma in engeren zin, doch wel als het slot van een cursus waarin de kiem gelegd is voor de liefde in het vak en als een aansporing om het geleerde voort te zetten en verder uit te breiden, waarbij de persoon zelf en zijne cliëntèle ten zeerste gebaat zullen zijn.

INGEZONDEN STUKKEN.

Geachte Redacteur!

Naar aanleiding van het schrijven van den heer van Hengstum, vermeld op blz. 40 en 41 van „De Hoefsmid” van 15 Maart j.l., moge ik U beleefd verzoeken, het hiernavolgende in Uw blad te willen opnemen.

De door hem bedoelde kritiek, vermeld in het No. van 15 Februari 1918, is niet afkomstig van „de Vereeniging van vrijwillig dienende hoefsmeden”, doch wel van ondergeteekende.

Dat de toelagen van f 0.50 en van f 1.50, bedoeld in de punten 9 en 11 van de L. O. 1917, B 357, niet gelijktijdig kunnen worden genoten is mij nu duidelijk, want eerst nadat ik reeds in het bezit was van „De Hoefsmid” van 15 Februari j.l., bereikte ons op 18 Februari 1918 de L. O. 1918, A 9, waarachter is vermeld de mededeeling, dat bedoelde L. O. zoodanig moest worden gewijzigd, dat slechts een dier toelagen mag worden uitbetaald, hetgeen als gevolg heeft, dat meerdere milicien-hoefsmeden, die reeds geruimen tijd beide toelagen hebben ontvangen, over al dien tijd f 0.50 per dag moeten terugbetalen, want verschillende militaire administrateurs waren met mij van meening dat beide toelagen gelijktijdig konden worden toegekend, dus m. i. mag mijn aanvankelijke berekening, in dat opzicht, niet als onjuist worden gequalificeerd.

Het gestelde onder punt c van mijn schrijven is wel degelijk goed door mij begrepen. Juist daarom greep ik naar de pen, doch ik vermeen te mogen onderstellen dat van Hengstum de strekking van mijn schrijven niet goed begrijpt.

Dat zeer weinig milicien-hoefsmeden slechts f 0.85 als dagelijksch traktement ontvangen, kan ik niet beoordeelen, doch dat doet voor mij niet ter zake; ik gun hen allen gaarne de hoogste soldij van f 1.85 per dag.

Natuurlijk is een milicien-hoefsmid niet verplicht voor niets te werken; dat zal wel geen enkel vrijwillig-hoefsmid verlangen, doch waar het mij om te doen was, is allèen te doen uitkomen, hoe onze werkgever, n. l. het legerbestuur, handelt tegenover de vrijwillig dienende werklieden, die door een bindend contract verplicht worden te leveren en te werken zonder op de billijke aanspraken van dat personeel te letten.

De vrijwillig dienende hoofsmeden werken behoudens eenige kleine uitzonderingen nog steeds volgens den reeds in het jaar 1888 vastgestelden loonstandaard en nu men zich voor een tekort aan werkkrachten ziet geplaatst, moet dat ten koste van de vrijwillige aspiranten worden goed gemaakt door de vergoedingen der miliciens in eens zoodanig te verhoogen, dat over voldoende krachten kan worden beschikt en te gelijktijd kunnen de herhaaldelijk door ons gevraagde lotsverbeteringen gemakkelijker nog geruimen tijd uitgesteld worden.

Al ware die som van f 857.75, zooals die aanvankelijk aan de miliciens werd uitbetaald, gehandhaafd geworden, dan zou ik de laatste geweest zijn om te beweren dat hunne diensten met een cent te veel werden vergoed; integendeel, ik ben met den heer v. H. er van overtuigd, dat zoodanige bezoldiging, voor hetgeen ook door hen gepresteerd wordt, uiterst billijk is, maar waar ik op wilde wijzen, is dat men bij gebrek aan hoofsmeden, die betrekking voor de miliciens wèl begeerlijk weet te maken, terwijl voor de vrijwilligers, ondanks de enorme stijging van de prijzen der materialen, hoegenaamd niets wordt gedaan.

Dat mijne berekening niet op zuivere gronden berustte, is niet mijn schuld, doch lag aan eene onjuiste redactie van de onderwerpelijke L. O.

Door den heer van Hengstum wordt de vraag gesteld „komen dus de vrijwillige hoofsmeden dan te kort bij ons”? Dat mankeert er nog maar aan, dat iemand met 25 à 30 dienstjaren als zoodanig, nog minder betaald kreeg dan de „jongste bediende”. Al doet een oud ervaren vrijwillig hoofsmid, oppervlakkig gezien, niets meer dan een milicien, dan zal toch wel niemand ontkennen, dat het werk van eerstgenoemde zeer vele indirecte voordeelen voor den Staat oplevert, terwijl de gebreken, veroorzaakt door onervaren werklieden, zich eerst later — gepaard met groote financieele nadeelen — zullen doen gevoelen en juist dat wenschte ik te doen uitkomen.

De bedoeling van „blijkbaar het burgerleven niet aandurven” schreef ik alleen omdat ook in dit opzicht weer blijkt hoe onze werkgever profiteert door werkelooze milicien-verlofgangers, ten koste der vrijwilligers, werkzaam te stellen.

In de hoop dat de heer H. de strekking van mijn schrijven zal billijken, verblijf ik met dank voor de opname, gaarne

Uw d.w.,

G. F. Stijger,

Wachtmeester-Hoefsmid,

1e Divisie Kon. Marechaussee.

Breda, 25-3-'18.

Mijnheer de Redacteur!

Gaarne wensch ik nog even terug te komen op mijn „kosten-berekening hoefbeslag”, naar aanleiding van het schrijven van de heeren Koelman en Barneveld in de Maart-af.

Met genoegen heb ik de beide ingezonden stukjes gelezen. Wat het door den heer Koelman geschrevene betreft zij opgemerkt dat ik expresselijk zoo een in 't oog loopende minimum-berekening heb gemaakt, wetende dat velen ten plattelande daar nog beneden staan. Mogelijk komt dat hierdoor, omdat velen niet genoegzaam berekend zijn voor hun taak, en niet met de oude sleur durven breken, uit vrees voor de paardenhouders. Daarom mijn minimum-berekening. Beide ingezonden stukken bewijzen reeds, dat het inderdaad een minimum-berekening was.

Waarom heb ik vier staven genomen om tot eenheidsprijs te komen? Wel, omdat toch een smid, die zelf de hoefijzers maakt, zulks niet met één paar tegelijk doet, maar in massa. Zoo gaat het toch in de practijk. Wel moet ik bekennen, dat ik verzuimd heb te berekenen: 1°. premie-berekening aan derden, en 2°. hulpverleening van den knecht bij lastige paarden, welke laatste wel niet veel meer voorkomt, om reden dat velen van het eerste jaar af de hoeven ingekort worden.

Wat de onkosten rekening betreft, ik heb die voor 1918 op 100% *geraamd*, daar ze voor 1917 bij mij 75% bedroeg. Een onkosten-berekening van 150% is naar mijn schatting wel wat hoog. Maar voor elke smederij zal de onkosten-berekening wel verschillend zijn.

Maar welke patroon zou de vrijmoedigheid bezitten te berekenen f 0.50 uurloon en 125 % en kolen? Want dan beliep het uurloon niet f 0.35 à f 0.35, zooals van den tot voorbeeld gestelden opperman, maar f 1.47.

Een uurloon van f 0.25 is wel te laag, ik moet het bekennen, maar zou een patroon tegenover zijn klanten direct zulk een sprong kunnen nemen? De achterstand is m.i. te groot dan dat men die in één keer zou kunnen inhalen zonder protest der klanten, — vandaar mijn minimum-berekening. Ik hoop echter dat nog anderen zich over de kosten-berekening zullen laten hooren, om zoodoende zooveel en zoo spoedig mogelijk tot een éénheidsprijs te komen, al is het dan om te beginnen maar Provinciaal. Het balletje is opgeworpen, 't is aan het rollen en ik hoop dat het zijn doel bereikt.

U Mijnheer de Redacteur dankend voor de verleende plaatsruimte,

B.

Hoogachtend,

P. B.

KORTE MEDEDELINGEN.

— **Militaire Hoefsmidsschool.** Gedurende de maand Maart zijn de navolgende leerlingen geëxamineerd en geslaagd als hoefsmid:

Vrijwilligers: C. J. Ströhmsdorffer (4e R. V. A.) te Arnhem, C. Versteeg (1e R. V. A.) te Veenendaal en I. L. J. Castricum (2e R. V. A.) te Alkmaar.

Miliciens Huzaren: H. Bultema (1e R. H.) te Usquert, F. J. Kramer (3e R. H.) te Hekendorp en A. Meijer (4e R. H.) te Gorssel.

Miliciens Infanterie: Th. A. Dijkman (Grenadier) te Nieuwerkerk a/d. IJssel.

Miliciens Artillerie: J. Tuit te Hoogeveen, H. Nienhuis te Garsthuizen (Gr.), H. A. Haverkamp (alle drie 1e R. V. A.) te de Teuge, H. A. Marinus

(2e R. V. A.) te St. Oedenrode, A. H. M. van de Biezenbos te Tilburg, L. J. van der Repe te St. Annaland, Th. J. M. Peeters te Lage Zwaluwe en P. M. van der Sanden (alle vier 3e R. V. A.) te Oss.

Op 1 April zijn tot den nieuwen cursus toegelaten: 12 miliciens der infanterie, 5 id. der bereden artillerie en 2 burgerleerlingen.

G. H.

— **Inrichting voor hoefbeslag te Groningen.** Na een verblijf van resp. 5 en 6 maanden aan de Inrichting zijn vertrokken de leerlingen K. Lutje van Noordbroek en J. Folkers van Zuidlaren, — de eerste met een voor de practijk „goed” en voor de theorie „voldoend” getuigschrift en Folkers met een voor de practijk en theorie „goed” getuigschrift.

Er zijn thans geen leerlingen meer, doch J. Rouaan van Spijk zal binnenkort aanvangen met een paar dagen per week den cursus te volgen.

Leerlingen, die een cursus wenschen te volgen, kunnen zich daartoe aanmelden bij den smidsbaas D. F. Stuivenberg, Poelestraat 35 te Groningen.

— Op 7 Maart werd in het Instituut van Hoefkunde aan de Veeartsenijkundige Hoogeschool te Utrecht het eindexamen gehouden van den **cursus in hoefbeslag van het Utrechtsch Landbouw Genootschap.**

Het diploma als hoefsmid werd uitgereikt aan de H.H.:

L. Aaftink te Abcoude-Baambrugge, G. L. van Hengstum en L. A. van Hengstum, beide te Schalkwijk, A. Rebel te Maartensdijk, M. A. Okkerman te Kockengen, J. A. Staal te Soest, A. P. A. Vermey te Wijk b. Duurstede, D. Wendt te Nieuw-Loosdrecht.

Op 21 Maart werd in het Instituut van Hoefkunde aan de Veeartsenijkundige Hoogeschool het eindexamen afgenomen van den **cursus in hoefbeslag aan de Ambachtsschool te Harlingen.** Doordat leerlingen tijdens den cursus in militairen dienst geroepen werden konden maar 2 leerlingen aan dit examen deelnemen. Aan beide werd het diploma als hoefsmid uitgereikt, n.l. aan de H.H.:

J. van Nimwegen te Midlum en D. Hiemstra te Slappeterp.

K.

Mededeelingen over het smidsvak, vallende buiten het hoefbeslag.

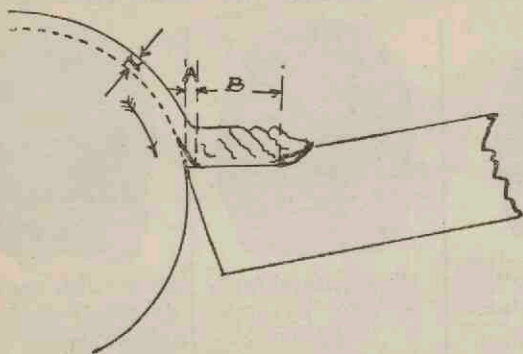
IETS OVER SNELDRAAISTAAL.

Smeedbaar en hardbaar ijzer noemt men staal. Als maatstaf en kenteeken voor deze eigenschap gold langen tijd in de eerste plaats het koolstofgehalte. Inderdaad is bij ijzer met een gehalte beneden de 0,45 % C (koolstof) geen hardheid meer te verkrijgen, en noemt men dit smeedijzer. Bij een stijging tot over 2,3 % C houdt die smeedbaarheid op en verkrijgt men gietijzer. Bij staal dus, met een C-gehalte binnen de vermelde grenzen, verkrijgt men harding, wanneer men de oplossing van koolstof in ijzer, welke tusschen de 700°—900° plaats heeft, vastlegt; d. w. z. door plotselinge afkoeling de afscheiding verhinderen.

Hiermede geven wij een korte verklaring over de harding van koolstofstaal. Deze theorie der omzetting van de koolstofvormen is echter ontoereikend bij de staalsoorten, welke buiten een gering C-gehalte nog groote hoeveelheden andere elementen bezitten. Zoo is b. v. b. de vastheid- en elasticiteitsverhooging, door harding van koolstofarm Chrom- of Wolframstaal, niet voldoende uit de omzetting der koolstof te verklaren. Hierbij moet vermeld worden, dat de hardheid van het staal ook aan molculaire spanningen is te wijten. Men neemt daarbij aan, dat door de verschillende snel opvolgende afkoeling der staallagen voortdurend volume verandering, spanningen enz. plaats vinden, welke eenzelfde resultaat verkrijgen. De koolstof zal hierbij alleen een verandering in de structuur veroorzaken.

Algemeen kon men zeggen, dat de gebruikelijke legeringen Wolfram, Chrom, Mangaan, Silicium, evenals de koolstof bij koolstofstaal er in

hoofdzaak toe dienen, het critische punt bij de harding te verplaatsen. De verbazende vooruitgang in leveringsvermogen van werktuigstaal, zooals het dit in de laatste jaren heeft doorlopen, begon bij de aanbidding van het Bethlehem-staal op de werelddtentoonstelling in 1900 te Parijs. In de werkplaatsen der Bethlehem Steel Company was het sneldraaistaal uitgevonden door den ingenieur Taylor. Deze uitvinding van Taylor en zijne medewerkers berustte niet op eene nieuwe chemische samenstelling van sneldraaistaal, doch meer op de bepaalde hardings-methode.

Bij de beschouwing der werkwijze op de draaibank had Taylor vastgesteld, dat er eene afscheuring van het materiaal plaats vindt dat door de snèedruk tot op de dubbele dikte van de spondeepte gestuikt wordt, al naar de weekheid van het materiaal (zie figuur), waarbij de spaan eens zoo dik is als T. De scheiding der spaan van het materiaal heeft plaats op vrij grooten

afstand over de beitelstnèe en de spaan raakt den beitel eerst over een zekeren afstand A achter de snede. Opmerkingswaardig is hierbij, dat de eigenlijke arbeid niet van de snede, doch door het bovenvlak van den beitel B geleverd wordt. De beitel wordt dan ook minder bruikbaar naarmate dit bovenvlak slijt of van vorm verandert.

Door zijn chemische samenstelling eischt ook het sneldraaistaal een geheel andere harding als het koolstofstaal. Wordt laatstgenoemd tot op 700°—800° voor dit doel verhit, bij sneldraaistaal wordt deze hitte opgevoerd tot 1350° C., waarna het in een koude luchtstroom of oliebad wordt afgekoeld. De hittegraad voor de harding eischt voor sneldraaistaal groote nauwkeurigheid, zoodat zelfs een verschil van 30° warmte tot minder goede resultaten kan leiden. Hierom zijn in de laatste jaren elektrische ovens geconstrueerd, waarbij het sneldraaistaal in gesmolten zout verhit wordt. Door deze verhitting verkrijgt men, vooral van belang voor de massafabricatie, dat alle voorwerpen dezelfde hitte verkrijgen, en door een vloeibaar bad te gebruiken worden alle voorwerpen, van welken vorm dan ook, regelmatig verhit, zoodat nimmer voor het werktuig gevaarlijke spanningen kunnen ontstaan.

F. J. M.

ADVERTENTIEN.

ZEER BILLIJK TE KOOP:

een partij **prima bruikbaar IJzer**, zeer geschikte maten voor *hoef beslag*, alsmede een partij **mooie Wielbanden**.

M. LANGERVELD, IJzer- en Staalhandel, Jacob van Lennepkade 374—406, Amsterdam.

JAARVERGADERING OP 11 MEI

van de **Leden** der Vereeniging van Onderwijzers in Practisch Hoefbeslag. Den Leden zal de agenda worden toegezonden.

De vergadering zal gehouden worden in het Hotel „L' EUROPE” (Utrecht).

NAMENS HET BESTUUR:

H. RITSEMA, *Voorzitter*, Appingedam.
H. VAN WAASBERGEN, *Secretaris*, Oud-Beerland.

Telegram-Adres
BAX Jufferstraat
Rotterdam.

Meest uitgebreide sorteering prima blanke
Ster-Hoefnagels, meer dan 60 verschillende voorradig.
Speciale fijne Nagels voor Renpaarden enz.
— Billijke prijzen. —

Intercommunaal
Telefoon
No. 1355.

NIEUWE AMERIKAANSCH E HOEFZOLEN

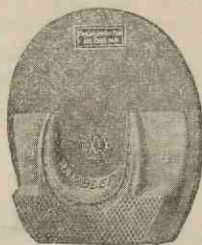
voordeelig, gemakkelijk in gebruik. — *Kunnen niet loslaten.*

Merk „Dexter”,
met flink hielstuk.

Merk „Pacific”,
met zwaar hielstuk.

Merk „Rambler”,
in witte en grijze
Caoutchouc,
op leder opgenaaid
met flink hielstuk,
voorradij van 4½
tot 6½ Eng. dm.

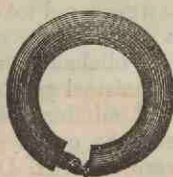
Merk „Chicago”,
geheel Caoutchouc
uit één stuk met
zwaar hielstuk
voor zware paar-
den, voorradij van
7½ tot 7¾ Eng. dm.

Open zolen uit één stuk kunnen
dus onmogelijk loslaten, bijzonder aan-
bevelenswaardig, prijzen zeer billijk,
voorradij in 11 maten van 4½ tot 6½
Eng. dm., niterste breedte buitenkant
ijzers gemeten.

uiterste breedte, buitenkant ijzers gem.

Dichte Luchtdruk-
zolen, in 10 maten,
voor- en achterijzers,
voorradij.

Strijkringen
met riempje.

Gewone
Engelsche Hoefzolen

op Leder,
„Safety pad en
Frogpad”.

Engelsche Hoefzolen
A. en D. & H.

Hoef-
randen.

Open Caoutchouc
zool, merk B. V.,
in 7 maten, voor-
en achterijzers
voorradij.

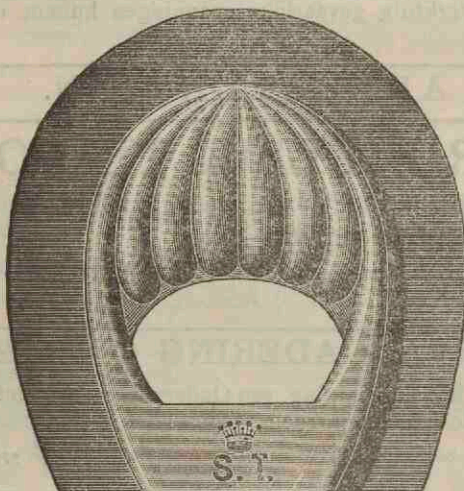
Gemaakte Hoefijzers,
Rits- en Stampmodel,
uitsluitend beste
kwaliteit ijzer;
in 9 maten voorradig.

Ijs- of Scherpnagels
in 12 soorten.

Opruimers voor
Schroefgaten.

Schroeven en Stiften
in alle modellen;
tijdige bestelling
gewenscht.

Touwijzers in
verschillende maten.

Open Luchtdrukzool

in 8 verschillende maten voorradig.

Caoutchouc Hielstukken.

Kunsthorn.

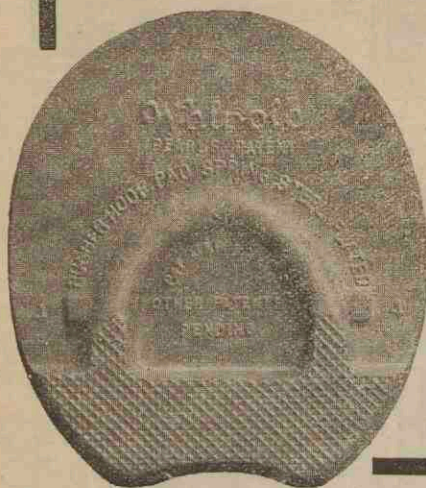
Hoef tangen.
Renetten (rechts en links).
Hoefraspen.
Houwkingen.
Hoefhamers.

Lasch- of Welbladen en
Poeder
om ijzer en staal te
wellen.

Zieke Voeten

voorkomt en geneest men het best met walpole rubber hoefzolen. Zij hebben een stalen plaat, waardoor een onveranderlijk draagvlak gevormd wordt, zoodat de zool nooit in den voet gedrukt of deze verwond kan worden. De rubber breekt den schok en voorkomt slippen en vallen op gladde bestratingen, als hout, asphalt e. d. De stalen plaat maakt het slap worden of afbreken van de zolen onmogelijk; zij gaan veel langer mede dan andere zolen en zijn dus het voordeeligst in het gebruik.

WALPOLE HOEFZOLEN

zijn verkrijgbaar in 13 grootten, en 2 verschillende modellen. Volledige prijscurant van zolen, nagels, raspen enz. wordt U op aanvraag franco toegezonden door

Lambert & Company,
Leuvehaven 66, Rotterdam.

INHOUD.

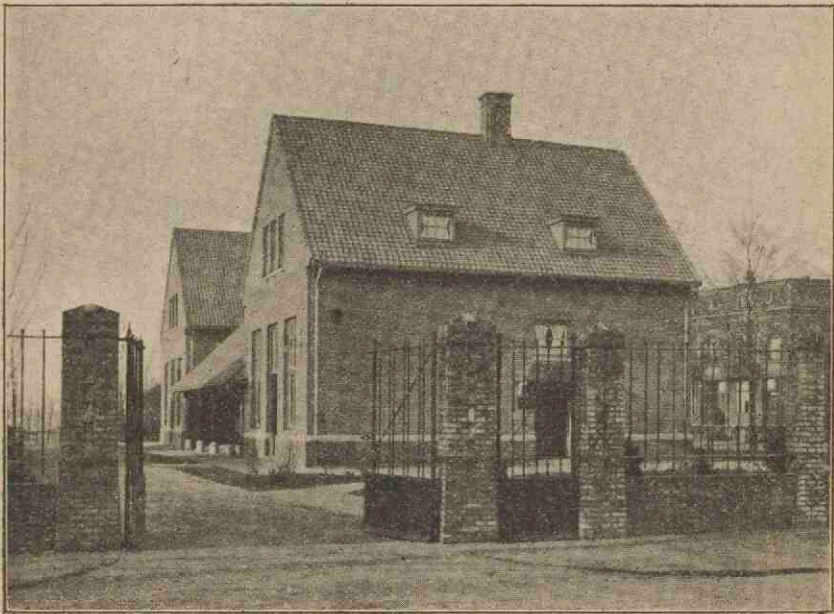
Het Instituut voor Hoefkunde aan de Veeartsenijkundige Hoogeschool. — Het klemhoefijzer van Huysman. — Kort verslag van de Jaarvergadering der Vereeniging van onderwijzers in practisch hoefbeslag in Nederland. — Ingezonden stukken. — Korte mededeelingen. — Persoverzicht. — Advertentiën.

HET INSTITUUT VOOR HOEFKUNDE AAN DE
VEEARTSENIJKUNDIGE HOOGESCHOOL

door

Prof. Dr. H. M. Kroon.

Gelijktijdig met de doortrekking van de Poortstraat over het terrein der Veeartsenijkundige Hoogeschool en den bouw van een brug over de Grift daar ter plaatse, is aan de verlengde Poortstraat het Instituut voor Hoefkunde verrezen op het terrein langs de Grift, vroeger bekend onder den

I. Voorgevel van het Instituut voor Hoefkunde.

naam de „Smalle weide”. De bedoeling is hier in de naaste toekomst een instituut te bouwen voor de vakken, die in de nieuwe wet tot regeling van het hooger landbouw- en hooger veeartsenijkundig onderwijs aangeduid zijn met de namen gezondheidsleer der huisdieren en veeteeltwetenschap, en welke men kan samenvatten onder den naam „zoötechniek”. Voorloopig is alleen het instituut voor hoefkunde gebouwd, dat eerst als zelfstandig instituut dienst zal doen, doch later een deel zal uitmaken van het zoötechnisch instituut.

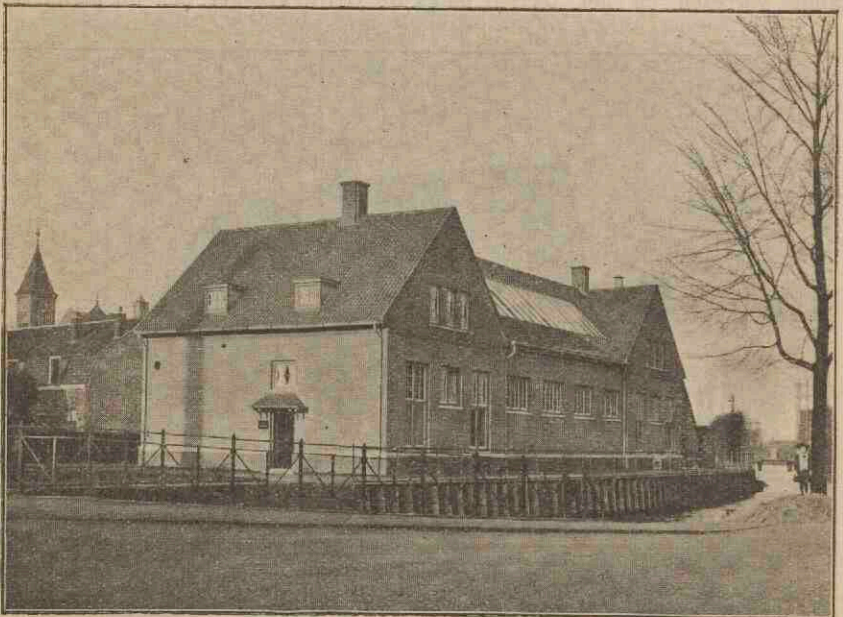
Wij zullen aan de hand van een plattegrond en van enkele foto's een beschrijving geven van het nieuwe gebouw, van de inrichting van het bedrijf en van het doel en de bestemming van het instituut.

Het gebouw is 40×14 M. en ligt met zijn lengte-as evenwijdig met de

Grift, met den achtergevel naar de Grift en de Bleijenburgkade en met den voorgevel naar de straat over het terrein, die leiden zal naar het op de verder naar achter gelegen weiden reeds ontworpen Instituut voor anatomie en de Kliniek voor kleine huisdieren. Fig. I geeft een blik op den voorgevel, door het hek langs de verlengde Poortstraat, fig. II een afbeelding van den achtergevel, gezien van de Bleijenburgkade.

In het gebouw is centraal gelegen de smederij (Fig. III), die van binnen als metselwerk behandeld is, waarvan de lambriseering in blauwe klinkers, en de rest in gele en witte klinkers met figuren is uitgevoerd. Het geheel is in lichte kleuren gehouden, terwijl voor zeer ruim bovenlicht gezorgd is.

Deze zaal is $16 \times 9\frac{1}{2}$ M. en biedt plaats voor 12 smidsen, werkbanken

II. Achtergevel van het Instituut voor Hoefkunde.

en verschillende machinerieën en werktuigen, waarop wij nader terugkomen.

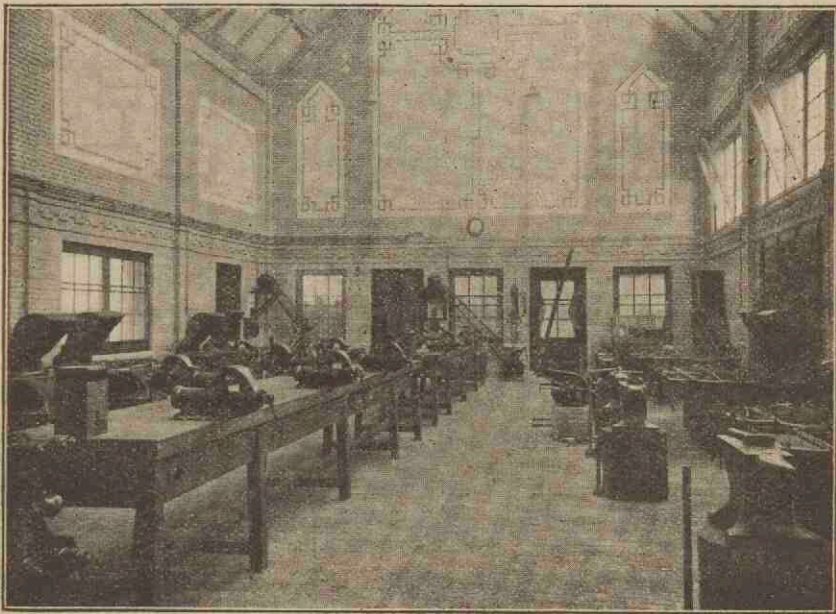
Naar de Zuidzijde, dus naar den kant van de Poortstraat, grenst aan de smederij een ruime toiletkamer en garderobe. Ook heeft men aan deze zijde van de smederij toegang tot de practicum-zaal, die deuren heeft naar de monsterbanen en de galerij.

Deze zaal, $7 \times 9\frac{1}{2}$ M., dient voor de practica in hoefkunde en in toegepast exterieur. In de practica voor hoefkunde oefenen de studenten zich in het besnijden van doode hoeven, het passen van ijzers, het aanleggen van kunsthoorn, het beoordeelen van hoefijzers, van hoeven en van paarden voor het beslag, terwijl alle beslagmethododes op doode hoeven of levend materiaal worden gedemonstreerd. Naast deze zaal ligt verder de kamer van den hoogleeraar. Aan de practicum-zaal grenzen de harde en zachte monsterbanen,

langs de geheele lengte van het gebouw loopend, en verder een overdekte galerij, die bij slecht weer als monster- en beslagplaats kan dienen (zie plattegrond Fig. IV).

Aan de andere zijde grenst aan de smederij het kantoor van den Chef van de hoefsmederij en verder de beslagzaal (Fig. V), welke laatste dezelfde afmetingen heeft als de practicumzaal. Hier worden de paarden beslagen; een noodstal is aanwezig, welke vooral voor zware paarden wordt gebezigd. Aan de beslagzaal grenst een voorraadkamer, waarin alle materialen zijn geborgen. Verder liggen naast het kantoor: de motorkamer en de modelkamer. Een stal voor twee paarden is in het gebouw, terwijl een ruime rijwielloods het terrein naar de Noordzijde afsluit.

Alle lokalen zijn op den beganen grond, uitgezonderd de bergplaats voor

III. Hoefsmederij.

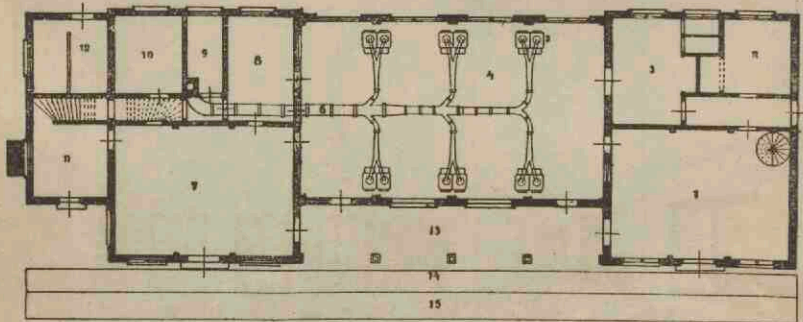
kolen en doode hoeven in den kelder en de twee zolders, waarvan de een vooral het toestel voor rookzuivering herbergt en de andere dient voor bergplaats. Overal is voor elektrische verlichting en uitstekende ventilatie gezorgd.

In de practicum-zaal (fig. VI) zijn de tafels voor het bevestigen der doode hoeven geplaatst. Door een verbeterde klemschroef is deze bevestiging nu zoodanig, dat het besnijden en beslaan gemakkelijk kan geschieden. De zware tafels kunnen door middel van een takelwerk naar den zolder gebracht worden, als de zaal voor het exterieur-practicum noodig is. In modellen aan den wand is een overzicht gegeven van de vervaardiging van het hoefijzer, van het besnijden van den hoef en van de meest gebruikte hoefijzer-modellen.

In de hoefsmederij is gezorgd dat de zaal geheel rook- en stofvrij wordt

gehouden, terwijl maatregelen genomen zijn, dat de omgeving van het instituut geen hinder heeft van de ontwijkende rookgassen. Het is noodig hierop iets nader in te gaan.

Als smidsen zijn die gekozen van het Sturtevant-type, omdat hierbij de luchtaanvoer en de rookafvoer automatisch geschieden, geen schouwen, schoorsteen en blaasbalgen noodig zijn, en de behandeling uiterst zindelijk is. De verbrandingslucht wordt onder een druk van 175 m.M. waterzuil onder de vuren geleid en de toevoer is door een schuifafsluiter regelbaar. De verbrandingsgassen worden door openingen in de verstelbare dubbele kap afgezogen. Bij het aanmaken van het vuur en in het algemeen bij sterke rookontwikkeling kan de kap geheel boven het vuur gedraaid worden, waardoor een ontwijken van rook in het lokaal onmogelijk wordt gemaakt. Voor het aansteken der vuren is een gasleiding gebracht, zoodat eenvoudig met een gaspook de kolen worden aangestoken. De asch en sintels kunnen door een

IV. Plattegrond der Hoefsmederij.

- 1 Practicum-zaal. — 2 Kamer van den Hoogleraar. — 3 Garderobe. — 4 Hoefsmederij.
 5 Sturtevant-vuur. — 6 Buisleiding voor rookafvoer (ondergronds). — 7 Beslagzaal.
 8 Kantoor. — 9 Motorkamer. — 10 Modelkamer. — 11 Voorraadkamer. — 12 Stal.
 13 Galerij. — 14 Harde monsterbaan. — 15 Zachte monsterbaan.

schuif direct worden verwijderd en vallen in een onder het haardvuur geplaatsten aschbak. Aan den haard zijn een koelbak, een kolenbak en rekken voor tangen en hamers verbonden.

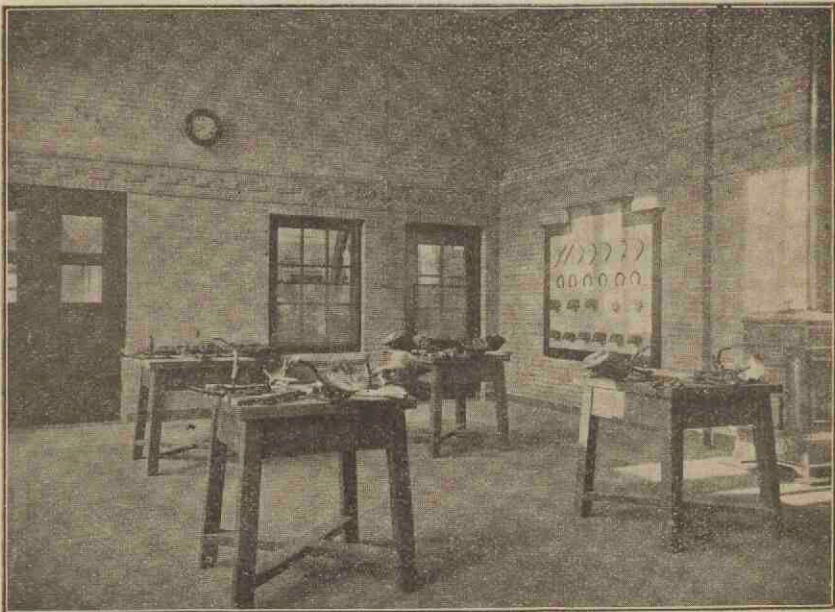
De afvoer der verbrandingsgassen geschiedt door een kanalensysteem van gresbuizen, onder den vloer van de hoefsmederij gelegen. De groote buizen, waarin de afvoerkanalen van de afzonderlijke smidsen samenkomen, zijn zoo dik, dat een man er gemakkelijk door kan kruipen (70 cM. in doorsnede).

De afzuiging van den rook geschiedt door een exhauster, welke met den onderwind-ventilator en den aandrijvenden electromotor (12 P.K.) in de motorkamer geplaatst is. De exhauster is in staat per uur ongeveer 10000 M³. van een mengsel van lucht en rookgassen te verplaatsen. De daareven genoemde onderwind-ventilator brengt de verbrandingslucht onder de vuren en de capaciteit is zoo berekend, dat bij gebruik van alle twaalf vuren de temperatuur kan worden bereikt, die noodig is om het zwaarste hoefijzer op wit gloeihitte te brengen.

Laten wij den rook, die door den exhauster is weggezogen, nader vervolgen.

Deze wordt namelijk door de buisleiding, via de motorkamer, gebracht naar een toestel voor rookzuivering, dat op den zolder geplaatst is. De rook passeert daarin een watergordijn, waardoor alle kool- en aschdeeltjes worden neergeslagen, om daarna, alvorens in de buitenlucht te worden afgevoerd, door een cokesfilter dermate te worden gereinigd, dat slechts met waterdamp en verbrandingsgassen bezwangerde lucht naar buiten wordt gebracht, zoodat de omgeving daarvan geen nadeel kan ondervinden.

De Sturtevantvuren, oorspronkelijk een Amerikaansch fabrikaat, doch nu naar Amerikaansche teekeningen in Nederland gebouwd, voldoen uitstekend. Zelfs de meest overvloedige rook wordt weggezogen en de bediening is

V. Practicum-zaal van het Instituut voor Hoefkunde.

zoo eenvoudig, dat iemand, voor het eerst er aan werkend, hoegenaamd geen bezwaren ondervindt.

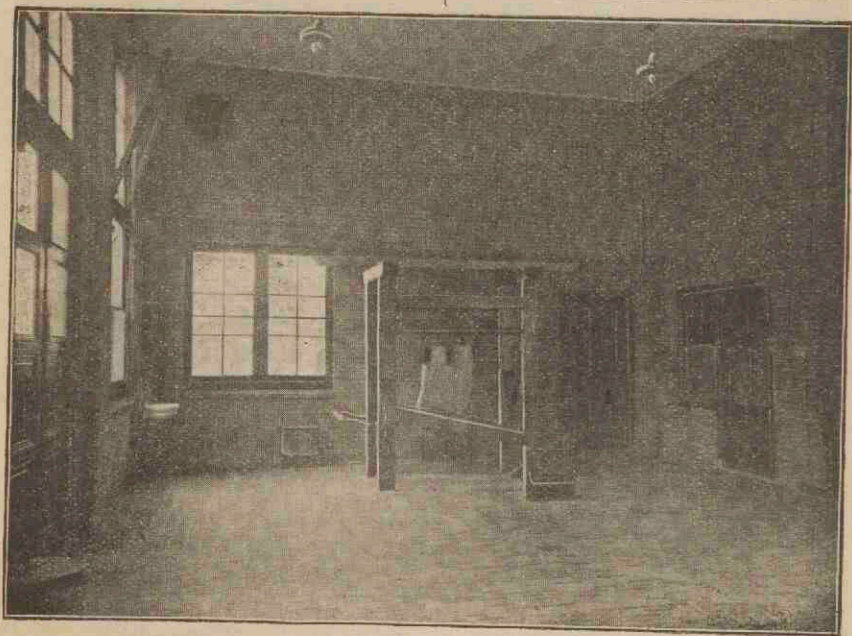
Verder zijn in de smederij opgesteld een boormachine, een draaibank, een natte en droge amarilsteen, een slijpsteen, alle door afzonderlijke electromotoren gedreven, een knipmachine, een machine voor het aanbrengen van schroefdraad en de noodige werkbanken met bankschroeven. De hoefsmederij is nu geheel modern ingericht, een modelinrichting.

Het beslaan der paarden geschiedt in de goed ingerichte beslagzaal, zoodat dit niet meer in de buitenlucht behoeft plaats te hebben. Toch is in de galerij ook nog gelegenheid buiten te beslaan. Zooals wij reeds mededeelden zijn er monsterbanen voor het onderzoek van de paarden vóór het beslag.

Door plantsoeneering is gezorgd voor een vriendelijke omgeving van het gebouw.

Het zij mij vergund op deze plaats mijn dank te betuigen aan de Regeering, die, wat de inrichting van het instituut voor hoefkunde betreft, op zoo royale wijze aan mijne wenschen is tegemoet gekomen.

Het geheel is ingericht volgens de plannen van den heer Teeuwisse, Rijksbouwmeester te 's-Gravenhage, onder toezicht van den Rijksbouwkundige Hooft, terwijl als technisch adviseur de heer Jos. v. Dooren, ingenieur te Scheveningen, en als adviseur voor de verlichting de heer Van Dam, ingenieur te 's-Gravenhage, medewerkten. Aannemer van het gebouw was de heer Van Aken te Utrecht, de installatie der smederij werd geleverd door de firma Fred. Stieltjes & Co. te Amsterdam, de electricische installatie door de firma Nicolai & Lebret te Utrecht. Hier past zeker

VI. Beslagzaal van het Instituut voor Hoefkunde.

een woord van dank aan genoemde heeren, die de zeer vele moeilijkheden hebben weten te overwinnen, in deze tijdsomstandigheden aan bouw en inrichting van een instituut verbonden.

Na deze beschrijving van gebouw en inrichting wensch ik een inzicht te geven in het doel van het instituut voor hoefkunde. Het doel is veelzijdig, omdat het, hoefkunde en hoefbeslag, die belangrijke onderdeelen van de gezondheidsleer der huisdieren zijn, in verschillende opzichten wil trachten te bevorderen. Hier zij er op gewezen, dat voor Nederland bijna uitsluitend het beslag der hoeven van het paard van belang is, terwijl voor Nederlandsch-Indië dat van het rund van even groote beteekenis is.

Wij willen trachten het beoogde doel te bereiken:

1°. door *wetenschappelijk onderzoek*.

a. *Onderzoekingen op het gebied van anatomie en physiologie van den hoef.*

Tal van onderwerpen op dit gebied vragen nog een nader onderzoek.

b. *Het zoeken naar technische verbeteringen in het hoefbeslag, daarbij steeds rekening houdend met resultaten der nieuwere onderzoekingen, op het gebied der hoefkunde.*

c. *Het beproeven en zoo mogelijk in de praktijk toepassen van al wat op het gebied van hoefbeslag nieuw aangegeven wordt.*

d. *Het geven van gelegenheid aan studenten en aan andere belangstellenden, om onderzoekingen te verrichten, nieuwe ideeën, vindingen of verbeteringen toe te passen.*

2°. *Door het onderhouden en aanvullen van een museum voor hoefkunde.*

Reeds jarenlang is er naar gestreefd alles samen te brengen wat van belang is op het gebied van hoefkunde en hoefbeslag, vooral wat Nederland en de Koloniën betreft.

Ieder, die zich op de hoogte wil stellen, van wat betreffende een bepaald onderdeel reeds gewerkt of vervaardigd is, stellen wij in de gelegenheid dat in dit museum te doen. Voorloopig wordt het ingericht in het tegenwoordige instituut voor zoötechniek. Het spreekt vanzelf, dat wij ons steeds aanbevolen houden voor toezending van alles wat voor dit museum van belang kan zijn.

3°. *Door onderwijs aan de veterinaire studenten.*

De kennis van hoefkunde en hoefbeslag is onmisbaar voor den veterinaire-hygiënist, en verder voor de studie van aetiologie en therapie van verschillende chirurgische ziekten, vooral hoefziekten. Daarom worden gegeven:

a. *een theoretisch college over hoefkunde.*

b. *een practicum hoefkunde.*

Wat dit laatste betreft, wordt er rekening mee gehouden dat het voor den dierenarts meer een kwestie is van kennen dan van kunnen. Hij moet het hoefbeslag zaakkundig kunnen beoordeelen, in alle gevallen, bij normale standen en normale hoeven, bij afwijkingen in stand en gang, bij allerlei afwijkende hoefvormen en bij zieke hoeven nauwkeurig kunnen aangeven welk beslag noodig is en hoe dat dient te worden aangelegd. Daarom wordt in het practicum de grootste waarde gehecht aan het leeren beoordeelen, wordt alles gedemonstreerd, worden door de hoefsmiden alle beslagmethoden toegepast. Het zelf doen bepaalt zich tot het beoordeelen van het paard voor het beslag, het afnemen van hoefijzers, het besnijden van hoeven, het aanleggen van kunsthoorn, het passen van hoefijzers, wat onmisbaar is om later met kennis van zaken te kunnen adviseeren.

4°. *De uitoefening van het hoefbeslag:*

a. *Bij paarden uit de chirurgische kliniek aanbrengen van het daar aangegeven beslag.*

b. *Bij paarden met afwijkende standen, gangen en hoefvormen.* Worden deze door dierenartsen gezonden, dan wordt het beslag aangebracht, wat door dezen is aangegeven.

c. *Bij paarden met normale hoeven,* gebruiks- en proefpaarden van de hoogeschool en paarden van particulieren. Deze laatsten slechts voor zoover wij behoefte hebben aan materiaal voor onderwijs, demonstratie en proefneming.

5°. *Het bevorderen van de verbetering van het hoefbeslag in Nederland.*

De hygiënist mag zich niet tevreden stellen met onderzoek en onderwijs op zijn gebied; hij heeft ook tot taak de hygiëne zooveel mogelijk te bevorderen. Wat de meeste onderdeelen van de gezondheidsleer der huisdieren betreft, kan dit bestaan in het geven van wenken, inlichtingen en voorschriften aan de eigenaars der dieren; wat de verbetering van het hoefbeslag betreft, kan men daarmee niet volstaan, daar het niet voldoende is, dat de eigenaars begrijpen welke maatregelen noodig zijn, doch er verder hoefsmeden moeten wezen, in staat om in alle gevallen het beslag goed aan te brengen. Wil men dus op dit gebied der hygiëne wat bereiken, dan moet voor een goede vorming, een goede opleiding der hoefsmeden zorg gedragen worden, — dient hen de kennis bijgebracht te worden, die noodig is om te kunnen weten hoe de verschillende gevallen, voor verschillende diensten, bij verschillende standen en gangen en bij afwijkende hoefvormen, moeten worden beslagen. De dierenartsen hebben dit steeds begrepen en zich daarom veel met de opleiding der hoefsmeden bezig gehouden. Daarop heb ik vroeger uitvoerig gewezen in een tweetal artikelen in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde, deel 37 en deel 43, over de opleiding der hoefsmeden in Nederland.

Ons instituut wil juist de goede opleiding der hoefsmeden bevorderen en daarbij zooveel mogelijk behulpzaam zijn.

a. Door den *veterinair studenten* zoodanig *onderricht te geven*, dat zij bij het onderwijs aan de hoefsmeden de leiding kunnen hebben, niet alleen omdat zij kennis van anatomie en physiologie van den hoef en van exterieur, doch ook van het geheele hoefbeslag bezitten.

b. Door *opleiding van onderwijzers in practisch hoefbeslag*, die de veeartsen kunnen bijstaan, door aan de inrichtingen voor onderwijs in hoefkunde en hoefbeslag, scholen, leersmederijen of cursussen, het practisch onderricht te geven. De ervaring heeft geleerd, dat de opleiding der hoefsmeden alleen goede resultaten kan opleveren als naast goed theoretisch, ook deugdelijk practisch onderwijs wordt gegeven.

Sedert 1910 wordt te Utrecht ieder jaar van rijkswege, voortaan in dit instituut, een cursus voor opleiding van onderwijzers in practisch hoefbeslag gegeven, waar gediplomeerde hoefsmeden een verdere opleiding als onderwijzer ontvangen om hun taak naar behooren te kunnen vervullen.

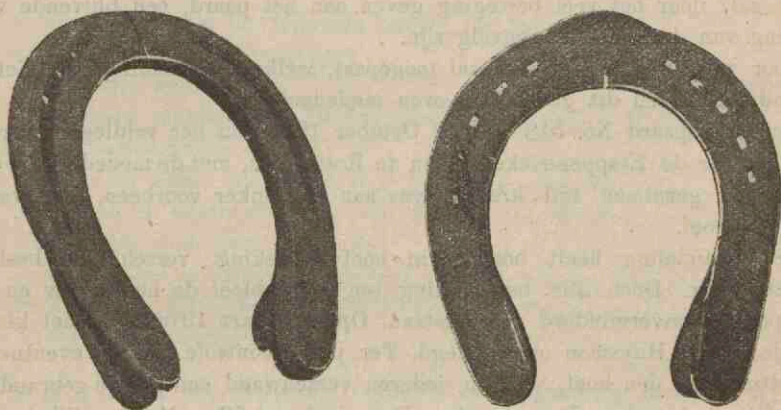
Het instituut kan aldus door opleiding van al het onderwijzend personeel voor de inrichtingen, waar de hoefsmeden opgeleid worden, een grooten invloed ten goede uitoefenen.

c. Een stap verder zal, naar ik hoop, spoedig gezet worden, door van rijkswege jaarlijks in het instituut een *examen* te houden, *ter verkrijging van het diploma als hoefsmid*, terwijl verder elders geen diploma's als hoefsmid meer worden uitgerekend.

Dit examen zal dan natuurlijk afgenomen moeten worden door eene, daarvoor door de Regeering in te stellen, examencommissie. Het behoeft geen nader betoog, dat daardoor een gunstige invloed zou uitgeoefend worden op het onderwijs aan de hoefsmiden, op de cursussen in hoefbeslag in de eerste plaats, en dat de waarde van een diploma als hoefsmid er door zou stijgen.

Het instituut voor hoefkunde wenscht dus in alle opzichten werkzaam te zijn ter bevordering van dezen tak van hygiëne der huisdieren en roept daarom vrijmoedig den steun in van ieder, die daarin behulpzaam kan zijn.

HET KLEMHOEFIJZER VAN HUYSMAN.

Het zoolgedeelte van één tak, ter verduidelijking, naar buiten gedraaid.

De korporaal-hoefsmid H. Huysman van het 4e Reg. Huz., 2e Esk., thans gedetacheerd bij de Etappen-ziekenstallen te Rotterdam, heeft het volgende klemhoefijzer geconstrueerd:

Hij maakt eerst een gewoon ijzer met een lip aan den binnenrand van iederen tak, welke lippen in de zijdelingsche straalgroeven tegen de steunsels komen te liggen, zoover mogelijk naar de steunselhoeken. De nagelgaten zitten meer in het toongedeelte. De ijzertakken kunnen iets verzwaard worden, hetgeen echter niet noodzakelijk is.

Hij zaagt nu met de ijzerzaag beide ijzertakken overlans diagonaal door tot ongeveer het midden der takken, zóó dat de zaagvlakte van binnen hoog, naar buiten laag verloopt (zie figuur). Het bovenste (zool-) gedeelte van de half doorgezaagde ijzertakken wordt daarna rond afgehakt van het overige ijzer (bodem-)gedeelte, zooals op de foto te

Verticale doorsnede van een ijzertak.

Het zoolgedeelte wordt daarna door middel van een schroef weer bevestigd op de plaats waar het gezeten heeft, zoodanig dat het kop-gedeelte van de schroef in het zoolgedeelte zit en de draad in het bodemgedeelte der takken is vastgeschroefd.

Zoo kan nu het losse zoolgedeelte heen en weer schuiven over het vaste bodemgedeelte.

In het ijzer worden bovendien nog drie zaagsneden aangebracht (zie foto).

Nu wordt het ijzer ondergelegd, waarbij dient te worden zorggedragen, dat, wanneer de lippen vast tegen de steunsels aanliggen, zool- en bodemgedeelten der takken elkaar volkomen dekken.

De werking van het ijzer is als volgt:

Wanneer de hoof belast wordt, wordt vanwege de naar buiten hellende wrijfvlaakte tusschen zool- en bodemgedeelte der takken, een kracht uitgeoefend, die het zoolgedeelte over het bodemgedeelte tracht te verschuiven. De lippen zullen dus een druk uitoefenen tegen de binnenvlaakte van de steunsels. Bij het opheffen van de belasting is deze druk weer weg en kunnen de meer of minder naar buiten gedraaide zoolgedeelten weer op de oude plaats terugdraaien.

Zodoende wordt het hoofmechanisme sterk bevorderd en op den langen duur zal, door het veel beweging geven aan het paard, een blijvende verbijding van den hoof het gevolg zijn.

Door mij is dit ijzer éénmaal toegepast, welke proefneming nog niet is geëindigd. Ik wil dit geval toch even mededeelen:

Het Rijkspaar No. 518 werd 2 October 1917 van het veldleger overgeplaatst naar de Etappen-ziekenstallen te Rotterdam, met de mededeeling, dat het reeds geruimen tijd kreupel was aan het linker voorbeen, tengevolge van klemhoef.

De behandeling heeft bestaan in hoofverweeking, verschillend beslag, rainures enz. Doch alle behandeling ten spijt, bleef de hoof nauw en de kreupelheid onverminderd voortbestaan. Op 18 Maart 1918 werd het klemhoefijzer van Huysman ondergelegd. Ter juiste contrôle van de eventueele uitzetting van den hoof, werd in iederen verzenwand een puntje gebrand en de afstand tusschen deze gemeten. Deze bedroeg 59 m.M. Dagelijks werd het paard tweemaal afgestapt. Na een paar weken was reeds duidelijk te zien, dat het zoolgedeelte naar buiten verschoven was en dus een beetje over den buitenrand van het bodemgedeelte heen stak.

Op 17 April bedroeg de afstand tusschen de merkpunten 62 m.M.; dus er was een uitzetting van 3 m.M. verkregen. De kreupelheid is reeds zoo goed als verdwenen. Door dit ijzer is in korten tijd een resultaat verkregen, dat door alle voorgaande behandelingsmethoden in maanden niet bereikt werd.

Een groote deugd van dit ijzer is de degelijke constructie. Eenmaal ondergelegd heeft men er zoo goed als geen omzien meer naar. Het enige wat men te doen heeft, is een enkele maal met behulp van een tang de ijzertakken uitbuigen, n.l. wanneer door verkregen uitzetting van den voet, het zoolgedeelte te ver over het bodemgedeelte uitsteekt. Om dit uitbuigen te vergemakkelijken zijn de bovengenoemde zaagsneden aangebracht. Het spreekt vanzelf, dat de grootte van de kracht, die de uitzetting van den hoof bewerkstelligt, alleen afhangt van den graad van helling der wrijfvlaakte tusschen zool- en bodemgedeelte. Bij het bovenvermelde geval bedroeg die hoek ± 25 graden.

Men kan dit natuurlijk regelen, zooals men wil. Is de uitzetting te klein, dan probeert men een ijzer met grooteren hellingshoek, — is ze te groot,

hetgeen het paard natuurlijk direct verraadt door meer pijnlijkheid, dan neemt men een kleinere helling.

Bij een éézijdigen klemhoef behoeft men slechts één ijzertak de omschreven behandeling te doen ondergaan. Daar ik nog slechts éénmaal in de gelegenheid ben geweest, dit ijzer toe te passen, beschik ik niet over voldoende gegevens om de practische waarde van dit ijzer aan te toonen. Mijn meening is echter, dat het klemhoefijzer van Huysman, zoowel in gunstige werking als in practische bruikbaarheid, alle bestaande klemhoefijzers overtreft.

Rotterdam.

B. Crezée,
tijd.-paardenarts 2°. kl.

KORT VERSLAG VAN DE JAARVERGADERING DER VEREENIGING
VAN ONDERWIJZERS IN PRACTISCH HOEFBESLAG IN NEDERL.,
gehouden op 11 Mei des nam, om 2 uur in het Hotel l'Europe te Utrecht.

De agenda bevatte de volgende punten ter behandeling:

1. Opening door den Voorzitter;
2. Lezing der notulen;
3. Ingekomen stukken; 3a. Belangrijke mededeelingen door het bestuur;
4. Bestuursverkiezing;
5. Benoeming eener commissie voor het nazien der rekening;
6. Rekening en verantwoording van den Penningmeester;
7. Jaarverslag door den Secretaris;
8. Zijn er reeds ervaringen opgedaan met het nieuwe zoolijzer voor vol- en knolhoeven, beschreven in „De Hoefsmid”? Zoo ja, welke zijn deze?
9. Vragen en mededeelingen.

Om precies 2 uur opent de voorzitter de vergadering met een hartelijk woord van welkom aan de leden, die in groote getale zijn opgekomen.

Aanwezig zijn, volgens de presentielijst: H. Ritsema te Appingedam, *voorzitter*, H. van Waasbergen te Oud-Beijerland, *secretaris-penningmeester*, Luyten te Gorinchem, *penningm.*, v. Woensbergen te N. Beierland, Vogels te Buggenum, Rijpkema te Sneek, Boogaarts te Maaswiel, Zegwaard te Amersfoort, Gommans te Blerik, Jacobs te Budel, Burrs te Hengelo, Tangelder te Duiven, Meijer te den Haag, Sengeren te Baarn, v. d. Pol te Nijkerk, van Meningen te Weesp, Sanders te Holtum, Stuivenberg te Groningen, Hendriks te Veenendaal, Verhoeven te Schaik, Vossers te Utrecht, Rolink te Enschede, v. Angeren te Utrecht, Huitink te Ruurlo, *leden*.

1. De voorzitter zegt dat dit jaar van de gewoonte is afgeweken en de algemeene vergadering niet is gehouden op den dag dat de examens voor practisch onderwijzer afloopen, omdat het voornemen bestond de vergadering te houden op den dag der opening van het nieuwe Instituut voor Hoefkunde en Hoefbeslag der Veeartsenijkundige Hoogeschool, voor welker opening een uitnooding was ontvangen. Doordat echter dit Instituut niet feestelijk geopend is, is deze vergadering dit jaar zeer verlaat.

2. De notulen van de voorgaande vergadering worden voorgelezen en daar

niemand aanmerkingen heeft, onder dankzegging aan den Secretaris, gearresteerd.

3. De heer Meeuwse uit den Haag heeft bericht gezonden verhinderd te zijn ter vergadering te komen, terwijl enkele convocaties als onbestelbaar zijn terug gekomen, zoodat de Voorzitter verzocht aan de leden om de juiste adressen bij den secretaris in te zenden.

3a. De Voorzitter deelt mede, dat het Bestuur zich het vorige jaar gewend heeft tot den Minister v. L., H. en N. met verzoek om een centrale Examen-commissie in te stellen voor de diploma's van hoefsmid voor alle in den lande te houden cursussen en is verheugd te kunnen mededeelen, dat volgens ingekomen verklaring reeds in 1919 een zoodanige regeling zal zijn getroffen.

Hierna ontwikkelt zich een discussie, waarbij o.a. de heer Rolink van meening is dat het moeilijkheden zal geven om de candidaten van alle cursussen op één datum te examineren, daar toch de cursussen niet in denzelfden tijd worden begonnen en eindigen. Andere leden meenen dat dit te onderwerpen is en daar de toezegging van den Minister algemeene voldoening geeft, wordt besloten hiervoor een dankbetuiging te zenden en tevens het Bestuur te machtigen om over een eventueel te schikken regeling de Vereeniging te vertegenwoordigen. Het bestuur zegt toe in dit geval mededeelingen te zullen doen in „De Hoefsmid”.

4. De voorzitter is aan de beurt om af te treden en wordt bij een schriftelijke stemming met op één na algemeene stemmen herkozen. De herkozene neemt het voorzitterschap, aan onder dankbetuiging voor het grootte vertrouwen hierbij uitgedrukt.

5. De commissie voor het nazien der rekening over het volgend jaar wordt samengesteld uit de heeren Luyten te Gorinchem, Rijpkema te Sneek en H. Vossers te Utrecht.

6. De Penningmeester doet verslag over de financiën van het afgelopen jaar; bij ontvangsten van f 159,60, vermeerderd met f 2,92 rente, bedragen de uitgaven f 58,63, zoodat er een batig saldo is van f 103 29. De voorzitter zegt den penningmeester dank voor zijn ijverig en zuinig beheer.

7. De secretaris deelt mede dat hij geen jaarverslag heeft gemaakt, daar er weinig gebeurtenissen aanleiding gaven tot een verslag; hij deelt alsnog mede dat in dit jaar de Koninklijke goedkeuring aan de Vereeniging werd geschonken.

8. De heer van Angeren deelt mede twee paarden beslagen te hebben met het nieuwe zoolijzer, die hij na afloop der vergadering zal demonstreeren; daar echter de proefneming nog niet ten einde is, kan geen conclusie worden getrokken en zullen er later mededeelingen over verschijnen. Voorloopig geeft dit ijzer echter goede resultaten.

De voorzitter deelt deze meening en zegt er een paard mede te hebben beslagen, dat er zeer goed op loopt, terwijl ook het uitglijden, op welken bodem ook, wordt tegengegaan doordat de straal geheel den bodem raakt.

v. Angeren bespreekt nog een geval van hoefbevangenheid, waarna doorgezakte zooltakken zijn overgebleven; het paard doet, met een zoolijzer beslagen, uitstekend dienst in en buiten de stad.

De heer Luyten zegt dat in den regel dergelijke paarden toebehooren aan eigenaren, die zulk een uit den aard der zaak duur beslag niet betalen kunnen en dat deze proefnemingen meer tot de inrichtingen van onderwijs zullen behooren.

De voorzitter wekt een ieder op om bij voorkomende gelegenheden dit ijzer toe te passen en het volgend jaar de ervaringen, hiermede opgedaan, te vertellen.

9. Er ontwikkelt zich een discussie of de vereeniging al of niet voorstellen moet doen aan de Regeering om de bedrijfsleiders in het Hoefsmidsvak te verplichten een diploma te bezitten. Besloten wordt dat het bestuur een dusdanige regeling zal trachten te verkrijgen en hiervoor de adhaesie zal vragen van de Landbouw Mijen, daar toch de paardenhouders de direct belanghebbenden bij een dergelijke regeling zijn.

Door verschillende leden wordt geklaagd over het slechte hoefbeslag dat dikwijls bij keuringen gezien wordt en de heer Tangelder zou gaarne zien dat een der onderwijzers in practisch hoefbeslag aan de keuringscommissie werd toegevoegd om van advies te dienen of de gebreken van hoeven of standen van de te keuren paarden al dan niet aan het ondergelegde hoefbeslag zijn te wijten. Hij haalt een voorbeeld aan uit Zeddam, waar zeer slecht hoefbeslag bij de ter keuring aangeboden hengsten was ondergelegd.

De heer Rolink stelt voor om uniforme prijzen voor hoefbeslag over het geheele land te verkrijgen; het Bestuur zal dit voorstel in overweging nemen.

De heer Verhoeven stelt voor om het bijwonen van de jaarvergadering verplichtend te stellen. Een debat ontwikkelt zich, waarbij enkele leden zijn voor presentiegeld, anderen voor boete bij afwezigheid en weer anderen voor reisvergoeding; het bestuur zal in deze met voorstellen komen ter volgende vergadering.

De voorzitter bespreekt nog het nut van practische mededeelingen in het vakblad en wekt alle leden op in „De Hoefsmid” te schrijven, daar dan toch dit blad ten volle aan zijne bedoeling zal beantwoorden en het voor de leden nuttig zal zijn met elkanders ervaringen kennis te maken.

Na een woord van dank voor de opkomst wordt de vergadering gesloten en begeeft men zich gezamenlijk naar de Veeartsenijkundige Hoogeschool, om het gebouw voor Hoefkunde en Hoefbeslag in oogenschouw te nemen.

G. H.

INGEZONDEN STUKKEN.

Geachte Heer Redacteur!

Ook ik wensch nog eens gaarne terug te komen, op het door den Heer P. B. in het nummer van 15 April geplaatste stukje, betreffende „kostenberekening hoefbeslag”. De heer P. B. schrijft o. a.: „Maar welke patroon zou de vrijmoedigheid bezitten te berekenen f 0.50 uurloon en 125 % en kolen? Want dan beliep het uurloon niet f 0.35, zooals van den tot voorbeeld gestelden opperman, maar f 1.47”.

Hier wil ik mijn collega P. B. op antwoorden, dat zoo'n patroon ondergeteekende is en dat ik er zoo nog zeer vele ken en met succes. Ik voor

mij vind het eerder kleingeestig om het niet te doen, dan vrijmoedig om het wel te doen. Ook schrijft de heer P. B. dat de reden, waarom men vooral op het platteland zoo laag in prijs staat, de oorzaak mogelijk ligt in dat men niet genoegzaam voor zijn taak berekend is.

Zit in dien zin niet iets wat juist aan het adres van den heer P. B. zelf thuis behoort, want die 125 % èn kolen is geen uurloon, de 125 % is rente en afschrijving op smederij en inventaris enz. en de kolen krijgt men toch zeker tegenwoordig ook niet voor niets, en het valt mij vreemd op dat de heer P. B. nu bij mij de kolen op het uurloon zet en bij zijn eigen berekening apart houdt. Evenzoo het punt: vrees voor de paardenhouders, zit er bij den heer P. B. zelf ook nog in, om reden hij tegenover zijn klanten er tegen op ziet, om het uurloon zoo te verhoogen en dit is, gepaard gaande met collegiaal wantrouwen, hoofdzakelijk de reden van de lage prijzen. Men durft om de een of andere reden niet te rekenen omdat men de waarde van zijn vakkennis niet kent, of beter gezegd men heeft nooit zijn vakkennis in rekening gebracht.

Men behoeft geen vrees te bezitten voor de paardenhouders, als men maar goed werk levert. Ieder die wat met zijn paard opheeft, heeft er ook wat voor over. Zeker zijn er uitzonderingen, maar die heeft men onder alle categorieën van menschen, doch zulke moeten juist door flink aanpakken genezen worden. Daar waar meer uitgegeven moet worden, daar moet ook meer verdiend worden en zoo moet ieder voor zich er over denken, zoowel smid als paardenhouder.

Veel wordt er gezegd: nu voor een boer kan zoo'n prijs wel, maar voor die arme broodvechters, zooals melkrijders, voerlieden, kleine kooplieden, enz. niet. Doch laat ons niet al te barmhartig zijn. Zoo wordt over ons ook niet gedacht. Ook wij zijn toch broodvechters, of verdient U Uw loon gemakkelijker dan voornoemde lieden? En wat hebben die gedaan voor hun vakkennis? Hoe lang loopt men niet voor dat men een bekwaam smid is en wat verdient men dan in den regel in verhouding met die lieden van dien leeftijd? Met dat alles moet U rekening houden en dan zult U inzien, dat 50 cent uurloon voor een bekwaam hoefsmidspatroon niets overdreven is, voor velen zelfs nog te laag.

Ook schrijft de heer P. B.: „het balletje is opgeworpen en is aan het rollen, en ik hoop dat het zijn doel bereikt”.

Zeer gaarne de eer gevende aan wien die toekomt, wil ik even kenbaar maken dat op den 2den Kerstdag 1917 te Amsterdam een vergadering is belegd en gehouden op initiatief van de Afd. Hoofddorp der B. S. P. N. (Haarlemmermeer), om te geraken tot een minimum uniformprijs voor het hoefbeslag, waaruit is voortgesproten, dat op den 2den Paaschdag (1 April 1918) op de vergadering der Combinatie Noord-Holland te Alkmaar gehouden, met *algemeene* stemmen is besloten de minimum uniformprijs voor hoefbeslag over geheel Noord-Holland vast te stellen als volgt: 1 paard 4 nieuwe ijzers $1 \times \frac{7}{16}$ f 5.40, een hit 4 nieuwe ijzers f 4.80; overige benodigdheden naar evenredigheid; zoo ook dat de onkosten-rekening-basis van het hoefbeslag op minstens 150 % moet worden gezet (deze basis is getrokken uit de onkosten-rekeningen, welke door iedere afdeling was opgemaakt en toegezonden).

Geachte collega P. B., ik hoop dat Uwe provincie spoedig volgen zal; daar zitten ook nog wel een paar flinke krachten om dat zaakje voor elkâar te krijgen, doch dan niet te bang zijn voor de paardenhouders, want dan komt men er niet.

Wees U den balk om de breuk te overschragen en rolt het balletje voort van uit Noord-Holland over Breukelen, verder Uwe provincie binnen en meldt dan spoedig in „De Hoefsmid” of U succes gehad hebt.

Ook andere collega's aansporende tot dit doel en tot veredeling van het ambacht, teeken ik onder beleefde dankzegging voor de verleende plaatsruimte,

Th. A. Koelman Nz.,
Ged. Hoefsmid, *Allenaar*.

OPVOEDING VAN PAARDEN EN HET BESLAG DER TOEKOMST.

Ondanks de cursussen in paardenkennis, opvoeding en behandeling der paarden, gehouden door de Maatschappijen van Landbouw in diverse provinciën, wordt nog niet nageleefd hetgeen aldaar wordt onderwezen.

In de provinciën Overijssel, Gelderland, Brabant en Limburg worden veel goede werk- en andere paarden gefokt (over de overige provinciën kan ik niet oordeelen, omdat ik dat niet zag), doch er wordt echter nog lang niet voldoende zorg aan besteed, want er wordt o. m. niet gezorgd dat de voeten der jonge paarden tijdig worden bijgesneden. Dat zulks noodig is, vooral bij onze inlandsche paarden met over 't algemeen te platte hoeven en dikwijls natten bodem waarop zij worden opgevoed, behoeft wel geen betoog.

Maar al te veel gebreken doen zich daarbij voor; bij het loopen in de weide zetten de hoeven veel uit of er ontstaat doorzakking en het gevolg daarvan is scheuren en afbrokkelen.

Zulks kan voorkomen worden als men begint met de jonge paarden op den leeftijd van ongeveer drie maanden de hoeven te besnijden en dat zoodanig te doen dat het dier een goeden stand houdt of krijgt.

Vervolgens moet het besnijden der hoeven om de 5 à 6 weken worden herhaald, hetgeen ook veel zal bijdragen tot voorkoming van rotstraal, klemhoeven, hoornscheuren en andere hoefgebreken.

Door bovenbedoelde bewerking zal het paard zich op 2 à 3-jarigen leeftijd gemakkelijk doen beslaan, omdat het dan reeds aan het opnemen der voeten en het kloppen aan de hoeven gewoon is geraakt.

Wanneer wordt begonnen met het beslaan van zulke paarden, zal men spoedig bemerken dat de hoeven nauwer worden, hetgeen vooral het geval is met paarden die zich op harden bodem bewegen en op een drogen stal verblijven.

Om dat echter te voorkomen is het wenschelijk de paarden voor alle werkzaamheden te beslaan met kurkkitzolen. Bedoelde zolen bestaan uit vierkante tabletten caoutchouc, vermengd met stukjes kurk, zijn zeer licht en bezitten de eigenschap dat ze, na ongeveer vijf minuten in heet water te hebben gelegen, kneedbaar worden, waardoor ze in elken hoef volkomen passend kunnen worden ingelegd.

Die zolen worden ingelegd nadat het paard beslagen is en blijven zitten

tot dat het paard opnieuw beslagen wordt, waarbij dezelfde zolen telkens wederom gebruikt kunnen worden. Men heeft voor 't eerst voldoende aan $\frac{1}{2}$ K.G. voor vier normale voeten, terwijl, bij gebruik van oude zolen, gewoonlijk een zeer kleine hoeveelheid moet worden bijgevuld.

Vóór het inleggen dier zolen, moeten de hoeven van binnen goed gereinigd worden en daarbij de zool en straal met een weinig teer insmeren, hetgeen noodig is om te voorkomen dat de zool aan den hoof kleeft. Zoodra de zolen afgekoeld zijn, heeft de kurkkit haar oorspronkelijken toestand hernomen. Vooral voor paarden, die zich op harden of gladden bodem moeten bewegen, zijn ze zeer nuttig, zij werken elastisch zeer goed op den gang van het paard en brengen den hoof in zijn natuurlijken toestand terug, omdat daardoor de lichaamslast verdeeld wordt over den straal en de zool, waardoor de hoornwand voor een groot gedeelte van zijn taak wordt ontheven.

Voor het beslaan van paarden met bedoelde zolen kan men, wanneer de hoeven althans voldoende hol zijn, volstaan met een gewoon ijzer. Bij plat-hoeven gebruikt men een ijzer met drie lippen, die in afhellende vlakke worden uitgeslagen, waaronder de zolen zich goed vasthouden.

Onmiddellijk nadat het paard beslagen is haalt men de zolen uit het warme water, waarna ze gemakkelijk met de vingers in de hoof worden gedrukt.

Men zoekt zoo noodig een vlakken bodem of een plank, die men nat maakt en plaatst het paard met de gevulde hoof daarop en wanneer die voet wordt belast, wordt de zool gelijk met de ondervlakte van het ijzer. Hetgeen er te veel in was, werkt zich dan vanzelf naar achteren uit, hetgeen dan iets binnen de uiteinden der ijzertakken wordt weggesneden.

Het gebruik der zolen voorkomt het verdampen der hoeven, die dus zacht blijven, en daardoor blijft het paard zijn veerkrachtigen gang behouden en het voorkomt ook klemhoeven en steengallen. Het intrappen van steenen, waardoor kneuzingen kunnen ontstaan, is uitgesloten en in den winter kan ook geen inballen van sneeuw plaats hebben.

Bij proefneming is mij gebleken dat paarden met te lage verzenen, na zes maanden met vorenbedoeld beslag te zijn beslagen, geheel verbeterd waren.

H. Heesterman,

Veldleger, 6 Mei 1918.

Wachtmeester-Hoefsmid 3-4 R. H.

KORTE MEDEDEELINGEN.

— **Inrichting van hoofbeslag te Groningen.** Op 15 April is als leerling toegelaten J. Dijkers van Zuidlaren.

— **Zuid-Holland.** De tweejarige cursus in Hoefkunde en Hoefbeslag door de afdeling 's Gravenhage van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw met subsidie van het Rijk, de Provincie en het Hoofdbestuur van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw gegeven in de Koninklijke stallen te 's Gravenhage, is op 25, 26 en 27 April j.l. beëindigd met een examen ten overstaan van de volgende commissie: J. Laméris, Gep^d. Majoor paardenarts te 's Gravenhage, C. Fauël, pl. v. districtsveearts te Rotterdam en L. J. Hoogkamer, Gep^d. Majoor-paardenarts, tevens leider van den cursus, te 's Gravenhage.

Aan alle veertien kandidaten kon het diploma worden uitgereikt en wel met de volgende onderscheidingen: P. J. van Roon te Strijen, A. Bosman te

Rotterdam, P. Moree te Simonshaven, A. Wilschut te Hendrik Ido Ambacht, J. van Reeve Dzn te Maasland, P. J. van der Veen te Rotterdam, J. Moers te Zoetermeer en P. Schülte te Kwintshul-Wateringen, allen met lof; A. Deckers te Hoogmade, W. A. Bosman te Rotterdam, J. Havelaar te 's Gravendeel en C. Molenaars te 's Gravenhage, met de onderscheiding „goed” en C. M. van Zanten te Rotterdam en P. van Houte te Stad aan 't Haringvliet met de toevoeging „voldoende”.

— **Vereeniging ter veredeling van het ambacht.** Uit het jaarverslag van deze Vereeniging, uitgebracht in de te Amsterdam gehouden vergadering, blijkt dat het ledental op 31 Dec. 1917 bedroeg 186 persoonlijke leden en 33 Vereenigingen.

Gedurende 1917 hebben zich 112 personen aangemeld voor deelname aan het examen voor „meester” of „gezel”, n.l.:

	voor het Meester-examen	voor dat als Gezel
Timmeren	5 (3)	4 (2)
Huisschilderen . .	8 (3)	46 (17)
Metselen	2 (1)	7 (6)
Smeden	3 (2)	20 (8)
Meubelmaker . . .	4 (2)	13 (4)

De tusschen haakjes geplaatste cijfers geven de aantallen geslaagden aan. Voor meester-smid slaagden de heeren: A. v. d. Linden te Haarlem en A. C. de Wit te Doesburg, — als gezel-smid de heeren: P. A. Capel te Amsterdam, J. van Gorkum te Arnhem, C. Groot te Beets, J. Hartog Dzn. te Edam, J. Kolkman te Deventer, M. Koopman te Alkmaar, W. P. v. Rijkevorsel te Maastricht en J. H. de Wit te Heerenveen.

Aan het verslag van de Technische Commissie ontleenen wij het volgende:

De Commissie kan, wat de smeden betreft, constateeren, dat hun practisch examen beter was dan in 1915, maar daarom toch nog niet geheel als voldoende kan worden genoemd.

Volgens haar meening moet het examen voor de Smeden, wil men tot het doel, dat de Vereeniging zich gesteld heeft geraken, gesplitst worden; dan zou iedereen examen kunnen doen, in dat gedeelte van het smidsvak, waarin hij werkzaam is, dus of als uurwerker, of als Bankwerker, of als Plaatwerker.

Iedere candidaat zou dan bovendien gelegenheid kunnen vinden, een aantekening op zijn diploma te krijgen voor bekwaamheid in een ander deel van het ambacht.

PERSOVERZICHT.

De Amerikaansche ijzer- en staalmarkt. Naar Iron Age meldt, was de ruw-ijzerproductie der Ver. Staten in de maand April 3,288,000 (v. m. 3,213,000; v. j. 3,334,000) ton. De dagelijksche productie was 110,000 (107,000; 112,000) ton, bij 354 (344; 336) hoogovens in werking.

De staalmarkt past zich aan de nieuwe oorlogsverklaringen aan. IJzer- en staalaankopen voor algemeen gebruik zijn opgehouden. De hoeveelheid staal, die naar Engeland en Frankrijk wordt gezonden, wordt geschat op $1\frac{1}{4}$ miljoen ton. (u. N. R. C.)

ADVERTENTIEN.

HOEFZALF

ter genezing van zieke hoeven, losse wand, rotstraal, brokkelhoeven, hoornscheur, en ter voorkoming van deze en vele andere hoefgebreken, gebruikt steeds mijn universeele

Heelhoefzalf, p. bus c.a. 1 K.G. f 2.50.

Voor hoefsmeden f 2.— per bus, bij kwantum nog extra korting.

Verkijgbaar bij **M. E. VREEDE, Hondiusstraat 57 te Rotterdam.**

Specialiteit in Artikelen voor HOEFBESLAG.

Telegram-Adres
BAX Jufferstraat
Rotterdam.

Meest uitgebreide sorteering prima blanke
Ster-Hoefnagels, meer dan 60 verschillende voorradig.
Speciale fijne Nagels voor Renpaarden enz.
— Billijke prijzen. —

Intercommunuaal
Telefoon
No. 1355.

NIEUWE AMERIKAANSCH E HOEFZOLEN

voordeelig, gemakkelijk in gebruik. — *Kunnen niet loslaten.*

Merk „Dexter”, met flink hielstuk.

Merk „Pacific”, met zwaar hielstuk.

Merk „Rambler”, in witte en grijze Caoutchouc, op leder opgenaaid met flink hielstuk, voorradig van 4½ tot 6½ Eng. dm.

Merk „Chicago”, geheel Caoutchouc uit één stuk met zwaar hielstuk voor zware paarden, voorradig van 7½ tot 7¾ Eng. dm. uiterste breedte buitenkant ijzers gem.

Open zolen uit één stuk kunnen dus onmogelijk loslaten, bijzonder aanbevelenswaardig, prijzen zeer billijk, voorradig in 11 maten van 4½ tot 6½ Eng. dm., uiterste breedte buitenkant ijzers gemeten.

Dichte Luchtdrukzolen, in 10 maten, voor- en achterijzers, voorradig.

Strijkringen met riempje.

Gewone Engelsche Hoefzolen op Leder, „Safety pad en Frogpad”.
Engelsche Hoefzolen A. en D. & H.

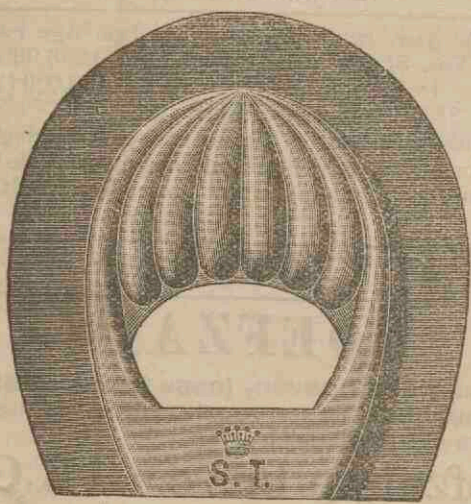

Hoefranden.

Open Caoutchouc zool, merk B. V., in 7 maten, voor- en achterijzers voorradig.

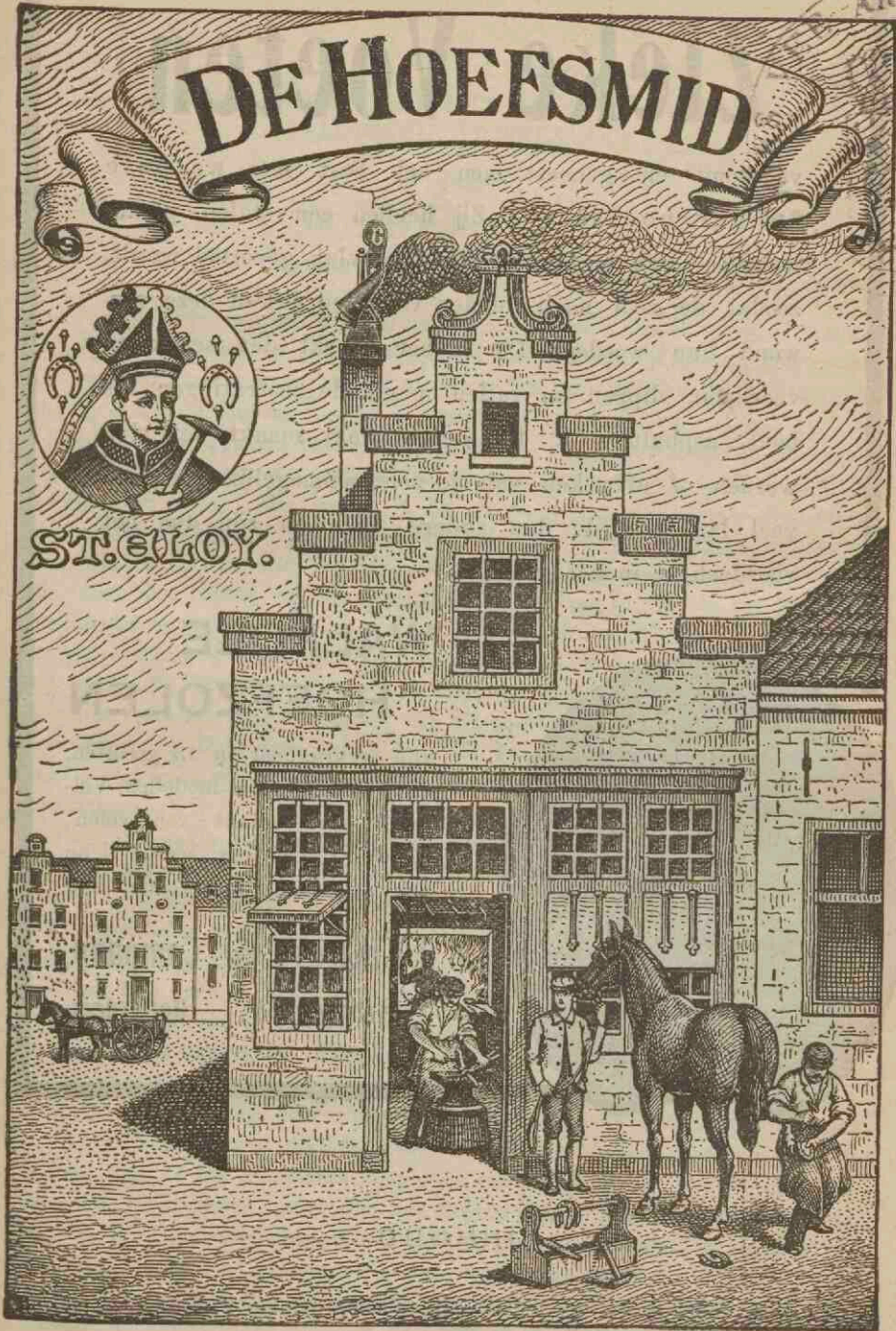
- Gemaakte Hoefijzers, Rits- en Stampmodel, uitsluitend beste kwaliteit ijzer; in 9 maten voorradig.
- Ijs- of Scherpnagels in 12 soorten.
- Opruimers voor Schroefgaten.
- Schroeven en Stiften in alle modellen; tijdige bestelling gewensch.
- Touwijzers in verschillende maten.

Open Luchtdrukzool in 8 verschillende maten voorradig.

- Caoutchouc Hielstukken.
- Kunsthorn.
- Hoefstangen.
- Renetten (rechts en links).
- Hoefraspen.
- Houwklingen.
- Hoefhamers.
- Lasch- of Welbladen en Poeder om ijzer en staal te wellen.

Men lette op het echte merk S T met kroon.

Zieke Voeten

voorkomt en geneest men het best met walpole rubber hoefzolen. Zij hebben een stalen plaat, waardoor een onveranderlijk draagvlak gevormd wordt, zoodat de zool nooit in den voet gedrukt of deze verwond kan worden. De rubber breekt den schok en voorkomt slippen en vallen op gladde bestratingen, als hout, asphalt e. d. De stalen plaat maakt het slap worden of afbreken van de zolen onmogelijk; zij gaan veel langer mede dan andere zolen en zijn dus het voordeeligst in het gebruik.

WALPOLE HOEFZOLEN

zijn verkrijgbaar in 13 grootten, en 2 verschillende modellen. Volledige prijscourant van zolen, nagels, raspen enz. wordt U op aanvraag franco toegezonden door

Lambert & Company,
Leuvehaven 66, Rotterdam.

INHOUD.

Een en ander over het hoefbeslag in de provincie Friesland. — Ingezonden stukken. — Korte mededeelingen. — Advertentiën.

EEN EN ANDER OVER HET HOEFBESLAG IN DE PROVINCIE FRIESLAND,

door

Dr. GALLANDAT HUET,

Kapitein-Paardenarts te Amersfoort.

Alvorens over te gaan tot een nadere beschrijving der verschillende meest belangrijke plaatsen op hoefbeslaggebied in Friesland, lijkt het mij gewenscht in het kort na te gaan wat er alzoo in deze provincie in de laatste ruim dertig jaren aan het hoefbeslag is veranderd en verbeterd.

Behalve het gewone beslag van landbouw- en gebruikspaarden, leverden in de vorige eeuw de postpaarden een niet onaanzienlijk aandeel voor de hoefsmederijen op. Zoo waren in de groote steden, die aan de postrouten lagen, stalhouders met 50 en meer paarden geen uitzondering en het is dan ook niet te verwonderen dat juist in die steden zich steeds een smid bevond die door het beslag van die postpaarden meerdere routine in het vak had verkregen en dan ook in die plaats eigenlijk „de smid” was.

Als zoodanig was o.a. in Heerenveen de smid Wagenaar de voornaamste; hij beschikte over de grootste smederij ter plaatse en al de vakgenooten stonden verre bij hem ten achter. Al die smeden waren „selfmade men”; er was toen ter tijde geen enkele smid in Friesland, die een eigenlijke vakstudie had gemaakt of zich aan een leerinrichting in het hoefsmidsvak had bekwamd.

Toch gevoelde men met het vooruitgaan van de landbouwwetenschappen en der paardenfokkerij dat men dezen toestand op hoefbeslaggebied niet bestendigen kon en aan de afdeeling Heerenveen der Friesche Maatschappij van Landbouw komt de eer toe het initiatief te hebben genomen om tot geschoolde en goed onderlegde hoefsmeden te geraken. Zij toch zond in 1889 den smid J. W. de Jong naar de Militaire Hoefsmidschool te Amersfoort, om aldaar opgeleid te worden en in 1890 deed deze als eerste gediplomeerde hoefsmid zijn entrée in Friesland. Even later volgde Tinga uit Winsum dit voorbeeld en nu was het ijs gebroken.

Toch was de weg voor deze pioniers niet gemakkelijk; niet alleen dat zij in den beginne niet door hun diploma geacht werden; neen zij moesten toonen door de hun opgedane kennis de meerderen te zijn van hunne ambtsbroeders en slaagden hierin dan ook voortreffelijk; maar bovendien konden zij het hun geleerde niet rechtstreeks in praktijk brengen, en moesten zij dit geheel aansluiten en aanpassen aan de toestanden in Friesland.

Het materiaal, waarop zij geleerd en gewerkt hadden in Amersfoort, verschilde zoo hemelsbreed met het paardentype in Friesland, dat zij bezwaarlijk de beslagmethode van de militaire bloedpaarden konden toepassen bij de platvoeten der Friesche inlanders. Door hun goed inzicht en door de opge-

dane kennis gelukte het echter aan beiden zich een goede reputatie en een groote klandisie te verwerven.

Na deze eerste actie ging de Friesche Maatschappij van Landbouw er toe over om in het jaar 1892 te Leeuwarden een cursus in hoefbeslag uit te schrijven.

Met de leiding werd belast de veearts Swart, terwijl de reeds genoemde hoefsmid Tinga als practisch onderwijzer optrad. Het was een éénjarige cursus, bestaande uit 16 lessen, waarvan 6 theoretische en 10 practische. Het aantal deelnemers was zeer groot, \pm 65; wel een teeken dat men de waarde eener opleiding ging inzien en apprecieeren. Bijna gelijktijdig met deze bemoeiingen van de Fr. Mij. v. Ldb., waarvan de secretaris, de heer D. van Konijnenburg, de ziel was, zag ook het Friesche Paardenstamboek het groote belang van deze nieuwe richting in en opende zij in 1893 de eerste door haar gegeven cursussen. Als leider trad nu op de veearts Joh. Plet te Heerenveen en als practisch onderwijzer de gediplomeerde hoefsmid de Jong.

De cursussen werden de eerste jaren alleen gehouden te Heerenveen en te Franeker, later ook te Sneek en in Dokkum. De toevloed van candidaten voor deze cursussen was enorm; bazen en knechts gaven zich in grooten getale op en steeds moesten velen worden afgewezen wanneer de 10 deelnemers voor elken cursus werden uitgezocht. Om aan den grooten toeloop tegemoet te komen werden nu twee cursussen per jaar gegeven, doch hierin werd op verzoek van den Directeur Generaal van den Landbouw wijziging gebracht en alle cursussen werden gebaseerd op een tweejarigen leergang. Per jaar werden nu gegeven 16 lessen van 5 uur, waarvan het eerste uur theorie en daarna 4 uren praktijk. Deze cursussen werden des zomers gehouden, eensdeels om over voldoende materiaal, d. w. z. paarden, te kunnen beschikken en andersdeels om zooveel mogelijk buiten te kunnen werken.

Het klinkt vreemd, doch als regel laten de boeren in Friesland hunne paarden in den winter niet beslaan. Wanneer op de weidegronden het hooi binnen is en het land is bemest, is de arbeid voor het paard afgeloopen tot het volgend jaar. Het paard wordt dan ook op stal gebracht en blijft daar staan tot het weer noodig is om te gebruiken. Aan hygiëne en dus ook vanzelf hoefhygiëne, waaronder een regelmatig beslaan in de eerste plaats valt, wordt door den Frieschen boer in de weidestrecken niet gedaan. Hij zou, afgezien dat hij het nut niet inziet, het te kostbaar vinden, zonder werkzaamheden te erlangen, geld voor nieuw beslag uit te geven. Van de zoo gewenschte levende leerstof moet dus in den zomer in Friesland worden geprofiteerd.

Een groot voordeel van het geven van den cursus in den zomer ligt verder nog hierin dat de leerlingen van heinde en ver komen en dus bij een langen dag hiervoor beter in de gelegenheid zijn, en ten slotte in de kleine smederijen, die door uitbreiding van een veldsmidse en door de besprekingen buiten te kunnen houden, des zomers alleen geschiktheid hiervoor bieden.

De cursussen worden gegeven te Heerenveen in de smederij van de Jong, te Dokkum bij Sietsema, te Sneek bij Riepkema en te Franeker bij Coopmans.

Van de leerlingen, die te Heerenveen gediplomeerd zijn, zijn er nu reeds twee welke te Utrecht tot onderwijzer in practisch hoefbeslag zijn opgeleid,

n.l. de heeren Riepkema uit Sneek en van der Velde uit Lippenhuizen.

Behalve dat het Friesch Paardenstamboek deze cursussen in Friesland uitschrijft, stuurde het ook geregeld smeden naar de garnizoenen Breda en Amersfoort om aldaar opgeleid te worden. Behalve deze laatste, werden de leerlingen der cursussen geëxamineerd door hunne leiders, onder toezicht van het Fr. P. Stamboek. Elk jaar geeft dit genootschap een lijst uit van gediplomeerde smeden, waarbij zij deze nagaat in hun werk en ze daarna aanbeveelt door deze lijsten in de koffiehuisen ter inzage te leggen. Zij, die door slordig werken geen aanbeveling meer verdienen, worden van de lijsten afgevoerd.

In de laatste jaren worden deze aanbevelenswaardige hoefsmeden vermeld in het Friesch Weekblad, waarbij dan afzonderlijk aangeteekend wordt in welke plaats zij opgeleid zijn. Dit vermelden is een goede instelling en, vooral wanneer er contrôle op de werkzaamheden wordt uitgeoefend, is het een prikkel voor de gediplomeerden om goed werk te leveren ten einde niet van de lijst te worden afgevoerd, terwijl het publiek zich geheel aan deze lijsten zal houden en hierdoor voor den hoefsmid, die zich de moeite heeft gegeven een cursus te doorloopen, goede reclame wordt gemaakt.

De contrôle over de werkzaamheden van de op de lijsten staande hoefsmeden was indertijd opgedragen aan den veearts Joh. Plet te Heerenveen; wegens te drukke werkzaamheden heeft deze hier echter voor moeten bedanken.

De cursussen, die alle gesubsidieerd worden door het Rijk, zijn toegankelijk voor niet meer dan 10 leerlingen, die elk jaar f 5.— betalen, dus per cursus f 10 leergeld.

De toestand in Friesland is zoo, dat in elke plaats, tot het kleinste dorpje toe, een smid woont, die, behalve zijn gewone werk, ook paarden beslaat. Nemen we hierbij in acht, dat het Friesche paard de helaas leelijke eigenschap heeft zeer slechte hoeven te hebben, dan kunnen wij slechts wenschen dat het aantal cursianen en gediplomeerden in Friesland zoo groot mogelijk wordt opgevoerd.

Het inlandsche Friesche paard heeft den platboef, met al de gebreken die daarbij voorkomen, en slechte hoeven hebben in de eerste plaats een goeden smid noodig, zoodat het niet genoeg toegejuicht kan worden en het goede inzicht der Landbouwmaatschappij en van het Paardenstamboek getuigt dat hieraan alle aandacht besteed wordt. Jammer is het dat ook dit jaar waarschijnlijk geen cursussen zullen worden gehouden, daar wel zeer vele liefhebbers zich hebben opgegeven, doch deze meest allen dienstplicht moeten vervullen en dit geen reden tot vrijstelling of uitstel van den dienst geeft.

Door de kruising in de paardenfokkerij, en in Friesland heeft deze voornamelijk plaats met Oldenburgsche hengsten, heeft men getracht de hoeven van het Friesche landpaard te verbeteren; toch wordt het oude Friesche paard nog steeds aangefokt en zijn er zelfs op heden nog vijf Friesche hengsten gestationneerd met een eigen stamboek. In deze provincie wordt, hoewel weinig, ook met Belgische hengsten gekruist, waarvan er zeven ter dekking staan. Waar niettegenstaande deze kruisingen het in Friesland gefokte paard toch als eigenschap een slechten hoef heeft, daar moet de hoefsmid een goed onderlegd vakman zijn, doch tevens is het gewenscht dat hij zijn vak leert ter plaatse waar hij het moet uitoefenen, zoodat dus

de opleiding van den Frieschen plattelandshoefsmid het beste aan de daar ter plaatse gehouden cursussen zal voldoen.

Waar nu in de laatste dertig jaren de leidende personen in de landbouwwereld het goede nut van een degelijk hoefbeslag hebben ingezien en krachtig hebben voorgestaan, en waar de hoefsmiden de beide handen hebben toegestoken om opgeleid te worden tot bekwame vaklieden, daar is het wel jammer dat de eigenlijke belanghebbende in deze, dat is de paardenhouder, zichzelf nog niet heeft losgewerkt van zijn verouderde begrippen en dat het in vele streken, o.a. in alle weidestrecken, nog zooveel voorkomt dat het beslag van de paarden in het voorjaar meer dan een half jaar oud is.

De vele lessen en cursussen in paardenkennis blijken nog niet in staat de oogen te openen en deze kortzichtige en quasi voordeelige wijze van handelen te veranderen. Voor zulke streken zou ik den hoefsmiden in overweging willen geven de paarden uitsluitend per jaarabonnement in beslag te nemen. Dit abonnement, berekend op een hernieuwd beslag na 5 à 6 weken, zou niet alleen voordelig voor den smid zijn en zijn werk aangenamer maken, doch hij zou hierdoor den eigenaars a. h. w. dwingen tot een verbeteren van den hoef en den hoefvorm hunner paarden.

* * *

Heerenveen.

De vreemdeling verstomt op 't hooren dat haar gronden
 Voor anderhalve eeuw uit ruwe veen bestonden,
 Haar uitgegraven turf is sinds verâard in steen,
 Waarmeê vrouw Welvaart haar zoo heerlijk bebouwde,
 Dat zij met recht verdient den naam van Heerenveen;
 En is het lustpriêel der Friesche Zevenwouden.

Dit gedicht is afkomstig van Juckema van Sexbierum, die dezen lofzang plaatste bij de in 1727 te Amsterdam door Johannes van Septeren uitgegeven „Korte Beschrijving van 't beroemde Vlek Heerenveen, gelegen in de grietenijen van Schoterland en Aengwirden in Frieslands derde kwartier, de zeven wouden genaamd.”

Aan dit werk ontleenen wij ook de volgende bijzonderheden, omtrent de oorsprong van „'t Vlek Heerenveen”.

In het jaar 1551 kochten de HH. Pieter van Dekema, Ridder en Raad in den Hove van Friesland en zijne Kompagnons, de heeren Kuik en Foits, de venen gelegen in het oostelijk gedeelte van de gemeente Schoterland, welke al spoedig daarna de „Heerenveenen” genoemd werden. Omtrent de exploitatie dezer venen lezen we o.a.: In het begin was deze onderneming aan groote zwarigheden onderhevig, daar men geen vaart had om de turf behoorlijk te verzenden.

Men begon daarom een doorvaart te zoeken omtrent het dorp Oudehorne tot in de Kuinder, om van daar te komen in de Zuiderzee; dan, daar deze uitwatering te ondiep werd bevonden, werd er een vaart van de Hasscherdijken (eertijds een konvent van Stins, dat in het jaar 1422 afgebroken werd) gegraven tot die venen, op welke allengskens het vlek werd gebouwd.

Deze vaart werd in den tijd van vijf jaren voltrokken, en de turf langs dezelve verzonden, niet alleen in deze Provincie, meest buiten dezelve naar Holland, Zeeland en zelfs Brabant; hierdoor werden vele gelokt om zich ter plaatse neer te zetten tot uitoefening van allerhande Koopmanschap en Handwerken.

Binnen een eeuw werd deze vaart, van de Hasker- en Terbandsterschans af tot aan de Bontebok toe, een lengte van twee uur gaans, aan beide zijden met woningen bebouwd en zoo ontstond uit het vroegere woeste en moerassige veen 't schoone Heerenveen. Ook thans staat deze plaats in Friesland nog zeer in aanzien en spreekt men gaarne van „'t Friesche Haagje”. Gunstig gelegen in 't hartje van Zuid-Friesland, te midden van bijna ongeëvenaard natuurschoon in alle verscheidenheid: bosch en water, weiland en heide, hoogten en laagten, aan een kruisnet van vervoerwegen, is het dan ook een groote attractie voor toeristen, die dit gedeelte van Friesland met zijne aantrekkelijke meren bezoeken. De zeer talrijke groote en goede hotels geven blijk dat het bezoek er ook zeer druk is.

Als plaats heeft Heerenveen dit eigenaardige, dat het eigenlijk tot drie gemeenten behoort, n.l. Haskerland, Schoterland en Aengwirden, van welke beide laatste gemeenten het dan ook de hoofdplaats is, zoodat er twee gemeentehuizen staan. Deze vreemde regeling zal in afzienbaren tijd verdwijnen en zal de bebouwde kom van Heerenveen als één gemeente uit deze drie te voorschijn komen.

Van de enkele zeer mooie en oude gebouwen met bezienswaardigheden mag niet onvermeld blijven de Crackstate. Dit gebouw werd gesticht en bewoond door generaal Crack. De binnenbetimmering is geheel van eikenhout en hier en daar met snijwerk, een echt Patriciërshuis, waarvan nog een eigenaardigheid is dat de trap zoo langzaam helt en de treden zoo breed zijn dat volgens de historie de dochters van den generaal dezen op de tweede verdieping als amazones kwamen begroeten. Het gebouw dient nu als Paleis van Justitie.

Vermelden we verder nog dat Heerenveen goede inrichtingen van onderwijs heeft, onder meer een R. H. B. S. met 5-jarigen cursus, een Rijks-dag-normaalschool, een ambachtschool, en op medisch gebied het Lupus- en Finseninstituut van Dr. G. van Schouwen, dat dergelijke inrichtingen in binnen- en buitenland evenaart, dan zien we voldoende dat Heerenveen met zijn tijd meegaat en geen vergeten provinciestadje is.

Gaan wij nu na wat Heerenveen uit een oogpunt van hoefbeslag beteekent, dan dienen wij eerst een blik te slaan op den paardenstapel.

De plaats zelf heeft weinig paarden; enkele stalhouders, waarvan de grootste 7 paarden heeft, eenige sleepers waaronder met 4 paarden, verder eenige luxe- en kleine bedrijven, toont voldoende aan dat de praktijk in deze van buiten moet komen. Dit is dan ook het geval en wanneer we zien dat de drie gemeenten, waaruit Heerenveen is opgebouwd, bestaan uit zoo tallooze dorpen, dan is het geen wonder dat een groot contingent boerenpaarden alhier op beslag komen. Wel hebben deze buitengemeenten ook meest alle eigen smeden, doch vele komen nog naar „stad”, omdat zij dit zoo gewend zijn van vroeger en omdat zij misschien beter bediend worden.

Om een denkbeeld te geven van de uitgestrektheid der Friesche gemeenten, diene dat b.v. Aengwirden met een bevolking van ruim 4000 inwoners en een paardenstapel van 141 stuks, uit 17 dorpen en gehuchten bestaat, waarvan Gersloot, Luinjeberd, Oudewegsterpolder, Polder Opsterland, Spitzendijk, Terband en Tjalleberd de grootste zijn.

De gemeente Schoterland, met ruim 15000 inwoners en bijna 800 paarden, bestaat uit 22 dorpen, waarvan Benedenknijsje, Bovenknijsje, Delfstrahuizen, Hoornsterzwaag, Johannesga, Jubbega-Schurega, het Meer, Nieuwehorne, Oudehorne, Oudeschoot en Rotsterhaule de belangrijkste zijn.

De gemeente Haskerland, met bijna 8000 inwoners en ruim 400 paarden, heeft 8 dorpen, waaronder Joure, Nye-haske en Oudehaske de voornaamste zijn.

Heerenveen nu behoort tot al deze drie gemeenten en herbergt de gemeentehuizen der twee eerstgenoemde. Men zou veronderstellen bij zulke uitgebreide plattelandsgemeenten, vele smeden in de stad te vinden, doch dit is niet zoo. In Heerenveen zijn slechts drie hoefsmeden, n.l. de heeren de Jong, Wagenaar en Tasma. De beide eerstgenoemden zijn

Smederij van de Jong op de Schans te Heerenveen. Geheel links de patroon, practisch onderwijzer in hoefbeslag, daarnaast zijn zoon en opvolger.

gediplomeerd en wel van de militaire Hoefsmidsschool te Amersfoort.

Alle drie genoemde zaken zijn zeer oud en bestaan reeds meer dan 100 jaar.

De smederij van de Jong is verreweg de belangrijkste en heeft het leeuwen-aandeel van de ter plaatse beslagen paarden. De bedrijfsleider is nu ruim 27 jaar in de zaak, die steeds van vader op zoon overgaat. Het zijn alle drie gemengde bedrijven, waarbij echter de Jong naast het hoefbeslag ook grootendeels de kachelsmid is, terwijl de zaak van Wagenaar zich meer met rijwielen bezig houdt.

Alle smeden zijn aangesloten bij den Bond van smedenpatroons en lid der

afdeeling Heerenveen; als zoodanig zijn zij gebonden aan minimum vastgestelde prijzen, welke o. a. voor vlak beslag bij boerenpaarden f 4 bedraagt.

Dat de smederij van de Jong druk beklant is, bewijst wel het getal paarden, dat dagelijks beslagen wordt en in den regel 10 en meer bedraagt. Het is in den winter zelfs wel voorgekomen dat men 34 paarden per dag in de smederij kreeg, doch dan werkten ook, behalve de patroon en diens zoon, zeven knechts mede. Nu zijn slechts drie knechts werkzaam, daar tijdens de mobilisatie moeilijk aan personeel is te komen.

Behalve uit Heerenveen en uit den omtrek, en wel voornamelijk uit Nieuwe Brug, Oudeschoot, Nieuweschoot en Rottum, besloeg de Jong ook geregeld de paarden op Ameland. Dit eiland heeft, naast een bevolking van ruim 2000 zielen, 455 paarden; het bestaat uit de dorpen Ballum, Buren, Hollum en Nes, welk laatste dorp, hoewel niet het grootste, toch het hoofd der gemeente is. In den laatsten tijd is er een hoefsmid op Ameland gekomen, maar toch beslaat de Jong er nog steeds de drie aldaar gestationeerde dekhengsten. Dit zijn telkens driedaagsche reizen (uit en thuis); wel een bewijs dat men het beslag daar hoog houdt en niet tegen hooge kosten voor goed werk opziet.

Het stalbeslag wordt ook veel uitgeoefend en vooral ook het uitsluitend besnijden van de voeten in den winter, wanneer vele paarden blootvoets blijven staan. Lang niet alle boeren zijn echter zoo met hun tijd meegaande en de Jong heeft dan ook nog heel wat klanten, die slechts twee keer in het jaar zijn hulp inroepen. Men behoeft niet te vragen hoe die voeten er dan uitzien. De paarden strijken zich dan onbeslagen en de voeten, die veelal platvoeten zijn, hebben holle wanden gekregen door den lossen zachten wand en scheuren overal aan den draagrand.

Als regel wordt vlak beslag gebezigd, terwijl er nog al eenige luxepaarden zijn die met kurkkit worden beslagen. De Jong is hier een groot voorstander van en geeft er de voorkeur aan boven de gutta-perchazolen, waarvan hij de open luchtdrukzolen het meest geschikt acht. Bij gebrek aan deze laatste worden nu zolen vervaardigd van oude automobiëlbanden.

Des winters wordt uitsluitend gebruik gemaakt van stiften; schroefkalcoenen zijn er niet in zwang.

De smederij zelf heeft een groote antieke luifel en ligt aan de hoofdstraat, de Dracht. Zij is verbonden met een groot kachelmagazijn, tevens winkel. De smederij is zeer ruim, heeft vóór een travaille en achter drie vuren, die midden in de smederij geplaatst zijn en in het rond zijn aaneen gebouwd. Een groot voordeel biedt dit door de gemakkelijheid, waarmede men aan de vuren kan werken en waarmede men groote voorwerpen in het vuur kan hanteeren.

De travaille wordt weinig gebruikt; slechts nu en dan bij weerspannige paarden en hardleersche jonge paarden. Zware paarden zijn er weinig of niet, zoodat de noodstal als hulp voor de fysiek hier niet onontbeerlijk is.

Van machinale ijzers wordt weinig gebruik gemaakt, vooral omdat de patroon als onderwijzer-hoefsmid hierin niet het voorbeeld wil geven en aan de handgesmede verreweg de voorkeur schenkt. Aan het opbraden van oude ijzers wordt, nu het stafijzer steeds duurder en schaarscher wordt,

weer de aandacht geschonken en deze zoo lang versmade arbeid wordt noodgedwongen weer ingevoerd; zeer zeker niet ten nadeele van de gezellen, die hiermede groote handigheid leeren en het zal dan ook menigen smidsknecht niet eenvoudig voorkomen een goed hoefijzer van oude ijzers te vervaardigen.

Daar, waar de streek en het ras meebrengen dat de hoedanigheid der hoeven minder goed is en veel tot gebreken aanleiding geeft, — waar bovendien de eigenaren der paarden veelal slordig en nalatig zijn inzake het hoefbeslag, daar is het zeer zeker goed ingezien van de Landbouw Mij^{en} dat men het aankweeken van degelijke smeden bevordert. Zeer veel toch kunnen zij ten goede keeren en ook veel door raad en daad voorkomen; dat te Heerenveen een der pioniers van Friesland gevestigd is, die als een uitnemend vakman jarenlang leider van cursussen is, kan voor Heerenveen en omgeving niet anders dan ten zoerste worden gewaardeerd en zijn zoo druk beklante smederij is wel het beste bewijs dat hij die waardeering en het volle vertrouwen ondervindt.

Alvorens tot de beschrijving der verdere plaatsen in Friesland over te gaan, betuig ik gaarne mijn vriendelijken dank aan collega P l e t te Heerenveen voor de groote welwillendheid, waarmede hij mij de inlichtingen voor het historisch overzicht heeft verstrekt.

INGEZONDEN STUKKEN.

IETS OVER HET NIEUWE BESLAG BIJ KNOLHOEVEN.

In „De Hoefsmid” van 15 November 1917 komt een artikel voor over een nieuwe methode van beslag bij hoefbevangenheid, door Prof. Dr. Lungwitz.

Zooals men weet, is dit een ijzer dat gelijkmatig draagt op wand, zool en steunsels; dus een methode die lĳnrecht staat tegenover de steeds gehuldigde meening dat de zool van iederen druk moet verschoond blijven.

Ondergeteekende is in de gelegenheid geweest een aantal paarden volgens deze methode te beslaan en heeft zich dus ook eenigszins geoefend in de techniek van het smeden en onderleggen van de hierbedoelde ijzers.

Men kan deze ijzers onderscheiden in twee soorten n.l. het plaatvormige ijzer voor knolhoeven (hoefbevangenheid) en het breede ijzer voor plat- en volhoeven.

Ten aanzien van het plaatvormige ijzer gelden de navermelde regelen.

Ten einde een paard met knolhoeven met dit ijzer te beslaan, worden eerst de voeten zoodanig besneden, dat wand, zool en steunsels in één vlak komen te liggen, tenminste als de zool zulks toelaat. Mocht echter de zool sterk zijn doorgezakt, dan haalt men er zooveel af, dat nog voldoende dikte overblijft. Van zeer dunne zolen haalt men zoo weinig mogelijk af. Bij het besnijden zorgt men er vooral voor, dat de voetas zooveel mogelijk recht is. De toon wordt sterk ingekort. Nu moet men het ijzer maken. De gemakkelijkste manier is dat men een stuk plaat neemt van 6 à 8 mm. dikte, naarmate de hoef groot is; de vorm van den hoef hierop afteekenen en vervolgens afhakken. Ook dat gedeelte waartusschen de straal komt te liggen wordt er uitgehakt.

Bij het afteekenen moet er rekening mede gehouden worden, dat de takken iets langer worden voor de lipjes die men naar boven moet omslaan, welke lipjes precies tegen de verzenhoeken moeten aanpassen.

Daarna stampt men de gaten in de zij- en verzengedeelten der plaat, dus niet aan het toongedeelte.

Daar deze plaat echter nu moeilijk en lang niet overal verkrijgbaar is, heb ik een ander middel bedacht door dit soort ijzers te maken van oude wielbanden. Men doet dat door twee stukken af te hakken ter lengte van den hoof met inbegrip van de lipjes; daarna hakt men schuine stukken af

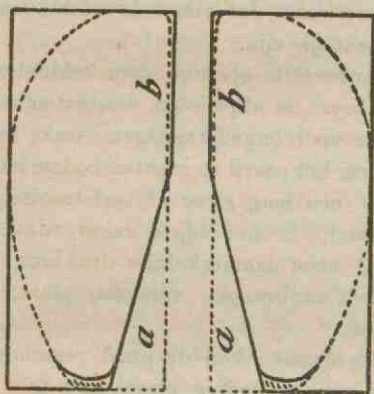

Fig. 1

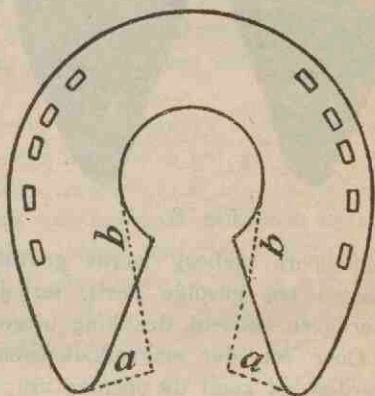

Fig. 2

voor den straal (zie a a figuur 1) en lascht vervolgens b. en b. aan elkander. Nu is het zaak het ijzer passend te maken op de zool, want het is een eerste vereischte dat alle deelen van den hoof gelijkmatig dragen. Bij een kleine welving van de zool kan men volstaan met de draagvlakte van het ijzer een weinig uit te bollen.

Is echter de welving van de zool aanzienlijk, dan dient de plaat meer doorgezet te worden, doch in dit geval zullen er 4 stompe kalkoenen ingezet moeten worden (twee in den toon en twee in de takken).

Het passen van deze ijzers doe ik steeds rood gloeiend. Volgens mijn meening is het beter een rood gloeiend ijzer een kort oogenblik op den hoof te drukken, dan een zwart-warm ijzer een langeren tijd. In laatstbedoeld geval zal men meer warmte in de diepte brengen dan in het eerstbedoelde geval. Het groote voordeel van dit passen is, dat de plaatsen van druk zich dan direct scherp afteekenen.

Nadat het ijzer goed past, kan men beginnen met het ondernagelen. Het is echter aan te bevelen, om in plaats van eerst de toonnagels, de verzenagels te plaatsen, daar anders veel kans bestaat dat het ijzer opschuift en te ver naar achteren komt te liggen. Deze ijzers moeten nauw gepast worden en er worden geen lippen aangebracht.

Ook kunnen in sommige gevallen plaatvormige ijzers met halvemaanvormige uitsnijdingen worden gebezigd (zie fig. 3).

Laatstbedoeld ijzer wordt, evenals eerstbedoeld ijzer, eigenhandig door mij gemaakt, doch dit met een halvemaanvormige uitsnijding en wordt gebruikt wanneer zoolbreuk bestaat, dus als de punt van het hoeftbeen door de zool komt.

Door genoemde Professor wordt aangegeven, deze opening met kunsthoorn af te sluiten om gemakkelijk te kunnen openen bij medische behandeling.

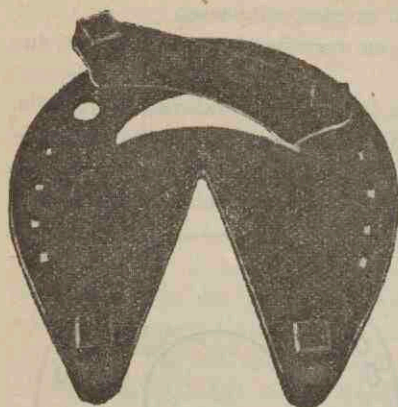

Fig. 3

kunsthoorn omhoog wordt gedrukt, wat eene aanmerkelijke drukking ter plaatse ten gevolge heeft, terwijl door 't aanbrengen van een plaat, als hierboven bedoeld, drukking uitgesloten is.

Door een der schroefkalkoenen uit te draaien kan de plaat verschoven worden en komt de opening vrij, zoodat men de ledige plaats met teer en vlas kan opvullen. Laatstbedoelde handeling is voor den hoefsmid in den regel van weinig belang, omdat zulke gebreken als vanzelf sprekend, *steeds* door een Paardenarts behandeld worden.

Ten opzichte van het breede ijzer het volgende:

Dit ijzer is bestemd voor paarden met platte- en met volle hoeven, alsmede met dunne en pijnlijke zool, gewoonlijk gepaard gaande met lage en ondergeschoven verzenen.

Deze hoeven worden ook zoodanig besneden, dat wand, zool en steunsels in één vlak komen te liggen.

Zoo noodig wordt ook de toonwand ingekort.

Het ijzer wordt gemaakt van $1\frac{1}{2}$ tot 2 duim bij $\frac{3}{8}$, naar de grootte der hoeven. Men zet het rond naar den vorm van den hoef, hakt de hoeken a a er af, en smeedt vervolgens b b uit (fig. 2). De nagelgaten worden gestampt als bij een gewoon ijzer. Het ijzer moet eveneens nauw worden gepast. Geen enkele lip is aanwezig. Evenals bij het eerstbedoelde ijzer, geschiedt het passen roodgloeïend.

Wat het resultaat betreft, zij medegedeeld dat het over 't algemeen goed is, in enkele gevallen zelfs verrassend. Een paard, dat b.v. reeds langen tijd hoefbevangen was, en vanwege pijnlijken gang alléén stappend werk kon verrichten, werd door dit beslag in korten tijd zoo verbeterd, dat het zijn werk vrij gemakkelijk in draf kon doen.

Bij het verleggen dezer ijzers is mij steeds gebleken, dat de zool dikker was geworden. Of door dit beslag op den duur, geheel gevormde knolhoeven, veranderen in bijna normale hoeven, hetgeen immers door Prof. Lungwitz wordt beweerd, is mij echter nog niet gebleken, omdat de tijd van proefneming m. i. nog te kort is geweest.

R'dam, 10 Februari '18.

H. H u j s m a n,
Korpl. Hoefsmid, Etappen-Ziekenstallen.

Het is echter volgens mijn bescheiden meening doelmatiger deze opening met een zwaar stuk plaat- of bandijzer af te sluiten, zooals in nevenstaand figuur is aangeduid, en de sluiting vast te zetten door middel van twee schroefkalkoenen, vermits in dit geval, de zool toch zoodanig is doorgezakt, dat vier schroefkalkoenen noodzakelijk zijn.

Wanneer de opening door middel van kunsthoorn is afgesloten, bestaat er m. i. gevaar voor ongelijkmatigen druk, bijv. wanneer het paard op zachten bodem loopt of op een laag stroo of turfstrooisel is geplaatst, is het bijna zeker, dat de

BESCHERMING VAN HET PAARD MET BETREKKING TOT HET HOEFBESLAG.

Naar aanleiding van het gestelde in punt 9 van het „Kort verslag van de Jaarvergadering der Vereeniging van onderwijzers in practisch hoefbeslag”, vermeld op blz. 79 van *De Hoefsmid* van 15 Mei j.l., moge ik U beleefd verzoeken, het navolgende in Uw blad te willen opnemen.

In bedoelde vergaauering werd o. m. de wenschelijkheid betoogd, dat een der onderwijzers in het practisch hoefbeslag, aan de keuringscommissie zal worden toegevoegd om van advies te dienen, of de gebreken van hoeven of standen van de te keuren paarden, al dan niet aan het ondergelegde beslag zijn te wijten.

Bij eenig nadenken komt men al spoedig tot de vraag: is het niet diep treurig, dat zulks in den tegenwoordigen tijd, ondanks het geven van vele cursussen in hoefbeslag, nog moet worden overwogen? Is het niet roekeloos te noemen, dat burgersmeden (den naam van hoefsmid verdienen zij niet) straffeloos de hun toevertrouwde paarden mogen bederven? Men vraagt zich herhaaldelijk af, waartoe dan toch al die diploma's, als er toch maar raak geknoeid mag worden, want een smid met of zonder diploma, 't komt er voor hem niets op aan of hij de voeten van een of tien paarden verknoeit; de knecht kan hoogstens zijn baas en de patroon hoogstens een paar klanten verliezen, doch als hij voor een koopje werkt, zooals dergelijke prutsers gewoon zijn, komen er toch weer andere klanten voor in de plaats, dus alleen de paarden zijn in dit opzicht te beklagen.

Wie telt de slacht- of brandoffers, zooals wij die bedorven paarden noemen, die stil en bedrukt, met hun verknoeide standen heen strompelen, de beenen bedolven onder strijkvodden, slechts stompjes, wat eigenlijk hoeven moesten zijn, maar op dien naam geen aanspraak meer kunnen maken.

Nog eens, ik acht zulks droevig, vooral als men daarnaast ziet o. a. de bescherming van de trekhonden; voor deze dieren zijn gelukkig wèl wettelijke voorschriften, bijv. omtrent borstriembreedte, schoftriem, drinkbakje aan de kar, kleedje of zak om het dier op te kunnen doen liggen langs de straat, heusch ook geen overdreven zorg voor deze tobbers, doch juist daarbij dringt zich de vraag op den voorgrond: is het paard dan zooveel minder in het oog van den wetgever, dat men die edele dieren maar laat kwellen en bederven?

Men geeft weliswaar opleiding aan hoefsmeden, maar diegenen, die geen opleiding wenschen, hebben volle vrijheid om naar hartelust ons kostbaar paardenmateriaal te verknoeien.

Hiermede is natuurlijk niet gezegd, dat alle niet-gediplomeerde hoefsmeden slechte vaklieden zijn; integendeel, ik ken er persoonlijk, voor wier werk men alle respect moet hebben, maar alle beoefenaren van het hoefsmidsvak, die het ernstig met dat vak meenen, zullen moeten toegeven, dat het paard hooger moet staan en toch zeker evenveel aanspraak heeft op wettelijke bescherming als de hond.

Wij moeten voor de paarden bescherming eischen, niet alleen tegen de

slechte smeden, maar eveneens tegen hunne onwillige eigenaars; daarmede verheffen wij tegelijkertijd het hoefsmidsvak in hooge mate.

Juist daarom dient in breeden kring besproken, wat op vorenbedoelde vergadering door den heer Tangelder naar voren werd gebracht, maar dan zulks niet alleen toepassen op de dagen en plaatsen dat eens een of andere keuring wordt gehouden; er moeten m. i. inspecteurs worden aangesteld, bekwame vaklieden, welke ten volle in staat zijn om een gezond en eerlijk, doch streng oordeel te vormen en hetgeen niet deugdelijk is, dan ook be-
list afkeuren, de daders worden gestraft en aan de kaak gesteld.

Groote moeilijkheden zullen zich ook daarbij voordoen, maar het zal — evenals in de door de meesten onzer gebruikte handleiding voor hoefbeslag wordt gezegd — vooral ten doel hebben: verheffing van het hoefsmidsvak.

Nijmegen, 5 Juni 1918.

G. Groot,
Hoefsmid Kon. Maréchaussée.

KORTE MEDEDEELINGEN.

— **Inrichting voor hoefbeslag te Groningen.** Op 20 Mei is als leerling toegelaten H. Kroezega van Gasselternijveen, thans in garnizoen te Groningen. Verder houdt aan de inrichting verblijf de leerling J. Dikkers van Zuidlaren.

— **Cursus in hoefbeslag te Appingedam.** Het 2e leerjaar van den cursus in hoefbeslag, gehouden vanwege de afdeling Appingedam e. o. van den Bond van Smedenpatroons, werd gevolgd door acht leerlingen. De leiding van dezen cursus was opgedragen aan den heer H. A. Kroes, dierenarts en leeraar aan de Middelbare Landbouwschool te Groningen, voor de practijk bijgestaan door den heer M. Ritsema, onderwijzer in praktisch hoefbeslag te Appingedam. Het examen, gehouden 30 Maart 1918, werd afgenomen door gemelde heeren, bijgestaan door den heer W. ten Hoopen, districts-veearts te Groningen en de commissie van toezicht, bestaande uit de heeren: A. Rowaan te Losdorp, P. van der Molen te 't Zandt en D. Gorter te Holwierde. Aan alle acht leerlingen kon het diploma worden uitgereikt, t. w. aan: M. Alkema te Woltersum, B. Brouwer te Huizinge, F. Dennebos te Westermenden, P. Doornbos te Aduard, F. van der Molen te Uithuizen, J. Oldenhuis te Bierum, K. Ritsema te Hornhuizen en J. Nederhoed te Westermenden.
Kr.

— **Uitslag examens tweejarige cursussen in hoefbeslag in Limburg,** gehouden te Buggenum en te Heerlen op 13, 14 en 15 Mei 1918.

Buggenum. Geslaagd: Julicher (met lof) te Swalmen, Smeets te Maasbracht, P. Rutten en J. Rutten, beide te Stevensweert, Klercks te Maasbracht, Seegers te Beegden, Van Acht te Heel, Janssen te Posterholt, Hoen (met lof) te Born, Kiggen te Leveroy, H. Mofers en J. Mofers, beide te Ohé en Laak, Linssen te Nederweert, Eggelen (met lof) te Stampraj, Dieteren te Schinnen, Joosten te Wessem. Aan 5 deelnemers moest het diploma worden onthouden.

De cursus werd gegeven door de heeren L. J. H. Bloemen, dierenarts te Roermond, en G. W. Vogels, hoefsmid te Buggenum.

Heerlen. Geslaagd: L. Kisters te Schinnen, H. Snijders (met lof) te Herten, W. Geilen te Broek-Sittard, J. Cox te Wittem, G. J. Houben te Kerkrade, C. Eggen (met lof) te Eigelshoven, L. Bronnenberg te Hoensbroek.

De cursus werd gegeven door de heeren Dr. E. Duijnsens, dierenarts te Heerlen, en Julicher, hoefsmid te Reuven.

Het examen werd op beide plaatsen afgenomen door de heeren G. B. Goossens, oud-districts veearts te Roermond, en S. van Angeren, chef van de hoefmederij aan de Veeartsenijkundige Hoogeschool te Utrecht.

G.

— **Militaire Hoefsmidsschool te Amersfoort.** In de tweede helft van Mei zijn geëxamineerd en geslaagd de volgende leerlingen, welke op 30 Mei zijn vertrokken: B. K. Hengelveld (8e R. I.) woonplaats Dinxperlo. J. Alkema (12e R. I.) van Woltersum, A. J. Eeltink (19e R. I.) Steenderen, A. B. J. Wegter (19e R. I.) van Borne, A. Rensen (19e R. I.) van Winterswijk, A. A. Haverkamp (19e R. I.) van de 'Teuge, A. Koenst 6e Ldw. Bt.) van Uithuizen, A. Huizinga (17e Ldw. Bt.) van Stedum, G. H. Spekreijns (14e Ldw. Bt.) van Haaksbergen, J. van der Meulenreek (Grenadiers) van Nuland, W. Stapel (3e R. H.) van Twisk.

Op den 1en Juni waren in opleiding: 3 vrijwilligers der Cavalerie, 5 vrijwilligers der Bereden Artillerie, 4 miliciens der Cavalerie, 14 miliciens der Artillerie, 27 miliciens der Infanterie, 2 burgers, — alzoo gezamenlijk 55 leerlingen.

G. H.

— **De hoefsmidcursus aan de Ambachtsschool te Harlingen** is aangevangen met 14 leerlingen, niet alleen uit de naaste omgeving, doch zelfs uit Oenkerk en Parrega. Wel een bewijs dat aan het getuigschrift van dezen cursus, dat wordt uitgereikt, na afgelegd examen aan het Instituut voor Hoefkunde van 's Rijks-Veeartsenijkundige Hoogeschool te Utrecht, meer en meer waarde wordt gehecht.

De cursus 1918—1919 staat weer onder leiding van Dr. S. R. Ferwerda en den heer O. H. Baarda, gediplomeerd onderwijzer in praktisch hoefbeslag.

M.

— **Hoefbeslag voor officiersdienstpaarden.** Bij K. B. is bepaald, dat zoolang de omstandigheden dit naar het oordeel van den Minister van Oorlog wenschelijk maken, de kosten van hoefbeslag van de dienstpaarden voor officieren ten laste van het Rijk worden gebracht naar regelen, door dien Minister te stellen. Thans heeft de Minister bepaald, dat — te rekenen van 1 Juniaf, de kosten tot nader order ten laste van het Rijk komen. De officier echter die zijn(e) dienstpaard(en) niet wenschte te doen beslaan door den hoefsmid van het onderdeel waartoe het paard behoort, moet de kosten van hoefbeslag zelf dragen en ontvangt geen restitutie van het geld, den eerstbedoelden hoefsmid toegekend. Eveneens komen kosten van afwijkingen van het normaal beslag ten laste van den eigenaar van het paard. Een en ander is ook van toepassing voor de officiers-dienstpaarden der Koninklijke Maréchaussée.

(Het Vad.)

ADVERTENTIEN.

Er biedt zich aan:
een bekwaam Hoefsmid,
 eenigszins met Wagenwerk bekend.

Adres: Faber van Riemsdijkstraat 43, Den Haag.

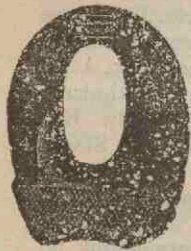
Telegram-Adres
BAX Jufferstraat
Rotterdam.

Meest uitgebreide sorteering prima blanke
Ster-Hoefnagels, meer dan 60 verschillende voorradig.
Speciale fijne Nagels voor Renpaarden enz.
— Billijke prijzen. —

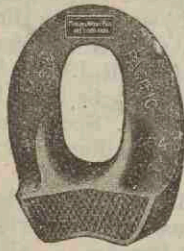
Intercommunaal
Telefoon
No. 1355.

NIEUWE AMERIKAANSCH E HOEFZOLEN

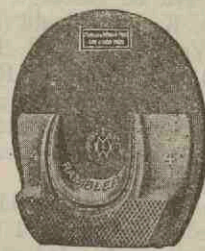
voordeelig, gemakkelijk in gebruik. — *Kunnen niet loslaten.*

Merk „Dexter”,
met flink hielstuk.

Merk „Pacific”,
met zwaar hielstuk.

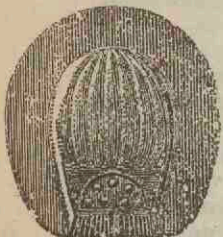
Merk „Rambler”,
in witte en grijze
Caoutchouc,
op leder opgenaaid
met flink hielstuk,
voorradij van 4½
tot 6½ Eng. dm.

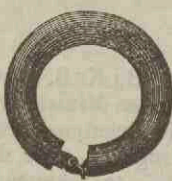
Merk „Chicago”,
geheel Caoutchouc
uit één stuk met
zwaar hielstuk
voor zware paar-
den, voorradig van
7½ tot 7¾ Eng. dm.

Open zolen uit één stuk kunnen
dus onmogelijk loslaten, bijzonder aan-
bevelenswaardig, prijzen zeer billijk,
voorradij in 11 maten van 4½ tot 6½
Eng. dm., uiterste breedte buitenkant
ijzers gemeten.

uiterste breedte buitenkant ijzers gem.

Dichte Luchtdruk-
zolen, in 10 maten,
voor- en achterijzers,
voorradij.

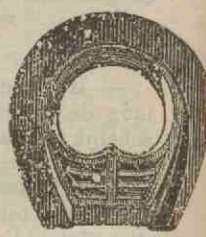
Strijkringen
met riempje.

Gewone
Engelsche Hoefzolen
op Leder,
„Safety pad en
Frogpad”.

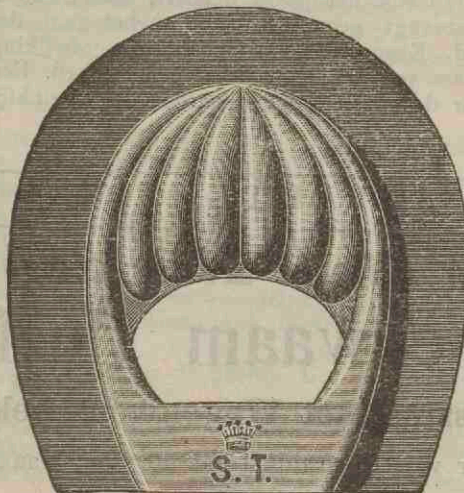
Engelsche Hoefzolen
A. en D. & H.

Hoef-
randen.

Open Caoutchouc
zool, merk B. V.,
in 7 maten, voor-
en achterijzers
voorradij.

Open Luchtdrukzool

in 8 verschillende maten voorradig.

Caoutchouc Hielstukken-

Kunsthooen.

Hoef tangen.
Renetten (rechts en links).
Hoef raspen.
Houwklingen.
Hoefhamers.

Lasch- of Welbladen en
Poeder
om ijzer en staal te
wellen.

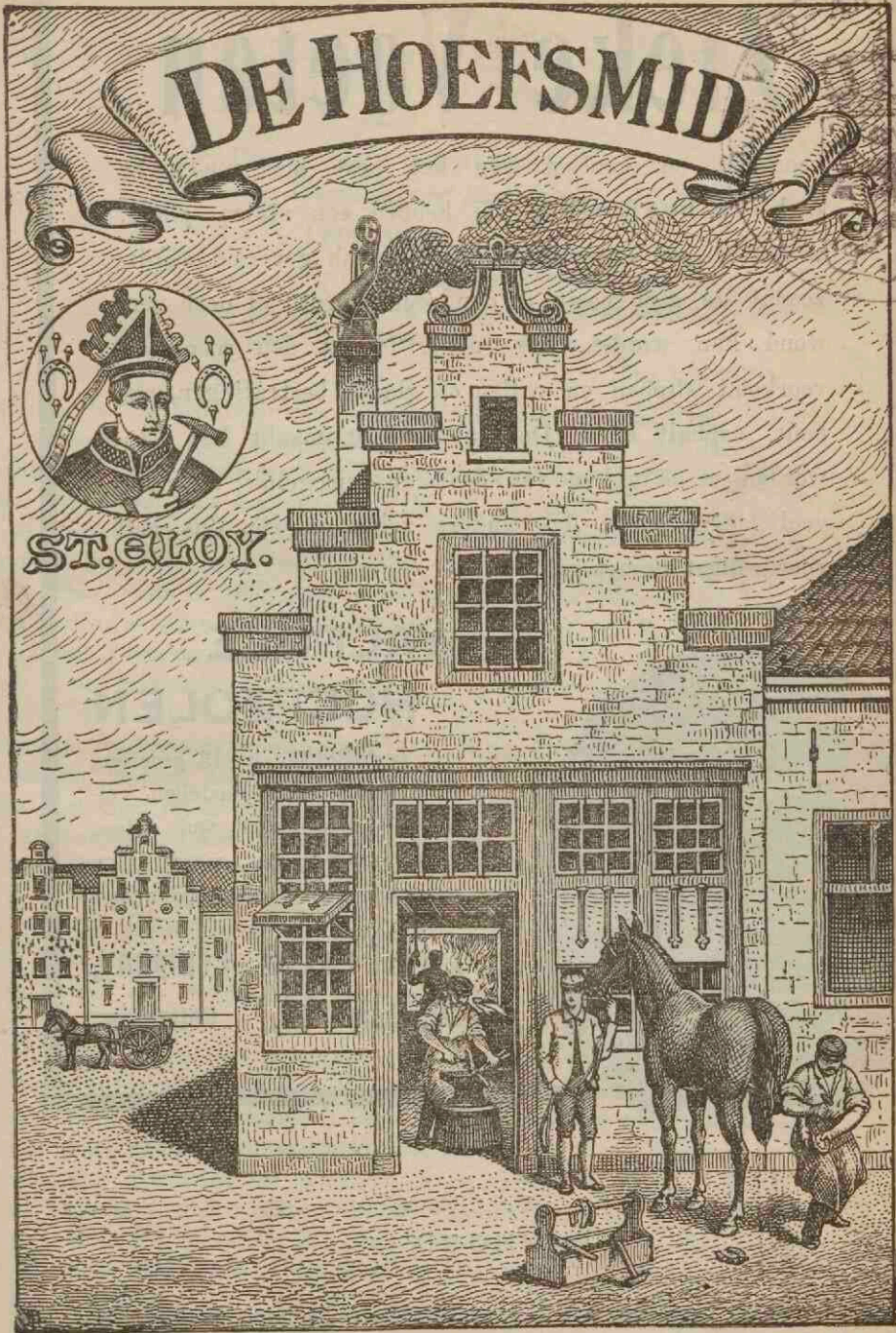
Gemaakte Hoefijzers,
Rits- en Stampmodel,
uitsluitend beste
kwaliteit ijzer;
in 9 maten voorradig.

Ijs- of Scherp nagels
in 12 soorten.

Opruimers voor
Schroefgaten.

Schroeven en Stiften
in alle modellen;
tijdige bestelling
gewenscht.

Touwijzers in
verschillende maten.

Gedurende de laatste eeuw is de stad geheel van aanzien veranderd; niet alleen dat veel ter verfraaiing is gedaan in den aanleg van plantsoenen, doch ook veel ouds is verdwenen; vele antieke gebouwen en poorten zijn onder den hamer gevallen, gedachtig aan het woord:

„Geen muren
„Verduren
„Der uren geweld”

't Friesche museum heeft gelukkig in haar Prenten-kabinet het oude nog in beeld bewaard.

De verkeerswegen van Leeuwarden zijn zoo vele en zoo velerlei dat de stad als het ware het middelpunt is geworden van een reusachtig web. Kanalen loopen naar 't Westen, het Zuiden en het Noorden, spoor- en tramwegen strekken zich uit naar alle hoofd-windstreken en men glimlacht bij de gedachte hoe men in 1841 „den reizenden man” bekend maakte dat door het voltooiën van den nieuwen straatweg tusschen Leeuwarden en Groningen, een geregelde postdienst zou worden geopend die den afstand tusschen beide steden tot zeven uur beperkte!

Terecht mag dan ook van Leeuwarden worden gedrukt:

„Het strekt zijn armen uit tot de zee en reikt de hand aan klei en wouden. Het is met zijn tijd meegegaan en naar alle windstreken de banen effenend voor het handelsverkeer, heeft het zich ontwikkeld tot een der eerste markt-plaatsen van het Noorden, tot de eerste van Friesland”.

Als stad van ouden datum heeft Leeuwarden nog vele oude gebouwen; als zoodanig noemen wij er enkele, o.a. het Old Burger Weeshuis, gesticht 14 Nov. 1534, verder de Oude Waag, gebouwd van 1595—98; bij dezen bouw werd bepaald dat men de Waag „twee woeninge hoeck sal bouwen, met leyen decken, ende dat op te wize van een huyff”.

Het Struivingspoortje dateert van 1696. Een mooi gebouw is het Burmania huis, dat herhaaldelijk is afgebroken en weder opgebouwd, doch steeds op dezelfde plek; het werd het eerst bewoond door Douwe Burmania, die deelnam aan de kruistochten en in 1180 in Friesland terugkeerde; later woonde er o. a. in Gemone van Burmania, die den eed aan Spanje's Koning Filips II alleen staande wilde afleggen, zeggende: de Friezen knibbelje allinne for God”; dit had plaats in 1555.

Van de kerken vermelden wij de Jacobijner kerk, oorspronkelijk een kloosterkerk van de Dominicanen of Predikheeren, gebouwd in 1480. 't Meest imposante bouwwerk van geheel Friesland is de Oldehove, een toren van de oude St. Vituskerk van Oldehove, waarvan de fundamenten in 1529 werden gelegd.

Verder noemen wij nog de kanselarij, gebouwd in wonderschoone lijnen; het dateert van 1561, 't heeft uitwendig het beeld behouden, o. a. de zeer mooie kraagsteenen, doch is van binnen geheel veranderd; op den spitsen gevel troont het beeld van Keizer Karel V. Naast dit gebouw staat het „Ritske-Boelema Gasthuis”, gesticht in 1547.

Passende bij het Friesche volkskarakter heeft ook Leeuwarden een beroemde harddraversbaan, gelegen ter weerszijden van den hoofdweg naar Marssum en ingericht door het stedelijk bestuur. Vroeger werd jaarlijks een gouden zweep

verreden, een instelling reeds in zwang in 1777 toen den 2en Sept. bij 't bezoek van Prins Willem V voor paarden „van zessen klaar” dien prijs was uitgelooft. Uit „eerbied voor het paard” werd later de zweep afgeschaft en in 1808 loofde Koning Lodewijk Napoleon een prachtige rijk met edelgesteenten bezette doos uit.

Koning Willem I voerde de zweep weer in, doch nu werd de Waterloo-dag (18 Juni) de „gouden-swipe-dei”.

Op 24 Juni 1830 waren de drie Willems präsent bij de draverijen Ter herinnering aan dezen „Drie Koningendag” werd een medaille geslagen, waarop de beeltenissen der drie vorsten in profiel. De „gouden-swipe-dei” bestaat op heden niet meer. Vermelden wij ten slotte nog eenige geschiedkundige en krijgskundige bijzonderheden uit Leeuwarden's bestaan.

In 1398 begon men de stad van grachten en poorten te voorzien, uit noodzaak tegen de voortdurende twisten tusschen de Schieringers en Vetkooopers. In de 15e eeuw werden de houten huizen gedeeltelijk door steenen vervangen en werd een bestrating met keien aangelegd. In 1407 liet Keizer Sigismund de keizerlijke munt in Leeuwarden slaan en sloot men in 1481 een verbond met de vijanden van de stad. Lang bleef de vrede niet bestaan; in 1487 braken de onlusten weer uit en wel om een zeer eigenaardige reden. Eenige buitenlieden n.l. dronken, tegen het verbod der stedelijke regeering in, Haarlemmer bier en versmaadden dat van de stadsbrouwers. Deze laatsten, bijgestaan door de burgers, trokken tegen de landslieden op, doch deze kregen hulp van de Schieringers, die weldra met 8000 man de stad veroverden en plunderden en vele burgers doodden. Hierop volgde de Saksische heerschappij van 1498 tot 1515 en de huldiging van Hertog Albert in de kerk van Oldehove. De stad breidde zich aanzienlijk uit, doch in 1511 werden door een brand 200 huizen verwoest. In 1515 trad Karel van Oostenrijk als nieuwe heer van Friesland op; hij bestreed Karel van Gelder en overwon dezen in 1524. Onder Karels opvolger, Philips II, ontstonden de troebelen die aan de Spaansche heerschappij een eind maakten. Friesland kwam onder 't bewind van de vorsten van Nassau en de eerste was Graaf Willem Lodewijk, die van 1584—1620 een nieuw tijdperk van voorspoed en bloei opende.

In 1672, toen ons land bedreigd werd door Frankrijk, Engeland, Munster en Keulen, werd de stad versterkt, daar men een beleg vreesde. 't Zelfde werd later weer gedaan, n.l. in 1787, toen men een aanval vreesde der Staatsgezinden uit Franeker. De Pruisen kwamen toen echter Oranje te hulp en Franeker werd onderworpen. Op 10 Febr. 1795 sloeg de revolutie op Friesland over en ontsloeg het revolutionaire Comité de Staten van Friesland, alsmede den Magistraat en de Vroedschap der Stad uit hunne betrekkingen en stelde een municipaliteit, bestaande uit twaalf leden, aan.

De vrijheidsboom werd geplant voor 't stadhuis en de in '87 uitgeweken burgers werden plechtig ingehaald.

In 1814 werd de stad bevrijd van de overheersching der Franschen en nu sloeg het nieuwe stadsbestuur met kracht de handen aan 't werk om Leeuwarden weer welvarend te maken.

* * *

Leeuwarden heeft als stad 40.000 inwoners en in de gemeente zijn onge-

veer drie honderd paarden; dit laatste getal is niet groot; het wordt echter uitsluitend gevormd door de paarden der industriele bedrijven en de rijtuigpaarden. Zoo zijn er eenige stalhouders met ten hoogste 12 paarden, eveneens verschillende sleepers met een maximum van tien paarden, verder van Gend en Loos met een gelijk aantal en de overige paarden zijn verspreid over kleinere bedrijven en negoties. Luxe is er zoo goed als niet; een stedelijke manege is er evenmin (alleen komt er des winters een detachement cavalerie om rijlessen te geven aan onbereden officieren); een paardentram bestaat ook niet meer, zoodat uit een en ander wel blijkt dat ook voor de hoefsmeden te Leeuwarden veel materiaal van buiten af moet komen.

Dit is dan ook het geval en de gemeente Leeuwarderadeel, met zijn zeer talrijke dorpen rondom Leeuwarden gelegen, brengt menig paardje in de hoofdstad op beslag.

Deze gemeente bezit naast een bevolking van ruim 11,000 zielen, een paardenstapel van bijna 800 stuks. Van de 17 dorpen, waaruit de gemeente bestaat, is Huizum het voornaamste; hier is dan ook het gemeentehuis gevestigd. Daarna volgen in belangrijkheid Stiens en Wirdum, terwijl mede van beteekenis zijn: Britsum, Cornjum, Finkum, Goutum, Hijum, Jelsum, Lekkum en Hempens.

In de omgeving van Leeuwarden worden drieërlei paarden gefokt, n.l. kruisingsproducten van het Inlandsche paard met Oldenburgers, zuiver Friesche en kruisingsproducten van Belgische hengsten. De Vereeniging „Het Friesche paard” tracht dit lang verwaarloosde inlandsche ras weer tot opkomst, althans tot instandhouding, te brengen.

Het Friesche paardenras heeft naast enkele minder gewenschte eigenschappen als groot voordeel een goeden gang en deze vlotte gang, die het zoo geschikt en geliefd maakt voor de harddraverijen, is tevens een groote factor waarbij de hoefsmid medespreekt.

Bij het harddraven toch is een goed beslag niet alleen een eerste vereischte, doch kan een kundig ondergelegd beslag van grooten invloed op de prestaties zijn. Dit weet de eigenaar heel goed en hij zal voor zijn harddraver dan ook een prima smid uitzoeken, waar hij gaarne f 15 voor een beslag neerlegt. Onder zoo'n beslag wordt natuurlijk niet verstaan eenvoudige gladde ijzers, doch meer bepaald harddraver-gewichtsijzers, die op de plaats van het ijzer, waar het gewicht voor den gang vereischt of gewenscht wordt, worden verzwaard met een vaste of een aanschroefbare belasting.

Jammer dat de paardeneigenaars in en om Leeuwarden alleen voor hun geliefde harddravers zoo zorgzaam zijn inzake hoefbeslag en hunne overige paarden geen geregeld beslag waardig keuren.

Deze toegepaste en zoo misplaatste zuinigheid is ook hier weder in het spel en zeer duidelijk in hun eigen nadeel, daar de voeten der paarden, die van huis uit al slecht zijn, bij een verwaarloozen er zeker niet beter op worden en hiervan ook het duidelijkste bewijs geven. De hoefsmid wordt nog te veel bekeken als een noodzakelijk kwaad, dat men op bepaalde tijden, zooals de hooibouw wanneer veel gereden moet worden en de winter wanneer de paarden op scherp moeten, niet vermijden kan, doch overigens houdt

de boer de hand op den zak en het gezegde „het geld moet rollen” schijnt daarbij niet voor het hoefbeslag toepasselijk te zijn.

Toch ziet hij wel het voordeel van het hoefbeslag in, daar hij niet verzuimt de hoeven van zijn veulen te doen besnijden waar hij vreest voor afwijkende standen en hoefvormen; zijn praktische blik voorkomt in deze veel; jammer dat hij dit later niet consequent doorvoert.

Voor de paarden in de stad is het natuurlijk niet zoo eenvoudig om van den smid weg te blijven; de geregelde diensten op geplaveide wegen geven aanleiding tot groote slijtage en noodgedwongen komen deze dus eerder op beslag. Dat sommige paarden bovendien erg „sleetsch” kunnen zijn, vernam ik hier nog van een paard dat elke 8 dagen op beslag kwam en toch met halfduims ijzer werd beslagen.

In Leeuwarden oefenen drie smeden het hoefbeslag uit, n.l. de heeren Tinga in de Torenstraat, Sterk op de Breede Plaats en Sterk achter de kazerne. Deze twee laatste zijn broeders.

Tot voor kort was nog de zeer bekende hoefsmid Smid op de Oude Koemarkt in functie. Deze zeer bekwame man, die een groote reputatie heeft verworven, heeft zich echter uit de zaak teruggetrokken en is naar den Haag verhuisd. Zijn zoon en opvolger is voor den dienst opgeroepen en hiermede werd de zaak van een leider beroofd en is dan ook opgeheven. Deze zaak was de oudste in Leeuwarden en bestond aldaar meer dan 100 jaren.

Van de drie genoemde hoefsmeden is alleen Tinga gediplomeerd; hij ontving zijn opleiding aan de Militaire Hoefsmidsschool van den toenmaligen Kapitein Moubis en den wachtmeester Kamerbeck en was daarna hoefsmid bij het 1ste Regiment Huzaren. In 1885 verliet hij den militairen dienst.

Hij werd toen knecht te Leeuwarden, vestigde zich later als baas in Winsum (Fr.), waar hij een aldaar bestaande smederij kocht, doch keerde later weer naar Leeuwarden terug, waar hij sinds 8 jaar zijn zeer bloeiende zaak in de Torenstraat leidt. Hij was gedurende vele jaren praktisch onderwijzer aan cursussen, o. a. reeds van af 1893 te Leeuwarden en in 1900 in Dokkum. Toch is hij niet tevreden met vele van door hem opgeleide vakgenooten, daar zij zoo vaak terugkeeren tot slordig werk en dit het aanzien van de gediplomeerden niet verhoogt. Zoo merkt hij herhaaldelijk op dat de smeden in de buurt de ijzers zoo kort en zoo nauw leggen, waarvan vooral het eerste zoo slecht voor plathoeven is.

De smederij van Tinga is de drukste van Leeuwarden; behalve de patroon werken de zoon en vijf knechts mee in het bedrijf, dat hoofdzakelijk hoefbeslag is. Er worden dan ook gemiddeld 20 paarden beslagen per dag en er zijn zelfs dagen dat er 36 op beslag zijn gezet! De smederijen van de Gebr. Sterk zijn niet zoo druk bekant; in de zaak achter de kazerne wordt echter ook veel aan hoefbeslag gedaan; deze zaak bestaat al meer dan 40 jaar, terwijl die op de Breede Plaats eerst \pm 15 jaar oud is.

Tinga werkt met twee vuren; de ruime smederij is aan de straat gelegen, terwijl de achterkant op het huis als rijwielmagazijn dienst doet.

De werktijden zijn in Leeuwarden van 's morgens 7 tot 's avonds 7, waarvan twee uur afgaan voor de schafttijden. De werkloonen zijn behoorlijk

te noemen; als jongen wordt in den leertijd van f 2 tot f 8 verdierd, terwijl een volwassen knecht tot f 20 toe verdienen kan.

De noodstal wordt nog veelal bij het beslag gebruikt en is dan ook nog in twee der smederijen aanwezig; alleen in de Torenstraat ontbreekt dit hulpmiddel, hetgeen Tinga in zijn diensttijd nooit heeft kunnen gebruiken en later ook niet heeft gemist.

Door het gebrek aan steenkolen wordt vrij veelvuldig gebruik gemaakt van machinale ijzers, dus noodgedwongen. Wel wat zonderling zag ik hier aan de Hippos-ijzers de voorkeur schenken boven die uit de fabriek van Helpman. Waarschijnlijk wordt ook hier de profet in eigen land niet geëerd; men gaf echter aan dat bij de ijzers van Helpman de gaten te steil staan voor de paarden in Friesland, waarvan de platvoeten dit niet wenschelijk maken. Toch zag ik bij een bezoek aan de fabriek bij Groningen zeer mooie ijzers, die in vorm en afwijking niet onderdeden voor die van Hippos o.a. de ijzers, die in 1915 voor het Indische leger werden vervaardigd, waren zeer goed te noemen en zeker niet minder dan de door Hippos geleverde ijzers aan het leger hier te lande.

Beide fabrieken staan momenteel stil uit gebrek aan grondstoffen; wanneer de nog in voorraad zijnde ijzers zullen zijn verbruikt en er geen aanvoer van grondstoffen op handen is, zullen de smeden spoedig weder geheel op het handwerk zijn aangewezen, hetgeen zeker den waren vakman niet onaangenaam zal zijn en aan dezen ook ten goede zal komen. Hoewel het gebruik van machinale ijzers, toegepast door een goeden smid, volstrekt niet slecht behoeft te zijn, gaat door het gebruik van fabrieksijzers toch veel van de „poëzie” van het vak af en schuilt er toch altijd het groote gevaar in voor den paarden-eigenaar dat hij in handen valt van een *niet* goed vakman, die dan tot schade van het paard den hoof gaat bewerken naar het ijzer.

De prijzen zijn in Leeuwarden uniform en niet slecht te noemen. Voor vierkant vlak beslag, dat hier gewoonlijk wordt toegepast, wordt f 5 berekend en dit geldt zoowel voor paard als poney of hit; alleen voor een zwaar paard wordt f 6 berekend. Extra werk wordt ook extra beloond en zoo wordt dan ook voor het beslag van harddravers, zooals boven reeds gezegd werd, veel meer besteed.

In den winter wordt van schroeven en stiften gebruik gemaakt; het meest echter van stiften, hoewel er enkele sleepers zijn die aan het gebruik van schroeven blijven hechten. Voor elk gat wordt 10 cts berekend en dit zelfde bedrag wordt berekend voor de schroeven of stiften.

Gaan wij nu Leeuwarden en het hoefbeslag na, dan zien we dat dit heele bedrijf slechts in handen gelegd is van enkele personen. Als hoofdplaats van een provincie, en tevens als centrum van een zeer welvarende landbouwstreek, is het van het grootste belang dat daar ter plaatse kundige hoefsmeden zijn, die ook de collega's in de buurt tot voorbeeld kunnen strekken; het is m.i. de taak van de landbouwende bevolking der omgeving en van de paardenhouders in de gemeente om tot het eventueel behoud en zoo noodig het vestigen van goede hoefsmeden mede te werken en een rationeele uitoefening van dit bedrijf ook van hun kant te bevorderen.

DE HOEF MET ONDERGESCHOVEN VERZENEN.

Prof. Dr. M. Lungwitz schreef in „Der Hufschmied” van deze maand over bovengenoemd onderwerp een artikel. In de uitvoerige inleiding wijst L. er op, dat hij dit lijden als een zelfstandige hoefziekte beschouwt en haalt een voorbeeld aan van een officierspaard, dat door een geringen graad van ondergeschoven verzenen aan beide voorbeenen min of meer pijnlijk ging. De oorzaak van den onvoldoend vloten draf op straatwegen werd gezocht in een beginnende verbeening der hoefkraakbeenderen, doch heeft bestaan in een eenigszins omgekruld zijn van de verzenwanden. De gang van het dier werd weer vlot, nadat het een tijdlang op balkijzers had geloopt, terwijl de verzenen eenigszins waren vrijgelegd.

Na deze inleiding luidt het artikel als volgt:

Waarom reageert het paard meer op het bekloppen van den hoef met den hamer dan op het knippen met de hoeftang? Tijdens het bekloppen met den hamer rust het dier met zijn volle gewicht op den hoef. De min of meer omgekrulde verzenwanden drukken in verband met het lichaamsgewicht tegen de hoeflederhuid en hierdoor is het te begrijpen, dat het kloppen tegen den hoef eerder gevoeligheid opwekt dan dat bij den opgenomen hoef met de hoeftang wordt geknepen.

Als tweede verschijnsel, vooral wanneer het lijden duidelijk aanwezig is, kan men verhoogde warmte aan de verzenen en ballen waarnemen. De ballen zijn in den regel goed gewelfd; zij liggen, evenals bij gezonde hoeven, door een duidelijke groeve gescheiden, goed vrij van elkaar. De straal is goed ontwikkeld; de straalgroeven zijn duidelijk aanwezig. Bij uitzondering kan dat pijnlijke zóó duidelijk aanwezig zijn, dat dit niet alleen bij het onderzoek met de hoeftang is vast te stellen, maar ook reeds door het samendrukken van den opgenomen hoef tusschen de handen. In deze uitzonderingsgevallen kan het hoeflijden gepaard gaan met verzen-klemhoef.

Meestal komt dit lijden voor bij spitse hoeven, zoowel bij licht gebouwde als bij zware paarden.

Hierdoor gaat het ook nog wel eens samen met het vlak of het vol zijn van den hoef.

Hierbij komt het dan wel voor dat het omgekrulde verzenwand-gedeelte als het ware over den steunselhoek heen ligt. Het dier steunt dan feitelijk niet meer op den verzenwand maar op het omgekrulde gedeelte hiervan.

In die gevallen treft men het aan bij grootere hoeven, terwijl bij een ergere mate van omkrullen, de schenkels van den straal worden samengedrukt. Zware paarden zijn in zoodanige gevallen gewoonlijk tevens behept met lossen wand.

Het lijden is niet onvoorwaardelijk gebonden aan den spitsen hoef; wij vinden het ook bij hoeven met een beteren hoekvorm, vooral dan, wanneer het achterste hoefgedeelte onnatuurlijk sterk belast wordt, tengevolge van onvoldoende hoefverpleging of verwaarloosd beslag.

Als het lijden langen tijd bestaat, kan er een sleepende ontsteking van de hoeflederhuid zijn opgetreden; de ontsteking gaat op de hoefbeenstakken over en leidt — bij zware paarden heb ik dit herhaaldelijk aangetroffen,

te noemen; als jongen wordt in den leertijd van f 2 tot f 8 verdierd, terwijl een volwassen knecht tot f 20 toe verdienen kan.

De noodstal wordt nog veelal bij het beslag gebruikt en is dan ook nog in twee der smederijen aanwezig; alleen in de Torenstraat ontbreekt dit hulpmiddel, hetgeen Tinga in zijn diensttijd nooit heeft kunnen gebruiken en later ook niet heeft gemist.

Door het gebrek aan steenkolen wordt vrij veelvuldig gebruik gemaakt van machinale ijzers, dus noodgedwongen. Wel wat zonderling zag ik hier aan de Hippos-ijzers de voorkeur schenken boven die uit de fabriek van Helpman. Waarschijnlijk wordt ook hier de profect in eigen land niet geëerd; men gaf echter aan dat bij de ijzers van Helpman de gaten te steil staan voor de paarden in Friesland, waarvan de platvoeten dit niet wenschelijk maken. Toch zag ik bij een bezoek aan de fabriek bij Groningen zeer mooie ijzers, die in vorm en afwijking niet onderdeden voor die van Hippos o.a. de ijzers, die in 1915 voor het Indische leger werden vervaardigd, waren zeer goed te noemen en zeker niet minder dan de door Hippos geleverde ijzers aan het leger hier te lande.

Beide fabrieken staan momenteel stil uit gebrek aan grondstoffen; wanneer de nog in voorraad zijnde ijzers zullen zijn verbruikt en er geen aanvoer van grondstoffen op handen is, zullen de smeden spoedig weder geheel op het handwerk zijn aangewezen, hetgeen zeker den waren vakman niet onaangenaam zal zijn en aan dezen ook ten goede zal komen. Hoewel het gebruik van machinale ijzers, toegepast door een goeden smid, volstrekt niet slecht behoeft te zijn, gaat door het gebruik van fabrieksijzers toch veel van de „poëzie” van het vak af en schuilt er toch altijd het groote gevaar in voor den paarden-eigenaar dat hij in handen valt van een *niet* goed vakman, die dan tot schade van het paard den hoof gaat bewerken naar het ijzer.

De prijzen zijn in Leeuwarden uniform en niet slecht te noemen. Voor vierkant vlak beslag, dat hier gewoonlijk wordt toegepast, wordt f 5 berekend en dit geldt zoowel voor paard als poney of hit; alleen voor een zwaar paard wordt f 6 berekend. Extra werk wordt ook extra beloond en zoo wordt dan ook voor het beslag van harddravers, zooals boven reeds gezegd werd, veel meer besteed.

In den winter wordt van schroeven en stiften gebruik gemaakt; het meest echter van stiften, hoewel er enkele sleepers zijn die aan het gebruik van schroeven blijven hechten. Voor elk gat wordt 10 cts berekend en dit zelfde bedrag wordt berekend voor de schroeven of stiften.

Gaan wij nu Leeuwarden en het hoefbeslag na, dan zien we dat dit heele bedrijf slechts in handen gelegd is van enkele personen. Als hoofdplaats van een provincie, en tevens als centrum van een zeer welvarende landbouwstreek, is het van het grootste belang dat daar ter plaatse kundige hoefsmeden zijn, die ook de collega's in de buurt tot voorbeeld kunnen strekken; het is m.i. de taak van de landbouwende bevolking der omgeving en van de paardenhouders in de gemeente om tot het eventueel behoud en zoo noodig het vestigen van goede hoefsmeden mede te werken en een rationeele uitoefening van dit bedrijf ook van hun kant te bevorderen.

DE HOEF MET ONDERGESCHOVEN VERZENEN.

Prof. Dr. M. Lungwitz schreef in „Der Hufschmied“ van deze maand over bovengenoemd onderwerp een artikel. In de uitvoerige inleiding wijst L. er op, dat hij dit lijden als een zelfstandige hoefziekte beschouwt en haalt een voorbeeld aan van een officierspaard, dat door een geringen graad van ondergeschoven verzenen aan beide voorbenen min of meer pijnlijk ging. De oorzaak van den onvoldoend vlotten draf op straatwegen werd gezocht in een beginnende verbeening der hoefkraakbeenderen, doch heeft bestaan in een eenigszins omgekruld zijn van de verzenwanden. De gang van het dier werd weer vlot, nadat het een tijdlang op balkijzers had geloopt, terwijl de verzenen eenigszins waren vrijgelegd.

Na deze inleiding luidt het artikel als volgt:

Waarom reageert het paard meer op het bekloppen van den hoef met den hamer dan op het knippen met de hoef tang? Tijdens het bekloppen met den hamer rust het dier met zijn volle gewicht op den hoef. De min of meer omgekrulde verzenwanden drukken in verband met het lichaamsgewicht tegen de hoeflederhuid en hierdoor is het te begrijpen, dat het kloppen tegen den hoef eerder gevoeligheid opwekt dan dat bij den opgenomen hoef met de hoef tang wordt geknepen.

Als tweede verschijnsel, vooral wanneer het lijden duidelijk aanwezig is, kan men verhoogde warmte aan de verzenen en ballen waarnemen. De ballen zijn in den regel goed gewelfd; zij liggen, evenals bij gezonde hoeven, door een duidelijke groeve gescheiden, goed vrij van elkaar. De straal is goed ontwikkeld; de straalgroeven zijn duidelijk aanwezig. Bij uitzondering kan dat pijnlijke zóó duidelijk aanwezig zijn, dat dit niet alleen bij het onderzoek met de hoef tang is vast te stellen, maar ook reeds door het samendrukken van den opgenomen hoef tusschen de handen. In deze uitzonderingsgevallen kan het hoeflijden gepaard gaan met verzen-klemhoef.

Meestal komt dit lijden voor bij spitse hoeven, zoowel bij licht gebouwde als bij zware paarden.

Hierdoor gaat het ook nog wel eens samen met het vlak of het vol zijn van den hoef.

Hierbij komt het dan wel voor dat het omgekrulde verzenwand-gedeelte als het ware over den steunselhoek heen ligt. Het dier steunt dan feitelijk niet meer op den verzenwand maar op het omgekrulde gedeelte hiervan.

In die gevallen treft men het aan bij grootere hoeven, terwijl bij een ergere mate van omkrullen, de schenkels van den straal worden samengedrukt. Zware paarden zijn in zoodanige gevallen gewoonlijk tevens behept met lossen wand.

Het lijden is niet onvoorwaardelijk gebonden aan den spitsen hoef; wij vinden het ook bij hoeven met een beteren hoekvorm, vooral dan, wanneer het achterste hoefgedeelte onnatuurlijk sterk belast wordt, tengevolge van onvoldoende hoefverpleging of verwaarloosd beslag.

Als het lijden langen tijd bestaat, kan er een sleepende ontsteking van de hoeflederhuid zijn opgetreden; de ontsteking gaat op de hoefbeenstakken over en leidt — bij zware paarden heb ik dit herhaaldelijk aangetroffen,

zegt L. — tot verdikking, respectievelijk verbreding van deze beenuitsteeksels; de verbreding strekt zich tot in het straalkussen uit, zoodat het aangrenzende weefsel hiervan min of meer verbeent. Bij zware paarden kan dan ook een gedeeltelijke verbeening van het hoefkraakbeen aanwezig zijn. Het bloedrijke beenweefsel van de hoefbeenstakken schijnt aanleiding te geven tot verbeening van het hoefkraakbeen. Het omkrullen der verzenwanden zou zodoende bij zware werkpaarden tot verbeening van de hoefkraakbeenderen leiden, terwijl zij bij alle soorten paarden tevens oorzaak van lossen wand kan worden. Ook kunnen steengallen optreden doordat de omgekrulde verzenwand de hoeflederhuid kneust.

Het lijden kan door verschillende oorzaken ontstaan. De sterke belasting van de verzengedeelten is wel de voornaamste. Dit is ook de reden waarom het meer voorkomt bij spitse dan bij normale of stompe hoeven. Die oorzaak wordt opgewekt, wanneer de hoef bij het beslag te lang in den toon wordt gelaten, of bij onbeslagen toestand de toon niet tijdig wordt ingekort, of ook wel als het dier met korte ijzers beslagen langen tijd achtereen op stal wordt gehouden. Dit nadeel treedt natuurlijk het spoedigst naar voren bij paarden met lange kooten en weeke kootstelling. Te wijde hoefijzers, die niet op de steunsels dragen, of ijzers die van den buiten- naar den binnerrand afhellen, geven ook aanleiding dat de verzenwand naar binnen krult.

Indien het lijden in duidelijke mate aanwezig is, dan gaat er geruimen tijd mee heen voordat herstel kan worden verkregen. Het lijden is het ergst voor die dieren welke als rijtuig- of rijpaard dienst moeten doen.

De behandeling volgt min of meer van zelf uit de bovengenoemde oorzaken.

Er moet worden zorggedragen dat de hoef in het toongedeelte voldoende wordt ingekort.

Indien de verzengedeelten pijnlijk zijn, moeten deze bij het beslag worden vrijgelegd. Balkijzers en gummi- of andere zolen kunnen met voordeel worden aangewend. Indien gewone ijzers worden gebezigd, dienen deze in het verzengedeelte breed te zijn, terwijl de draagvlakte hier een weinig naar buiten mag afhellen. Indien de verzenen zoodanig zijn omgekruld, dat zij over de zooltakken komen te liggen, dan behoort dit omgekrulde deel te worden weggesneden. In andere gevallen laat men dit inkorten van de verzengedeelten achterwege, omdat dit inkorten immers een sterkere belasting van de achterste hoefhelft medebrengt. Ingeval het wegsnijden noodig is — zegt L. — dan moet men tijdelijk gebruik maken van ijzers met kalkoenen, ten einde de hoefas een goede richting te geven.

Mochten steengallen aanwezig zijn, dan dienen deze niet te worden uitgesneden, althans niet wanneer het geen etterende steengallen zijn; het wegsnijden zou de zooltak verzwakken en hierdoor het verder omkrullen van den verzenwand worden bevorderd.

Hetzelfde zou worden verkregen indien men bij het gebruik maken van gewone hoefijzers de verzenen ging inkorten. De zooltak late men krachtig en het ijzer dient op het achterste gedeelte der steunsels te rusten. Het mededragen door den hoornstraal is nuttig. De hoefijzers moet men niet te lang laten liggen; evenzoo controleere men onbeslagen paarden opdat de hoeven niet te lang worden.

Wij veroorloven ons aan het bovenstaande iets toe te voegen. Prof. L. vermeldt onder de oorzaken van omgekrulde verzenen niet het te veel besnijden van de steunsels.

Wij meenen dat juist deze oorzaak veelvuldig wordt aangetroffen en bovendien een oorzaak is, die bij een deugdelijke uitoefening van het hoefsmidsvak mettertijd geheel kan worden uitgeschakeld.

Prof. L. geeft aan, dat bij het wegnemen van de omgekrulde verzenegedeelten tijdelijk gebruik moet worden gemaakt van ijzers met kalkoenen. Het kan de bedoeling zijn balkijzers met kalkoenen. In dit geval kunnen wij daarmee accoord gaan. Gewone ijzers met kalkoenen achten wij niet aanbevelenswaardig, daar de straal daarbij niet zou meedragen. *Red.*

VEREENIGING „HET FRIESCH PAARDEN-STAMBOEK”.

Erkend bij Kon. Besluit van 23 Augustus 1879, No. 26, 15 Augustus 1884, No. 19, 9 Januari 1897, No. 11 en 27 Augustus 1907, No. 61.

Het Bestuur brengt in het „Friesch Weekblad” ter kennis van de eigenaars van paarden, dat onderstaande personen, ’t zij aan de Hoefsmidschool te Amersfoort, ’t zij bij een der Detachementen Veld-Artillerie als hoefsmid zijn opgeleid of met goed gevolg een cursus in hoefbeslag hebben gevolgd en dat zij alzoo nagenoemde personen voor het hoefbeslag aanbeveelt:

Akkrum, O. H. Harmsma.	Nes (W.-D.), H. P. Geertsma.
Anjum, M. Broekens.	St. Nicolaasga, J. G. v. Zandbergen.
Bakhuizen, C. R. Mous.	St. Nicolaasga, B. J. Heins.
Bakhuizen, D. Nota.	Nieuwehorne, J. J. Herders.
Bakkeveen, J. F. Jansma.	Noordwolde, P. Otter.
Balk, J. Larooy.	Noordwolde, J. A. Groenewoud.
Balk, S. J. W. Pelsma.	O. Nijkerk, F. P. Geertsma.
Blauwhuis, T. S. v. d. Berg.	O. Nijkerk, J. Postma.
Bolsward, D. van Wieren.	Nijland, G. Th. Brouwer.
Britsum, F. S. Posthuma.	Oenkerk, G. J. Berghaeuser.
Buitenpost, M. H. Smedes.	Oenkerk (Molenend), † A. B. Westerhuis.
Burum, W. P. v. d. Woude bij Wed.	Oldeberkoop, L. H. Nijk.
Boonstra.	Oldeberkoop, R. M. ten Wolde.
Dongjum, Jan Wiersma.	Oldeboorn, G. N. Waringa.
Donkerbroek, W. K. v. d. Velde.	Oosterend, S. K. Elzinga.
Drachten, † J. S. Geertsma.	Oosterlittens, D. D. Minkema.
Drachtster-Comp., J. H. Keuning.	Oostrum, F. Fokkinga.
Driesum, † M. B. Westerhuis.	Oudebildtzijl, G. T. Tuinstra.
Drogeham, C. A. Groenveld.	Oudega (H. O. N.), A. Nolles.
Ee, K. Wiersma.	Oudega (Sm.), H. P. Smedes.
Eestrum, J. S. Koster.	Oudega (W.), H. P. v. d. Berg.
Elsloo, H. Santing.	Oudeschoot, J. S. de Jong.
Engwierum, W. Cordel.	Oudeschoot, G. de Jong.
Engwierum, Johs. Cordel.	Pingjum, R. Huisman.
Franeker, P. Coopmans Jr.	Rauwerd, W. B. Bergsma.
Garijp, K. Kuipers.	Rauwerd, D. N. de Vries.

- Giekerk, J. K. Olijnsma.
 Hantum, J. Stienstra.
 Hantumhuizen, D. Geertsma.
 Harlingen, O. H. Baarda.
 Heeg, C. L. Nauta.
 Heerenveen, † J. W. de Jong.
 Heerenveen, † O. H. Wagenaar.
 Hemrik, † S. L. Hoekstra.
 Herbaijum, P. Luinstra.
 Holwerd, D. M. Geertsma.
 Hommerts, E. Regeling.
 Hommerts, J. de Vries.
 Idskenuizen, R. v. d. Scheer.
 St. Jacobi Parochie, Tj. Dijkstra.
 Jellum, S. W. Dijkstra.
 Joure, E. v. d. Meulen.
 Joure, Jan Rock.
 Joure, O. Wassenaar.
 Kimsward, F. F. de Vries.
 Kollum, W. R. Adema.
 Kortezwaag, L. G. Heringa.
 Kortezwaag, J. Koelma.
 Koudum, S. van Asperen.
 Kubaard, K. Westhof.
 Langezwaag, J. Houwman.
 Leeuwarden, † J. Tinga (Torenstraat).
 Lemmer, † J. Witteveen.
 Lippenhuizen, R. M. v. d. Velde.
 Makkinga, J. M. Panders.
 Makkinga, F. de Vos.
 Makkum, † B. L. Lutgendorff.
 Makkum, H. Hogeboom.
 Makkum, † C. S. Lutgendorff.
 Menaldum, † P. F. de Vries.
 Munnekezijl, J. Smedes.
 Nes (W.-D.), † S. J. Brantsma.
 Ried, P. F. de Vries.
 Rinsumageest, A. Geertsma.
 Rotsterhaule, H. W. ten Hoeve.
 Rottevalle, † J. A. Bijlsma.
 Rijperkerk, E. Faber.
 Rijs, H. J. Feenstra.
 Scherpenzeel, E. J. Stroop.
 Schraard, K. P. van Tuinen.
 Sexbierum, P. J. Leijen.
 Sexbierum, † J. G. Faber.
 Sloten, J. A. Boomsma (bij de Wed.
 Wijtsma).
 Sloten, J. Zuiderhof.
 Sloten, I. A. Zuiderhof.
 Sneek, Geert Rijpkema (Lemsterw.).
 Spannum, P. P. Piekema.
 Stiens, A. P. v. Dijk.
 Suameer, M. Wijma.
 Terwispe, Gerben de Vos.
 Tjalleberd, IJ. S. Faber.
 Tjerkwerd, F. Schukken.
 Tzum, S. J. Smit.
 Tzummarum, † M. Keuning.
 Tzummarum, M. F. de Vries.
 Tzummarum, S. Jellesma.
 Ureterp, J. B. de Boer.
 Veewouden, B. K. van Weemen.
 Warns, H. Mous.
 Wieuwerd, G. Landstra.
 Winsum, L. T. de Jong.
 Witmarsum, J. Broekstra.
 Witmarsum, S. J. Menage.
 Wolvega, † Jan v. d. Hoeff.
 Wommels, D. van Wieren Jr.
 Workum, H. P. Nauta.
 Wijtgaard, W. Bottema.

De met † gemerkte personen hebben hunne opleiding genoten aan de Hoefsmidschool te Amersfoort of bij een der detachementen Veld-Artillerie.

KORTE MEDEDEELINGEN.

— **Militaire Hoefsmidschool te Amersfoort.** In de laatste week van Juni zijn geëxamineerd en geslaagd de volgende leerlingen: A. Leyenhorst (mil. Inf.) van Garderen, Tj. Sportel (mil. Genie) van Scheemda (Gr.), K. Pluister (mil. Vest. Art.) van Kantens (Gr.) J. ten Berg (mil. Inf.) van Baffo (Gr.), G. W. Pas (mil. Vest. Art.) van Hoenen (N. Br.).

De drie laatstgenoemden zijn opgeleid bij de depôts Huzaren te Haarlem.

G. H.

— De minister van oorlog heeft nader bepaald, dat indien bij de troepen ter plaatse geen hoefsmid is ingedeeld, de kosten voor het beslaan van de paarden van de officieren aan het rijk in rekening kunnen worden gebracht.

† J. Laméris. Den 27 Juni 1918 is te 's Gravenhage op 75-jarigen leeftijd overleden de gepensionneerd Majoor-paardenarts J. Laméris, die gedurende het tijdvak van 1900—1916 met veel succes de leiding van den cursus in hoefbeslag, gehouden vanwege de Afdeeling 's Gravenhage der Holl. Maatschappij van Landbouw, heeft gehad. In die 16 jaar hebben ruim 200 aanstaande hoefsmiden dien cursus gevolgd. Van een lid der examencommissie, ten overstaan waarvan jaarlijks (later om de 2 jaren) de diploma's aan de cursianen werden uitgereikt, hoorden wij meermalen met groote waardeering over de getoonde kennis der leerlingen spreken en hierdoor tevens hulde brengen aan het uitnemende onderricht van den heer Laméris.

Het N. L. Wbl. van 6 Juli j.l. wijdt ook een woord van hulde aan Majoor Laméris' nagedachtenis en zegt daarin o.a. het volgende:

De overledene heeft door zijn grondige kennis en zijn tactvol onderwijs niet alleen den dank van zijn leerlingen verworven maar een zeer sympathieke herinnering bij hen achtergelaten.

De Hollandsche Maatschappij van Landbouw is den overledene dan ook grooten dank verschuldigd voor alles wat hij in 't belang van den hoefsmid gedaan heeft.

— **Beperking van het beslag.** De meeste zomerpaardenkeuringen zijn thans achter den rug. De uitvoering van het beslag moge nog niet overal prima zijn, over het geheel is het bevredigend. Het viel ons op dat thans verscheiden paarden, vooral jongere, achter onbeslagen werden voorgebracht. Dit zal wel in direct verband met de stijging der beslagprijzen staan. Evenzoo behoorden extra zware ijzers tot de groote uitzonderingen.

— **Uitvoer van 2-jarige ruims.** Eenige weken geleden is men aangevangen met de uitvoering van het contract waarbij aan Duitschland 8500 tweej. ruims werden verkocht. De levering heeft een vlot verloop gehad en de voorgaande week is het totale aantal, op 82 stuks na, bereikt. Mogelijk wordt voor deze 82 nog een kleine palevering gehouden.

— **Rijksdiploma voor burgerhoefsmiden.** Het ligt in de bedoeling om binnenkort een commissie te benoemen ter voorbereiding van de eischen die bij het eventueele examen, dat van Rijkswegen vermoedelijk in 1919 voor het eerst zal worden gehouden, dienen te worden gesteld. Over die te ontwerpen eischen zullen bovendien tal van belanghebbenden worden gehoord.

PERSOVERZICHT.

IJzer en Staal. Terwijl men zich in Nederland opmaakt om eindelijk ook eens het belangrijk werk ter hand te nemen, dat reeds vóór jaren gereed had moeten zijn, n.l. de oprichting van eene Hoogoven- en Staalnijverheid,

nu daarvoor het aanzienlijk daartoe noodige kapitaal is bijeengebracht, de Regeering krachtige medewerking heeft verleend en dus niets meer in den weg staat om de eerste stappen tot uitwerking van het grootsche plan te gaan doen, komt op eens het bericht, dat, naar het schijnt, het geheele hoogovenplan wel eens in duigen zou kunnen werpen.

Het is haast te mooi om te gelooven en we zouden zelf eerst nog nadere gegevens hebben afgewacht alvorens er melding van te maken, ware het niet, dat naar gebleken is, de Regeering er zich mede bemoeit heeft en zelfs een wetsontwerp bij de Tweede Kamer is ingediend om voor nader onderzoek een kapitaal van niet minder dan f 600.000 beschikbaar te stellen.

De quaestie is n.l. deze, dat onze landgenoot de heer Jacobus Gerardus Aerts, eigenaar van een particulier instituut van chemische en mechanische technologie, een procedé heeft uitgevonden tot bereiding van ijzer en staal rechtstreeks uit het erts, zonder gebruik te maken van de hoog- en cokesovens en met slechts $\frac{1}{3}$ van de hoeveelheid kolen thans voor een hoogovencomplex benodigd, dus op een veel eenvoudiger en economischer wijze, terwijl tevens nog verzekerd wordt, dat daardoor veel beter ijzer en staal verkregen zal worden.

Ook nog eene tweede uitvinding werd door hem gedaan, n.l. het winnen van koper, lood, zink en cadmium-zilver uit de doorgaans waardelooze mengertsen.

Beide systemen zijn reeds beoordeeld door professoren uit Delft en Amsterdam, benevens door een hier te lande verblijvende buitenlandsche metallurg, bouwer en leider van verschillende hoogovenwerken. (Oogenshijnlijk zou men vragen: waarom heeft men den buitenlander er niet liever buiten gelaten). Door genoemde deskundigen zijn rapporten uitgebracht, welke zoo gunstig luiden, dat de regeering overtuigd werd, dat het hier werkelijk twee uitvindingen geldt, waarvan de kans op welslagen zeer groot is en die, na in de practijk deugdelijk te zijn gebleken, zeer groote economische voordeelen voor den Staat beloven op te leveren.

Er bestaat dus kans, dat eene proef-installatie zal worden ingericht om naar de deugdelijkheid van deze uitvindingen een nader onderzoek in te stellen.

Blijken zij werkelijk practisch en economisch uitvoerbaar, dan zullen zij zeker den grondslag kunnen vormen voor een nieuwen tak van nijverheid, welke voor Nederland en de koloniën verstrekkende gevolgen zullen hebben.

(u. „*Haagsche Post.*”).

— *Noorwegen.* Er zijn in den laatsten tijd in Noorwegen vele plannen ontstaan voor de ontwikkeling van eene eigen Noorsche ijzerindustrie. Het belangrijkste plan is, volgens „*Dagens Nyheder*”, dat tot oprichting van eene ijzerfabriek en pletterij te Narvik.

(u. *Handelsberichten*).

— De April-af. van *Der Hufschmied* bevat een hoofdartikel over de ervaring gedurende den afgelopen winter in N.-Frankrijk opgedaan ten opzichte van het winterbeslag. Dr. Hoffmann zegt dat in Sept. 1916 reeds het voornemen bestond om vrijwel overal in het Duitsche leger dezelfde voorschriften, in zake het winterbeslag, toe te passen, doch dat hieraan pas in Sept. 1917 gevolg is gegeven.

H. toont zich zeer tevreden over het gebruik van stompe kalkoenen en bij erge gladheid over het gebruik maken van scherpe wigvormige kalkoenen in den buitentak. Het missen der H.-kalkoenen leverde geen bezwaar op.

In het Fransche leger worden bij trekpaarden 2 toenschroeven gebruikt, die betrekkelijk ver naar achteren worden geplaatst. Deze methode is door de Duitschers overgenomen en heeft uitstekend voldaan. De 4 schroefkalkoenen vormden samen ongeveer een rechthoek, waarbij de 2 voorste altijd iets lager worden gehouden dan de 2 laatste.

Mededeelingen over het smidsvak, vallende buiten het hoefbeslag.

SMEERMIDDELEN.

Voor den gemakkelijken gang en tot het in standhouden van ieder werktuig, is het noodzakelijk, de door de onderlinge deelen veroorzaakte wrijving en de daardoor ontstane warmte, zooveel mogelijk te verkleinen.

Tot dit doel dienen de smeermiddelen, welke, tusschen twee wrijvende vlakken gebracht, hiertusschen een laag zullen vormen van zoo'n dikte, dat de onmiddellijke aanraking dier vlakken buitengesloten ligt.

Als smeermiddelen worden plantaardige vetten, oliën, dierlijke vetten en minerale oliën gebruikt, welke de goede eigenschap bezitten, dat de innerlijke wrijving, van de enkele deelen waaruit zij bestaan, ook onder een zeer sterken druk, gering is, en dat deze ook bij tamelijk hoogen warmtegraad nog een voldoende smeerlaag vormen.

Verder bezitten vet en olie nog de eigenschap, zich zeer vast te hechten op de vlakken waarmede zij in aanraking komen en om in alle poriën der metalen in te dringen, waardoor elke kleinste oneffenheid wordt opgelost.

De vereischte eigenschappen van een bruikbaar smeermiddel bestaan in een zoo groot mogelijke glijbaarheid bij voldoende vloeibaar- en standvastigheid tegenover de inwerking der lucht, temperatuursverandering en druk, evenals volmaakte zuiverheid van vaste bijmengsels en volledige zuurvrijheid.

Voor de keuze van geëigende smeermiddelen is noodzakelijk te kennen: 1°. De specifieke druk der wrijfvlakken; 2°. hun snelheid; 3°. hun temperatuur. Men kan bijv. bij een matigen druk en geringe snelheid de goedkoopere minerale olie gebruiken; daarentegen zal men voor grooteren druk de vettere raapolie kiezen. Bij een geringen druk en groter snelheid der wrijfvlakken gebruikt men een dun vloeibare mineraalolie of een mengsel dezer olie met boomolie. Voor fijne machines en uurwerken zal men zich bedienen van de veel duurere beenderenolie.

Het smeren moet echter zoo geschieden, dat zich telkens een nieuwe laag kan vormen tusschen de twee wrijvende vlakken, zoodat er telkens nieuw smeermateriaal aanwezig is.

De uit olie-kanalen en lagerschalen verzamelde gebruikte olie, mag nimmer weer zonder grondige zuivering van metaaldeelen enz. voor smering van machinedeelen gebruikt worden; wel bijv. voor boren, ponsen, enz.

De soort van smering voor draadsnijden is afhankelijk van het te bewerken materiaal en de staalsoort van het werktuig.

Voor draadsnijden op gietijzer met werktuigen uit gewoon gietstaal, wordt zuiver water gebruikt. Zijn de werktuigen van natuur-hard staal, dan is smeren overbodig.

Koper en brons worden droog gesneden; voor zacht vloeï- en welijzer gebruikt men zeepwater; voor middelhard staal gebruikt men mineraal- of boomolie, terwijl men voor gietstaal dun vloeibare, minder vette olie, bijv. terpentijnolie, benut.

F. J. M.

Specialiteit in Artikelen voor HOEFBESLAG.

Telegram-Adres
BAX Jufferstraat
Rotterdam.

Meest uitgebreide sortering prima blanke
Ster-Hoefnagels, meer dan 60 verschillende voorradig.
Speciale fijne Nagels voor Renpaarden enz.
— Billijke prijzen. —

Intercommunaal
Telefoon
No. 1355.

NIEUWE AMERIKAANSCH E HOEFZOLEN

voordeelig, gemakkelijk in gebruik. — *Kunnen niet loslaten.*

Merk „Dexter”,
met flink hielstuk.

Merk „Pacifc”,
met zwaar hielstuk.

Merk „Rambler”,
in witte en grijze
Caoutchouc.

op leder opgenaaid
met flink hielstuk,
voorradi g van 4½
tot 6½ Eng. dm.

Merk „Chicago”,
geheel Caoutchouc
uit één stuk met
zwaar hielstuk
voor zware paar-
den, voorradig van
7½ tot 7¾ Eng. dm.

Open zolen uit één stuk kunnen
dus onmogelijk loslaten, bijzonder aan-
bevelenswaardig, prijzen zeer billijk,
voorradi g in 11 maten van 4¼ tot 6¾
Eng. dm., uiterste breedte buitenkant
ijzers gemeten.

uiterste breedte, buitenkant ijzers gem.

Dichte Luchtdruk-
zolen, in 10 maten,
voor- en achterijzers,
voorradi g.

Strijkringen
met riempje.

Gewone
Engelsche Hoefzolen
op Leder,
„Safety pad en
Frogpad”.
Engelsche Hoefzolen
A. en D. & H.

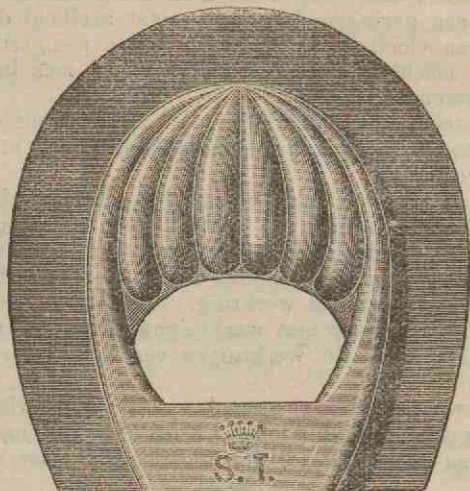

Hoef-
randen.

Open Caoutchouc
zool, merk B. V.,
in 7 maten, voor-
en achterijzers
voorradi g.

Gemaakte Hoefijzers,
Rits- en Stampmodel,
uitsluitend beste
kwaliteit ijzer;
in 9 maten voorradig.
Ijs- of Scherpnagels
in 12 soorten.
Opruimers voor
Schroefgaten.
Schroeven en Stiften
in alle modellen;
tijdige bestelling
gewenscht.
Touwijzers in
verschillende maten.

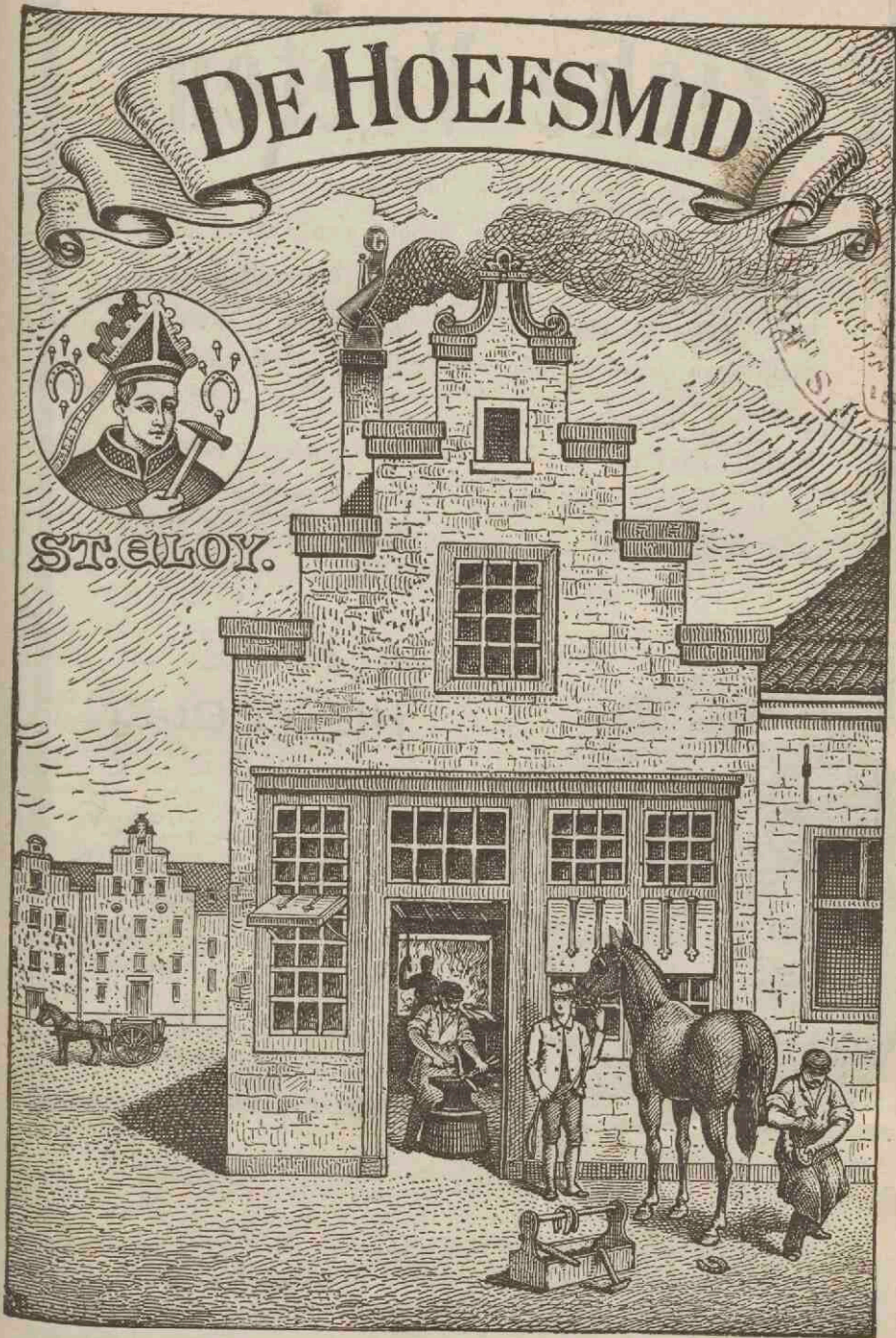

Open Luchtdrukzool

in 8 verschillende maten voorradig.

Caoutchouc Hielstukken.
Kunsthorn.
Hoef tangen.
Rennetten (rechts en links).
Hoefraspen.
Houwklingen.
Hoefhamers.
Lasch- of Welbladen en
Poeder
om ijzer en staal te
wellen.

Men lette op het echte merk S T met kroon.

Zieke Voeten

voorkomt en geneest men het best met walpole rubber hoefzolen. Zij hebben een stalen plaat, waardoor een onveranderlijk draagvlak gevormd wordt, zoodat de zool nooit in den voet gedrukt of deze verwond kan worden. De rubber breekt den schok en voorkomt slippen en vallen op gladde bestratingen, als hout, asphalt e. d. De stalen plaat maakt het slap worden of afbreken van de zolen onmogelijk; zij gaan veel langer mede dan andere zolen en zijn dus het voordeeligt in het gebruik.

WALPOLE HOEFZOLEN

zijn verkrijgbaar in 13 grootten, en 2 verschillende modellen. Volledige prijscourant van zolen, nagels, raspen enz. wordt U op aanvraag franco toegezonden door

Lambert & Company,
Leuvehaven 66, Rotterdam.

INHOUD.

Een en ander over Friesland en het hoefbeslag in de provincie Friesland II. — Ingezonden stukken. — Korte mededeelingen. — Persoverzicht. — Mededeelingen over het smidsvak, vallende buiten het hoefbeslag. — Advertentiën.

II. EEN EN ANDER OVER FRIESLAND EN HET HOEFBESLAG,

door

Dr. GALLANDAT HUET,

Kapitein-Paardenarts te Amersfoort.

Franeker.

De gemeente Franeker telt op heden ruim 7000 inwoners: het is een uit de middeleeuwen dateerende stad, die in de geschiedenis van Friesland een belangrijke rol heeft gespeeld. De naam Franeker is ontstaan uit „Froonacker” aldus genoemd naar de akkers of landerijen, welke inkomsten dienden tot onderhoud der priesters of tot instandhouding der godsdienstige instellingen.

Na de verwoesting van de koopstad Utgong (Berlikum), door de Noormannen, namen de beide gehuchten Froonacker en Godsacker aanmerkelijk in uitgebreidheid toe en vereenigden zich in 1192 tot een stad. Deze twee namen vindt men nog op heden als straatnamen in de stad.

Om den handel te bevorderen, werd uit de Ried een kanaal gegraven, opdat de schepen, die te Utgong binnenliepen, door zouden kunnen varen naar Franeker. Een gedeelte dier vaart, de Hamburgerrak geheeten, herinnert nog aan den tijd dat de graanschepen uit Hamburg daar laadden en losten.

In 1230 werd Graaf Floris IV door de Staten van Friesland binnen Franeker gehuldigd. De Grafelijke Rechtstoel en de Rechtspleging der Vijf Deelen werd in de stad gehouden en vooral in de 13e eeuw, toen een aantal vermogende edelen van Westergo zich daar vestigde, nam de bloei toe.

Ongeveer gelijktijdig vervielen de zeeplaatsen Ezonstad aan de Lauwerzee en Utgong aan den mond der Middellzee, terwijl bij het ontstaan van de Zuiderzee de scheepvaart zich naar Harlingen verplaatste, waar ook Franeker haar voordeel van trok. Uit de oudste kronieken blijkt dat het geslacht der Sjaerdema's het erfelijk opperbeheer, onder den titel van Hoofdeling van Franeker, voerde. Zoo was in 1237 aan het hoofd der regeering van Friesland geplaatst Sicco Siarda of Sjaerdema.

In 1322 behoorde Harlingen onder het rechtsgebied van Franeker en in 1354 bevestigde Franeker de vrijheid van Stavoren. In de 15e eeuw was Friesland ten prooi aan de onlusten der Vetkoopers en Schieringers. Zoo rukten o. a. in 1419 de Vetkoopers in Westergo op tegen Franeker. Sjaerdema trok hun tegemoet aan het hoofd van burgers en 400 soldaten en leverde slag op de Spanjumer Mieden. De Vetkoopers werden verslagen. Talrijk waren de verwickelingen waarin de Schieringers betrokken werden; zoo werden ze o. a. in 1485 door de Vetkoopers verslagen en moest daarna het gezag aan den Hertog van Saksen opgedragen. In 1500 ontstond er echter een opstand, omdat men het gezag van den Hertog moede was en 16.000 man belegerden Franeker. De Hertog kreeg echter steeds door hulp van buiten; om dit tegen te gaan bedachten de Friezen een leuze, die de vreemdelingen moesten nazeggen. Konden zij dit niet en bewezen ze hiermede geen Friezen te zijn, dan werden ze verdronken.

Deze zin was: „Fiuwer lotter-claer leep aayen op in finne herne yn ien nest". Op 16 Juli werden de Friezen echter verslagen en er volgde nu een tijd van groote ellende en vernedering.

Franeker als stad ging steeds vooruit; in 1504 werden een waag, een wekelijksche marktdag en twee jaarmarkten ingesteld, terwijl in 1494 reeds het muntrecht was verkregen.

In 1505 droeg Hertog Hendrik de regeering van Friesland over aan zijn broeder George, die den Hoogen Raad verplaatste van Franeker naar Leeuwarden, zoodat dit de hoofdstad van het gewest werd. In 1506 werd de laatste afstammeling van het beroemde geslacht der Sjaerdema's te Sneek vermoord.

In 1515 werd Franeker opnieuw belegerd doch uitmuntend verdedigd door Hessel van Martena. De Saksische regeering nam een einde en Franeker kwam nu onder Karel V.

Toen in 1572 de Watergeuzen den Briel veroverden, verklaarden ook vele Friesche steden zich voor den Prins van Oranje.

De Spaansche landvoogd Casper de Robles trok op Franeker aan; de winter was zeer vroeg en buitengewoon koud; daarom gelastte de Raad om bijten te doen maken en de bolwerken met water te begieten opdat het ijsig en glad zou worden en een overrompeling zou worden voorkomen. De Magistraat liet daarom door den stadsomroeper omroepen:

Elk kome op zijn bit en bezit dat zelve wel;
Zoo glijdt de Colenel, met zijn zwart vel, van boven del.

Toch kwam de stad door verraad in handen der Spanjaarden en bleef in het bezit tot 1578, toen het weer tot de Staatschen overging. Den 17 Oct. 1584 werd Graaf Willem Lodewijk van Nassau tot Stadhouders van Friesland aangesteld.

In 1585 werd de Hoogeschool gesticht in de gebouwen van het oude kruisbroedersklooster.

Verschillende stadhouders volgden er elkaar op totdat in 1787 een tegenregeering werd ingesteld in Friesland, die te Franeker zetelde. Met behulp van Pruisische bajonetten werd echter de stadhouder weer in zijn gezag hersteld, totdat den 12 Febr. 1795 de regeering ontslagen werd en een voorloopig bestuur werd ingesteld; de Franschen werden den 27 Febr. met blijdschap ingehaald.

Na de nederlaag van Napoleon kwam ons land onder de regeering van Koning Willem I. Nog eenmaal werd de vrede verstoord, n.l. in '30 door de Belgische revolutie. Bij de uittrekkende schutterijen voegde zich ook een compagnie van Franeker studenten; in '34 trokken ze Franeker weer binnen. In 1811 had Napoleon de hoogeschool opgeheven en in een atheneum veranderd; dit bleef bestaan tot 1843, toen het tot een krankzinnigengesticht werd verbouwd, hetgeen het op heden nog is.

Na dit geschiedkundig overzicht noemen wij nog enkele bijzonderheden van de stad; zoo o. a. de Martinikerk die gebouwd is in 1421. Behalve vele grafzerken, waaronder er dateeren van 1472, en vele wapens van adellijke families, zijn er in den toren drie klokken, welke in 1739 gegoten zijn. De kleinste van deze klokken draagt het volgende opschrift:

Ik wek den Borger uit Sijn Rust,
 En roep de Duisternis verdwijnen.
 Dient God vroeg, werkt met nieuwe lust
 U Rekening zal Haest verschijnèn.
 Maar hoort gij mij op anderen tijt,
 't Is of dat vuur of watersnooden
 U overvallen, of de Dooden
 U doen gedenken wat gij zijt.

Het stadhuis staat op het Raadhuisplein en is in 1591 gebouwd; het is geheel gerestaureerd in den oorspronkelijken stijl en een der merkwaardigste monumenten uit de 16e eeuw. Het bevat o.a. een oudheidkamer of museum waar veel merkwaardigs en belangrijks is bijeengebracht, vooral ook van Anna Maria van Schurman, een der beroemdste vrouwen uit het begin der 17e eeuw. Verder de Globebeker, vervaardigd van verguld zilver en in 1607 aan de stad gegeven. Onder de portretten op het stadhuis noemen we dat van Eise Eisenga, de vervaardiger van het Planetarium. Dit wereldberoemde kunstwerk, waaraan 7 jaren gewerkt werd en dat in 1774 voltooid was, trekt jaarlijks duizenden bezoekers.

Talrijke meerdere oude gebouwen en kunstschaten zijn in Franeker te vinden en doen blijken van het grijs verleden en de groote rol die eenmaal de stad heeft gespeeld in de geschiedenis van Friesland.

Nu is het een welvarend uitziend provinciestadje, dat geriefelijk aan trein-, tram- en bootverkeer is gelegen, doch wel niet meer voorbestemd schijnt om nog een groote uitbreiding te ondergaan.

* * *

En nu Franeker uit een oogpunt van hoefbeslag.

De stad zelf biedt als zoodanig weinig belangrijks, wat het paardenmateriaal betreft. Totaal zijn er in de gemeente 181 paarden verdeeld over de verschillende bedrijven, waaronder eenige sleepers met \pm 10 paarden elk, verder eenige groote zaken met eigen paarden, een weinig luxe, neringdoenden en ten slotte de gemeente zelf met één, zegge één paard.

Nog zij opgemerkt dat het vervoer van de Staatsspoorwegen en van Van Gend en Loos per hondentractie plaats heeft.

Het spreekt dus vanzelf dat het grootste quantum van de in de gemeente beslagen paarden van buiten komt en zoo levert de gemeente Franekeradeel deze dan ook voldoende op. Deze gemeente telt 5142 inwoners en een paardenstapel van 676 stuks; van de verschillende dorpen, waaruit de gemeente is samengesteld, komen de paarden veelal in Fr. op beslag. Zoo o. a. uit Achlum, Boer, Dongjum, Herbayum, Hitzum, Midlum, Peins, Ried, Schalsum, Tzum en Zweins. Deze landbouwpaarden zijn ook weer van drieërlei slag, n.l. gefokt met Oldenburger, met Belgische of met Friesche hengsten.

Zoo staan er b.v. in Franeker een Oldenburger en een Belgische hengst ter dekking, en in Dronrijp eveneens, terwijl de boeren, die echt Friesche paarden willen fokken, niet in de onmiddellijke omgeving een dekhengst vinden.

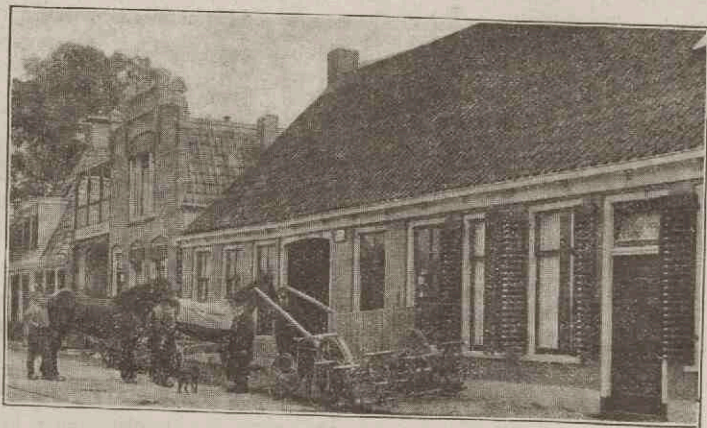
In de gemeente Franeker zijn twee hoefsmeden gevestigd, n.l. de heeren

Coopmans en Glotzbach, die beiden een gemengd bedrijf uitoefenen. De zaak van Coopmans is echter hoofdzakelijk hoefsmederij, die van Glotzbach meer landbouwsmederij. Zij zijn beide aangesloten bij den bond van smedenpatroons in Nederland, waarvan een onderafdeeling gevormd wordt door Franeker en Franekeradeel. Als zoodanig zijn ook minimum prijzen vastgesteld, die als volgt luiden: vlak beslag hitten f 4.—, boerenpaarden f 4.60, Belgen f 5. Voor winterbeslag wordt 12 cts. per gat berekend, waarbij van stiften wordt gebruik gemaakt en in het geheel niet van kalkoenen.

Het beslag is bijna zonder uitzondering vlak, alleen in den herfst, wanneer veel gladheid voorkomt, worden nog wel eens ijzers met kalkoenen ondergelegd. Afwijkende ijzers worden extra betaald en ook bijzonder beslag als b.v. van dekhengsten, die voor de keuring worden beslagen met extra zware ijzers; hiervoor wordt f 8 berekend. Wel eigenaardig dat deze ijzers zuiver voor demonstratie zijn en onmiddellijk na de keuring weer worden verwisseld voor lichtere. Is dit niet dwaas en welke waarde heeft nu toch zoo'n vertooning! Men moet toch den gang kunnen beoordeelen zooals het paard gewoon is te loopen en niet zooals het op een bepaald oogenblik, met bijzondere hulpmiddelen die men niet doorlopend geschikt acht, gaat!

Het beslag geschiedt uitsluitend uit de hand; alleen de smederij van Coopmans heeft aan de achterzijde nog een noodstal waarin alleen paarden van één klant worden beslagen, paarden die buitengewoon lastig heeten te zijn; verder staat dit hulpmiddel ten dienste van den dierenarts ter plaatse.

In den normalen tijd worden hoofdzakelijk handgesmede ijzers gebruikt; nu neemt men de toevlucht tot fabrieksijzers, die geleverd worden uit beide fabrieken; aan die van Hippos wordt de voorkeur gegeven boven de Helpmansche om dezelfde reden als in Leeuwarden werd opgegeven, n.l. omdat de nagelgaten te mager gestampt zouden zijn. Het lijkt wel vreemd dat de

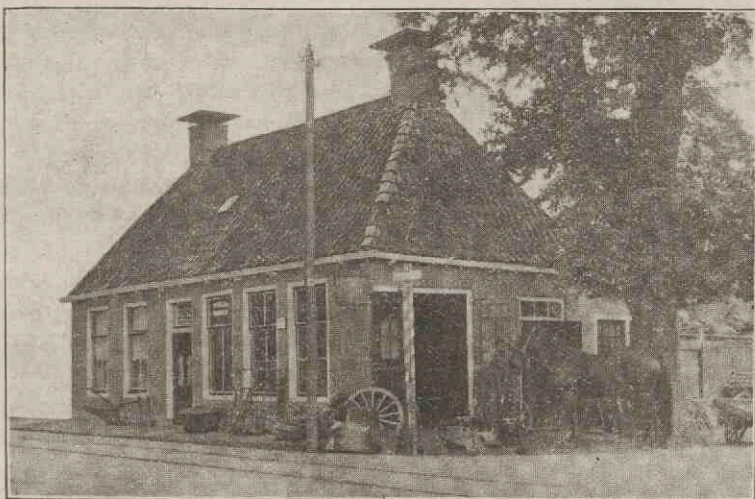

Smederij van P. Coopmans te Franeker.

fabriek te Groningen bij de fabricage geen rekening houdt met den hoofvorm der paarden in de noordelijke provinciën, daar toch in de eerste plaats deze streken een afzetgebied voor de fabriek zouden waarborgen. Algemeen

is natuurlijk de klacht over de moeilijkheid van materialen te bekomen, zoowel wat ijzer als steenkolen betreft, waarbij de laatste dan nog slecht zijn bij de zeer hooge prijzen. Aan het opbraden van oude ijzers, dat voor een deel aan het te kort aan stafijzer zou tegemoet komen, kan men dan ook niet beginnen, daar de kolen er geen geschikt vuur voor geven en ook niet omdat veelal het oude ijzer er zich slecht toe leent; het afgeleverde fabrieksijzer bevat daarvoor te veel staalijzer.

Wat de zaken zelve betreft, zoo is die van Coopmans voor het hoefbeslag verre de belangrijkste. Zij bezit een groote werkplaats, welke naast het woonhuis is gelegen aan het Kaatsveld. Er is hier voldoende ruimte om meerdere paarden tegelijk te beslaan. De patroon is reeds 54 jaar in de zaak en hiervan 41 jaar als patroon, terwijl de zaak zelf als hoefsmederij ruim 59 jaar bestaat. Momenteel werken aan de paarden de twee zoons en een knecht. De oude heer Coopmans zelf is een weinig aan het sukkelen en kan geen werkzaam aandeel meer aan het beslag nemen. Hij was in zijn goede jaren een zeer kundig vakman en heeft dan ook velen daarvan doen profiteeren, die bij hem werkzaam zijn geweest. Zijn zoons zijn ook beiden gediplomeerd en wel vanwege het Friesche paardenstamboek en vanwege de Hoefsmidsschool te Amersfoort. Het is zeer zeker noodig om in deze

Smederij van J. M. Glotzbach te Franeker.

streken bekwame smeden te hebben daar de hoeven uit den aard slecht zijn en de platvoet met zijn aanleiding tot verdere gebreken hier heel veel voorkomt. De landbouwers zijn door de hooge prijzen van het beslag ook wat kopschuw geworden en, de goede niet te na gesproken, komen de meesten toch maar alleen bij den smid wanneer het niet langer kan, derhalve wanneer de ijzers verloren zijn geraakt of de hoeven geheel over de ijzers zijn heengegroeid. Voor veulenverpleging hebben de fokkers echter een open oog en dit is een prettig feit om te memoreeren.

De werkuren zijn lang, van 's morgens 6 tot 's avonds 7, met twee uren

voor schaften; zeer zeker een lange dag voor zulk een zwaar ambacht.

De loonen zijn naar evenredigheid niet slecht te noemen; knechts kunnen tot f 20 in de week opklimmen.

In de smederij van Coopmans, waarin 2 vuren zijn, worden geregeld 10 paarden per dag beslagen, afgezien nog van het vele andere smidswerk.

De smederij van den heer Glotzbach is slechts eenige huizen verder gelegen, mede op het Kaatsveld. Dit is ook een flinke zaak met veel ruimte en waar veel werk in omgaat. De zaak heeft lang als hoefsmederij bestaan en is vroeger als zoodanig zelfs zeer druk beklant geweest, doch de vorige eigenaar heeft het doen verloop, zoodat de tegenwoordige patroon, die nu 15 jaar in de zaak is, veel moeite moet doen om de hoefsmederij er weer boven op te halen. Zijn zoon behaalde een diploma aan de Ambachtschool te Harlingen, zoodat ook deze zaak geheel door geschoolde practici wordt gedreven.

Hetgeen ik hoorde en zag vestigde op mij den indruk dat het hoefbeslag te Franeker in goede handen is en dat de drukke clandestie van de omgeving niet uit noodzaak is, doch welverdiend, en opgezocht wordt zelfs van ver buiten af. Bij Coopmans worden o.a. niet alleen de hengsten ter plaatse beslagen, doch zelfs de dekhengsten uit Dronrijp, hetgeen wel bewijst dat men goede vaklui weet uit te vinden en te waardeeren.

Harlingen.

Harlingen wordt bewoond door de nakomelingen der Friezen, het aloude volk dat eenmaal de lage landen tusschen de Schelde en de Wezer bewoonde. Destijds was het een zeer machtig volk, dat een wereldhandel dreef met de groote markten der middeleeuwen, o. a. met St. Denis 723, met Worms 830, met Mainz 886; het stond in verbinding met Engeland, Frankrijk, Duitschland en Denemarken. Het Vlie was toenmaals een der zeearmen, waardoor het meer Flevo (thans Zuiderzee) zijn water in de Noordzee stortte en wel tusschen de tegenwoordige eilanden Vlieland en Terschelling, die destijds met den vasten wal waren verbonden.

Aan het Vlie lagen de stinsen Harns en Harlingen en omstreeks 1100 was er groote najver tusschen beide plaatsen. Harlingen won dezen strijd en in 1234 werd het van wallen en poorten voorzien en met privilegiën begiftigd. Dichtbij de Noordzee lag de stad Grijn, tegenwoordig een onbewoonde zandplaat. Tijdens de overheersching der Romeinen werd er een sterke gebouwd, Castellum Flevum, waarvan bij lagen waterstand de fondamenten nog te zien zijn. Grijn was niet alleen groot door zijn handel, doch ook beroemd om zijn Latijnsche school. Het was een brandpunt van wetenschap. In 1287 vond een geweldige vloedgolf plaats en werd de stad bijna geheel verzwolgen, benevens de dorpen Westerwierum, Westerbierum en Dijkshorne. De ondergang van deze plaatsen kwam Harlingen ten goede. Het kreeg een sterk fort aan den zee kant en de scheepvaart nam steeds in bloei toe. Later, tijdens het stadhouderschap van Caspar de Robles (1568—1576) onder Koning Philips II, werden de havenwerken en dijken zeer verbeterd. Tot nagedachtenis van dezen uitstekenden Spanjaard, die bij den

afval van het Spaansch gezag in Vlissingen vermoord werd, heeft men een standbeeld opgericht op den Zuiderzeedijk, den z.g. Steenen Man.

In 1461 brandde de stad bijna geheel af, hetwelk zich herhaalde in 1511. Dit was echter geen beletsel dat de stad voortdurend in bloei toenam. Haar schepen waren op alle zeeën en vooral de wijnhandel was zeer groot. De stad onderging een uitleg in 1543; de toenmalige stadsgracht werd nu Noorderhaven. In 1579 werd oostwaarts uitgelegd, de Noorderhaven vergroot en verdiept, en Almenum geannexeerd.

De schepen, welke de zeeën bevoeren, waren koffen, welke aan de Zaan gebouwd werden. In 1589 liep het eerste zeeschip van stapel en werd de zuidhaven gegraven. Op initiatief van burgemeester Hilbrandt Dircksz. werd een reederij opgericht voor de visscherij naar de Noorsche zeeën.

Het college der Admiraliteit werd van Dokkum verplaatst naar Harlingen en dit verhoogde de welvaart van de gemeente nog meer; de werf werd overgebracht naar het terrein waar zich thans de werf „Welgelegen” bevindt. Daar de havens te klein waren, werd steeds bijgegraven en zoo ontstond in 1851 de Willemshaven, welke „het Dok” genoemd wordt. Ruimte was er nu voldoende, doch de toegang van uit zee verslibde gestadig, zoodat, alvorens de schepen binnen konden loopen, de lading in lichters moest worden gelost. In 1864 liet de regeering een geul baggeren door de Pollen, doch spoedig was deze weer dicht geslibd. Nu werd in 1870 een geul gebaggerd in de richting van de Blauwe Slenk en een dam gelegd om den stroom van het zeewater in deze richting te leiden. Zoo is het nu mogelijk dat groote schepen van Vliereede naar Harlingen kunnen komen en daarmede is de levenskwestie van Harlingen als havenplaats opgelost.

De stad heeft op heden bijna 10000 inwoners, is welvarend en draagt in vele opzichten nog het karakter van een oude Friesche koopstad. Het stadhuis bevat een buste van Symon Stijl, bekend door zijn werk „De Opkomst en Bloei der Vereenigde Nederlanden” en verder de portretten der verschillende stadhouders van Friesland.

Harlingen lijdt momenteel veel door den oorlog, daar de anders zoo drukke scheepvaart nu vrijwel geheel stil ligt. Als woonplaats biedt de gemeente veel goeds aan, zoo ook op onderwijsgebied. Men vindt er toch naast de gewone inrichtingen van onderwijs een Gymnasium, een Hoogere Burgerschool en een Ambachtschool, zoodat het de afgelegen ligging ten dezen opzichte niet inboet en voor menige grootere stad niet onderdoet.

Bij het historisch overzicht van het hoefbeslag in de provincie Friesland is geen gewag gemaakt van de cursussen welke gegeven zijn te Harlingen. De reden hiervan is dat zij op zich zelve stonden en niet vielen onder de bemoeiingen van het Friesche paardenstamboek. Sinds 1909 worden reeds aan de Ambachtschool te Harlingen cursussen in hoefbeslag gegeven; oorspronkelijk stonden deze geheel onder leiding van den heer Baarda, die een diploma als hoefsmid aan den cursus te Leeuwarden behaalde. In 1911—12 en '13 werd met de leiding en het theoretisch onderwijs belast de dierenarts Dr. H. J. de Vries; nadien werd dit overgenomen door diens collega Dr. S. R. Ferwerda.

In 1914 behaalde de heer Baarda het diploma voor onderwijzer aan den

daarvoor bestemden cursus te Utrecht, terwijl de leerlingen van den cursus sinds 1916 het examen afleggen ten overstaan van Prof. Dr. Kroon en den chef van de Hoefsmederij der Veeartsenijkundige Hoogeschool te Utrecht.

Gaan wij in het kort de te Harlingen gehouden cursussen na, dan zien we dat in 1909, voor het eerst als proef, aan de Ambachtschool des Zaterdagmiddags een cursus in hoefbeslag werd gegeven. Aan dezen cursus namen, behalve eenige leerlingen van het oudste leerjaar van de Ambachtschool, 8 smeden deel, waaronder 2 patroons. Deze leerlingen ontvingen aan het einde van den cursus een getuigschrift. De gemeente gaf dubbelen blijk van belangstelling in dezen cursus, n.l. door f 150 subsidie te geven en door de paarden van de gemeente-reiniging door de cursianen te doen beslaan.

De goede resultaten dit jaar bereikt deed het bestuur der Ambachtschool besluiten om voortaan geregeld een hoefsmidscursus aan de inrichting te verbinden.

In 1910 volgden 12 leerlingen den nieuwen cursus; het trok toen de aandacht van „het Friesche Paardenstamboek” dat de Harlingsche Ambachtschool getuigschriften uitreikte en het Bestuur van het Stamboek heeft toen door haren Inspecteur een onderzoek doen instellen naar de resultaten van het onderwijs; hierover werd een gunstig rapport uitgebracht.

Toen trachtte het Bestuur van het Fr. P. St. met de Harlingsche Ambachtschool over de opleiding tot overeenstemming te komen; de onderhandelingen, hierover gevoerd, hebben echter tot geen resultaat geleid, zoodat de cursussen ook voortaan zonder subsidie of medeweten van het Fr. P. St. plaats vonden.

In 1911 werd de cursus gevolgd door 8 leerlingen, in 1912 slechts door 2. Het jaarverslag van de Ambachtschool zegt met betrekking hierop: „De cursus voor hoefbeslag is dit jaar slechts door 2 leerlingen gevolgd, terwijl de oud-leerlingen van dien cursus, door nog gedurende 6 weken, onder leiding van den leeraar Dr. H. J. de Vries, die thans definitief aan den cursus is verbonden, het onderwijs te volgen, in de gelegenheid zijn gesteld, het eertijds verworven getuigschrift tegen een diploma in te ruilen”

In dit jaar werden dus door dezen cursus diploma's uitgereikt in stede van getuigschriften.

In 1913 namen aan den cursus 4 leerlingen deel benevens 1 leerling uit het 3e leerjaar van de Ambachtschool. Aan twee dier leerlingen werd aan het einde van het jaar een diploma uitgereikt.

In 1914 volgden 3 leerlingen den cursus, behalve 7 leerlingen uit het 3e leerjaar van de Ambachtschool. Het verslag maakt gewag van 2 leerlingen, die zeer ongeregeld de lessen volgden en één die gemobiliseerd werd, doch het zegt niet hoeveel van hen het diploma verwierven.

Wel werd er dit jaar weer een bespreking gehouden met het Bestuur van het Friesche Paardenstamboek; als vertegenwoordigers hiervan traden op de heeren Joh. Blanksma, Jhr. H. van Baardt van Sminia en Joh. Plet. Het leidde tot een overeenkomst, waarbij een reglement en leerplan werden samengesteld, waarbij o. a. werd bepaald, dat de leerlingen van den cursus, na een gehouden examen, dat ten overstaan dier commissie moet worden afgenomen, het diploma van de Vereeniging „Het Fr. P. St.”, mede geteekend door het Bestuur der Ambachtschool, zal worden uitgereikt.

Helaas geeft het verslag over 1915 een teleurstelling; het klaagt n.l. over gebrek aan medewerking van den Inspecteur van het Fr. P. S. en breekt de samenwerking met deze vereeniging geheel af. De cursus werd dit jaar gevolgd door 5 leerlingen, één ervan werd gemobiliseerd, zoodat de cursus met de 4 overblijvende en met 6 leerlingen uit de 3e klasse werd voortgezet.

In het jaarverslag van 1915 wordt ook melding gemaakt dat, behalve de paarden der gemeentereiniging, geregeld paarden van landbouwers en particulieren worden beschikbaar gesteld, terwijl het tevens voorkomt dat smeden uit de omgeving, zelfs de gediplomeerden van het Fr. P. S., zich met paarden met hoefgebreken aan den cursus vervoegden om raad en voorlichting.

In 1916 werd het onderwijs gevolgd door één leerling uit Menaldum en 6 uit de 3e klasse der smeden; het verslag wijst op een achteruitgang van buitenleerlingen en geeft tevens aan dat drie leerlingen van het vorige jaar in Utrecht examen deden en aldaar een diploma behaalden.

In 1917 bestond de cursus uit 9 leerlingen, waaronder 5 leerlingen der 3^e klasse en 4 smeden uit de practijk. Twee hiervan verwierven in April 1918 te Utrecht het diploma.

De thans begonnen cursus 1918—'19 telt 14 deelnemers. Dit is een overschrijding van het maximum aantal (12), doch men heeft er voor ditmaal van afgeweken omdat vele deelnemers door de mobilisatie eenige jaren werden gedupeerd.

De cursus verloopt over één jaar doch wordt wekelijks gegeven, zoodat dus ongeveer 48 lessen van 1 uur theorie en van 4 uren practijk worden doorgemaakt. Bezwaren tegen het volgen van de lessen in zekere jaargetijden bestaan hier niet, terwijl paarden (om te worden beslagen) steeds overvloedig te bekomen zijn. Om, met het oog op het materiaal, niet in onaangenaamheden te vervallen met de hoefsmeden ter plaatse en in de omgeving, wordt het zelfde beslagloon gevraagd als plaatselijk gebruikelijk is; hiervan nu wordt 20 % uitbetaald aan den hoefsmid bij wien anders het paard zou worden beslagen, terwijl de eigenaar 20 % reductie verkrijgt als vergoeding voor het meerdere tijdverlies.

De ambachtschool te Harlingen is een zeer doelmatig gebouw; de groote werkplaats voor de smeden bestaat uit vier dubbele vuren, die zoowel door een gasmotor als door een handblaasbalg kunnen worden gedreven. De ruimte, niet alleen binnen als beslagloods, doch ook buiten voor beschouwing en opdraven der paarden, is uitmuntend, terwijl doelmatige leslokalen en een zeer goede collectie hulpmiddelen, zoowel modelijzers als anatomische preparaten en platen, het theoretisch onderwijs ten dienste staan.

Het is dan ook toe te juichen dat deze inrichting bestaat en ondanks de moeilijkheden waarmede haar voortbestaan te kampen heeft, gehandhaafd blijft. Zij dankt dit ongetwijfeld aan den directeur der ambachtschool, die er zich ten zeerste voor interesseert; wij wenschen deze nuttige inrichting dan ook bloei en een langdurig bestaan toe!

Het particuliere hoefbeslagbedrijf is te Harlingen van weinig belang. De gemeente zelf heeft slechts weinig paarden, n.l. 52, en daar het aan zee ligt, mist het natuurlijk veel van de omgeving. De stad is ingesloten door twee gemeenten; zoo loopt Barradeel noordelijk van Harlingen langs de

zee en Wonseradeel ten zuiden van de stad. Het zijn beide zeer groote gemeenten, respectievelijk bevattende 9 en 30 dorpen en een aantal inwoners van bijna 8000 en 13000. De paardenstapel in deze dorpen bedraagt respectievelijk 962 en 1439 stuks. Deze gemeenten bevatten zeer talrijke hoefsmeden, zoodat Harlingen slechts een klein gedeelte van deze paarden op beslag zal krijgen. Er zijn twee hoefsmederijen en wel van de Wed. Plantinga op de Groote Sluis en van A. Schaap op de Hoogstraat.

De eerste zaak wordt gedreven door een knecht welke zijn opleiding ontving en een diploma aan de Ambachtschool behaalde. Een zoon der weduwe heeft de ambachtschool afgeloopen en bekwaamt zich nu in een andere branche van het smidsvak. Later komt hij als bedrijfsleider aan het hoofd van de zaak te staan.

De heer Schaap is niet gediplomeerd en schijnt ook niet genegen alsnog een vakcursus te volgen. De paarden der gemeentereiniging, die hij vroeger in beslag had, worden nu door de ambachtschool beslagen; het gemeentebestuur heeft ook hier, zooals dit tegenwoordig vrij algemeen gewoonte wordt, vastgesteld, dat de paarden der gemeentebedrijven alleen door gediplomeerde smeden mogen worden beslagen.

De prijzen en loonen zijn te Harlingen zooals deze door de vereeniging van smedenpatroons zijn vastgesteld. Overigens geeft het bedrijf hier ter stede geen aanleiding tot meerdere opmerkingen.

INGEZONDEN STUKKEN.

Geachte Redactie!

Het zij mij vergund eenige opmerkingen te maken betreffende het ingezonden schrijven van den heer Dr. Gallandat Huet, Kapitein-Paardenarts te Amersfoort, in het nummer van 15 Juli, over het hoefbeslag in Friesland's hoofdstad.

Ik begrijp zeer goed dat het niet in het minst de bedoeling van den schrijver zal zijn, iemand, gediplomeerd of niet, op een onjuiste manier vóór te trekken, maar toch zouden m. i. betere informatiën veel ongenoegen voorkomen.

Om hier alle feiten aan te halen zou te veel ruimte vergen.

Dus zij alleen gemeld dat niet Tinga te Leeuwarden de meest beklante zaak heeft maar ondergeteekende. Daarbij heeft Tinga nooit met 5 knechts gewerkt; het meeste is geweest 2 jongens van 13 tot 18 jaar plus 1 zoon, waaruit moet volgen dat er nooit 20 paarden (er is sprake van 36) per dag beslagen konden worden en nooit f 20 per week aan een knecht is uitbetaald.

Beleefd dankend,

Sterk,

Hoefsmid a. d. kazerne.

Leeuwarden.

In antwoord op bovenstaande, betuig ik mijn spijt dat er enkele opgaven in het vorig verslag zijn geplaatst die volgens den heer Sterk bezijden de waarheid zijn.

Dit spijt mij des te meer, daar deze inlichtingen mij persoonlijk werden verstrekt en het toch nooit in mijne bedoeling kan liggen om deze te gaan controleeren.

In de plaatsbeschrijvingen heb ik mij altijd onthouden om critiek te leveren op het werk, dat ik zag, doch slechts den algemeenen omvang van het bedrijf geschetst; bij het noemen van getallen was ik steeds de spreekbuis van den betreffenden zaakleider, zoodat, wanneer deze getallen overdreven mochten zijn voorgesteld, dit door mij geheel ter goeder trouw is geschied.

Het al of niet gediplomeerd zijn der patroons wordt steeds vermeld, zonder hiermede echter eenige reclame of aanbeveling uit te drukken, hetgeen bovendien weinig zin zou hebben in een blad dat bijna uitsluitend door vaklieden wordt gelezen.

G. H.

KORTE MEDEDEELINGEN.

— **Militaire Hoefsmidsschool te Amersfoort.** In de laatste helft der maand Juli zijn geëxamineerd de volgende leerlingen, aan wien een diploma wordt uitgereikt:

Leysen, milicien 6e R. I. te Rotterdam, Ausma, milicien 9e R. I. te Donkerbroek (Fr.), Takken, milicien 22e Res. R. I. te Veenendaal, Spoor, milicien 24e Res. R. I. te Dirxhorn, Haveman, Korporaal 2e Comp. Wielr. te Steenwijkerwold, van Rooy, mil. 6e R. I. te Steenberg, Kuperus, Korporaal 22e R. I. te Zevenhuizen, Veldwachter, mil. 25e Res. R. I. te Diepenveen.

G. H.

— **Vooruitgang in zake hoefbeslag.** Gedurende de laatstverloopen 7 weken hebben wij in 8 à 9 provinciën van ons land weer veel paardenkeuringen bijgewoond, waarbij het ons opnieuw is opgevallen dat de ijzers over het geheel genomen voldoende van vorm en goed ondergelegd zijn. De vooruitgang in dit opzicht in een kwart eeuw tijds, is, opvallend. Dit neemt niet weg dat stilstand in het streven naar verbetering nimmer mag intreden. Er is in zake opleiding nog betrekkelijk veel te doen.

Er zijn dit jaar bij de premiepaardenkeuringen meer paarden onbeslagen voorgebracht dan vroeger, hetgeen in direct verband staat met de verhoogde beslagprijzen.

— **De aanstaande winter** kan in zake beslag nog wel veel moeilijkheden meebrengen. Laat ieder daarom zorg dragen zoo mogelijk voorraad te houden of te verkrijgen, ook wat schroeven of stiften betreft. Sommige paardenhouders doen reeds moeite om een zoodanigen voorraad te verkrijgen. Dit dient door de hoefsmeden, als tusschenhandelaars, niet uit het oog te worden verloren, een feit dat door den „Bond van Smedenpatroons” ook wel zal worden begrepen.

PERSOVERZICHT.

Steenkolen op Spitsbergen. Dit eiland bevat waarschijnlijk evenveel steenkolen als België, zoodat het geen wonder is dat aan alle kanten met belangstelling uitgekeken wordt naar de beteekenis van den zet op het politieke schaakbord, die Duitschland heeft gedaan in den vrede met de Bolsjewiki, toen speciale rechten gereserveerd werden op dit eiland. In wer-

kelijkheid had Duitschland ongeveer geen enkel belang bij Spitsbergen, daar de exploitatie der steenkolenmijnen bijna uitsluitend in handen was van Noren, Engelschen en Amerikanen, terwijl de Noren tijdens den oorlog het grootste deel der belangen der laatsten overgenomen hebben. Noorwegen kreeg voor den oorlog ongeveer 2.500.000 ton steenkolen uit Engeland, waarvan het voor huishoudelijk gebruik in den langen barren winter 400.000 ton noodig had. Het optreden der Deutsche duikbooten werd dan ook misschien nergens zoo sterk gevoeld als in Noorwegen, doordat de kolenaanvoer uitermate inkromp. Eind 1916 nam een Noorsche firma de belangen op Spitsbergen over en zond er 125 man heen, die het werk in de mijnen voortzetten, terwijl later nog 200 man gezonden werden. Plannen voor uitbreiding der mijnen en havenwerken worden uitgevoerd, zoodat die firma in twee jaar een productie van 400.000 ton hoopt te bereiken.

(u. „Haagsche Post.“).

— *Duitsche ijzerprijzen.* De onderhandelingen over verhoogen van de ijzerprijzen, die voor eenige dagen tusschen de vertegenwoordigers der ijzernijverheid en het oorlogs-grondstoffenbureau te Berlijn hebben plaats gehad, hebben, naar de *Voss Zig.* weet mede te deelen, nog niet tot een resultaat geleid. De autoriteiten schijnen op het standpunt te staan, dat prijsverhoogen voor ijzer tot aan het einde van den oorlog toe niet meer kunnen worden toegestaan. Men gelooft, dat de onderhandelingen midden Augustus zullen worden hervat.

(u. „N. R. C.“)

— De Augustus-aflevering van „*Der Hufschmied*“ is het meest belangwekkend wat de rubriek persoverzicht aangaat.

De militaire hoefsmid Guther schrijft over het vervaardigen van gipsafdrukken van hoeven, — Prof. Dr. M. Lungwitz over den draagrand bij beslagen hoeven.

Dit laatste vangt aan met een geschiedkundig overzicht, waarin wordt aangestipt, dat het eigenlijk niet bekend is in welken tijd het eerst hoefijzers zijn gebezigd. De Keltische hoefijzers met hun gekartelden draagrand zijn van zeer ouden datum, evenals de Oostersche plaatijzers. Het hoefbeslag, waarbij meer rekening werd gehouden met den inwendigen bouw van den hoef, is het eerst aangegeven door den Italiaan Ruini in 1613, terwijl door zijn landgenoot Fiaschi in 1614 het eerst een hoefijzer is afgebeeld.

In „persoverzicht“ wordt een artikel besproken van Dr. Emshoff, die in het „*Zeitschrift für Veterinärkunde*“ 1918, no. 6, is opgekomen tegen de nieuwe richting in zake hoefbeslag door Dr. Stark aangegeven. E. zegt dat de Stark'sche methode niet de voorkeur verdient boven de tot nu toe gebruikelijke, waarmede even goede resultaten worden verkregen.

Lungwitz merkt hierbij op dat het ongetwijfeld een verdienste is van Dr. Stark's methode, dat de draagvlakte van het hoefijzer breeder is geworden en dat de hoornzool en de steunsels veel minder besneden worden dan vroeger veelal geschiedde. In de nieuwere wetenschappelijke beoefening van het hoefbeslag werd ook wel degelijk aangegeven, dat van de hoornzool niet anders mocht worden weggenomen dan de losse gedeelten, maar de algemeene bekeëdmaking van Dr. Stark's beslagmethode heeft toch ongetwijfeld de verdienste tengevolge gehad, dat een groot aantal hoefsmiden de hoornzool en de steunsels meer zijn gaan ontzien. Dit is den paarden ten goede gekomen.

Mededeelingen over het smidsvak, vallende buiten het hoefbeslag.

IETS OVER PAKKING.

Bij het gebruik van werktuigen en gereedschappen, vooral bij die welke met hoogen druk werken, is een dichte pakking, bestaande uit lederen man-

chetten, een van de gewichtigste zaken waaraan onze aandacht moet zijn gewijd. Hoe hooger nu de arbeidsdruk is, des te moeilijker valt het om goed werkende pakkingen te krijgen en te houden, hoewel toch hiervan het bereiken van den hoogst mogelijken druk afhankelijk is.

Nu komen er in den handel nog een groot aantal pakkingmiddelen voor, welke alle op hun beurt voor zich eenige voordeelen bezitten, doch over het algemeen zal men vinden, dat de lederen pakkingen niet alleen het beste zijn, doch ook niet door iets beters vervangen kunnen worden. Het grootste nadeel van lederen manchetten, vergeleken met andere pakkingen is, dat zij zeer duur in aanschaffing zijn. Vandaar dat het zijn nut kan hebben, wanneer wij hier even het juiste gebruik en onderhoud van lederen manchetten, alsmede iets over hun vervaardiging bespreken.

Bij het maken van de manchet moet er vóór alles voor gezorgd worden, dat het leder overal gelijk van dikte is, en vooral niet grooter moet genomen worden dan voor het verkrijgen van een goede manchet noodig is. De manchet moet zeer nauwkeurig in de daarvoor bestemde ruimte der pers passen, uitgenomen in de hoogte, en moet, zoo het eenigszins mogelijk is, van een bronzen steunring voorzien zijn, die met zijn vlakken nauwkeurig op de manchet aanligt, en deze steunt.

Bij U-vormige manchetten is deze ring zelfs noodzakelijk, en moet van gaten of groeven voorzien zijn, waardoor het drukwater onder de manchet kan komen.

Voor het maken van manchetten komt in den handel een speciale leder-soort voor onder den naam van „manchettenleder”. Het is zachter en soepeler dan gewoon leder en moet van de beste kwaliteit zijn; een stuk uit den rug, het zoogenaamde „croupon”, is voor manchetten het beste. Vooral voor de hier genoemde manchetten moet het echte looi-gaar leder gebruikt worden; den laatsten tijd wordt voor dit doel ook zeer veel chroomleder toegepast.

Bij de vervaardiging der manchet gaat men nu verder als volgt te werk:

Men neemt een stuk goed manchettenleder van de juiste dikte in middenlijn; in het bijzonder moet er opgelet worden, dat het leder geen spijker- of wormgaten bevat, daar deze bij het persen van de manchet grooter worden. Vindt men dus in het stuk gaatjes, dan kan men het slechts voor kleinere manchetten bruikbaar maken.

Heeft men nu een goed stuk leder uitgezocht, dan schaaft men met een mes het ruwe vlak aan de vleeschzijde een weinig af en maakt het leder blank en overal even dik naar verhouding der middenlijn van 5—8 mM. De dikte moet nauwkeurig overeenstemmen met de ruimte, welke tusschen de binnen- en buitenstempel van de manchet-pers aanwezig is, daar men van dikker leder bij het persen veel last ondervindt.

Na het op dikte schaven wordt het leder in lauw water geweekt en tusschen de handen of met een borstel soepel gemaakt, zoodat het overal even buigzaam en lenig is geworden. Daarna wordt het aan beide zijden met talk ingesmeerd en is gereed om geperst te worden.

Welke zijde bij het leder onder moet liggen, is een punt waarover de meeningen nog al verschillen. De gladde haartzijde heeft een fijnere structuur en is daardoor eerder dicht dan de ruwe vleeschzijde. Wanneer men dus de haartzijde binnen en de vleeschzijde voor de wrijvingsvlakken gebruikt, blijft het leder niet zoo lang waterdicht als de manchet duurt. Neemt men daarentegen het leder andersom, dan verslijt de manchet minder snel en rekt zich gemakkelijk uit. Practisch is wel het beste de gladde zijde naar binnen te leggen en de ruwe zijde voor de wrijvingsvlakken te benutten.

Specialiteit in Artikelen voor **HOEFBESLAG.**

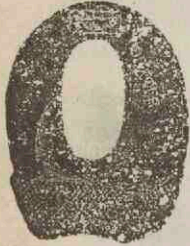
Telegram-Adres
BAX Jufferstraat
Rotterdam.

Meest uitgebreide sorteering prima blanke
Ster-Hoefnagels, meer dan 60 verschillende voorradig.
Speciale fijne Nagels voor Renpaarden enz.
— Billijke prijzen. —

Intercommunaal
Telefoon
No. 1355.

NIEUWE AMERIKAANSCH E HOEFZOLEN

voordeelig, gemakkelijk in gebruik. — *Kunnen niet loslaten.*

Merk „Dexter”,
met *flink* hielstuk.

Merk „Pacific”,
met *zwaar* hielstuk.

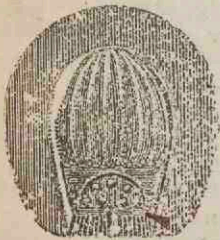

Merk „Rambler”,
in *witte* en *grijze*
Caoutchouc,
op *leder* opgenaaid
met *flink* hielstuk,
voorradij van 4½
tot 6½ Eng. dm.

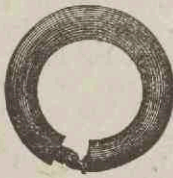

Merk „Chicago”,
geheel Caoutchouc
uit één stuk met
zwaar hielstuk
voor *zware* paar-
den, voorradig van
7½ tot 7¾ Eng. dm.
uiterste breedte buitenkant
ijzers gem.

Open zolen uit één stuk kunnen dus onmogelijk loslaten, bijzonder aanbevelenswaardig, prijzen zeer billijk, voorradig in 11 maten van 4½ tot 6½ Eng. dm., uiterste breedte buitenkant ijzers gemeten.

Dichte Luchtdrukzolen, in 10 maten, voor- en achterijzers, voorradig.

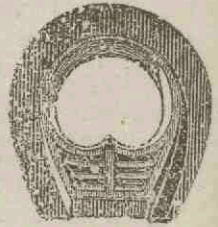
Strijkkringen met riempje.

Gewone
Engelsche Hoefzolen
op Leder,
„Safety pad en
Frogpad”.

Engelsche Hoefzolen
A. en D. & H.

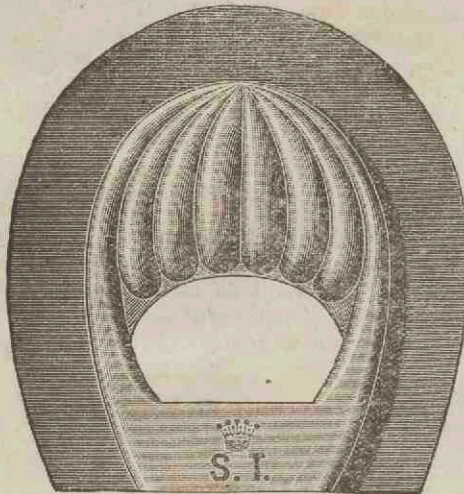

Hoefranden.

Open Caoutchouc zool, merk B. V., in 7 maten, voor- en achterijzers voorradig.

- Gemaakte Hoefijzers, Rits- en Stampmodel, uitsluitend beste kwaliteit ijzer; in 9 maten voorradig.
- Ijs- of Scherpnagels in 12 soorten.
- Opruimers voor Schroefgaten.
- Schroeven en Stiften in alle modellen; tijdige bestelling gewenscht.
- Touwijzers in verschillende maten.

Open Luchtdrukzool
in 8 verschillende maten voorradig.

- Caoutchouc Hielstukken.
- Kunsthooorn.
- Hoef tangen.
- Renetten (rechts en links).
- Hoefraspen.
- Houwklingen.
- Hoefhamers.
- Lasch- of Welbladen en Poeder om ijzer en staal te wellen.

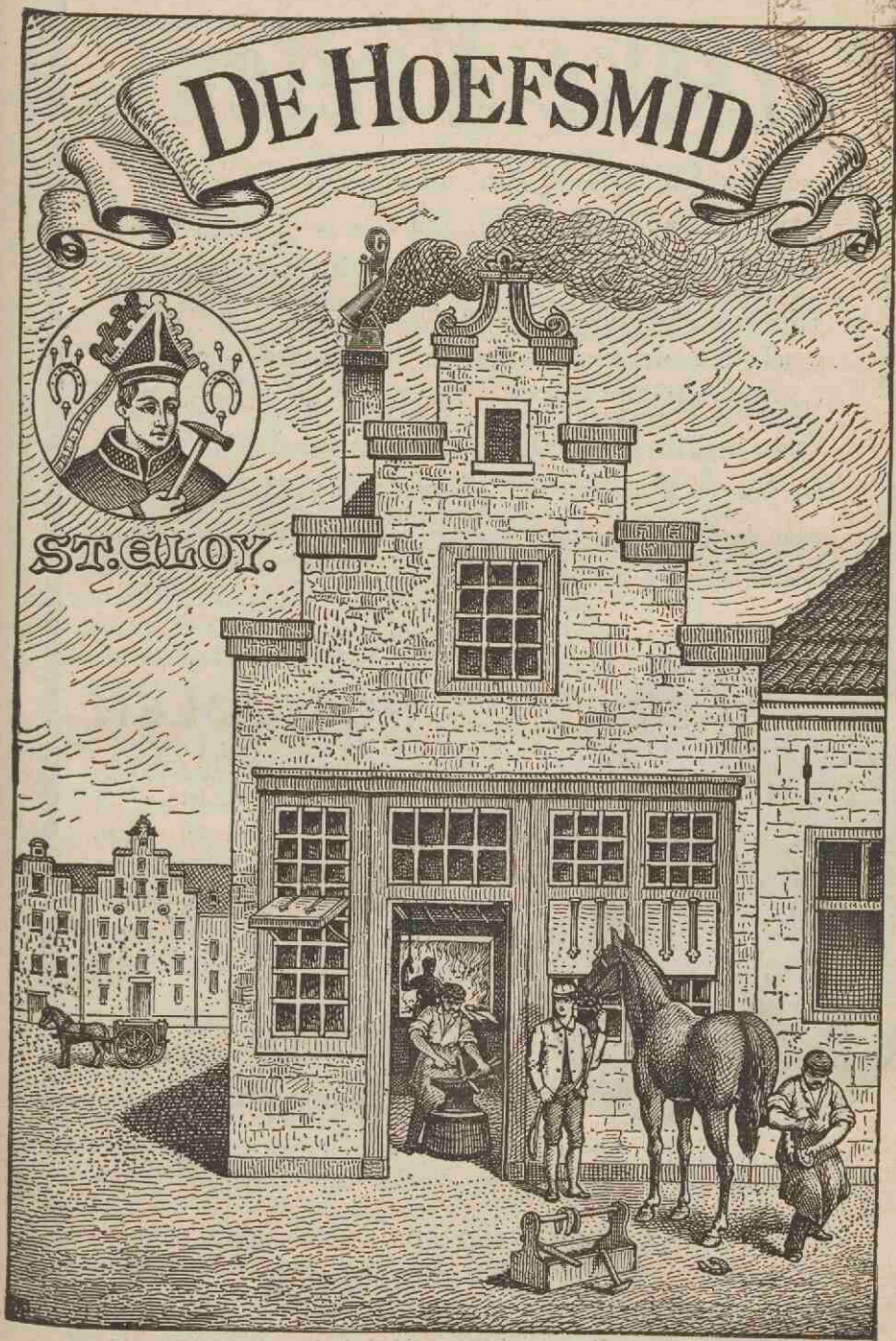
Men lette op het echte merk S T met kroon.

DE HOEFSMID

ST. ELOY.

Zieke Voeten

voorkomt en geneest men het best met walpole rubber hoefzolen. Zij hebben een stalen plaat, waardoor een onveranderlijk draagvlak gevormd wordt, zoodat de zool nooit in den voet gedrukt of deze verwond kan worden. De rubber breekt den schok en voorkomt slippen en vallen op gladde bestratingen, als hout, asphalt e. d. De stalen plaat maakt het slap worden of afbreken van de zolen onmogelijk; zij gaan veel langer mede dan andere zolen en zijn dus het voordeeligst in het gebruik.

WALPOLE HOEFZOLEN

zijn verkrijgbaar in 13 grootten, en 2 verschillende modellen. Volledige prijscurant van zolen, nagels, raspen enz. wordt U op aanvraag franco toegezonden door

Lambert & Company,
Leuvehaven 66, Rotterdam.

INHOUD.

Een en ander over Friesland en het hoefbeslag III. — Ingezonden stukken. — Korte mededeelingen. — Persoverzicht. — Mededeelingen over het smidsvak, vallende buiten het hoefbeslag. — Advertentiën.

III. EEN EN ANDER OVER FRIESLAND EN HET HOEFBESLAG, door

Dr. GALLANDAT HUET,

Kapitein-Paardenarts te Amersfoort (*vervolg*).

Bolsward.

Bolsward is een welvarende gemeente van 6700 inwoners; het lijkt in uiterlijk veel op Franeker, althans het vertoont dezelfde netheid. Het heeft eveneens een fraai raadhuis en een paar merkwaardige kerkgebouwen; bovendien vindt men er talrijke grachtjes en een aantal eigenaardige gevels.

In de geschiedenis van Friesland heeft Bolsward ook als stad een rol gespeeld; vooral bij de langdurige geschillen tusschen de Schieringers en Vetkoopers in de 15e eeuw was het meermalen het tooneel van den strijd. Zeer groote naijver bestond er tusschen de Friezen en de Groningers en zeer vele gevechten en strooptochten hadden de Bolswarders te leveren en te verduren. Om hieraan een einde te maken, reisde Goslik Jongema van Bolsward met Hero Hottinga van Wommels naar Albrecht van Saksen, die zich te Haarlem ophield. Zij vroegen hem bescherming tegen de Vetkoopers en kregen een leger mee van 800 man, onder bevel van overste Nitert Fox. Zij landden te Zurich, versloegen de Groningers en de Harlingers en trokken op tegen Franeker. In den nacht van 3 October 1496 trok dit leger, versterkt met vele Schieringer Edelen, naar Bolsward, belegerden dit en vermeesterden het. In later jaren bleef Bolsward bij den groei van andere steden achter en speelde verder een bescheiden rol in de geschiedenis.

Het raadhuis is een buitengewoon mooi gebouw, opgetrokken in Renaissance stijl; het dateert van 1616. Het is een architectonisch pronkstuk en men beweert dat Cordonnier, de beroemde Fransche architect, er een nauwkeurige studie van gemaakt heeft voor zijn met den hoogsten prijs bekroond ontwerp voor het Vredespaleis te 's-Gravenhage.

Inwendig bevat het rijke kunstschaten, o.a. de Raadszaal met kunstvolle betimmering, kopergravures en etsen, de vroedmanskamer en het stedelijk archief.

Verder kan Bolsward zich er op beroemen de fraaist gebouwde Gothische kerk van Friesland te bezitten; het is de Sint-Martinikerk, welke dateert uit de 15e eeuw. Men kan er veel beeldhouw- en snijwerk bewonderen, alsmede de fraaiste preekstoel uit ons land; deze werd in 1659 vervaardigd. In het museum van deze kerk bevindt zich o.a. een Rembrandtbijbel, waarvan slechts enkele exemplaren bestaan en verder een borstbeeld van den Frieschen dichter Gijsbert Japicx, overleden in 1666, met het opschrift:

„Loytser! nim it for lieaf, it is rjuecht en slujecht asdy fen Boalsert”.

Behalve deze kerk bestaat nog de H. Franciscus of Broerekerk, welke dagteekent uit 1281 en een gevel heeft met veel smaak, diepte en perspectief. Deze kerk is niet meer als zoodanig in gebruik.

Voor het tegenwoordige bezit Bolsward naast deze beroemde gebouwen

uit de oudheid een reusachtige fabriek, welke terecht in het centrum van Friesland thuisbehoort. Het is een zuivelfabriek, waar dagelijks meer dan 50.000 liters melk worden verwerkt. Aan deze fabriek is een zuivelschool verbonden, een Rijksinstelling waar toekomstige directeuren van zuivelfabrieken worden opgeleid.

Dicht bij Bolsward ligt het dorp Witmarsum, de geboorteplaats van Menno Simons, den voorganger der Doopsgezinden. In 1879 werd een monument ter zijner gedachtenis opgericht, op de plaats waar 't vroegere „Preekhuis” stond en waar gedurende drie eeuwen de Doopsgezinden van Witmarsum vergaderden.

* * *

Het aantal paarden in deze gemeente is klein; het bedraagt in totaal slechts 76, toebehoorende aan eenige stalhouders, waarvan de grootste 4 paarden heeft, eenige sleepers, een weinig luxe en verder gebruikspaarden van bedrijven en neringdoenden. Het spreekt vanzelf dat de stad zelve dan ook geen bestaan voor een zuivere hoefsmidzaak zou opleveren en dat ook hier het buitenwerk de eigenlijke clandestie vormt. Er is dan ook een bijzonderheid waardoor in Bolsward zooveel paarden van buitenaf beslagen worden en deze is gelegen in de zuivelfabriek. Deze inrichting, waar dagelijks tien-duizenden liters melk worden aangebracht om in boter te worden verwerkt, brengt zeer veel gerij in de stad en het zijn dan ook hoofdzakelijk de paarden, die uit de naburige gemeenten de melk aanbrengen, welke in Bolsward worden beslagen, daar zij toch in die gemeente gedwongen rust moeten nemen en alzoo den tijd benutten kunnen.

De omgeving van Bolsward behoort geheel tot de gemeente Wonseradeel. Dit is een zeer groote plattelandsgemeente, die uit niet minder dan 32 dorpen en gehuchten bestaat, met Witmarsum als hoofdplaats. De gemeente heeft een totaal aantal inwoners van 12566 en een paardenstapel van 1439 stuks. De voornaamste dorpen zijn Arum, Burgwerd, Exmorra, Ferwoude, Gaast, Kimsward, Lollum, Makkum, Parrega, Pingjum, Tjerkwerd en Wons.

De paardenfokkerij is hier meest warmbloed, of bovenlandsch, zooals men in Friesland zegt. Belgische hengsten staan daar in de buurt niet ter dekking; in Bolsward zelf staat de Oldenburger hengst „Warmoldino”, terwijl verleden jaar ook de Friesche hengst „Friso” daar ter dekking stond. Deze laatste is verdwenen en de naastbij gelegen gemeente, waar een Friesche hengst staat, is nu Workum.

Het hoefsmidsbedrijf in Bolsward werd vroeger uitgeoefend door 5 patroons. Al deze zaken zijn langzamerhand verdwenen en op heden is er maar één bedrijf over, dat van den heer Van Wieren. Deze zeer druk beklante hoefsmederij voldoet nu in de behoeften van Bolsward en een deel der omgeving. Van Wieren stamt uit een hoefsmidengeslacht. Zijn vader was hoefsmid te Sneek; deze had twee zoons, waarvan de eene zijn vader te Sneek opvolgde en de andere zich dertig jaar geleden te Bolsward vestigde. Het was toen een nieuwe zaak, althans er was nooit een hoefsmederij in geweest, zoodat deze van voren af aan moest worden begonnen. De tijd heeft geleerd wat in deze door vakkennis en werkkracht kan worden tot stand gebracht.

De patroon volgde in 1885 een cursus in hoefbeslag en behaalde den

22en Juni van dat jaar zijn diploma voor de commissie ingesteld door het Friesche Paarden-stamboek.

Behalve de patroon zijn vier zoons opgeleid tot hoefsmid en allen zijn als zoodanig werkzaam. De oudste zoon heeft een eigen hoefsmederij te Wommels, de overige zijn in de zaak bij hun vader. De 2e zoon, H. van Wieren, behaalde zijn diploma op 6 Juni 1912, de 3e, T. v. W., in 1917, terwijl de jongste zoon, die nu in dienst is, zich spoedig hiervoor hoopt te

Smederij van Van Wieren te Bolsward.

bekwamen. Men kan hier dus met recht spreken van een hoefsmedengeslacht.

Van Wieren is aangesloten bij den Bond van Smedenpatroons en houdt zich als zoodanig ook aan de minimumtarieven voor hoefbeslag. Deze luiden voor het beslaan van een hit, van een paard van gewone grootte en van een zwaar werkpaard, respectievelijk f 4, f 4.60 en f 5. Des winters wordt uitsluitend met stiften op scherp gezet; de extra kosten hiervan zijn 12 cents per gat. Men werkte vroeger uitsluitend met handgesmede ijzers en nu ook nog hoofdzakelijk; toch kan men de machinale hoefijzers niet geheel en al missen. Uit beide fabrieken worden deze betrokken en men geeft hier de voorkeur aan die van Helpman. Het weder opbraden van oude ijzers wordt niet meer toegepast en wel om dezelfde reden als reeds meermalen werd medegedeeld, n.l. door de slechte kolen en door het gebruik van te veel staalijzer.

Er komen zeer veel platvoeten voor bij de paarden in en om Bolsward, doch men klaagt er niet over de bij dezen hoefvorm zoo veelvuldig voorkomende hoefgebreken en hoefziekten. Men vindt hier baat bij het zeer hoog nagelen en voorkomt daarbij tevens klachten over het verliezen van ijzers.

Het nadeel van het hooge nagelen is onder meer het groote aantal nagelgaten dat men allengs in den hoof krijgt en dat door vocht- en urineopname aanleiding geeft tot inwerken op den hoorn en zodoende het ontstaan van brokkelhoeven in de hand werkt.

De paardenhouders rondom Bolsward maken zich echter niet schuldig aan het aanleggen van een beslaglijst en het op tijd doen beslaan van hunne paarden. Velen zijn blijkbaar van meening dat dit slechts een kwestie van winter en zomer is; evenals het haarkleed dan wisselt, zoo stellen zij zich ook voor dat het hoofbeslag dan verwisseld moet worden. Ik zag tenminste medio Augustus een paard in de smederij komen dat nog winterijzers onder had. Hoogstwaarschijnlijk zullen ook hier de hoogere beslagprijzen wel de oorzaak van deze grove nalatigheid zijn en wordt het gaan naar den smid als een geduchte schadepost beschouwd, die alleen in de allergrootste noodzakelijkheid mag worden uitgevoerd. Ook aan het besnijden der hoeven bij jonge paarden en veulens wordt hier niet veel aandacht besteed; alleen op advies van een dierenarts gaat de eigenaar hiertoe over.

Hoewel alle dorpen rondom een eigen smid hebben, worden door deze toch zeer vaak paarden naar Van Wieren gestuurd, n.l. die waaraan voor hen met hun druk gemengd bedrijf veel te veel te doen is. Zijn zij druk als landbouw- en wagensmid dan beslaan zij er wel gaarne paarden bij die op tijd komen, doch niet die klanten van 2 maal 's jaars.

De familie Van Wieren werkt geheel op zichzelf zonder hulp van knechts; zij beslaan ver over de duizend paarden 's jaars; het meest op de marktdagen, des Dinsdags, wanneer niet zelden 14 paarden beslagen worden.

Het beslag geschiedt uit de hand en in de travaille. Het beslag uit de hand heeft buiten plaats vóór de smederij; alleen bij ongunstig weer en in den winter doet men dit in een schuur vlak naast de smederij gelegen. De travaille staat in de smederij en men blijft zich hiervan ook veel bedienen, omdat het, naar men zegt, bij drukke werkzaamheden gemakkelijk is en men het paard in den noodstal beter alleen kan laten dan wanneer het aan den muur is bevestigd. De smederij zelf bevat twee vuren en vormt het achterste gedeelte van het pand dat aan twee straten uitkomt. Het middelstuk wordt door de familie bewoond en het voorhuis is ingericht als rijwielenmagazijn.

Het bedrijf van Van Wieren, dat bijna uitsluitend hoefsmederij is, wordt uitgeoefend door degelijke vaklui, die naast goede vakkennis ook zeer veel toewijding voor hun zaak hebben, hetgeen een waarborg vormt voor degelijk werk. Waarschijnlijk ook hierdoor hebben zij gaandeweg al het hoofbeslag tot zich getrokken en heeft deze familie thans het monopolie in Bolsward gekregen. Een hoefsmederij, die geheel met eigen personeel gedreven wordt en waarbij dit personeel zich zoowel theoretisch als practisch in het vak heeft bekwaamd, mag dan ook wel als een groot voordeel voor de stad en omgeving beschouwd worden.

Sneek.

Na Leeuwarden is Sneek de grootste stad in Friesland; zij heeft meer dan 12.000 inwoners. Evenals de andere reeds besproken steden heeft ook Sneek een rol gespeeld bij de krijgssdaden der middeleeuwen en vooral

in de 15e eeuw was het veelal betrokken in de twisten tusschen de Schieringers en de Vetkooopers. In 1294 verkreeg het reeds stadsrechten en werd het van grachten en wallen voorzien. De stad bevatte verscheidene poorten; zoo werd in 1490 de Oosterpoort gesticht en in 1493 de Noorderpoort; eerst veel later, in 1613, ontwierp men de Waterpoort. De beide eerstgenoemde poorten werden bij het slechten van de wallen in 1842 en 1843 gesloopt; de Waterpoort echter heeft men behouden uit een oogpunt van kunstwaarde; zij werd het laatst gerestaureerd in 1751 en toen versierd met kunstig hardsteenwerk, waarin de vier jaargetijden zijn afgebeeld. De poort ligt over het water „de Geeuw”, waarop een drukke scheepvaart heerscht, vooral op de marktdagen. Het is een geluk dat de Raad van Sneek dit gebouw heeft uitgesloten van al het sloopwerk dat in de gemeente plaats vond, en het aldus voor het nageslacht heeft bewaard. Een der beruchtste personen uit het einde der 15e en het begin der 16e eeuw, die in de geschiedenis van Friesland en vooral van Sneek een groote rol heeft gespeeld, is de Kimswerdsche boer, bijgenaamd Groote Pier. Deze reus en atleet sloot zich aan bij den Hertog van Gelder en tegelijk met Maarten van Rossum was hij jarenlang de schrik van zijn tegenstanders. Hij is een dier figuren, welke in onze vaderlandsche geschiedenis zijn opgetreden, omgeven door volksoverleveringen, omgloried door een valsche vereering van zijne partijgenooten en uitgescholden door de Hollanders voor een zee-roover, een brandstichter en een plunderaar. Hij was zoo gevreesd, dat ofschoon hij honderdmaal en meer den dood door beulshanden verdiend had, de rechters hem niet durfden of wilden aanklagen. Hij hield vooral in West-Friesland als een ware duivel huis. Medemblik, Enkhuizen, Hoorn en Alkmaar plunderde hij en zonder genade gooide hij de bemanningen van de op de Zuiderzee vermeersterde schepen, overboord. Zijn laatste rooftocht maakte hij in 1519, toen hij 550 menschen met een lachend gezicht liet ombrengen en daarbij spotte: „Sjuch, ho dy dealske kerels swimme kinne!”

Als staaltje van zijn buitengewone lichaamskracht geldt het volgende historische feit. 't Gebeurde eens dat een troep soldaten, afgezonden om Groote Pier te vatten, een boer zagen ploegen, aan wien zij vroegen waar Groote Pier woonde. De boer trok bij die vraag den ploeg uit den vetten kleigrond, hield die recht voor zich uit en bulderde „Daar woont hij en hier staat hij”. Hierna zwaaide hij de ploeg als een knots in het rond, doodde vele soldaten, terwijl de rest het hazenpad kozen. Geen wonder dat deze mannetjesputter door een bekend schrijver werd aangeduid als „een van de drie grootste historische schelmen”. Toch stierf hij geen gewelddadigen dood, doch trok zich terug uit zijn bandietenleven en leefde de laatste jaren als een rustig burger te Sneek. Hij stierf in 1520 en het graf van dezen zeeschuimer bevindt zich in de Groote of Sint Martinikerk.

Behalve van dezen reus zijn op het stadhuis ook nog herinneringen van een zekeren Jacob van Sneek, die een lengte had van acht voet.

Het stadhuis met een mooi hardsteenbord dateert van 1745, doch de oude stadskronieken gewagen van een veel ouder „Huys des Ghemeynte” dat bij den grooten brand van 1417 in de vlammen is opgegaan, waarbij

o.a. vele charters en de perkamenten privilegie-oorkonde van Keizer Karel de Groote, behelzende de vrijheid der Friezen, verloren gingen.

In de 2e helft der 18e eeuw ontwikkelde zich de beurtschipperij; in 1748 werd opgericht het „Schipper compact” en dit machtige gilde speelde een groote rol in het openbare Sneeker stadsleven. Dinsdag na Koppermaandag, de z.g. koperen Dinsdag, was de drukste dag van het jaar; dan had de algemeene jaarvergadering van het compact plaats en wierf men in „Snits” de schippersknechten en varensgezellen voor de buitenlandsche kleine vaart. Dit aloude gebruik wordt ook thans nog hoog gehouden.

In den ouden tijd bloeide te Sneek ook de industrie der ouderwetsche stoeltjesklokken, welke in 1662 daar ingevoerd werd door een knecht van Christiaan Huygens.

In den huidige tijd neemt de industrie naast den omvangrijken handel en het floreerende marktwezen een groote plaats in; zoo vindt men er meelfabrieken, olieslagerijen, zuivel-, steen- en tabaksfabrieken, fabrieken van zilverwerken en confectiekleeding, verder Friesland's oudste India Rubber Stempelfabriek en de noordelijke glasfabriek met stoomglasslijperij, verzilvering, glasetserij, en ateliers voor het vervaardigen van glas in lood. Deze veelzijdige nijverheid werd schitterend gedemonstreerd op de tentoonstelling van watersport, visscherijbenoodigheden en locale nijverheid, in 1913 gehouden. Ook de Sneeker kaasfabricage en de veevoederproducten namen op die tentoonstelling een voorname plaats in, waarbij de Sneeker Friezen zich tot devies stelden: „min melkt de ky troch de bek”.

Met oude gebouwen wordt in Sneek nog al raar omgegaan. Zoo is de oorspronkelijke mooie waag leelijk verknoeid. Reeds in 1294 had „die olde Buyrte fan Sneek” een gebouw voor „het holden van een Merckwaeghe omme toe weeghen die Botter ende Keze, Solt, Vleysch, Hunnich ende Wax”.

Behalve door handel, marktwezen en industrie is Sneek wereldberoemd door zijne gunstige ligging voor de watersport en wel speciaal voor het zeilen. De talrijke waterwegen en vooral de nabijheid van de vele meren lokt jaarlijks zowel landgenooten als vreemdelingen in grooten getale tot deze sport.

Een Friesche dichter drukte de gevoelens van den zeilliefhebber, die van het dek van zijn schuit het stemmige waterlandschap overziet, aldus uit:

„Rûsjend reid en weagjend wetter is 't hyr ûren fier yn 't roun,
Nearne hiver 't de merkol better oarde for syn nestke foun”.

Uit een en ander blijkt dat Sneek een welvarende, drukke en aantrekkelijke stad is en neemt men hierbij in aanmerking dat de inrichtingen van onderwijs zeer uitgebreid zijn, zooals o.a. een Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus, Gymnasium, Ambachtsschool en Normaalschool, dan is het duidelijk dat deze stad met recht de 2e stad van Friesland is.

* * *

De gemeente Sneek heeft 104 paarden, die over zeer vele bedrijven verdeeld zijn. Zoo zijn er eenige stalhouders met 4 en 5 paarden, verder sleepers en fabrieken met eenige paarden, de Gemeentereiniging met 5 en

de rest behoort aan melkslijters, groentenhandelaars en dergelijke neringdoenden, terwijl er zeer weinig luxe is.

Dit vormt een heel verschil met vroeger toen Sneek een druk verkeerspunt aan de Postroute naar Zwolle en Leeuwarden was en voerlieden met 20 en meer paarden daar voorkwamen.

Waar echter dit aantal paarden niet groot is, zoo is toch het hoefsmidsbedrijf te Sneek zeer belangrijk en wordt dan ook een groot quantum paarden voor het beslag geleverd door de gemeente Wymbritseradeel, welke als het ware om geheel Sneek is heengelegen.

Deze gemeente, die bijna 12000 zielen telt en een paardenstapel van bijna 1100 stuks heeft, bestaat uit 55 dorpen en gehuchten, waarvan de voornaamste zijn: Heeg, Hommerts, Jutrijp, Gaastmeer, Nijland, Oppenhuizen, Oudega, Scharnegoutum, Tirns, Uitwellingerga, Woudsend en IJsbrechtum, terwijl het gemeentehuis in Sneek zelf is gelegen.

Ook hier wordt, evenals in de omgeving van Bolsward, hoofdzakelijk met Oldenburger hengsten gefokt, zelden met Belgische en ook betrekkelijk weinig met Friesche. Toch staat er hier wel een Friesche hengst ter dekking.

Het boerenbedrijf is hier ook veel veranderd; d.w.z. vroeger karnden de boeren zelf en nu brengen ze de melk naar de fabriek. Het karnen werd vroeger algemeen door paarden gedaan; deze liepen in de tredmolens en dit werkte erg sleets op de ijzers. Nu doen de boerenpaarden meer landbouwwerk en de smeden te Sneek kunnen dit verschil zeer duidelijk in hun bedrijf merken. Het hoefbeslag is in handen van drie patroons, waarvan twee bijna of uitsluitend hoefsmid zijn, terwijl de derde een gemengd bedrijf houdt.

Het zijn de heeren Rypkema aan den Lemsterweg, Van Wieren op de Oosterdijk en Lodewijk in de Parkstraat.

De zaak van eerstgenoemde is uitsluitend hoefsmederij en is als zoodanig een prachzaak. Gelegen aan een zeer breede straat en een drukke verkeersweg biedt het een gunstige gelegenheid aan voor dit bedrijf. Reeds 60 jaar lang wordt dan ook reeds het hoefbeslag in deze zaak uitgeoefend; vóór den tegenwoordigen patroon Douwe A. Rypkema, was de bekende hoefsmid Wagenaar de eigenaar, bij wien Rypkema toen knecht was. In 1893 werd de eerste cursus in hoefbeslag in Friesland gehouden en hieraan deed R. mee, die op 23 September van dat jaar een diploma verwierf. Hij heeft twee zoons, die beiden opgeleid zijn en gediplomeerd werden vanwege het Friesche Paarden-stamboek, terwijl de oudste zoon G. Rypkema tevens in Utrecht het diploma behaalde als onderwijzer in practisch hoefbeslag. In deze smederij worden dan ook jaarlijks de cursussen in hoefbeslag gegeven.

Behalve de beide zoons en de vader, die ook nog een werkzaam aandeel in het bedrijf neemt, zijn er bovendien nog knechts aan het werk.

Er worden geregeld 40 tot 50 paarden in de week beslagen, terwijl op marktdagen (Dinsdags) het aantal het grootste is en meestentijds 14 bedraagt.

Rypkema beslaat uitsluitend met handgesmede ijzers; hij heeft nog wel een zeer kleine partij fabrieksijzers, doch is nog niet in de noodzakelijkheid geweest deze te gebruiken. De voeten der paarden zijn goed te noemen en geven weinig aanleiding tot klachten; wel komen de paardeneigenaars met

hunne paarden van lieverlede later om beslag dan vroeger, toen dat vrij geregeld op tijd geschiedde. Tegenwoordig ziet men tegen de prijzen op, welke precies dezelfde zijn voor Sneek als voor Bolsward is aangegeven. Aan veulenhoef-verzorging wordt echter behoorlijk de hand gehouden en bij het beslaan der paarden is het heel gauw te zien of zij als veulen reeds geregeld bekapt zijn; zij zijn dan zeer mak en gedwee in de smederij. De ijzers zijn bijna uitsluitend vlak; alleen voor sleeperspaarden worden nog wel eens ijzers met kalkoenen ondergelegd, doch nooit met stooten. Het winterbeslag wordt hier ook met stiften uitgevoerd, tegen denzelfden prijs als voor Bolsward werd aangegeven.

De smederij zelf is zeer ruim en goed verlicht, zoowel van de vóór- als van de achterzijde. Zij bevat twee rechtsche vuren en een noodstal, welke laatste ook nog geregeld in gebruik is.

De zaak van F. van Wieren op de Oosterdijk is ook een gerenommeerde hoefsmederij en bestaat daar reeds zeer lang; wij zagen uit het verslag te

Smederij van D. A. Rypkema te Sneek.

Bolsward dat de vader van Van Wieren deze zaak reeds tot bloei had gebracht, De tegenwoordige patroon volgde een cursus te Leeuwarden en behaalde op 26 September 1896 aldaar een diploma. Hij werkt nog steeds zelf aan de paarden, en wordt bijgestaan door een zoon en twee knechts. De loonen van deze knechts bedragen f15 in de week, terwijl de werkuren van 's morgens 6 tot 's avonds 7 zijn met 2 uur tusschenpauzen voor schaften. Evenals Rypkema gebruikt Van Wieren ook alleen handgesmede ijzers; deze worden 's winters aangemaakt; des morgens van 6 tot 8 worden dan 12 paar vervaardigd. Hij heeft wel machinale ijzers geprobeerd en vond daarbij

de modellen uit de fabriek van Helpman beter dan die van Hippos. Als regel worden door hem 40 paarden per week beslagen, waarbij ook weer de marktdag het grootste contingent hiervan levert; het komt dan wel voor dat er 20 paarden in de smederij komen.

Behalve de twee vuren bevat de smederij ook een noodstal; vroeger waren er zelfs twee travailles, doch één hiervan is opgeruimd en de ruimte aangetrokken aan het naaststaande pand, waarin nu een rijwielhandel aan de zaak is verbonden.

Van Wieren oefent het beslag meestal en bij voorkeur uit in den noodstal, evenals wij dit van zijn broer te Bolsward hebben gezien; hij maakt ook nog gebruik bij het besnijden van de voeten van een veegmes en roemt dit instrument zeer. Bij meerdere oude smeden heb ik den roem hooren verkondigen van dit in onbruik geraakte instrument en vaak heb ik mij overtuigd dat een goed vakman hiermede keurig een hoof besnijden kan. Daar op de cursussen echter algemeen en uitsluitend de houwkling en de renet worden gebruikt om den hoof te besnijden, zoo is dan ook in de meeste smederijen het veegmes naar de oudheidkamer verhuisd.

De winterijzers maakt v. W. zonder rits; hij stampet de nagelgaten en brengt daarna de stiftgaten aan.

Hij is ook een groot voorstander van het hoog nagelen en wel omdat vele paarden, die landbouwwerk verrichten, anders zoo gemakkelijk de ijzers verliezen. De natte grond zuigt aan de groote plathoeven zoo sterk dat hij alleen door hoog nagelen het losraken en verliezen der ijzers kan voorkomen.

De derde hoefsmederij is die van den heer W. Lodewijk in de Parkstraat. Deze zaak is ook zeer gunstig gelegen en bestaat al circa 100 jaren. Indertijd onder den bedrijfsleider Ferwerda was het een zeer druk beklante hoefsmederij en werden er veel meer paarden beslagen dan tegenwoordig. De huidige patroon is geen hoefsmid en heeft het bedrijf opgedragen aan een knecht. Deze, J. Draaisma, volgde een cursus van de Friesche Mij. v. Landbouw en werd vanwege dit instituut gediplomeerd. Hij beslaat de paarden uitsluitend uit de hand. Ongeveer 20 paarden worden wekelijks beslagen, waarvan ook de meeste op den marktdag.

Uit het voorgaande blijkt dat Sneek belangrijke hoefsmederijen telt; dit landbouwcentrum biedt een uitnemende gelegenheid voor een hoefsmid om de bekwaamheid in zijn vak te toonen en door goed werk te leveren zijn zaak te zien uitbreiden en zijn cliëntèle te zien toenemen. Het zal uit den aard der ligging steeds een groot plattelands centrum en een belangrijke plaats op hoofbeslaggebied blijven.

INGEZONDEN STUKKEN.

Herbajum, Augustus 1918.

Mijnheer de Redacteur!

Namens de gezamenlijke smeden van Franekeradeel verzoekt ondergeteekende U onderstaande in het maandblad „De Hoefsmid” te willen opnemen.

Het is een opmerking aangaande het bezoek van den Kapitein-Paardenarts Dr. Gallandat Huet aan de stad Franeker.

Dat er in de smederij van den heer Coopmans vele paarden worden beslagen is waar, doch dat de paarden veelal uit de omliggende dorpen uit Franekeradeel komen wordt door ons zeer betwijfeld. In onze gemeente wonen in het geheel 10 hoefsmeden, waarvan 6 het diploma bezitten. Ook zijn het meest allemaal nog jonge smeden, in de kracht van hun leven.

Om thans de dorpen, in het No. van 15 Aug. j.l. vermeld, één voor één te beoordeelen, zou te veel ruimte in Uw blad nemen. Uit Herbaijum, waar ondergeteekende woont, worden door den heer Coopmans geregeld 2 paarden van een melkrijder beslagen. Het eene daarvan moet beslist in den noodstal. Daar ik geen stal meer bezit, moeten deze twee noodgedwongen naar Franeker. Daartegenover staat dat er 9 paarden uit de gemeente Franeker geregeld in Herbaijum op beslag komen. Dat kan dus ruimschoots tegen Franeker opwegen.

Tenslotte moet ondergeteekende nog een opmerking maken over het gesprek met den heer Coopmans. Deze beweert namelijk dat de gegevens, gelijk ze in „De Hoefsmid” zijn gedrukt, niet door hem zijn gegeven, omdat hij zulks wel beter wist. Hoe komt Dr. Gallandat Huet aan zulke gegevens?

U Mijnheer de Redacteur dankende voor de opname,

verblijf ik hoogachtend,

Uw. dw. dn.

P. Luinstra, Gedipl. hoefsmid.

In antwoord op het bovenstaande, meen ik de gevolgtrekking te moeten maken dat ik, voor sommigen althans, mij onduidelijk moet hebben uitgedrukt, waar ik in het verslag over Franeker op blz. 121 zeide:

„Het spreekt dus vanzelf dat het grootste quantum van de in de gemeente beslagen paarden van buiten komt, en zoo levert de gemeente Franekeradeel deze dan ook voldoende op. Deze gemeente telt 5142 inwoners en een paardenstapel van 676 stuks; van de verschillende dorpen, waaruit de gemeente is samengesteld, komen de paarden veelal in Franeker op beslag”.

Het „onduidelijke” zal hier gelegen hebben in de laatste zinsnede. Door mij is hier bedoeld, dat van uit al de dorpen, die tezamen de gemeente Franekeradeel vormen, wel paarden in de gemeente Franeker beslagen worden. Niet is bedoeld en dit is evenmin door den heer Coopmans aan mij medegedeeld, dat de meeste paarden uit die dorpen te Franeker worden beslagen.

Het moet toch voor een ieder wel duidelijk zijn, dat twee druk beklante hoefsmederijen niet voldoende materiaal hebben aan de 181 paarden, die de gemeente zelf oplevert, en het behoeft geen verder betoog dat er dus een groot quantum uit de omliggende dorpen op beslag komt.

Dit is dan ook des te duidelijker waar de heer Luinstra zegt, dat uit Franeker 9 paarden te Herbaijum worden beslagen; vermoedelijk toch zullen op de andere dorpen wel paarden uit deze stad ook worden beslagen en heeft er dus groote wisselwerking plaats tusschen stad en omliggende gemeenten, inzake het hoefbeslag. De zoon van den heer Coopmans verzekerde

mij nog heden dat uit alle door mij opgenoemde dorpen paarden bij zijn vader in beslag waren.

Ten slotte deel ik nog mede dat al de gegevens, die door mij voor het verslag zijn gebruikt, mij werden verstrekt bij mijn bezoeken aan de heeren C. en Gl. en dat ik buiten deze twee hoefsmeden te Franeker niemand over het hoefbeslag heb gesproken.

G. H.

KORTE MEDEDEELINGEN.

— **Inrichting voor hoefbeslag te Groningen.** De leerling H. Kroezinga te Gasselternijveen heeft — om bijzondere reden — de Inrichting vóór den bepaalden tijd verlaten, waardoor hem geen getuigschrift kon worden verleend. Aan de Inrichting verblijft thans alleen J. Dekker van Zuidlaren, zoodat nog eenige leerlingplaatsen door gegadigden kunnen worden ingenomen.

— **Militaire Hoefsmidsschool.** In de maand Augustus werden alsnog geëxamineerd en gediplomeerd: de milicien der Inf. J. J. van Diggelen uit Rotterdam, de landstormplichtige der Inf. H. Muijgenberg uit Hoeven (N. Br.) en de burgerleerling H. G. Deiman uit Emmer Compascum.

Doordat een voldoende aantal reserve-hoefsmeden is opgeleid om in den eersten tijd de met klein verlof gaande smeden te vervangen, worden dit najaar en dezen winter geen tusschencursussen gehouden, zoodat voorloopig alleen op 1 October en op 1 April nieuwe leerlingen worden aangenomen.

G. H.

PERSOVERZICHT.

De September-aflevering van „*Der Hufschmied*” bevat een artikel met het oog op de inrichting van het smidsbedrijf zoodra de oorlogstijd in de vredesperiode overgaat. — Prof. Lungwitz vervolgt zijn artikel over „De draagrand van den beslagen hoef”. De hierin aangehaalde historie wijst aan dat Rumpelt te Dresden reeds in 1813 heeft aangegeven om draagrand en zool zoodanig te besnijden dat zij zooveel mogelijk een horizontaal vlak vormen. In de October-aflevering zal L. zijn artikel beëindigen.

Het persoverzicht en de korte mededeelingen bevatten voor de lezers van „De Hoefsmid” geen meldenswaardig nieuws.

— **Cursus in hoefbeslag te Haarlem.** Donderdag en Vrijdag 29 en 30 Aug. 1918, heeft in de Cavaleriekazerne aan den Schoterweg te Haarlem, namens de afdeeling Haarlem en Omstreken van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw, het examen plaats gehad van burgersmeden ter verkrijging van het diploma voor hoefbeslag. De cursus stond onder leiding van den eersten luitenantpaardenarts W. A. Schultze. Aan het examen werd door 11 smeden deelgenomen, waarvan 9 geslaagd zijn, onder wie 2 met lof. Twee deelnemers werden afgewezen. Vrijdagmiddag vier uur werd in het gymnastieklokaal van de kazerne de uitslag van het examen bekend gemaakt. De examencommissie bestond uit de heeren D. C. Kruymel, veearts te Haarlem, en majoor V. Vixeboxse te Rijswijk. De Voorzitter van de afdeeling Haarlem en Omstreken, de heer J. Heijl, verzocht de elf examinandi binnen te komen en wenschte de deelnemers, die het diploma verworven hadden, geluk met hun succes. Hij stelde het op hoogen prijs als voorzitter van de afdeeling voornoemd de diploma's te mogen uitreiken en bracht daarbij in herinnering, hoe zijn voorganger, wijlen de heer F. Lieftinck, zoo uitnemend de kunst

verstond, om tot de geslaagde hoefsmeden een pittige toespraak te houden; hoe deze daarbij steeds wees op een nauwgezette plichtsbetrachting, die van de menschen de steunpilaren in de maatschappij maakte. Het deed spreker genoeg, dat de elf deelnemers aan dit examen óók hun plicht hadden gedaan, al deed het hem leed te moeten meedeelen, dat twee er van nog niet voor een diploma in aanmerking konden komen. De heer Heijl drukte hun op het hart, niet te versagen, en den moed niet te verliezen, maar nog eens een cursus onder beproefde leiding te volgen. Tot de negen geslaagden en speciaal tot de twee, die het diploma-met-lof behaalden, richtte spreker eenige waardeerende woorden en hoopte, dat het behalen van deze diploma's een aansporing zou zijn voor anderen, om ook te trachten, zulk een diploma te behalen. „Gij hebt,” zei spreker, „getoond, dat ge er meer van weet dan vele smeden, die zich óók hoefsmid noemen, maar dit nochtans niet zijn.”

Spreker hoopte, dat de geslaagden, wanneer zij hun diploma in de smidse ophangen, hun plicht zouden blijven doen; dat zou ten goede komen van het paard, van den eigenaar van het paard en van hen zelf.

Vervolgens richtte de heer Heijl woorden van dank tot den leider van den cursus, den heer Schultze, voor zijn ijver en vruchtbaar werk; tot den commandant van de kazerne, voor de welwillende gastvrijheid, om deze lokalen voor dit doel af te staan en tot den wachtmeester-hoefsmid, die ook het zijne tot het welslagen van dit examen had bijgedragen. Vervolgens werden de sierlijke diploma's uitgereikt. Deze dragen onder de afbeelding van 2 op hun achterbeenen staande paarden de zinspreuk: „Altijd leeren, altijd winnen.”

De namen van hen, die het diploma verwierven, luiden als volgt: F. Twisk, Castricum (met lof); F. B. Muller, Sloterdijk (met lof); P. C. Klück, Haarlemmermeer; P. Dam, Castricum; J. van Etten, Beverwijk; P. C. Dalmeijer, Haarlemmermeer; L. van der Linden, Alkmaar; C. Konijn, Houtrakpolder, en N. Schulte te Voorhout.

Na de uitreiking der diploma's, trad de heer F. Twisk naar voren, die, tevens namens zijn mede-examinandi, woorden van dank sprak tot het bestuur van de Maatschappij van Landbouw, tot den leider van den cursus en tot de examen-commissie.

In het najaar zal wederom een nieuwe cursus beginnen. Gegadigden kunnen zich aanmelden bij den secretaris der afdeeling, de heer A. Daamen, Spaarne 14, Haarlem.

(u. „Nederl. Landb. Weekbl.”.)

A. D., Secr.

Mededeelingen over het smidsvak, vallende buiten het hoefbeslag.

ENKELE BIJZONDERE HARDMETHODES.

Wanneer een stuk gereedschap op een bepaalde plaats meer gebruikt wordt, dan zal dit vooral bij de harding zorgvuldig in acht moeten worden genomen. Zoo hardt men b. v. bij gegraveerde stempels enz. door op het midden van het arbeidsvlak een koude waterstraal te doen spuiten, welke harding gewoonlijk als in „vallend water” wordt aangeduid. Bij zoo'n harding moet men de geheele watermassa op ééne plaats concentreeren, hetgeen men meestal bewerkt door de vloeistof door middel eener douche op het voorwerp te brengen.

In tegenstelling hiermede geschiedt de harding in stijgend water, waaronder men de harding verstaat in een kuip of bak, waarbij het water onder druk van onder op wordt toegevoerd.

Holle voorwerpen, waarbij het werkend vlak zich binnen bevindt, hardt men door den waterstraal van binnen in te persen. De straalharding, waarvan hierboven sprake is, wordt vooral met veel succes aangewend, daar hierbij de harding meer succes heeft naarmate de druk sterker en de waterstraal fijner verdeeld is.

Voor meer samengestelde stukken moeten natuurlijk menigmaal deze methodes gecombineerd worden. Het kan bij een harding van gereedschap noodzakelijk zijn, dat gelijktijdig eene waterstraal valt, terwijl de andere opstijgt en een derde van ter zijde inwerkt. Vele voorwerpen moeten slechts op bepaalde plaatsen gehard worden, zooals b. v. bij bussen alleen aan de binnenzijde, voor welk doel een der eindvlakken wordt afgedicht door middel eener asbestschijf. Nadat nu de waterleidingbuis is ingezet, kan de waterstraal den binnenwand bestrijken, d.w.z. harden. Wanneer nu, trots alle voorzichtigheid, eene harding mislukt, dan zal men nimmer direct voor de tweede maal verhitten en harden, doch men gloeit het desbetreffende stuk eerst uit, laat het langzaam afkoelen en hardt het daarna opnieuw.

Meermalen harden achter elkander, zonder het voorwerp wederom uit te gloeien, is het zekerste middel tot verderf.

Dikwijls neemt men ook bij het harden van werktuigen de voorzichtigheid in acht, om de te harden voorwerpen met houtskool te bedekken, waardoor verhinderd wordt dat de verschillende gassen, welke zich uit de kolen ontwikkelen, schadelijk op het staal kunnen inwerken. Voor artikelen van geringen omvang, en vooral die welke geen regelmatigigen vorm bezitten, wendt men de zoogenaamde gecombineerde harding aan.

Deze wordt veelvuldig toegepast, en bestaat daarin, dat men kleinere voorwerpen, welke een ongelijke doorsnede bezitten, eerst in olie dompelt en daarna in water brengt; een bewijsbaar nut bezit deze methode niet, al wordt zij dan ook dikwijls aangewend.

Men loopt ook zeker geen gevaar wanneer men roodwarme voorwerpen in petroleum onderdompelt; alleen zal men hierbij geheel onder de oppervlakte der vloeistof blijven; er moet steeds een goedsluitende deksel aanwezig zijn. Wanneer men veel voorwerpen harden moet van één soort en waarvan men het materiaal niet kent, zoo is voorzichtigheid zeer aan te bevelen en slechts één stuk te harden. Eerst dan, wanneer men omtrent de hardingswijze zich goed georiënteerd heeft, kan men overgaan tot een massa-harding.

F. J. M.

ADVERTENTIËN.

WELBLAD.

WELBLAD.

Voor het wellen van IJzer is **WELBLAD** tegenwoordig onmisbaar.

WELBLAD is nog voorhanden in dozen van 10 Bladen bij TH. H. VAN DER MEULEN, IJzerhandel, Bolsward.

Smidsknecht gevraagd,

bekend met Boerenwerk, tevens goed **Hoefsmid**.

Adres M. VAN OPHEM, Abcoude.

Terstond gevraagd: een Smidsknecht,

goed bekend met **HOEFBESLAC**,

bij M. C. BOUWENS, smid te Kruiningen (Zeeland).

S. C. M. BAX. - 2, 4 en 6 Jufferstraat. - ROTTERDAM.

Specialiteit in Artikelen voor HOEFBESLAG.

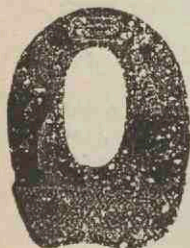
Telegram-Adres
BAX Jufferstraat
Rotterdam.

Meest uitgebreide sorteering prima blanke
Ster-Hoefnagels, meer dan 60 verschillende voorradig.
Speciale fijne Nagels voor Renpaarden enz.
— Billijke prijzen. —

Intercommunaal
Telefoon
No. 1355.

NIEUWE AMERIKAANSCH E HOEFZOLEN

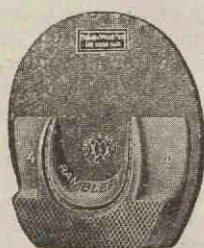
voordeelig, gemakkelijk in gebruik. — *Kunnen niet loslaten.*

Merk „Dexter”,
met flink hielstuk.

Merk „Pacific”,
met zwaar hielstuk.

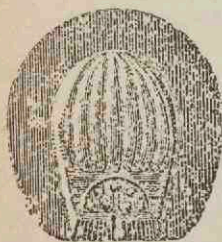
Merk „Rambler”,
in witte en grijze
Caoutchouc,
op leder opgenaaid
met flink hielstuk,
voorradij van 4 $\frac{1}{8}$
tot 6 $\frac{7}{8}$ Eng. dm.

Merk „Chicago”,
geheel Caoutchouc
uit één stuk met
zwaar hielstuk
voor zware paar-
den, voorradig van
7 $\frac{1}{8}$ tot 7 $\frac{3}{16}$ Eng. dm.

Open zolen uit één stuk kunnen dus onmogelijk loslaten, bijzonder aanbevelenswaardig, prijzen zeer billijk, voorradig in 11 maten van 4 $\frac{1}{16}$ tot 6 $\frac{7}{8}$ Eng. dm., uiterste breedte buitenkant ijzers gemeten.

uiterste breedte buitenkant ijzers gem.

Dichte Luchtdruk-
zolen, in 10 maten,
voor- en achterijzers,
voorradij.

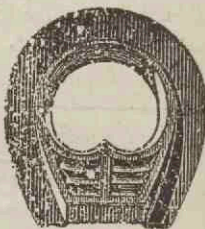
Strijkringen
met riempje.

Gewone
Engelsche Hoefzolen
op Leder,
„Safety pad en
Frogpad”.

Engelsche Hoefzolen
A. en D. & H.

Hoef-
randen.

Open Caoutchouc
zool, merk B. V.,
in 7 maten, voor-
en achterijzers
voorradij.

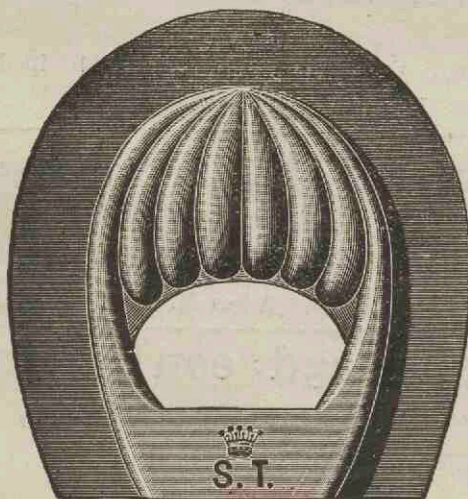
Gemaakte Hoefijzers,
Rits- en Stampmodel,
uitsluitend beste
kwaliteit ijzer;
in 9 maten voorradig.

Ijs- of Scherpnagels
in 12 soorten.

Opruimers voor
Schroefgaten.

Schroeven en Stiften
in alle modellen;
tijdige bestelling
gewenscht.

Touwijzers in
verschillende maten.

Open Luchtdrukzool

in 8 verschillende maten voorradig.

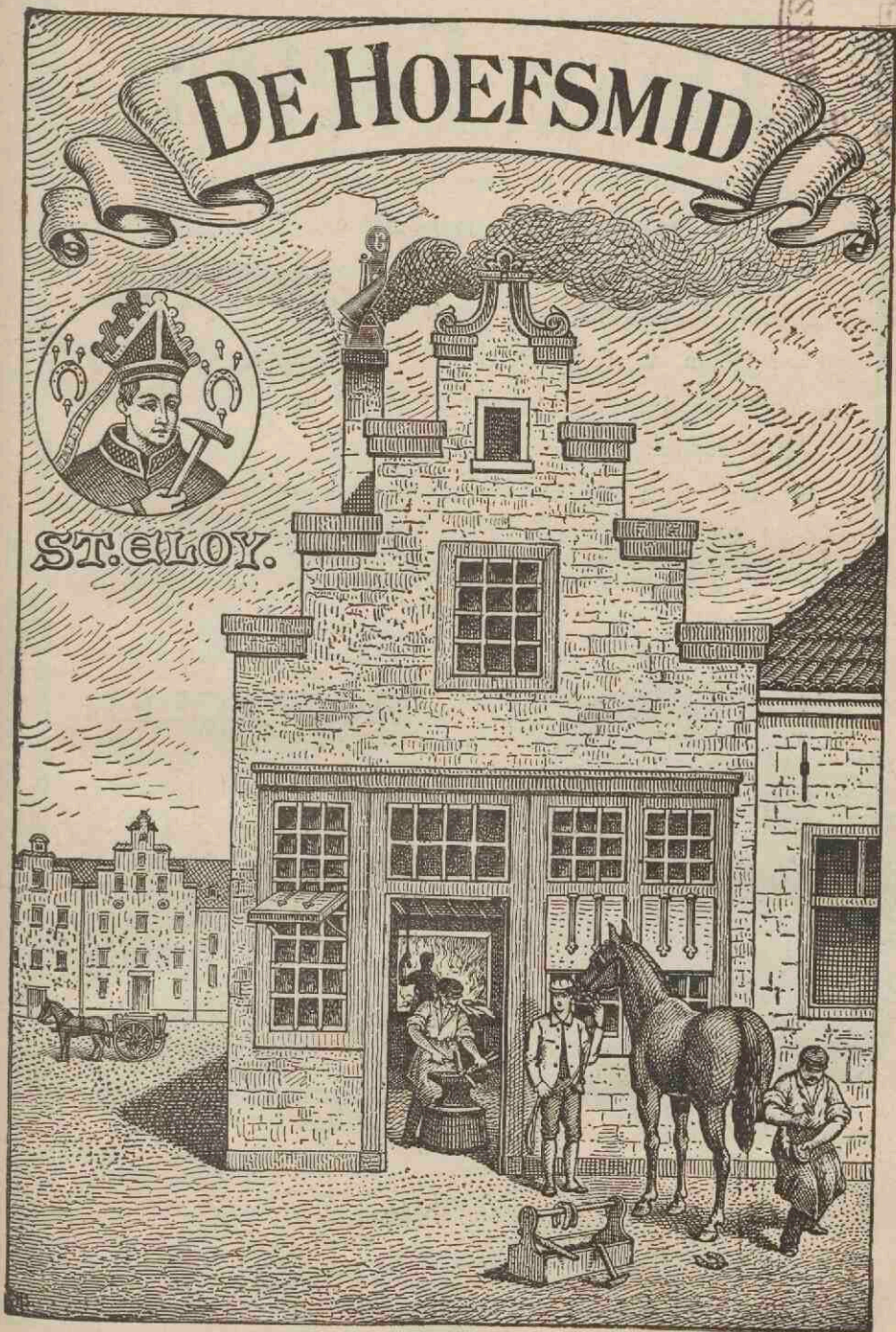
Caoutchouc Hielstukken.

Kunsthooen.

Hoef tangen.
Renetten (rechts en links).
Hoefraspen.
Houwklingen.
Hoefhamers.

Lasch- of Welbladen en
Poeder
om ijzer en staal te
wellen.

Men lette op het echte merk S T met kroon.

Zieke Voeten

voorkomt en geneest men het best met **walpole rubber hoefzolen**. Zij hebben een stalen plaat, waardoor een onveranderlijk draagvlak gevormd wordt, zoodat de zool nooit in den voet gedrukt of deze verwond kan worden. De rubber breekt den schok en voorkomt slippen en vallen op gladde bestratingen, als hout, asphalt e. d. De stalen plaat maakt het slap worden of afbreken van de zolen onmogelijk; zij gaan veel langer mede dan andere zolen en zijn dus het voordeeligt in het gebruik.

WALPOLE HOEFZOLEN

zijn verkrijgbaar in 13 grootten, en 2 verschillende modellen. Volledige prijscourant van zolen, nagels, raspen enz. wordt U op aanvraag franco toegezonden door

Lambert & Company,
Leuvehaven 66, Rotterdam.

INHOUD.

IV. Een en ander over Friesland en het hoefbeslag. — I. Een en ander over Groningen en het hoefbeslag. — Ingezonden stukken. — Korte mededeelingen. — Persoverzicht. — Mededeelingen over het smidsvak, vallende buiten het hoefbeslag. — Advertentiën.

IV. EEN EN ANDER OVER FRIESLAND EN HET HOEFBESLAG,

door

Dr. GALLANDAT HUET,

Kapitein-Paardenarts te Amersfoort.

Dokkum ¹⁾.

Als laatste stad van Friesland zullen we Dokkum bespreken, na Stavoren de oudste stad van deze provincie; zij is gebouwd op een terp of wierde, eertijds een vluchtheuvel bij springvloed.

Volgens kroniekschrijvers werd Dokkum gesticht in 248 door Ubbo IV, hertog der Friezen; de stichting bleef zich in de belangstelling der opvolgende vorsten verheugen. Zoo kwam Odilbald, de tweede koning der Friezen, er veel en beschouwde het als een tweede residentie. De vorst stierf in 527. Na hem werd Richald uitgeroepen tot 3e Koning der vrije Friezen. Eerst in 737, onder den 8en Koning Gondebald, kwam de stichting van Dokkum als stad tot stand. In dezen tijd verbreidde het Christendom zich in Friesland en wel voornamelijk na de overwinning bij Oldeboorn door Karel Martel, in 734 op de heidensche Friezen behaald. Als predikers traden op Willebrordus en Bonifacius, welke laatste op 6 Juni 755 in Dokkum zelf vermoord werd. Te zijner nagedachtenis werd een kerk gebouwd en deze gewijd aan den Apostel Paulus en St. Bonifacius, terwijl op de plaats waar de moord geschiedde, een klooster werd gebouwd door Ludgerus, die in 777 tot priester werd benoemd. De heidenen bleven zich nog verzetten, doch in 775, toen Radboud II, de laatste koning der Friezen, naar Denemarken vluchtte, kon het verzet als gebroken worden beschouwd. Daarna traden als plaag der Friezen op de invallen der woeste Noormannen en Denen, die het land voortdurend afstroopten. In 809 werd door de steden Stavoren, Bolsward en Dokkum een sterk bemande vloot uitgerust; de Noormannen werden op zee verslagen, waarna zes groote zwaarbeladen Vikingschepen in triomf naar Dokkum werden opgebracht.

In de eeuw van Keizer Karel den Groote ontstond in Friesland een levendige handel, vooral met Duitschland. Veel bouwmaterialen werden per schip aangevoerd tot het bouwen van kerken en kloosters en vooral de zware baksteen, „oude Friezen” genaamd, zijn uit dien tijd bekend.

Nadat de klei-industrie in eigen land baan brak, verliep deze handel, althans wat de bouwmaterialen betref.

De kruistochten naar het Heilige Land van 1096—1291 waren voor Dokkum van veel belang, daar de meeste kruisvaarders uit het noorden van het land kwamen. In heldenmoed blonken de Dokkumers, de eigengeërfd en de edelen uit Oostergo en Westergo, dermate uit, dat hen

1) Deze aantekeningen zijn welwillend verleend door den heer Kamminga te Dokkum, die eerlang een gids en beschrijving der stad zelve zal uitgeven.

menig voorrecht werd geschonken. Sedert de stad Jeruzalem in 1187 in handen der Mohammedanen was gevallen, deed men jaar op jaar moeite om nieuwe kruistochten te organiseeren. Het bleek echter dat een legermacht van 300,000 man niet voldoende was om de Turken te doen wijken en vele besmettelijke ziekten sloopten bovendien de kruisvaarders. Bij den 3en kruistocht hebben zich in het bijzonder de poorters uit Bolsward en uit Dokkum onderscheiden.

De stad Damiate werd ingenomen en naar aanleiding daarvan nam Dokkum als stadswapen aan drie sterren en een kwartiermaan.

De terugkeerende kruisvaarders brachten echter de vechtlust mee en zoo ontstonden de partijschappen der Schieringers en Vetkoopers, die bijna drie eeuwen het gewest in vuur en vlam zette. Dokkum koos de partij der Vetkoopers en tusschen 1300 en 1500 heerschte onrust en haat, benevens onveiligheid van leven en bezit. Zoo werd o.a. in 1414 de stad ingenomen door Jonker Fokko van Lie, geplunderd en in brand gestoken, en de bezetting omgebracht. In 1419 werd de vesting opnieuw aangelegd door Sicco Sjaerdema van Franeker. Toen trad een tijdperk in waarin land- en waterwegen verbeterd werden en Dokkum in welvaart toenam. In 1514 kwamen de Gelderschen de baas spelen; daarna deed in 1523 keizer Karel de Vijfde er beslag op leggen. In de jaren 1516 en '17 leed de stad zeer veel van den Zwarten Hoop; dit was een bende van 8 à 9 duizend man Saksers, een samenraapsel van spitsboeven. In den Spaanschen tijd van 1523—1580 was het te Dokkum vrij rustig, terwijl ook later ernstige woelingen niet meer voorkwamen. Dokkum heeft vele geleerde mannen voortgebracht, zoo o. a. Ludgerus en Kempius; de eerste was een edelman van Wierum, leefde van 744—809, studeerde in het buitenland en werd een beroemd priester; Gemma Frisius, wiskundige en doctor in de geneeskunde leefde van 1500—1558; Henricus à Bra, eveneens een geroemd geneesheer uit de tweede helft der 16e eeuw. Verder leverde de stad vele beroemde professoren aan de Franeker hoogeschool. Ook werd er in 1723 geboren Ernst Willem Higt, een beroemd dichter.

Als merkwaardigheid heeft Dokkum zijn Bonifacius-pomp, die zijn wèl dichtbij in het weiland heeft en welke ontstaan zou zijn door den hoefslag van een paard. Het water werd gebruikt door de bierbrouwers, welk gilde te Dokkum bloeide. Nog in het jaar 1787 bestonden er niet minder dan 9 brouwerijen. Ook was Dokkum zeer rijk aan uithangborden, waarbij enkele niet onvermakelijk waren. Zoo was o. a. de boekverkooper-dichter, tevens rector van het gymnasium, Hilarides zeer bekend wegens zijn bijbel met kaartspel.

Een graankooper had bij een voorstelling van Josef in de put:

Josef werd van zijn broërs in een put gesmeten
Hier verkoopt men alle granen goed gemeten.

Zoo had een linnenwever dit schoone vers:

Toen er wevers niet en waren
Wiert het armelijk gemaakt,
Toen liepen alle menschen naakt
En dekten zich met groene blären.

Maar sints wij zijn gekomen in 't lant
 Nam 't geveinsde kleet de overhant
 Waarmee zij dekten hare schant
 Daarom is 't linnen een kostlijk pant.

Dokkum heeft zich door de eeuwen heen staande gehouden, doch zal waarschijnlijk nooit een toekomst als stad hebben; het is een keurig net en zindelijk plaatsje, dat nog binnen wallen en grachten ligt en onmiddellijk daarbuiten bevindt men zich in een andere gemeente, waardoor uitbreiding eveneens belemmerd wordt. Spoor en tramweg verbinden het met de hoofdstad en met de omgeving. De paardentram naar Veenwouden, die aansluit op de lijn Leeuwarden—Groningen, werd in 1881 geopend en aldus bezongen:

Dêr fljucht er hinne, de earste trein
 Ten de earste Tram yn 't Noorden!
 Us Wâldstreek stiet — ho fack forspein —
 Nou boppe van fen alle oarden,
 En fout in blyk hjûd oané' mâld —
 Hot folk hjû fen foaruitgong hâldt.

Nu bijna 40 jaar later zou men wel minder geestdriftig zijn bij het openen van een paardentram, doch het langdurige bestaan geeft recht te spreken van een gewaardeerd bestaan.

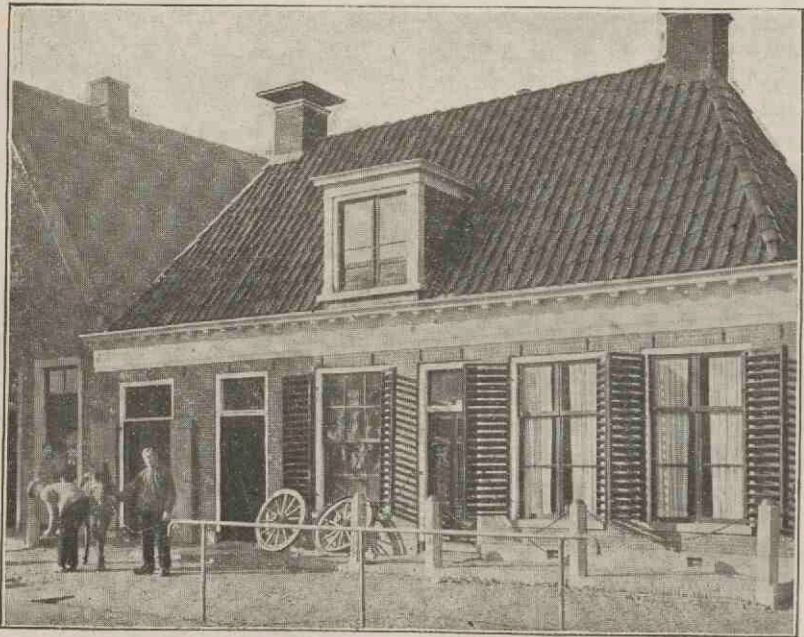
* * *

Dokkum is slechts een kleine gemeente; het heeft 3762 inwoners en 45 paarden; dit geringe getal paarden komt doordat de gemeente absoluut geen gronden bezit buiten de veste en al het land rondom de gemeente toebehoort aan de naburige gemeenten Westdongeradeel en Oostdongeradeel. Toch zijn er in de plaats zelve nog 5 hoefsmeden, d.w.z. in Dokkum en Aalsum, dat wel niet één gemeente is doch practisch gesproken wel als zoodanig kan worden beschouwd. Het zijn de heeren: Sijtsema (buiten de Aalsumer poort), Kystra (Duivenhoek), Boersma en Postuma, beiden wonende in de Streek onder Aalsum, en Bijlsma (bij de Walpoort).

De vier eerstgenoemden zijn allen gediplomeerd hoefsmid. Van de cursussen, die geregeld in Dokkum plaats vinden, worden de practische lessen gegeven in de smederij van den heer Sijtsema. Deze cursussen hebben zeer veel nut gesticht en het platteland voorzien van goed onderlegde vaklui; zoo zijn o.a. in de omstreken van Dokkum in de volgende dorpen gediplomeerde hoefsmeden gevestigd: Brantgum 2, Holwerd 4, Hantum 2, Ternaard 2, Wierum 2, Hansumhuizen 1, Nes 2, Paesens 2, Niawier 1, Anjum 3, Horra en Ee 2. Het spreekt van zelf dat, naarmate de toestand buiten beter wordt, de drukte in de stad minder zal worden, daar de buitensmeden vele klanten, die vroeger noodgedwongen naar de stad gingen, nu zullen behouden. Duidelijk blijkt dit ook doordat de marktdagen, die vroeger veel drukte in het bedrijf brachten, nu absoluut geen meerdere werkzaamheden aanbrengegen. De beide genoemde gemeenten, Oost- en Westdongeradeel, hebben respectievelijk 1209 en 1065 paarden; het spreekt dus wel van zelf dat geen dier vele smeden, zoowel in als buiten de stad, uitsluitend hoefsmid is, doch dat zij allen een gemengd bedrijf uitoefenen.

De paardenfokkerij staat in deze streek in groot aanzien, getuige wel het groot getal van 9 dekhangsten die alhier gestationneerd zijn. Er wordt zoowel met Oldenburgers, met Belgen als met Friesche hengsten gefokt. Een intensieve paardenfokkerij is een goed milieu voor een hoefsmid; hoe meer gefokt wordt en hoe meer de fokker zich ontwikkelt, des te meer waarde zal hij toekennen aan een bekwamen hoefsmid, die zijn paarden goed op beslag houdt en zijn veulens door doelmatige besnijding voor hoefgebreken behoedt.

De hoeven der paarden zijn hier ook goed te noemen, hetgeen zoowel voor den eigenaar als voor den smid pleit. Als regel wordt hier vlak beslag toegepast en slechts bij uitzonderingen worden ijzers met kalkoenen onder-

Smederij van Sijtsema te Dokkum.

gelegd. Het winterbeslag geschiedt met insteekkalkoenen (stiften of propfen), terwijl slechts zeer enkele paarden van schroeven worden voorzien. Het beslag geschiedt bijna uitsluitend, althans hoofdzakelijk uit de hand, daar in enkele smederijen de noodstal geheel verdwenen is en in andere nog slechts voor enkele paarden in gebruik is gebleven.

De patroons zijn allen lid van den bond van smedenpatroons en houden zich als zoodanig ook aan de vastgestelde minimum tarieven, welke voor een gewoon paard f 5 en voor een hit f 3,60 bedragen, terwijl het verleggen der ijzers f 2 kost. Deze prijzen zijn niet hoog, gerekend naar de tijdsomstandigheden en zullen dunkt mij wel spoedig herzien en verhoogd moeten worden, wil men niet met verlies of alleen voor zijn genoegen werken.

Als regel gebruikt men handgesmede ijzers, doch door het gebrek aan staafijzer is men nu veelal aangewezen op machinale ijzers, tenminste als

men niet meer aan het ouderwetsche „opbraden” wil beginnen, hetgeen hier door verschillende smeden weer wordt toegepast. Zoo was ook een der hoefsmeden bezig met het aanmaken van stiften daar hij voorzag dat de door hen bestelde stiften niet geleverd konden worden en hij zich intijds voor een tekort wilde vrijwaren. In deze tijdsomstandigheden blijkt alweer hoe goed het toch is dat een vakman terdege onderlegd is in alle onderdeelen van zijn vak, zoodat hij zichzelf altijd kan redden; het vele gebruik maken toch van machinale ijzers zou een niet-vakman heel gemakkelijk tot een machine maken en het is juist de opleiding aan cursussen en scholen, die zorgt dat de hoefsmid zijn vak terdege leert, niet machinaal te werk gaat en hem aanspoort met ambitie dit vak ook later te blijven uitoefenen.

Gaan wij enkele der bedrijven na, dan zien wij dat twee der zaken zeer oud zijn, n.l. die van Sijtsema en van Kystra. De eerste ligt buiten de Aalsumer poort, de patroon werkt met één knecht en doet zelf hoofdzakelijk het hoefbeslag. Het is een eeuwen-oude zaak; de vader van den tegenwoordigen patroon stierf in 1912 en was toen 80 jaar, terwijl het vóór hem ook reeds hoefsmederij was. Het bedrijf is echter veel stiller geworden, hetgeen een gevolg is van trein en tram, waardoor er veel minder voerlui zijn dan vroeger en ook door de vele gediplomeerde buitensmeden. Toch is het bedrijf nog niet stil te noemen waar des zomers nog 50 paarden per week beslagen worden; des winters is dit getal veel geringer, daar de paarden dan minder werk verrichten en de eigenaar geen haast heeft het beslag te doen vernieuwen. Sijtsema was een der eersten die in Friesland een diploma in hoefbeslag behaalden, n.l. in 1891 en wel aan den eersten in die provincie gehouden cursus.

De 2-jaarlijksche cursussen, die vanwege het Paardenstamboek te Dokkum worden gehouden en die in zijn smederij plaats vinden, worden geleid door de heeren Plet en de Jong, beide te Heerenveen, resp. dierenarts en gediplomeerd hoefsmid.

Zijn smederij is hiervoor zeer gunstig gelegen aan den grooten straatweg, waar ruimte in overvloed is voor het laten draven en bekijken der paarden, terwijl de smederij zelf van twee vuren is voorzien en een houten beslagvloer heeft. De noodstal werd vóór 6 weken afgebroken, daar het eenige paard, dat er nog in beslagen werd, door den eigenaar was opgeruimd.

De zaak van T. Kystra, in den Duivenhoek, bestaat volgens overlevering meer dan 300 jaar. Zij wordt gedreven door vader en zoon, welke laatste in 1900 een diploma behaalde, aan een cursus gehouden vanwege het Friesche Paardenstamboek.

De tegenwoordige patroon is nu ruim 40 jaren in de zaak en beslaat ongeveer 600 paarden per jaar. De noodstal is hier nog blijven bestaan en behoort als het ware thuis in deze antieke smederij; toch wordt het gebruik er van beperkt tot enkele gevallen. Onder de klandisie van K. is o. a. ook de tram van Dokkum naar Veenwouden; hiervoor zijn 9 paarden in gebruik die in het span loopen voor gekoppelde wagens, hetgeen een zeer zware dienst is; deze paarden zijn dan ook erg sleets en het is moeilijk de hoeven in goeden staat te houden.

De overige bedrijven zijn alle van jongeren datum; zoo is Postuma ongeveer 22 jaar aldaar gevestigd; het is een zeer groote smederij, heel mooi aan een drukken verkeersweg gelegen. Toch doet hij niet zooveel meer aan het hoefbeslag en legt zich meer toe op de andere onderdeelen van het smidsvak. Hij werkt met een knecht, is zelf gediplomeerd te Leeuwarden en behaalde op de Landbouwtentoonstelling te Dokkum een prijs voor hoefbeslag.

Van de beide overige patroons is Boersma gediplomeerd aan de school te Groningen; zijn zaak ligt ook buiten de gemeente en zal dus ook wel het meest op de omgeving zijn aangewezen. Boersma werkt met één volwassen knecht, heeft een gemengd bedrijf en beslaat o. a. de hengsten die alhier gestationneerd zijn.

Hiermede afscheid nemende van Friesland, is het mijn gevoelen dat in de beschreven plaatsen, en zoo ook te Dokkum, zeer bekwame smeden zijn, niet alleen vakkundig onderlegd, doch ook vol ambitie voor hun werkring, hetgeen natuurlijk geheel aan hun clientèle, de paardenhouders, ten goede komt.

* * *

I. EEN EN ANDER OVER GRONINGEN EN HET HOEFBESLAG.

De paardenfokkerij staat in de provincie Groningen in zeer hoog aanzien en op hoogen trap van ontwikkeling.

Het oorspronkelijke Groninger paard, dat een variëteit was van het Friesche ras, is door invoer van veel buitenlandsche hengsten, in hoofdzaak uit Oldenburg en Oost-Friesland, geheel verdwenen. Er is zooveel vreemd bloed ingevoerd, dat van het oude Groninger paard weinig eigenschappen zijn overgebleven; zelfs wordt wel gefokt met Oldenburgsche hengsten en dito merriën. Men heeft er in Groningen naar gestreefd om een mooi, diep, goedgaand landbouwtuigpaard te fokken, zwaar genoeg voor landbouwarbeid op zwaren kleigrond en met voldoende luxe om ook als handelspaard geschikt te zijn. Men heeft dan ook een paard verkregen dat den Oldenburger zeer nabij komt en de goede eigenschappen van dit ras bezit, zooals b.v. flinke maat, genoeg massa, zwaar beenwerk en een goeden vierkanten draf. Om echter aan minder goede eigenschappen, zooals onvoldoende snelheid en uithoudingsvermogen, te weinig luxe en zwammige gewrichten, tegemoet te komen, heeft men ook hengsten met meer bloed ingevoerd, o.a. Holsteinsche, Oost-Pruisische, Hackney- en Orloffhengsten. De kruising met Oldenburgsche en Oost-Friesche hengsten is echter ver overwegend gebleven. De luxe paarden uit Groningen gingen vroeger allemaal naar Frankrijk, Engeland, Spanje en Italië; tegenwoordig hoofdzakelijk naar Duitschland. De koudbloedfokkerij is ook in Groningen ingevoerd doch heeft geen groote vlucht genomen.

Om een denkbeeld te geven van den paardenstapel in deze provincie zien wij dat bij de veetelling in 1910 het totaal aantal paarden 38680 bedroeg; hiervan waren 26985 paarden boven 3 jaar en 11695 beneden drie jaar, verder 75 dekhengsten en 6557 gedekte merriën.

Het aantal gedekte merriën bedraagt dus 18 % van het totaal en dat onder 3 jaar, 30 %; deze getallen zijn van belang om den omvang van de fokkerij te kunnen beoordeelen.

Van de 78 dekhangsten, die in 1911 in Groningen waren gestationneerd, waren 74 „warmbloed”hengsten. Ook de fokkerij van dravers is zeer bescheiden; wel werd er veel gedaan vooral aan harddraven op de korte baan (van 200—300 Meter) en in Groningen legde men zelfs een baan aan van 1200—1600 Meter, doch van een bepaalde fokkerij in deze richting kan men moeilijk spreken. Alleen de Russische draverhengst Tabor II, een uitstekende draver op de korte baan, heeft zeer veel merriën gedekt en vrij veel goede afstammelingen nagelaten. Waar nu de paardenfokkerij in de provincie Groningen op zoo'n hoogen trap van bloei staat en waar de fokkers terdege onderlegd zijn in landbouw- en veeteelt-wetenschappen, daar zal men ook kunnen verwachten dat het hoefsmidvak er een bloeiend bestaan leidt en dat de hoefsmid, om hier een drukke cliëntèle te hebben, een goed onderlegd vakman moet zijn.

Er zijn dan ook in de stad en in de provincie een groot aantal hoefsmeden die een grondige vakopleiding hebben genoten en aan hooge eischen voldoen. Een zeer belangrijk aandeel in deze opleiding heeft de vakschool voor smeden te Groningen en naast deze zijn in later jaren de cursussen gekomen die op verschillende plaatsen jaarlijks hun nuttig effect hebben afgeworpen.

De Hoefsmidschool te Groningen is gesticht door de heeren Wiersum en Heidema, destijds beiden veearts in de stad Groningen. Het is een bedrijfsmederij waaraan een opleiding van smidsgezellen verbonden is. Deze opleiding duurt, al naar mate van den aanleg van de leerlingen, 5 à 6 maanden, na afloop waarvan een examen wordt afgelegd en een getuigschrift uitgereikt.

Op 1 October 1.1. bestond deze leerschool 30 jaar onafgebroken, waarvan $1\frac{1}{2}$ jaar onder den chef-hoefsmid A. van Duin en 28 en een half jaar onder den chef-hoefsmid D. F. Stuivenberg. De eerste heeft zich, na zijn verblijf in Groningen, als hoefsmid te Gouda gevestigd. Beide ontvingen hunne opleiding aan de smederij van 's Rijks Veeartsenijschool te Utrecht. S. werkte daar van 1879—90 onder de bekwame leiding van den eminenten Van Horses; daarna kwam hij aan het hoofd te staan van de leersmederij te Groningen. Op 27 en 28 Augustus 1891 behaalde Stuivenberg den 1en prijs in den wedstrijd voor hoefbeslag, uitgeschreven door de Harddraverij-Vereeniging te Groningen, terwijl hem later nog twee gouden en een verguld-zilveren medaille als 1e prijzen werden toegekend voor inzendingen op tentoonstellingen.

Vóór den oorlog was dan ook in de provincie Groningen deze leerschool zeer gezocht, getuige wel het feit dat steeds \pm 20 leerlingen op de lijst stonden die wachtten op een plaats. Er werden jaarlijks dan ook 10 à 12 leerlingen opgeleid en meestal moest men een jaar of langer wachten alvorens voor de opleiding toegelaten te kunnen worden.

Behalve de chef Stuivenberg is ook aldaar werkzaam diens zoon, die o.a. te Utrecht het diploma als onderwijzer in practisch hoefbeslag behaalde en

verder nog twee vaste knechts, waarvan één ook al jaren lang aan de school verbonden is.

Hetgeen voor een opleiding van veel belang is of liever van het voor- naamste belang is, is wel de beschikking te hebben over veel materiaal. Dit nu is in deze smederij in overvloed. Uitsluitend hoefsmederij zijnde, worden er 200 hoeven per week beslagen en is een minimum van 11000 hoeven 's jaars te noemen. Behalve dit practisch onderwijsmateriaal ontvangen de leerlingen 1 × 's weeks les aan de Middelbare Landbouwschool in theoretisch hoefbeslag en wel van den heer H. A. Kroes, leeraar aan die school.

Ongetwijfeld heeft deze leerschool een zeer grooten invloed gehad op het hoefbeslag te Groningen. Bij de oprichting toch kon men zeggen dat het platteland totaal verstoken was van goede hoefsmeden, terwijl nu in bijkans alle dorpen één of meer gediplomeerde hoefsmeden zijn gevestigd. Het geldt hier een particulier initiatief dat geheel zonder eenigen steun van overheid of corporatie, noch financiëel, noch moreel, gedurende tientallen van jaren heeft voortgewerkt en waarvan de ontwerpers en uitvoerders zeer zeker recht hebben op den dank van de plattelandsbevolking der provincie.

Het komt mij voor dat van overheidswege dergelijke leerinrichtingen niet alleen erkend doch aangemoedigd moesten worden; ook in andere provincies zou zulk een school zeer veel nut kunnen stichten, daar toch de tijd bewezen heeft dat deze particuliere inrichting wel reden van bestaan heeft, terwijl de door het Rijk opgezette school haar natuurlijken dood is gestorven.

Behalve de hoefsmeden, afkomstig van de school te Groningen, zijn er ook talrijke hoefsmeden in de provincie, welke opgeleid zijn aan de militaire Hoefsmidschool te Amersfoort en wel tijdens hun diensttijd als milicien bij een der bereden wapens of bij de Infanterie.

In de laatste jaren, te rekenen vanaf 1912, wordt er jaarlijks aan de Ambachtschool te Appingedam een cursus in hoefbeslag gehouden. Deze cursussen zijn uitgegaan van de Afdeeling Appingedam van den Bond van Smedenpatroons en hieraan zijn verbonden voor het theoretisch onderwijs de heer Kroes te Groningen en voor de practijk de heer M. Ritsema, onderwijzer in practisch hoefbeslag te Appingedam.

De cursussen zijn tweejaarlijks; zij worden gedurende het winterhalfjaar gehouden en door het Rijk gesubsidieerd. Er zijn in het geheel reeds drie volledige cursussen gehouden en wel met respectievelijk 12, 10 en 8 leerlingen. Het getal der geslaagden voor het diploma verhoudt zich als volgt: 9, 8 en 8. Aan deze cursussen hebben zoowel patroons als knechts deelgenomen en wel aan den 1en cursus 7 patroons en 5 knechts, aan den 2en 3 en 7 en aan den 3en 2 en 6. Het leergeld heeft bedragen voor den 1en cursus f 10.—, voor den 2en f 15 en voor den 3en f 20, telkens voor één halfjaar. Het onderwijs omvat voor ieder gedeelte, dus voor ieder half jaar, 12 theoretische lessen van 2 uren en 14 practische lessen van 4 uren.

Het aantal leerlingen is door de leiders van den cursus ieder jaar ingekrompen, omdat slechts over 4 vuren kan worden beschikt en men het niet raadzaam achtte meer dan 2 leerlingen aan één vuur te plaatsen, zoodat dus nu het maximum van deelname 8 is geworden.

Deze zeer nuttige instelling, die dus van de smeden zelf is uitgegaan,

heeft in niet geringe mate een aandeel in den lof die den Groninger smeden wordt toegezwaaid.

Behalve van de nu genoemde inrichtingen van onderwijs zijn er in de provincie Groningen nog enkele hoefsmeden die zijn opgeleid te Breda en Amersfoort en één is er afkomstig van de opgeheven school te Tiel.

Tenslotte zij nog opgemerkt dat men in Winschoten en in Veendam getracht heeft een opleiding te scheppen. In Winschoten ging dit uit van een smid, die gedurende enkele maanden een cursus gaf; in Veendam werd \pm 4 jaar geleden een cursus gegeven aan de Ambachtschool aldaar, door den leeraar-smid van die inrichting. Ook deze heeft maar één winterhalfjaar stand gehouden; practisch kan men deze beide laatste pogingen dus beschouwen als te zijn mislukt, althans veel bijgedragen tot de vorming van bekwame hoefsmeden zullen zij zeker wel niet hebben gedaan.

(Wordt vervolgd.)

INGEZONDEN STUKKEN.

Geachte Redacteur!

Het moge mij worden vergund, door middel van Uw blad, een en ander met betrekking tot de rechtspositie van de militaire hoefsmeden onder de aandacht van Uw lezers te brengen.

In het begin van 1909 werd door den Minister van Oorlog bepaald, dat de militaire hoefsmeden, bij goed gedrag en ijver, na 15 dienstjaren konden worden bevorderd tot onderofficier, tot op eens als een donderslag bij een helderen hemel, in de tweede helft van Augustus 1914, tot hun aller verbazing en teleurstelling, zonder eenige motiveering daarvan, het eenmaal verkregen vooruitzicht op die bevordering werd ontnomen.

Nog nimmer in hun leven hadden de hierbij betrokken hoefsmeden met zooveel liefde en toewijding voor hun taak, zoo hard gewerkt als juist in de daaraan voorafgaande dagen.

Den eersten mobilisatiedag (Zondag) werd, als gewoonlijk, reeds om 6 uur 's morgens begonnen. Om 9 uur kwam het eerste gevorderde paard op beslag en van toen af werd, zonder rusten, doorgewerkt tot 9 uur 's avonds. Den tweeden mobilisatiedag werd 's ochtends om 4 uur begonnen en pas om 8 uur geëindigd. Die eerste twee dagen kregen de hoefsmeden geen warm eten. Het meegebrachte brood werd bij en onder het paard genuttigd. De volgende tien dagen werd steeds van 5 uur 's morgens tot 9 uur 's avonds gewerkt, terwijl om 12 uur 's middags gedurende één uur de kazerne mocht worden verlaten om te gaan eten.

Vele gevorderde paarden waren te voren nog nooit uit de hand beslagen.

De fysieke arbeid, in die dagen door de militaire hoefsmeden geleverd, is zeer aanzienlijk. Deze werd bovendien nog verhoogd door de geestelijke inspanning, noodzakelijk bij het beslaan der gevorderde paarden. Een ieder, die ons Nederlandsch paard kent, weet, dat de hoeven zijn zwakste deelen zijn en door velen hunner eigenaars het hoefbeslag schandelijk wordt verwaarloosd. Het beslaan van de paarden, gevorderd voor den militairen dienst, eischt dan ook veel kunstvaardigheid en overleg. De militaire hoefsmeden hebben getoond dit te kennen.

De beteekenis van het hoefbeslag voor de marschvaardigheid der bereden korpsen en treinen is ook in dezen oorlog gebleken. Overal, waar groote marschverliezen werden geleden — deze stegen soms schrikbarend — moesten zij voor een aanmerkelijk deel aan het hoefbeslag geweten worden.

Het verbeteren van positie en arbeidsvoorwaarden der hoefsmeden is dan ook niet alleen een eisch van billijkheid jegens deze militairen, maar bovendien en vooral noodzaak ter wille van de marschvaardigheid der bereden korpzen en treinen en het behoud van het zoo kostbaar paardenmateriaal.

Tusschen 31 Juli en 14 Augustus 1914 is bijna zonder onderscheid door alle militaire hoefsmeden, schier dag en nacht, onafgebroken met bovenmenselijke kracht gewerkt moeten worden om naast al hun andere werkzaamheden, ook alle gevorderde paarden marschvaardig op beslag te stellen en juist toen men aan eenige verademing kon gaan denken, kwam, niettegenstaande de hiervoren geschetste omstandigheden, de voor hen zoo teleurstellende jaarwedden-regeling van 1914, waarbij voor hen de bevordering tot onderofficier was uitgesloten.

Intusschen heeft het Bestuur van de „Vereeniging van Militaire Hoefsmeden” niet stil gezeten; zij heeft onder aanvoering van alle daartoe klemmende motieven, de aandacht van de hoogste militaire autoriteiten en college's gevestigd op die rechtsverkorting, tot eindelijk na vier lange jaren mobilisatie (onder moeilijke werkzaamheden en zeer geringe bezoldiging, waaromtrent eerst van 1 Januari 1918 af eene behoorlijke voorziening werd getroffen) bij schrijven van 17 Juli 1918, IIIe Afd., No. 114, wederom eene nieuwe regeling werd uitgegeven, waarin o. m. voorkomt de bepaling, dat de militaire hoefsmeden van 1 Januari 1918 af, na 10 jaren dienst als zoodanig, dan wel op 28-jarigen leeftijd, kunnen worden bevorderd tot Meesterwerkman (onderofficier), waarbij tegelijkertijd allerlei tijdroovende organisatorische bezwaren zijn weggenomen om, m. i. vooral het eenmaal geleden onrecht, zoodra mogelijk goed te maken.

Nu zou ieder gewoon mensch denken, dat hiermede dadelijk zou worden uitgevoerd, wat door den Minister van Oorlog wordt bevolen, doch juist het tegendeel is waar.

Velerlei autoriteiten of zich autoriteit gevoelende Chefs denken daarover geheel anders, blijkbaar denkende „t zijn toch maar werklui” want nu twee maanden later, ondanks allerlei door genoemd Bestuur en door belanghebbers daartoe aangewende pogingen, zijn er nog een vrij groot aantal daarvoor in aanmerking komende hoefsmeden, niet tot onderofficier bevorderd.

Met dank voor de opname, verblijf ik gaarne

Uw dw. dr.
X.

KORTE MEDEDEELINGEN.

— **Militaire Hoefsmidschool.** In de laatste helft van September en in de 1e helft van October hebben examen afgelegd en deze school met een diploma verlaten: F. Modderman (1e R. I.) te Veelerveen (Gr.), Th. Voesten (2e R. I.) te Venray (L.), A. Hoekman (3e Cp. Wierl.) te Gasselternijveen (Dr.), A. A. Op de Woert (5e R. I.) te Lutten (O.), P. van Immerzeel (Korpl. 6e R. I.) te Rotterdam, H. van den Berg (9e R. I.) te Garijp (Fr.), G. van Bommel (8e R. I.) te Opijnen (Geld.), H. Dallinga (12e R. I.) te Hellum (Gr.), C. van den Burg (15e R. I.) te Schipluiden (Z.H.), H. Nijland (19e R. I.) te Markelo (O.) en A. J. Haartsen (burgerleerling) te IJzendijke (Z.).

Op 1 October is een nieuwe cursus begonnen met 4 miliciens der cavalerie en 1 burgerleerling, terwijl op 15 October een cursus begint met 9 miliciens der bereden Artillerie.

G. H.

— **Inrichting voor hoefbeslag te Groningen.** Op 26 September heeft de leerling J. Dijkers van Zuidlaren de inrichting verlaten met een voor de praktijk „goed” en theorie „zeer goed” getuigschrift.

— **Vereeniging van Onderwijzers in practisch Hoefbeslag.** Het Bestuur van bovengenoemde Vereeniging heeft in eene bestuursvergadering, gehouden te Utrecht op 21 Sept. j.l., o.a. besloten:

1e. *niet* te streven naar een uniform tarief voor hoefbeslag in geheel Nederland, wegens de vele moeilijkheden daaraan verbonden;

2e. een adres te richten tot de Regeering, met het verzoek het daarheen te willen leiden dat de uitoefening van het hoefsmidsvak in de toekomst uitsluitend wordt veroorloofd aan hen die in het bezit zijn van een Rijksdiploma als hoefsmid;

3e. een circulaire te richten aan de onderscheidene stamboek-vereenigingen om meer aandacht aan het hoefbeslag te willen schenken dan tot nu toe het geval is geweest.

4e. Vergoeding van reiskosten te verstrekken aan hen die meer dan f 4 reiskosten hebben, echter onder goedkeuring der eerstvolgende vergadering.

(Genoemde Vereeniging had het Friesch P. S. wel als een gunstige uitzondering mogen noemen. Red.).

— **Duitschland.** De uitoefening van het hoefbeslag laat in de meeste streken van Duitschland dooreengenomen veel te wenschen over. De verderfelijke gevolgen hiervan zijn ten opzichte van vroegtijdig verbruik der paarden erger dan die van alle andere ziekten — de besmettelijke buiten rekening gelaten — tezamen. Dat het bij ons, zoowel in de steden als op het land, met het hoefbeslag niet best gesteld is — gunstige uitzonderingen, soms geheele landstreken omvattende, daargelaten — is steeds op straat waar te nemen, evenals bij monsteringen of vorderingen van paarden. Dientengevolge moeten de bestaande opleidingsplaatsen voor hoefsmiden minder gunstig werken als men van Overheidswege wel wil doen voorkomen. Feitelijk nemen de beste leerkrachten, wegens niet voldoende aanvulling van jongere krachten, voortdurend af. Wanneer deze toestand voortduurt dan zal de oude hoefsmidkunст, ten minste in particuliere bedrijven, tot schade van de paarden en van hunne eigenaars tot het verleden gaan behooren. Dit moet echter positief worden voorkomen, eer het te laat is. Een degelijke opleiding, zoowel in practisch als theoretisch opzicht, vindt men bijna alleen meer bij de militaire hoefsmidsscholen, terwijl de nadere vorming in het leger reeds te wenschen overlaat.

Onvoldoend onderlegde hoefsmiden moesten ook in groote particuliere bedrijven geen aanstelling mogen vinden, daar de door zulke personen veroorzaakte nadeelen niet alleen de eigenaren daarvan treft, zoo zegt het Z. f. Pferdezucht u. Sport van 15 Aug. j.l. naar aanleiding van een artikel des heeren van Oettingen, opperlandstalmeester in Pruisen, handelende over het herstel van den Duitschen paardenstapel na den oorlog.

— **Rijksnijverheidslaboratorium te Delft.** Met medewerking van de Maatschappij „Oxygenium” te Schiedam, de N.V. Nederlandsche Fabriek van Autogene Snij- en Laschapparaten te Rotterdam—Pijnacker, het Technisch Bureau van Gerpbeide & Heuff te Amsterdam en van de firma van Viersen & Co. te Enschede—’s-Gravenhage zullen, te beginnen in de maand October, in het *Nijverheidslaboratorium te Delft* demonstratie’s plaats hebben op het gebied van *autogene lasschen en snijden*. De genoemde firma’s zullen daartoe hunne toestellen en hunnen bekwaamsten werkmans ter beschikking stellen, zoodat verschillende werkzaamheden verricht kunnen worden, ook die, welke in de practijk als moeilijk bekend staan.

Met het oog op onnoodige vervoer- en andere kosten en op onnoodig te groot carbid-verbruik, verzoekt de *Ingenieur bij het Nijverheidslaboratorium te Delft* hun, die van plan zijn deze demonstraties te bezoeken (voorloopig elken Donderdag) hem vóór den 14en October *) a.s. van dit voornemen op de hoogte te brengen. daar dan groepsgewijze indeeling mogelijk gemaakt wordt.

PERSOVERZICHT.

De October-aflevering van „*Der Hufschmied*” bevat een artikel over werkplaats-inrichting (ook ten opzichte van ventilatie en verwarming); — Prof. Dr. Lungwitz beëindigt zijn artikel „Over den draagrand bij den beslagen hoof”; de rubrieken personalia, persoverzicht, vragen en antwoorden leveren geen stof tot overneming.

L. wijst er in zijn lezenswaardig stuk op dat er bijna voortdurend eenstemmig is geklaagd over het te veel besnijden van den hoof. (De paardeneigenaars hebben hieraan dikwerf schuld, doordat zij het bijzonder waardeeren als de smid zoogenaamd „veel aan den hoof heeft gedaan” en hierdoor den smid veelal in een verkeerde richting prikkelen. A. W. H.). Niettegenstaande die veelzijdige klacht wordt er bij het besnijden nog niet algemeen gestreefd naar het zooveel mogelijk behouden van den hoornschoen.

Door zool en straal onnoodig veel te besnijden, wordt gelijktijdig de draagrand verzwakt.

L. zegt dat behalve de wand minstens een stroohalm-breed gedeelte der zool op het ijzer moet steunen, en dat tegenwoordig de opvatting voorzit om een nog grooter deel der hoornzool tot het dragen van den lichaamslast te doen meehelpen. De zool moet zoo sterk mogelijk worden gelaten en kan dan desverlangd in den regel geheel op het ijzer rusten.

L. herinnert er aan dat de bovenvlakte van het ijzer door sommigen afhellend werd gewenscht van den buiten- naar den binnenrand („ijzer staat op zijn kant”; L. noemt dit Fransche richting), door anderen afhellend van den binnen- naar den buitenrand (zooals b.v. door Husson en Thary aangegeven) en door nog anderen horizontaal wordt verlangd (Engelsche richting). De laatste wijze is sedert jaren de meest gebruikelijke bij de modern opgeleide hoefsmiden.

L. wijst er op dat de Fransche en Engelsche richting aan een en hetzelfde ijzer kunnen zijn vertegenwoordigd, en wel door het ijzer in de voorste helft eenigszins van buiten naar binnen te doen afhellen en door de achterste helft een horizontale draagvlakte te geven, waarbij tevens rekening moet worden gehouden met de richting van den hoof en van koot-, kroon- en hoofbeen.

Niet alleen de richting der draagvlakte van buiten naar binnen doch ook die van voren naar achteren is verschillend verdedigd. Eenerzijds is alleen de opzet, en anderzijds de opzet en het naar boven opbuigen der verzeineinden beide verdedigd (door Bourgelat).

Uit de historie blijkt, zegt L., dat ieder geval deugdelijk moet worden overwogen en dat het besnijden van den hoof een der belangrijkste onderdeelen van het hoofbeslag zal blijven.

— *Goedkoop werk.* Bij voortdurend gebruik op verharde wegen slijten de klauwen veel af en worden ter beschutting van zool en ballen sandalen aangebracht, gemaakt van buffelhuid, rijststroo of wel van oude zakken. In Deli worden de Zebu's steeds van klauwbeslag voorzien, hetgeen nitstekend voldoet. Op enkele suikerondernemingen in West- en Midden-Java

* Voor de lezers van „De Hoefsmid” is de termijn van aangifte met een week verlengd, — dus tot 21 Oct. Red.)

zijn proeven genomen met dit beslag. Tot heden zijn de resultaten niet schitterend geweest, mijns inziens te wijten aan het feit dat de klauwen bij het Javaansche rund opvallend dunner is dan bij den zebu, zoodat maar al te veel vernageling plaats vond. Slechts zeer geroutineerde hoefsmeden, zooals er onder de Klingaleezen, uit Britsch-Indië geïmporteerd, in Deli worden aangetroffen, kunnen dit werk met groote nauwgezetheid verrichten. Met behulp van een zeer eenvoudig instrumentarium, een soort veldsmidse, leggen deze hoefsmeden voor f 0.60 een vierkant klauwbeslag onder, wat al een zeer billijk tarief genoemd mag worden.

(u. *Cultura*, Sept. 1918; artikel van Dr. 't Hoen.)

Mededeelingen over het smidsvak, vallende buiten het hoefbeslag.

KUNSTMATIGE OPPERVLAKSHARDING.

Voor al nu tegenwoordig het staal schaarsch en duur is, verdient het voor onze smeden aanbeveling zooveel mogelijk zuinigheid te betrachten, en is het niet van belang ontbloomt bovengenoemd thema wat nader te beschouwen.

Van de kunstmatige oppervlaksharding (cementering) bedient men zich wanneer 't harden van voorwerpen betreft, welke door hun vorm zeer moeilijk op de gewone wijze gehard kunnen worden.

Men gebruikt daarvoor vloeijzer of een zeer zachte staalsoort, waarop men door kunstmiddelen een zeer harde laag brengt.

Dit verkrijgt men, wanneer men het metaal in roodheeten toestand met koolstofhoudende stoffen bestrooit, het daarna tot hardingstemperatuur brengt, en ten slotte in water afkoelt.

Men kan ook de voorwerpen in kouden of gloeienden toestand, met een tot een brij aangeroerde samenvoeging van verschillende stoffen insmeren, waarop dan de verhitte en de harding, zooals hierboven reeds gezegd is, kan volgen. Kleine voorwerpen worden met houtskolen, dierlijke kool enz. in plaatjeren doozen gepakt en gedurende eenigen tijd gegloeid, daarna eruit genomen en gehard.

De plaatsen, welke bij deze bewerking niet gehard mogen worden, besmeert men met leem of klei.

De meest bekende hardingsmiddelen zijn: vaste koolstof, voornamelijk houtskool en roet; dierlijke koolstof, beender-, hoorn- en lederkool; verder gebruiken wij nog geel bloedloozout. De tusschenstoffen, waarmee deze koolstofsoort in vermengd worden, zijn hars, dierlijke vetten, gist, in water aangeroerd meel, salpeter, keukenzout, glas enz. en dienen hoofdzakelijk om de mengsels aan het voorwerp te doen hechten. Bovendien zorgen zij voor een gelijke verdeling over de oppervlakte en vormen een beschuttende laag voor de inwerking der lucht. Keukenzout vormt een glasachtige laag, welke bij het onderdompelen in het water afspringt en daardoor een inniger aanraking der voorwerpen met het water bewerkt.

Hieronder volgen eenige beproefde mengsels voor deze harding:

Hardingspoeder voor het inzetten: 4 deelen poedervormige houtskool, 1 dl. verkoold leder en 3 dl. roet.

Voor het bestrooien in open vuur: 24 deelen verkoelde hoorn, 4 dl. hoornvrijssel, 9 dl. kalisalpeter, 55 dl. keukenzout en 6 dl. lijm.

Mengsel voor het insmeren: 6 deelen wijnzuur, 30 dl. levertraan, 10 dl. talk, 2 dl. houtskoolpoeder, 8 dl. beenderkool, 3 dl. gebrande hertschoorn en 5 dl. geel bloedloozout.

De talk wordt gesmolten, met de levertraan vermengd en daarna met de andere benodigdheden vermengd. De aanvankelijk vloeibare substantie wordt na 2 à 3 weken deegachtig.

Verder: 15 deelen salpeter, 3 dl. hars en 7 dl. geel bloedloozout, fijn gestooten en gemengd, op het donkerrood werkstuk gestrooid, tot er zich een soort van glazuur op heeft gevormd; daarna wordt het opnieuw op de hardingstemperatuur gebracht en in water afgekoeld.

M.

S. C. M. BAX. - 2, 4 en 6 Jufferstraat. - ROTTERDAM.

Specialiteit in Artikelen voor **HOEFBESLAG.**

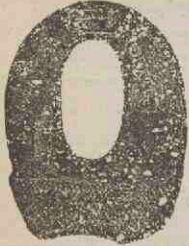
Telegram-Adres
BAX Jufferstraat
Rotterdam.

Meest uitgebreide sorteering prima blanke
Ster-Hoefnagels, meer dan 60 verschillende voorradig.
Speciale fijne Nagels voor Renpaarden enz.
— Billijke prijzen. —

Intercommunaal
Telefoon
No. 1355.

NIEUWE AMERIKAANSCH E HOEFZOLEN

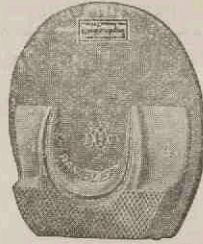
voordeelig, gemakkelijk in gebruik. — *Kunnen niet loslaten.*

Merk „Dexter”,
met flink hielstuk.

Merk „Pacific”,
met zwaar hielstuk.

Merk „Rambler”,
in witte en grijze
Caoutchouc,
op leder opgenaaid
met flink hielstuk,
voorradij van 4½
tot 6¼ Eng. dm.

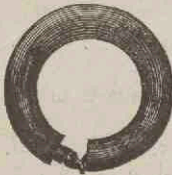
Merk „Chicago”,
geheel Caoutchouc
uit één stuk met
zwaar hielstuk
voor zware paar-
den, voorradig van
7½ tot 7¾ Eng. dm.
uiterste breedte, buitenkant ijzers gem.

Open zolen uit één stuk kunnen dus onmogelijk loslaten, bijzonder aanbevelenswaardig, prijzen zeer billijk, voorradig in 11 maten van 4½ tot 6¼ Eng. dm., uiterste breedte buitenkant ijzers gemeten.

uiterste breedte, buitenkant ijzers gem.

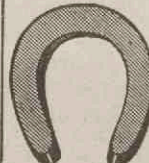
Dichte Luchtdruk-
zolen, in 10 maten,
voor- en achterijzers,
voorradij.

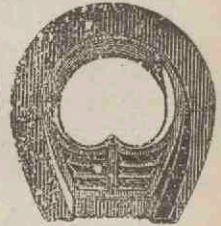
Strijkringen
met riempje.

Gewone
Engelsche Hoefzolen
op Leder,
„Safety pad en
Frogpad”.

Engelsche Hoefzolen
A. en D. & H.

Hoef-
randen.

Open Caoutchouc
zool, merk B. V.,
in 7 maten, voor-
en achterijzers
voorradij.

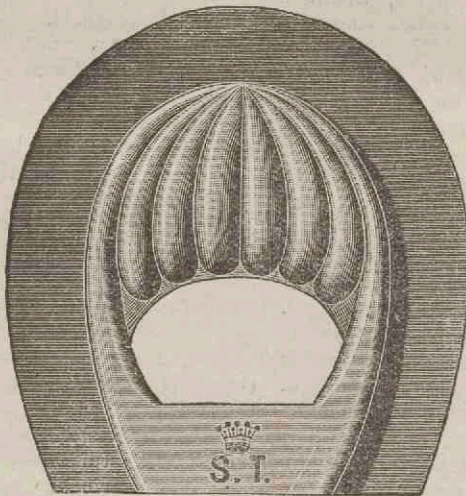
Gemaakte Hoefijzers,
Rits- en Stampmodel,
uitsluitend beste
kwaliteit ijzer;
in 9 maten voorradig.

Ijs- of Scherpnagels
in 12 soorten.

Opruimers voor
Schroefgaten.

Schroeven en Stiffen
in alle modellen;
tijdige bestelling
gewenscht.

Touwijzers in
verschillende maten.

Open Luchtdrukzool
in 8 verschillende maten voorradig.

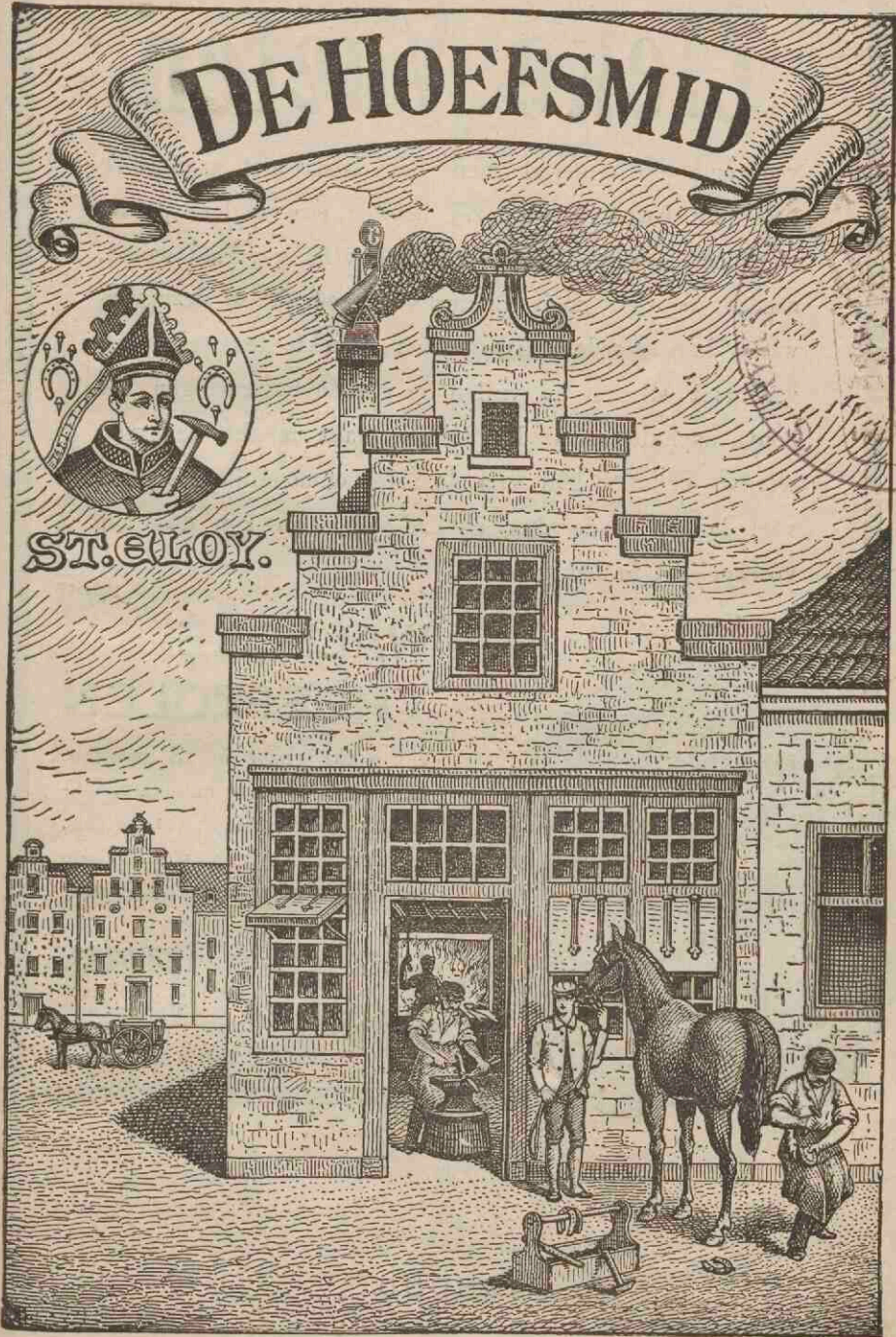
Caoutchouc Hielstukken.

Kunsthooen.

Hoef tangen.
Renetten (rechts en links).
Hoef raspen.
Houwklingen.
Hoefhamers.

Lasch- of Welbladen en
Poeder
om ijzer en staal te
wellen.

Men lette op het echte merk S T met kroon.

Zieke Voeten

voorkomt en geneest men het best met walpole rubber hoefzolen. Zij hebben een stalen plaat, waardoor een onveranderlijk draagvlak gevormd wordt, zoodat de zool nooit in den voet gedrukt of deze verwond kan worden. De rubber breekt den schok en voorkomt slippen en vallen op gladde bestratingen, als hout, asphalt e. d. De stalen plaat maakt het slap worden of afbreken van de zolen onmogelijk; zij gaan veel langer mede dan andere zolen en zijn dus het voordeeligst in het gebruik.

WALPOLE HOEFZOLEN

zijn verkrijgbaar in 13 grootten, en 2 verschillende modellen. Volledige prijscourant van zolen, nagels, raspen enz. wordt U op aanvraag franco toegezonden door

Lambert & Company,
Leuvehaven 66, Rotterdam.

INHOUD.

II. Een en ander over Groningen en het hoefbeslag. — Ingezonden stukken. — Korte mededeelingen. — Persoverzicht. — Advertentiën.

II. EEN EN ANDER OVER GRONINGEN EN HET HOEFBESLAG,

door

Dr. GALLANDAT HUET,

Kapitein-Paardenarts te Amersfoort.

Groningen.

Groningen, hoofdstad der gelijknamige provincie, is tevens de belangrijkste plaats uit het noorden van ons land. Omtrent haar stichting is niets met zekerheid bekend. Volgens sommige fabelachtige verhalen zou de grondvesting van Groningen reeds hebben plaats gevonden in de eeuw van Alexander den Groote en wel door een aristal broeders van Indische afkomst. Anderen zeggen weer dat de grondslagen gelegd zijn door Israëlieten na de verwoesting van Jerusalem. Er ontbreken echter onweerlegbare bewijzen voor het bestaan van Groningen in de eerste eeuwen onzer jaartelling; wel neemt men aan dat de stad bestond ten tijde van de invallen der Noormannen.

Van 1040 dateert een officiëel stuk, n.l. een giftbrief van Hendrik III, Roomsche Koning, waarbij het landgoed Cruoninga weggeschonken wordt. Het behoorde toen tot Drenthe en de omgeving heette Goorecht en Selwert, terwijl uit gewoonten, gebruiken, taal en eigennamen valt af te leiden dat het meer Saksisch was dan Friesch.

In de 12e eeuw wordt de stad aanzienlijk en machtig. In 1143 en 1194 werden oorlogen gevoerd tegen den heerscher, den bisschop van Utrecht, en hierbij werd de slotvoogd van Koevorden te hulp geroepen. Ook van 1226—31 stond de stad aan belegeringen bloot, terwijl in 1241 onlusten uitbraken, die eindigden met de inneming van de stad in 1251 door de bewoners van Husingoo en Fiveringoo, vereenigd met de Menterners. Daarna trad een rusttijd in, totdat in 1338 weer een belegering en een verovering volgde, waarbij een groot gedeelte der stad verwoest werd.

In de 14e eeuw kwamen in den ouden stadsmuur zes poorten voor, n.l. de Heerepoort, de Apoort, de Boteringepoort, de Ebbingepoort, de Poelpoort en de Oosterpoort. Er werd toen, einde dier eeuw, nog een poort bijgemaakt aan het einde der Visscherstraat en 't volgende rijmpje ontstond toen:

Zeven poorten, die te landwaert gaen,
Zeven straten, die aan de Vismerekt staan,
Zeven diepen die ter stadt uitkomen,
Zeven pijpbruggen op de waterstroomen,
En vijf deuren aan St. Martens kercken,
Dat zijn vijf Groninger mercken.

In 1350 onstond een vreeselijke pestziekte (de zwarte dood), die Groningen en omstreken ontzettend teisterde.

Bij de binnenlandsche twisten behoorde Groningen tot de partij der Schie-

ringers en ook nog engere partijstrijden tusschen de Hikhorsten en Broekhorsten veroorzaakte menig oproer en menig gevecht in de stad. Tenslotte werden in 1428 vredesverdragen gesloten met Humsterland (het latere Westerkwartier), in 1434 en '36 werden deze bekrachtigd en van af 1448 kan men zeggen dat er rust heerscht. In 1480 verbond Groningen zich met Friesland en hierdoor namen aanzien en macht toe. De stad kreeg nu ook het recht om eigen munt te slaan. In 1488 werd een verdrag gesloten met de voornaamste steden van het Hanseverbond: Lubeck, Bremen en Hamburg. Op het laatst der 15e eeuw hadden weer hevige gevechten plaats en o.a. een belegering in 1500 door Albrecht. Eerst onder de regeering van Karel V in 1536 genoot Groningen rust, hoewel toen de hervorming weer haat en nijd onder de partijen teweegbracht. Onder het bestuur van Alva werd de stad versterkt door Casper de Robles; in 1569 werden 5 nieuwe bastions aangelegd en in 1576 werd het nieuw gebouwde kasteel voltooid. In 1594 bracht Maurits, na een vergeefsche poging in 1591, de stad aan de zijde van de Unie. Nu brak een tijdperk aan van groote vooruitgang, opbouw en uitbreiding der stad en vergrooting van den handel. In 1672 werd de stad belegerd door den Bisschop van Munster en wel van 14 Juli tot 28 Augustus, doch, kranig verdedigd door Rabenhaupt, bijgestaan door burgers en studenten, noopten zij de belegeraars tot den aftocht. Van dien tijd af werd Groningen niet meer in krijgsverrichtingen betrokken, uitgezonderd dat in 1830 de schutterij met vrijwilligers en studenten uittrokken voor de Belgische revolutie; vier jaar daarna keerden ze weer huiswaarts. In 1874 werd de vestingwet aangenomen, waarbij Groningen als vesting verviel; de wallen werden geslecht, de grachten grootendeels gedempt, en alzoo kwam de stad open te liggen voor uitbreiding en voor verfraaiing.

Een der mooiste gebouwen uit de stad is de Martinitorren, welke gebouwd is in de vroege oudheid; in de 15e eeuw stortte ze in, doch omstreeks het midden dier eeuw werd ze weer opgebouwd; in 1465 door den bliksem getroffen en gedeeltelijk door brand vernield, werd de toren weer geheel opgebouwd en in 1482 opgeleverd zooals deze er nu nog staat. Het is een prachtstuk, een meesterwerk van Gothische bouworde met eenvoudige sierlijke lijnen; de hoogte ervan bedraagt 333 voet.

De Martinikerk is de oudste kerk in de stad en bestaat meer dan 7 eeuwen.

De Groningsche academie werd in 1614 gesticht tijdens het Twaalfjarig Bestand; er werden toen vijf hoogleeraren aangesteld, terwijl in de Broerkerk over localiteiten voor het onderwijs kon worden beschikt. De hoogeschool heeft een eigen zegel en een eigen staf; op het eerste staat het provinciale wapen met een opengeslagen bijbel in het midden en een opschrift in 't latijn: „het woord des Heeren is een lamp voor onzen voet”; de staf draagt tot inscriptie: Deze scepter van deze academie opgericht in het jaar 1614 den 23 Augustus, is gemaakt onder toezicht van Ubbo Emmius, den eersten rector magnificus”.

Een zeer oud gebouw is ook het Jacob- en Annagasthuis, gesticht in 1494 door Jacob Grovens en Eteke zijn „echte” huisvrouw.

Mede zeer oud is het St. Anthony Gasthuis. Op het antieke poortje, dat

toegang geeft tot de stichting, zijn een oude man en een oude vrouw afgebeeld en ziet men 't volgende opschrift:

„Bspot niet Een out Wif ofte Man
Niemant Wyet waer 't Hem Toe Comen Can.”

en

„Van ouderdom en doot is Godt alleen bevrijt
alle andere dingen veranderen met daer tijt.”

Zoo vindt men aan de Nieuwe Weg twee antieke huizen, respectievelijk van 1700 en 1760, beiden met een reiswagen uitgebeeld waarop vermeld staat:

Op den een

„Alwaer gij siet Denckt wat gij doet
Al wat gij doet Denckt aan het einde.”

Op den ander

„De wel de weg bespoort en rit des Heeren wegen
De rit bliemoedig voort Godt laat hem nooit verleegeen.”

Het stadhuis, oorspronkelijk gebouwd in 1443, ligt op de Groote Markt, op welk plein 9 der voornaamste straten uitkomen. Men viudt er vele portretten van vorstelijke personen en van burgermeesters en bovendien schilderijen, teekeningen en een in zilver gegraveerde plaat, alle met voorstellingen van het beleg in 1672.

Bezienswaardig zijn verder nog het Waaggebouw, de Hoofdwacht (zeer oud), het Provincie-huis, het Rijks-archief, het Groene Weeshuis; de Studenten Societeit, het Gouvernementsgebouw, de Rechtbank, de Broerkerk e. a. Groningen is niet alleen een centrum voor handel en industrie (grootte fabrieken op allerlei gebied vinden er een bestaan; wij memoreeren hier slechts alleen de hoefijzerfabriek te Helpman) doch ook op onderwijsgebied treft men hier zeer veel aan. Naast de academie en de vele inrichtingen van middelbaar en hooger onderwijs, heeft men nog een middelbare landbouwschool, een landbouwwinterschool, een kweekschool voor onderwijzers en een doofstommen instituut.

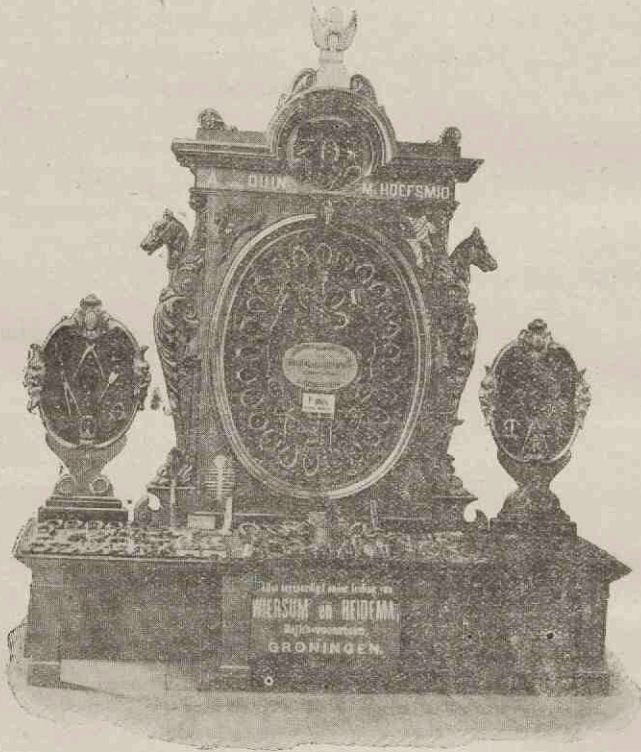
Uit een en ander zien we dat Groningen niet alleen een mooie en groote stad is doch ook een welvarende en zeer belangrijke stad, met een rijk verleden en een machtig heden.

* * *

Naast een bevolking van bijna 80.000 zielen heeft de stad een paardenstapel van 1134 stuks, gewis een zeer groot getal. De aard van de stad, een echte groote provinciestad, gelegen te midden van een welvarende landbouwende bevolking, geeft ook zeer veel aanleiding tot het houden van veel paarden, daar al de landbouwproducten per schip of as worden aangevoerd en per paardentractie moeten worden verplaatst. Zoo heeft men in deze stad nog enkele groote stalhouders, zooals Brukker, Nienhuis, Goldhoorn en Wig-

boldus, welke ieder 12—14 paarden in hun bedrijf hebben; verder treft men er verscheidene groote sleepers aan, zooals D. Boon met 70 tot 80 paarden, van Heukelum met 40, Heikens met 20 en nog eenige anderen met 18, 16 of minder. De manege en dresseerschool heeft \pm 10 paarden. Luxe is er zeer weinig; de overige paarden zijn dus allen gebruikspaarden van fabrieken en neringdoenden. Paarden van buiten af worden zoo goed als niet in Groningen beslagen; vroeger was dit wel zoo en was de markt dag de drukste dag. Nu echter is het de stilste dag geworden. De eenige reden hiervan is dat het platteland nu goed voorzien is van bekwame smeden.

Het aantal hoefsmeden in Groningen is groot, daar er zeer vele smeden

Leermiddelen der Inrichting voor Hoefbeslag.

zijn die bij hun gemengd bedrijf ook nog wel enkele paarden beslaan; uitsluitend hoefsmederij zijn alleen de „Inrichting voor hoefbeslag” van Wiersum en Heidema in de Poelstraat en de smederij van H. Thie in de Korenstraat.

Behalve deze twee zaken zijn de voornaamste hoefsmederijen: H. L. Coopmans, Oosterweg — H. van der Borg, Sledemenerstr. — Gebr. Seelis, Steentilstr. — H. Poll, Nieuwe Weg — A. Poll, Kattendiep — R. Meffert, Oosterweg — T. Huizinga, Hoornsche Dijk — S. van der Veen, Moesstraat — J. J. Rijnders, Veemarkt — C. J. Freese, Rozenstraat — R. H. Luyken, Schuitemakerstr. en P. de Poel, A-weg.

De meeste van hen zijn gediplomeerd, verscheidene in Groningen zelf,

zoo o.a. H. Thie, die 6 jaar lang als knecht werkzaam was in de leerschool onder Stuivenberg.

Het slag van paarden is in de laatste 25 jaren heel veel veranderd; kwamen er vóór dien tijd tegen 10 rijtuigpaarden, 2 werkpaarden in de smederij, thans is het juist andersom. Voor sleepersdoeleinden wordt bijna uitsluitend gebruik gemaakt van zware Belgen. Toch zijn de noodstallen bijna overal verdwenen, althans uit het gebruik genomen. De zware arbeid van de Belgen zou het zeker wel billijken om een ruimer gebruik te maken van dit hulpmiddel om veel fysieke kracht uit te sparen, doch het publiek is zich gaan gewennen aan het beslag uit de hand en oefent op den smid een dwang uit om den noodstal niet meer te gebruiken.

De smeden hebben allen het minimum-tarief aangenomen van f 5,50 voor veldbeslag (hieronder verstaat men lichte vlakke ijzers, of ook wel achterijzers met kalkoenen). Voor een hit is de prijs f 5, en voor ijzers met stooten f 6,40. Worden de ijzers van toongaten voorzien ten behoeve van losse stooten, dan bedraagt het beslag f 7. Dit laatste wordt hier zeer veel gedaan, vooral in den tijd van het jaar dat het koren wordt binnengebracht, waarin zeer veel werk van de paarden wordt gevergd. De vaste stooten zijn zeer spoedig versleten, soms al na 8 dagen. Bij het gebruik van losse stooten kan dan een nieuwe worden ingezet zonder dat het ijzer behoeft te worden afgenomen. Zijn de kalkoenen ook afgesleten, dan wordt het ijzer afgenomen en worden de kalkoenen z.g. „opgetrokken”. De regel is dat de sleeperspaarden alle op kalkoenen en stoot loopen en de rijtuigpaarden vóór op „slichte” d. w. z. gladde ijzers en achter op kleine kalkoenen. Men zou hierin veel overeenkomst kunnen zien met het gebruik der paarden in Rotterdam; toch zijn de hoeven in Groningen niet slecht en men wees er mij op dat bij aankoop er streng op wordt gelet dat de hoeven goed zijn. Deze voornaamste factor van het heele paard wordt dus door de Groningers goed begrepen!

Er wordt tegenwoordig veel met machinale ijzers gewerkt; ook al noodgedwongen daar toch vóór den oorlog, althans in sommige zaken, uitsluitend handgesmede ijzers werden gebruikt.

Het winterbeslag wordt met stiften (insteekkalkoenen) uitgevoerd en de gewoonte is dat tegen het begin van den winter, wanneer het glad is, alle paarden op stiften worden gezet. Dit beslag blijft dan zitten totdat de winter en de gladheid weer voorbij zijn. Op stal worden de stiften niet uitgehaald. Men vindt dit de eenige waarborg dat zij niet verloren gaan, daar alleen in dit geval de gaten goed blijven. Te verdedigen tegenover het paard is dit natuurlijk niet; hoef en beenwerk moeten hieronder lijden, dat kan niet anders en de dieren den ganschen winter op stelten te doen loopen en te doen staan en uitrusten, zal dan ook wel nadeelige gevolgen met zich sleepen. Dat het gebruik van stiften groot is, blijkt wel uit het getal van 24000 dat de „Inrichting voor hoefbeslag” jaarlijks noodig heeft.

De knechts worden in Groningen op uurloon betaald en deze bedragen gemiddeld 38 cts per uur; de werkdag telt 10 uren, n.l. van 6 tot 6 met 1½ uur middagschafftijd en 's morgens en 's avonds een kwartier rust. Daar Zaterdag een uur vroeger wordt uitgescheiden, heeft de week 59 werkuren.

Om al de smederijen afzonderlijk te beschrijven, zou hier te ver voeren en

ook aanleiding geven om dikwijls in herhalingen te vervallen; er zij echter nog opgemerkt dat de leerschool beschikt over een afzonderlijke smederij en beslagloods. De smederij heeft drie vuren terwijl de beslagloods beschikt over een travaille; beide lokalen zijn electrisch verlicht.

Zijn alle zaken dus vrijwel op de stad aangewezen en zijn zij op twee na alle gemengde bedrijven, zoo is er nog een bijzonderheid op te merken in het bedrijf van Coopmans; deze beslaat n.l. veel op stal, zooals o.a. de hengsten, en de handelspaarden bij de groote handelaren in luxepaarden, de heeren Gebr. Bolt en T. H. Koning.

INGEZONDEN STUKKEN.

Mijnheer de Redacteur!

In verband met hetgeen in Uw blad van 15 October j.l., met betrekking tot de rechtspositie van de Militaire hoefsmeden is gezegd, moge het mij worden vergund, ook een en ander door middel van Uw blad over die aangelegenheid onder de aandacht van Uwe lezers te brengen, waarvoor bij voorbaat mijn beleefden dank.

Zooals onder de hoefsmeden ruimschoots bekend, hebben de militaire hoefsmeden, door middel van hun organisatie, het zoover weten te brengen, dat hun positie, eertijds onder nul, thans een tamelijk eind boven dat cijfer is gerezen, dank zij hun voortdurend actie voeren en het daaraan verleende gehoor van den nu pas afgetreden burgerminister van Oorlog.

De vooruitgang dier positie kan worden aangeduid als volgt:

De inkomsten zijn eindelijk gestegen naarmate de prijzen der materialen en arbeidslooonen omhoog zijn gegaan, zoodat iedere hoefsmid daaromtrent tevreden kan zijn.

De gelegenheid is geopend om, evenals in de burgermaatschappij, *meester-hoefsmid* te worden; dit vooral is een flinke stap in de goede richting. Het betreft een bevordering waar m.i. recht op heeft bestaan zoolang de militaire hoefsmeden hebben bestaan.

Het was dan ook al jaren lang hun streven. Waarom toch zulk een groot verschil tusschen de verschillende categorieën van militaire werklieden? Men had bijv. de aspirant-meester-geweermakers, zwaardvegers en bankwerkers, die als burger een examen aflegden en werden daarna, zoodra er een vacature was, aangesteld tot Meester-werkman. Zij kregen dadelijk gouden of zilveren chevrons en het voornaamste was, dat aan die chevrons zooveel verbonden is, zooals hogere bezoldiging, hooger pensioen en zoowel bij meerderen als minderen, ja zelfs bij de burgerij een hooger aanzien, terwijl de hoefsmid na twee à drie jaren aan de Hoefsmidschool te hebben doorgebracht, en na zijn examen gedaan te hebben, meestal eenige jaren op eene aanstelling moet wachten en in dien tijd gewoonlijk wordt beschouwd als het vijfde rad aan den wagen.

Wordt hij eenmaal aangesteld, dan krijgt hij een paar katoenen strepen en mag den naam van „korporaal” of wel van „briggses” dragen, aan welken

rang, ook na 30 dienstjaren als zoodanig, als hij krom en stijf gewerkt is, een zeer miniem pensioentje verbonden is.

Maar die toestand is gelukkig voorbij. Eindelijk, na zeer veel moeite, is het hen gelukt, hunne positie zoodanig te verbeteren, dat ook aan hen den rang van Meester-werkman *kan* worden toegekend. Als men hierbij nagaat, dat onze Cavalerie al van 1813 dateert en het nu reeds 1918 is, zal het U duidelijk zijn, dat daarom reeds lange jaren is gesnakt en gebeden. Zij zijn Zijne Excellentie den Minister De Jonge en ook hun Vereeniging dan ook hoogst dankbaar voor 't verkregen resultaat.

Nu zou men in staat zijn de militaire hoefsmeden te benijden maar het is echter nog lang niet zooals wij ons dat wenschen.

De Minister gaf zijn orders in dien zin, dat de hoefsmeden, na 10 jaren dienst als zoodanig, dan wel op 28-jarigen leeftijd *kunnen* worden bevorderd tot Meester-werkman en juist daarom wilde ik een paar vragen stellen, waarvan ik de beantwoording gaarne aan Uwe lezers zal overlaten.

Zouden de militaire hoefsmeden na 2- of 3-jarige opleiding aan de Hoefsmidschool, na 15 à 25 dienstjaren als zoodanig, vooral na 4 jaren onder de, met betrekking tot hun arbeid ellendige mobilisatie-toestanden te hebben gewerkt en daarmee hun vakkennis hebben getoond, ook toen zij in 1914 de gevorderde paarden ter verzorging kregen, bekwaam zijn om Meester-werkman te worden?

Welke personen zijn alleszins in staat om die bekwaamheden te beoordeelen? Moeten dat paardenartsen dan wel troepen-officieren zijn (onder laatstbedoelden zijn er, die meenen dat wij hoefnagels van gegoten ijzer gebruiken)?

Van de gevorderde paarden kwamen de meeste met verwaarloosde hoeven, vele waren onbeslagen, zoo uit de weide, zoodat men er slechts na zeer veel zorg en inspanning ijzers onder kon krijgen, paarden die vooral in 't begin der mobilisatie langs allerlei goede en slechte wegen hun diensten moesten verrichten.

Zelden of nooit kregen die paarden een behoorlijke hoefverzorging, want ook in het leger is hoevensmeer o.a. een zeldzaamheid geworden, en wordt het een enkele maal aangewend, dan zijn de zorgen en het toezicht daarop zoo bedroevend, dat men het vet over slijk of ander vuil, dat op de hoeven zit, heensmeert, en bij gemis aan stroo plaatst men de legerpaarden op turfstrooisel, hetgeen men gevoelijker met modderbaden kan betitelen. Bij sommige afdeelingen gaat men nog verder. Daar worden de paarden, als zij van de oefening thuis komen, voor zij op stal gaan, eerst flink de voeten gewasschen en daarna worden zij gedurende ongeveer 20 achtereenvolgende uren op turf (modder) gezet. Daar staan de dieren als 't ware te verrotten en dat gaat door voor goede hoevenverzorging. Toch doen die dieren hun dienst, de hoeven zijn in vrij goeden staat gehouden, doch het behoeft uit den aard der zaak voor vakkundigen geenerlei betoog, dat de hoefsmeden steeds hun uiterste zorgen aan dergelijk paardenmateriaal moeten besteden om dit resultaat te kunnen bereiken en daarom de vraag of die hoefsmeden, naar Uwe meening, aanspraak mogen maken op de bevordering tot Meester-werkman?

Niettegenstaande al de hiervoren opgesomde bezwaren en dienstprestaties

zijn nog lang niet alle mijns inziens daarvoor in aanmerking komende hoefsmeden tot dien rang bevorderd en wel omdat men die bevordering overliet aan het inzicht en de willekeur van troepenofficieren en doordat in dit opzicht verouderde begrippen bestaan.

Een hoefsmid krijgt bijv. de opmerking van een niet-deskundige dat hij een of ander paard iets te nauw, te wijd, te hoog of te kort heeft beslagen, dan wel te hoog of te laag genageld heeft, of dat een niet iets hoger zit dan de overige, dan wel een andere niet ter zake dienende aanwijzing. Daarvoor krijgt zoo iemand dan 4 dagen arrest of politiekamer en hetzelfde paard loopt zes weken heel best. Ook kan 't voorkomen dat men per toeval een paard vernagelt, hetgeen hoogst zelden gebeurt, maar 't kan immers plaats hebben. Alweer een paar dagen straf en 't paard een of twee dagen rust en 't loopt weer als de beste. Intusschen heeft de hoefsmid zijn straf te pakken en als de Chef van zoo iemand dan toevalligerwijze moet bepalen of hij in aanmerking komt voor bevordering tot Meester-werkman, neemt men — niets is gemakkelijker en eenvoudiger — diens strafregister als maatstaf en zegt ongetwijfeld: „Dat gaat niet! Jij hebt dit jaar (een uit de honderden gevallen) een paard te nauw beslagen of een paard vernageld en . . . 18 jaren geleden heb je ook al een paard te wijd beslagen. Doe jij voortaan eerst maar eens je best en kom dan over een jaar maar eens terug.” Op die wijze worden groote moreele en financiëele voordeelen onverdiend onthouden, waarvan ook het gezin de gevolgen gevoelen moet. Zouden den troepenofficieren, die over het lot van de militaire werklieden beschikken, daarbij meenen dat die menschen met evenveel lust en ijver hun arbeid blijven verrichten? Dat is toch zeker niet mogelijk!

Overal en altijd wordt men daarna aan zoodanige beoordeeling herinnerd. Men ziet veel jongere collega's, die slechts een paar jaren te voren nog hulpsmid waren, die nu, omdat zij 28 jaar oud zijn en het niet te onderschatten voorrecht hebben toevallig een andersdenkenden Chef te hebben, wél Meester-hoefsmid worden met alle daaraan verbonden voordeelen, en vele ouderen en inderdaad betere vakkundigen mogen toekijken, wat voor hen natuurlijk zeer vernederend is.

Jongere soldaten hooren of zien dat ook en becritisieren zulks op hun manier. Men hoort hen zeggen: „hij is al 25 jaar hoefsmid, 20 jaar getrouwd en nog geen Meester-werkman, dat zal dan ook wel niet veel werkman zijn”; of wel: „die leert het nooit.”

Voorwaar treurige toestanden, welke men blijkbaar alleen in de militaire wereld vindt.

Hiervoor is slechts één oplossing te vinden, n.l. de contrôle en het toezicht over en op het werk van de hoefsmeden wordt uitsluitend opgedragen aan de paardenartsen, hetgeen zeer zeker als een groot legerbelang moet worden aangemerkt en voor belanghebbenden een groote geruststelling zal beteekenen.

Gaarne Uw dw. dr.,

Mijnheer de Redacteur!

Herhaaldelijk ben ik in de gelegenheid de werkzaamheden van de militaire hoefsmeden van nabij in oogenschouw te nemen, waarbij mij meerdere malen is opgevallen, dat die hoefsmeden, nadat de hoeven door hen zijn dichtgemaakt, angstvallig alle raspstreepjes met een mes of zoetvijl verwijderen, alhoewel die streepjes niet bepaaldelijk door te nauw passen daarop waren aangebracht.

Volgens mijn meening echter, zijn lang niet alle hoeven te beslaan zonder daaraan te raspen (niet van de kroon tot den draagrand).

Zulks is mijns inziens niet altijd mogelijk, want bij een beetje plathoeven is men immers verplicht den scherpen rand, vooral in het toongedeelte, flink te breken, om ook daarmede de hoeven — die daardoor niet zwakker worden — een beter aanzien te geven, zoodat bij die hoeven de opstaande rand, welke ontstaan is door het breken van den scherpen rand, weer rechtstandig naar beneden behoort te worden afgeraspt.

In verband met het vorenstaande zal ik het op prijs stellen, indien een of ander ter zake deskundige, omtrent het hiervoren bedoelde, in dit blad eens van zijn gevoelen dienaangaande zal willen doen blijken.

Bij voorbaat mijn beleefden dank en verzekering mijner hoogachting,

Uw dw.

S.

KORTE MEDEDEELINGEN.

— **Inrichting voor hoefbeslag te Groningen.** Op 4 Nov. is als leerling toegelaten: E. Boelkens van Uithuizermeeden.

— **Gebrek aan zolen.** Het is voor den paardengebruiker, en mitsdien eveneens voor den hoefsmid, een vraag van beteekenis of het gebrek aan rubber, leer en vezelstof na den oorlog nog langen tijd zal blijven bestaan. Naar onze meening zal dit voor *leer* bevestigend moeten worden beantwoord, daar de productie van rundvee, en ook van andere groote huisdieren, aanvankelijk betrekkelijk klein- en het verbruik grooter zal blijven dan normaal.

Over een belangrijk gedeelte der wereld wordt immers min of meer honger geleden. Zoodra het wereldverkeer wordt verbeterd, zullen de hongerige menschen trachten hun voedselgebrek naar vermogen op te heffen. De runderen, paarden enz. hebben evenwel eenige jaren noodig om een flink gewicht te krijgen. Door de zeer groote vraag naar vleeschvoedsel zullen anderzijds tal van betrekkelijk jonge dieren worden geslacht. De sterke leeren zolen kunnen alleen worden gemaakt uit huiden van volwassen groote dieren. Om die beide redenen vreezen wij dat het leer nog verscheiden jaren schaarsch in voorraad en duur in prijs zal zijn.

De rubberproductie is zeer groot, doch het verbruik van *rubber* zal vermoedelijk eveneens zeer groot blijven. De enorme hoeveelheden, benoodigd voor de legerautomobielen, zullen onmiddellijk na het teekenen van den vrede zeer sterk slinken, doch het groote gebrek aan paarden en rundvee (trekossen) zal mede een prikkel vormen voor de ontwikkeling der auto-industrie. Verder zal de wereldarmoede tal van menschen noodzaken om hard te werken. Deze noodzaak voor het leveren van veel arbeid zal aanleiding geven tot een uitbreiding van snel vervoer, waardoor de vraag naar goedkoop geconstrueerde auto's en stoomfietsen ongetwijfeld moet toenemen.

Op grond van deze inzichten lijkt het ons aannemelijk dat rubber wel na verloop van eenige maanden in voldoende hoeveelheid beschikbaar zal komen doch door veel vraag zal de prijs vermoedelijk hoog blijven.

En ten slotte de *vezelstof*! De voorraden linnen, katoen en touw zijn grootendeels verbruikt, zoodat er minstens een jaar zal dienen te worden gewacht alvorens over flinke nieuwe voorraden kan worden beschikt. Indien er geen gebrek aan granen bestond dan zou men onmiddellijk tot een ruimeren uitzaai van vlas en een grooteren aanplant van katoen (voornamelijk uit Egypte en Amerika herkomstig) overgaan, doch rogge, tarwe, gerst, haver zijn noodiger dan wat ook. De hooge prijzen zullen echter tot een zeer hooge productie prikkelen en die planten zijn in een jaar tot vollen wasdom te brengen. Daarom is te verwachten dat het te kort aan vezelstof eerder kan worden aangevuld dan dat van leer.

In Nederlandsch-Oost-Indië worden veel cocosboomen verbouwd. Hierdoor verwachten wij ook veel plantaardig vet uit Indië, terwijl de omhulsels der cocosnoten een enorme hoeveelheid vezelstof opleveren die voor ons land spoedig het gebrek aan touw enz. zou kunnen aanvullen. Mogelijk zouden dicht geweven touwen reepen de dikwerf zoo nuttig werkende leeren randen kunnen vervangen, waaraan een der Nederlandsche nijverheidsconsulenten wellicht eens zijn aandacht zal willen schenken. Dit zou voor het hoefsmidsvak nuttige gevolgen kunnen hebben.

— **IJzerprijzen.** Het is nog onberekenbaar welke invloed de wapenstilstand, die op 11 Nov. is gesloten, en de vrede, die wel binnen een maand zal volgen, zullen uitoefenen op de prijzen van ijzer en staal. Deze zijn langzamerhand enorm hoog geworden.

Dezer dagen deelde een ingenieur der S. S. ons mede dat van Duitse zijde reeds een groote offerte in ijzeren platen was gedaan tegen den prijs van 20 cent per K.G., terwijl voor hetzelfde eenigen tijd geleden een gulden 20 cent was gevraagd.

De invloed is onberekenbaar omdat het nog in het duister ligt hoe de maatschappelijke verhoudingen in Duitschland zullen verloop, hoe de voorraad ijzer is en hoeveel de dagelijksche productie zal blijven bedragen.

Het nog onverwacht snelle einde van den oorlog zal enorme gebeurtenissen ten gevolge hebben. De onverantwoordelijke menschen- en kapitaalverspillende wereldkrijg zal hopenlijk minstens ten gevolge hebben dat de legers zoo goed als verdwijnen, in den trant van het voorstel van Prof. Mr. van Vollenhoven te Leiden — tijdelijk toegevoegd aan het nieuwe

Nederlandsche Gezantschap in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika — volgens welk voorstel de handhaving der wereldorde wordt opgedragen aan een internationale wacht. De nationale legers zullen dan verdwijnen, het corps der politie — inzonderheid van de marechaussees — zal wel uitbreiding ondergaan en tevens door het stellen van hoogere eischen aan de politieambtenaren hoogere bezoldiging noodig en gewenscht doen blijken.

— **Aanvoer van kolen en ijzer uit Duitschland.** Deze is door de ingetreden revolutie, waardoor een aantal vorsten van hun troon zijn gestooten of vrijwillig afstand hebben gedaan, vooreerst geheel stopgezet. De revolutie vindt betrekkelijk kalm plaats, waardoor de gevolgen bevredigender zijn dan bij een burgeroorlog het geval zou zijn geworden.

Voor het smidsvak is het gewenscht dat de kolenaanvoer spoedig wordt hervat. Mocht Duitschland hiertoe niet in staat blijken te zijn dan is het zaak om zoodra mogelijk hulp in Engeland te zoeken.

De oorlog heeft duidelijk doen zien dat het zeker een Nederlandsch staatsbelang is om de kolenmijnen in Limburg tot krachtige exploitatie te brengen en de Maas in deze provincie, ten einde de afvoer der gedolven kolen te bespoedigen, zoodra mogelijk bevaarbaar te maken.

— **Beslagprijzen.** De steeds hooger gestegen prijzen van kolen, ijzer en werkkrachten hebben belangrijk hooger beslagprijzen ten gevolge gehad. De aantallen gebruiksparden zijn gedaald, vooral de stalhouders zijn verminderd, doch de resultaten der smidsbedrijven bleven, doordat de bakens zijn verzet, beoorlijk goed. Het is nu zaak om straks, als na eenige maanden de prijzen van kolen en ijzer weer normaal zijn geworden — al zullen zij door de hoogere arbeidsloonen altijd wel boven de vroegere prijzen blijven — de beslagkosten voor den verbruiker op zoodanig peil te houden dat het personeel een flink loon kan ontvangen en de „meester-smid” eveneens een goed salaris houdt. Als dit niet gebeurt, dan zal het smidsvak daarvan de nadeelen ontvangen. Vóór den oorlog was het veel minder moeilijk om met agenturen een voldoende salaris te bemachtigen dan door het uitoefenen van een ambacht. Wij gunnen de reizende of thuiszittende agent gaarne zijn verdienste doch achten het billijk dat een bekwaam ambachtsman, die betrekkelijk zwaar moet werken, meer verdient dan een handelsagent zonder veel warenkennis.

PERSOVERZICHT.

— *Onderzoek omtrent dikte van den hoornwand.* Prof. Dr. Fröhner heeft hierover in 1908 een onderzoek ingesteld bij voor het beslag gereed gemaakte hoeven. F. vond in het midden van toon-, zij- en verzenwand geen dikte-verschillen tusschen rechter en linker voor- of tusschen linker en rechter achterhoef. Evenmin kon bij de voorhoeven een belangrijk verschil in dikte worden waargenomen tusschen den toonwand en den zij- en verzenwand, in tegenstelling met de betreffende verhoudingen bij de achterhoeven.

— *Hoefmechanisme.* Walther heeft indertijd betoogd dat bij belasting van den hoof de omtrek aan den draagrand kleiner werd (die aan den kroonrand grooter). Tegen die stelling is door Küttner opgekomen, terwijl Prof. Dr. M. Lungwitz in 1908 nieuwe bewijzen voor de opvatting van K. heeft aangegeven.

Bij normale hoeven wordt door belasting een uitzetting aan den draagrand-omtrek waargenomen, — bij klemhoeven het tegenovergestelde. Dit laatste vindt zijn verklaring hierin dat de achterste hoefhelft pijnlijk is, welke pijnlijkheid bij belasting toeneemt en door het paard zooveel mogelijk wordt ondervangen door de hoof- en kroonbeenbuigpezen samen te trekken. Zoo-doende worden koot- en kroonbeen iets steiler gericht en wordt de druk in de achterste hoefhelft meer naar boven en voren verplaatst.

De verwijding bedraagt bij het stilstaande of in stap gaande dier gemiddeld 1 millimeter; bij onbeslagen en jonge paarden bedraagt zij meer dan bij beslagen en oudere dieren; het meedragen van den straal begunstigt de uitzetting aan den draagrand; de verwijding is het grootst in de steunsel-gedeelten, neemt naar voren geleidelijk af en houdt ongeveer op daar waar de hoof zijn grootste breedte heeft, of iets verder naar voren; direct na het „afzetten” op den hoof neemt deze zijn normalen omvang weer aan of wordt zelfs in de achterste helft iets nauwer dan normaal; het is aannemelijk dat de gezonde hoeven van dravende en galoppeerende paarden zich afwisselend in sterkere mate uitzetten en vernauwen dan in stap; de opvatting dat bij belasting van den hoof de zool en vooral de straal daalt, heeft in de proeven van L. bevestiging gevonden.

— *IJzerfabricage in Zweden.* In „Handelsberichten” van 7 Nov. komt een gespecificeerde opgave voor over den uitvoer van verschillende ijzer-soorten in de eerste 7 maanden van 1918 en ter vergelijking daarvan over dezelfde maanden van het vorige jaar. De fabricage van gewalst en gesmeed ijzer en staal is belangrijk teruggaande en wordt toegeschreven aan werk-stakingen in 6 der grootste fabrieken. Ook de fabricage van tusschenpro-ducten was minder. Sedert einde April zijn 21 hoogovens gedoofd. De uitvoer van ijzer vertoont, als een gevolg van verminderden uitvoer naar de oorlog-voerende mogendheden, voor bijna alle soorten dalende cijfers. De ertsuitvoer bedroeg eveneens aanzienlijk minder. — De invoer van gieterij-ijzer is gedurende dit geheele jaar onbeduidend geweest.

Wat de stand der markt betreft, kan worden medegedeeld dat, terwijl gedurende verscheidene maanden de koopers zich zeer terughoudend hadden getoond en de prijzen dientengevolge waren gedaald, zich later eene vermeerderde behoefte aan ijzer deed gevoelen. De prijzen zijn, onder den invloed van de steeds stijgende productie-kosten, voortdurend vooruitgegaan en zijn voor een aantal artikelen, die het meest in prijs waren gedaald, belang-rijk gestegen.

— *De Amerik. ijzer- en staalmarkt.* Naar Iron Age in zijn wekelijksch overzicht over de Amerikaansche ijzer- en staalmarkt mededeelt, is de belang-

rijkste kwestie voor de nijverheid thans, in hoever de regeeringsbestellingen in ijzer en staal zullen verminderen of ophouden.

De productie van ruw ijzer heeft in de maand October j.l. bedragen 3,487,000 ton, met een dagelijksche productie-capaciteit van 112,000 ton bij 365 hoogovens in werking.

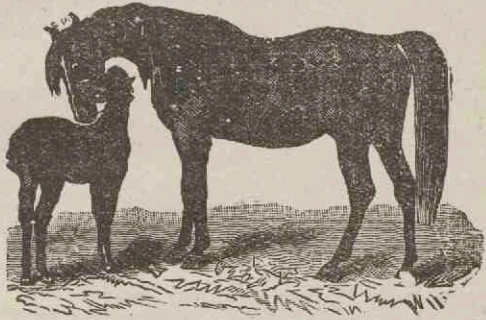
(u. „N. R. C.” v. 8 Nov.)

ADVERTENTIËN.

Gemakkelijke bijverdienste voor Hoefsmeden.

„HET PAARD”

is een geïllustreerd weekblad voor fokkers, houders en liefhebbers van paarden, dat veel gelezen wordt en zich kenmerkt door een degelijken, prettigen inhoud met **zeer goede afbeeldingen**. Het bevat artikelen over: **verpleging en voeding, rijden onder den man en van**

den bok, verslagen van rijkskeuringen, concoursen-hippique, landbouwtentoonstellingen in binnen- en buitenland, paardenkennis, fokkerij, hoefbeslag, paardenhandel, reunen en harddraverijen op de lange baan, terwijl er tevens een vraagbaak aan is verbonden, zoodat de abonné's op het geheele gebied, waarover het Blad handelt, vragen kunnen stellen, die door speciale deskundigen voor de onderscheidene rubrieken KOSTELOOS worden beantwoord.

Onder de abonné's komen ook hoefsmeden voor. Het bevat dikwerf verhandelingen, die niet alleen belangwekkend voor hen zijn, maar vooral geschikte onderwerpen van bespreking opleveren met eigenaren of koetsiers, die bij het beslaan hunner paarden tegenwoordig zijn. Het abonnement bedraagt echter franco huis *f* 5.— per jaar, *f* 1.25 per kwartaal, een tijdelijke crisistoelage van 3 cent per nummer; waartegen menigeen opziet. Dit behoeft nu geen bezwaar op te leveren, wanneer de zaak maar wat handig wordt aangepakt. Juist door de geregelde aanraking met personen, die zich voor paarden interesséeren, is de hoefsmid herhaaldelijk in de gelegenheid om de aandacht op „HET PAARD” te vestigen en van tijd tot tijd

een abonné te werven.

Hiervoor kan **provisie** worden bekomen, zoodat het aangename met het nuttige goed is te vereenigen.

Proefnummers en voorwaarden betreffende provisie op aanvraag gratis te bekomen bij den uitgever van „Het Paard” te 's-Gravenhage.

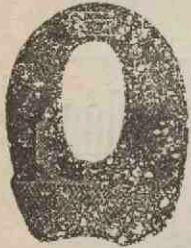
Telegram-Adres
BAX Jufferstraat
Rotterdam.

Meest uitgebreide sortering prima blanke
Ster-Hoefnagels, meer dan 60 verschillende voorradig.
Speciale fijne Nagels voor Renpaarden enz.
— Billijke prijzen. —

Intercommunaal
Telefoon
No. 1355.

NIEUWE AMERIKAANSCH E HOEFZOLEN

voordeelig, gemakkelijk in gebruik. — *Kunnen niet loslaten.*

Merk „Dexter”,
met *flink* hielstuk.

Merk „Pacific”,
met *zwaar* hielstuk.

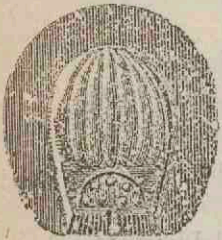
Merk „Rambler”,
in *witte en grijze*
Caoutchouc,
op *leder* opgenaaid
met *flink* hielstuk,
voorradi g van 4½
tot 6¾ Eng. dm.

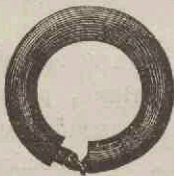
Merk „Chicago”,
geheel Caoutchouc
uit één stuk met
zwaar hielstuk
voor *zware* paar-
den, voorradig van
7½ tot 7¾ Eng. dm.
uiterste breedte buitenkant ijzers gem.

Open zolen uit één stuk kunnen dus onmogelijk loslaten, bijzonder aanbevelenswaardig, prijzen zeer billijk, voorradig in 11 maten van 4½ tot 6¾ Eng. dm., uiterste breedte buitenkant ijzers gemeten.

uiterste breedte buitenkant ijzers gem.

Dichte Luchtdrukzolen, in 10 maten, voor- en achterijzers, voorradig.

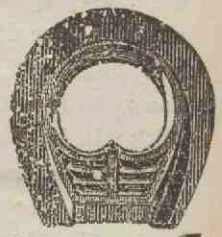
Strijkringen met riempje

Gewone
Engelsche Hoefzolen
op Leder,
„Safety pad en
Frogpad”.

Engelsche Hoefzolen
A. en D. & H.

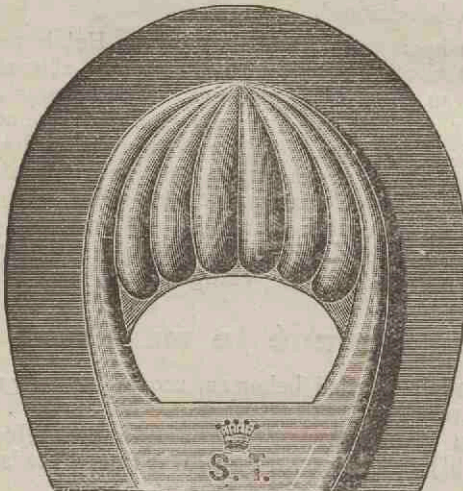

Hoefranden.

Open Caoutchouc zool, merk B. V., in 7 maten, voor- en achterijzers voorradig.

- Gemaakte Hoefijzers, Rits- en Stampmodel, uitsluitend beste kwaliteit ijzer; in 9 maten voorradig.
- Ijs- of Scherpnagels in 12 soorten.
- Opruimers voor Schroefgaten.
- Schroeven en Stiften in alle modellen; tijdige bestelling gewenscht.
- Touwijzers in verschillende maten.

Open Luchtdrukzool

in 8 verschillende maten voorradig.

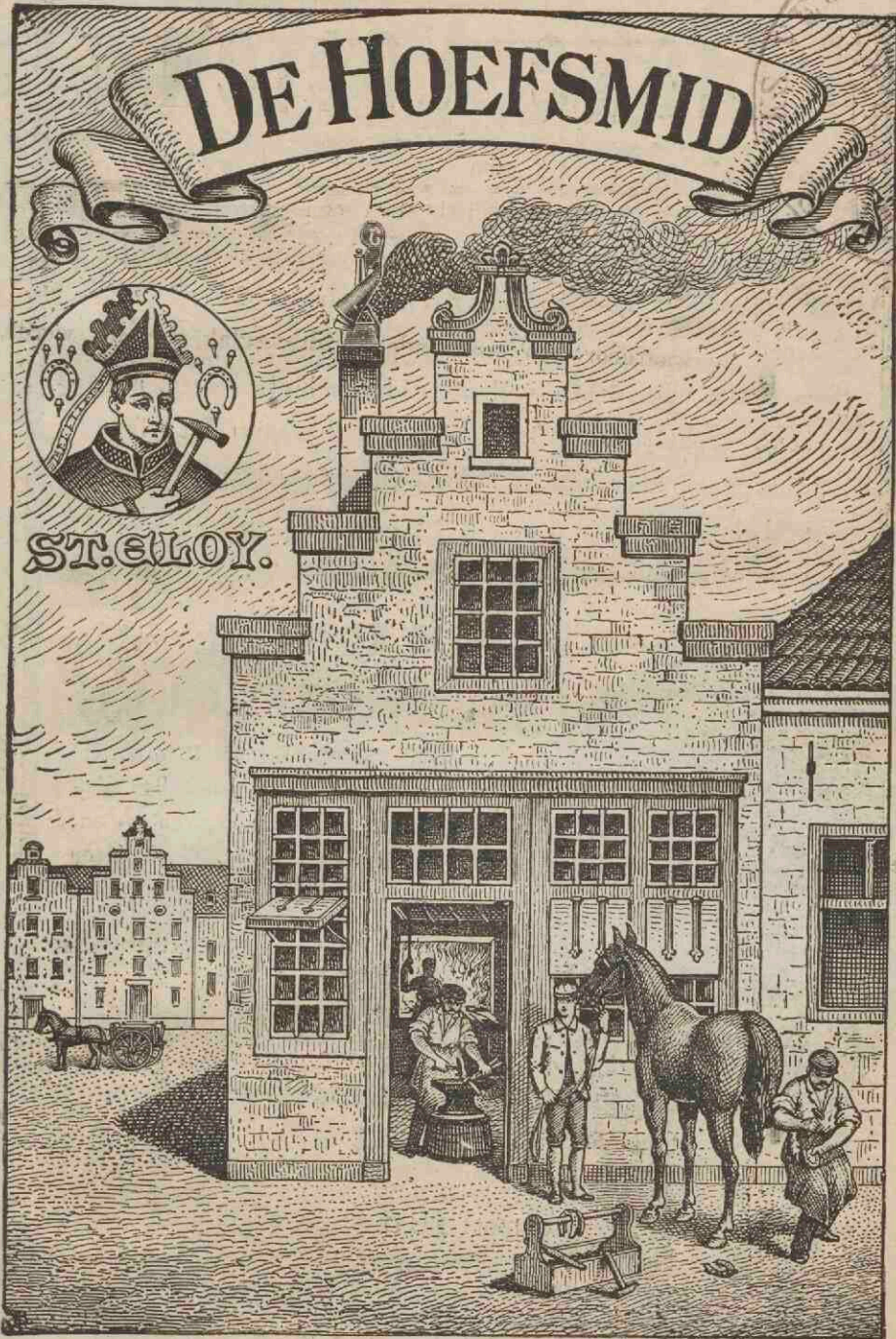
Caoutchouc Hielstukken.

Kunsthoorn.

Hoef tangen.
Renetten (rechts en links).
Hoefraspen.
Houwklingen.
Hoefhamers.

Lasch- of Welbladen en
Poeder
om ijzer en staal te wellen.

A 397

Zieke Voeten

voorkomt en geneest men het best met walpole rubber hoefzolen. Zij hebben een stalen plaat, waardoor een onveranderlijk draagvlak gevormd wordt, zoodat de zool nooit in den voet gedrukt of deze verwond kan worden. De rubber breekt den schok en voorkomt slippen en vallen op gladde bestratingen, als hout, asphalt e. d. De stalen plaat maakt het slap worden of afbreken van de zolen onmogelijk; zij gaan veel langer mede dan andere zolen en zijn dus het voordeeligt in het gebruik.

WALPOLE HOEFZOLEN

zijn verkrijgbaar in 13 grootten, en 2 verschillende modellen. Volledige prijscourant van zolen, nagels, raspen enz. wordt U op aanvraag franco toegezonden door

Lambert & Company,
Leuvehaven 66, Rotterdam.

INHOUD.

Hoefsmeden, verbetert uw positie! — Noodijzers. — Verheffing van het hoefsmidsvak. — Valt het Duitsche Rijk uiteen? — Nederlandsch Centraal vakschoolmuseum. — Korte mededeelingen. — Vragen en antwoorden. — Mededeeling over het smidsvak, vallende buiten het hoefbeslag. — Advertentiën.

HOEFSMEDEN, VERBETERT UW POSITIE!

Vier jaar geleden is de „Vereeniging van onderwijzers in practisch hoefbeslag” tot stand gekomen. Het aantal leden, voor een zeer groot gedeelte bestaande uit burgerhoefsmeden, is uit den aard der zaak niet groot doch neemt jaarlijks met eenige toe en zal mettertijd voor het hoefsmidsvak in Nederland, en ook daarbuiten, van veel beteekenis kunnen worden. Een goede ontwikkeling van het vereenigingsleven heeft in den regel buitengewoon gunstige gevolgen. Meer dan 20 jaar geleden is er door de redactie van „De Hoefsmid” op aangedrongen om de grondslagen voor het verleenen van een diploma als hoefsmid voor het geheele land gelijk te stellen, doch dit hameren heeft nimmer een tastbaar resultaat opgeleverd. Misschien is de publieke opinie in die richting er wat rijp door geworden, doch blijken van instemming — van bestrijding trouwens evenmin — zijn van Regeeringszijde gedurende 1896—1917 nimmer gegeven. En bovengenoemde Vereeniging heeft pas ruim een jaar geleden aangedrongen op de instelling van één examencommissie, voor het verleenen van een diploma als hoefsmid, of zij kan reeds op een tastbaar succes wijzen. Hoogstwaarschijnlijk zal in 1919 een zoodanige commissie worden benoemd.

Hoefsmeden, verbetert uw positie! Wij bedoelen hiermede niet enkel de financieele positie, zelfs niet in de eerste plaats, doch de verbetering van het gezag van den hoefsmid als zoodanig. Het vak moet meer naar voren komen, zijn beoefenaren moeten zich meer laten gelden, het vak moet meer zelfstandig worden! Dit is niet ineens te bereiken doch het doel moet vaststaan en de bereiking hiervan geleidelijk naderbij worden gebracht. De weg loopt langs die der kennis. De cursussen brengen ontwikkeling, de beter ontwikkelde stellen aan de opleiding langzamerhand hogere eischen en de onderwijzers of leeraren hebben hieraan te voldoen om hun gezaghebbende positie te kunnen handhaven. De dierenartsen, oorspronkelijk dikwerf tevens hoefsmid, hebben het hoefsmidsvak tot ontwikkeling gebracht en zullen voor het onderwijs in ontleedkunde en in de leer der levensverrichtingen ook altijd wel onmisbaar blijven doch de leer van het eigenlijke hoefbeslag moeten de hoefsmeden mettertijd zelf in handen zien te krijgen. Zoo was het reeds vóór den oorlog in België (Brussel), zóó is het doelmatig en billijk en derhalve verdient het hier ook zoo te worden. Sommige Nederlandsche dierenartsen zijn het hiermede niet eens en meenen dat de opleiding der aanstaande hoefsmeden steeds onder het patronaat der dierenartsen moet blijven. De „Vereeniging van Onderwijzers in practisch hoefbeslag” zou o.i. op een belangstellend en belanghebbend gehoor kunnen rekenen als zij het voor en tegen van deze opvatting eens op eenzelfde vergadering liet toelichten.

Alvorens de tijd zal kunnen aanbreken dat de hoefsmeden de leiding der cursussen en het directoraat van eventueele scholen en „leersmederijen” op zich kunnen nemen, moet hunnerzijds blijk worden gegeven niet alleen het hoefsmidsvak goed te kunnen uitoefenen maar ook de onderdeelen van hun vak goed te kunnen omschrijven. Betrekkelijk weinig hoefsmeden komen er toe hunne meening in „De Hoefsmid” of een ander vakblad omtrent ver-

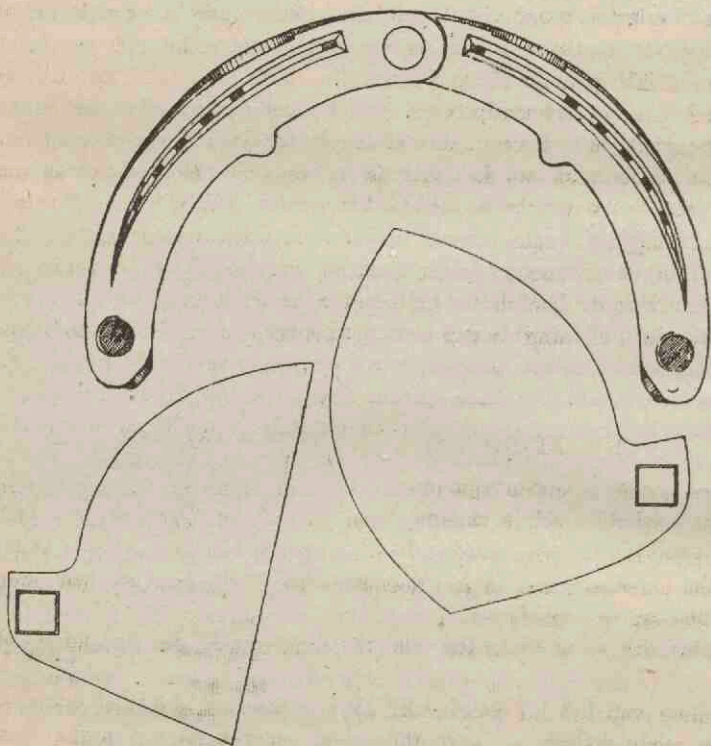
schillende onderwerpen hun vak betreffende of hunne belangen rakende uiteen te zetten. Dit kan anders worden als er maar wat meer durf wordt getoond. En het moet anders worden om die positie te verwerven waarop de hoefsmeden aanspraak kunnen en moeten maken!

R e d.

NOODIJZERS.

Hieronder verstaat men hoefijzers, die men zonder vervormen, dus „koud”, bij elken voet kan onderleggen.

Wanneer een paard een ijzer verliest, dan zal het een voordeel zijn als men hiervoor onmiddellijk een ander kan onderleggen, zonder een smederij te moeten aandoen. Het gebruik van noodijzers geldt niet voor burgergebruik in de steden of voor het platteland, doch het is meer een zaak die den militairen hoefsmid aangaat of wel den militairen ruiter. Men kan zich voorstellen dat een paard van een ordonnans, of tot een patrouille behoorende, een gewichtige opdracht moet helpen vervullen en bij verlies van een ijzer zeer veel tijdsverlies en schade zal kunnen berokkenen.

Daar zulke ritten in den regel niet langs de hoofdwegen gaan doch door het terrein, zal het dus van veel belang zijn wanneer de ruiter beschikt over een noodijzer en eenige vaardigheid bezit om dit zelf onder te leggen ingeval geen hoefsmid bij de hand mocht zijn.

Vroeger werden als noodijzers beschouwd toonstukjes, die slechts met enkele nagels werden ondergelegd. Deze voldeden echter niet, daar zij den

hoef onvoldoende beschutten; zij verdwenen dan ook weer uit de zadeltassen der ruiters.

Hierna kwamen de scharnierijzers in gebruik.

De opperwachtmeester-hoefsmid Mark, instructeur aan de Hoefsmid-school, heeft het toonscharnierijzer zoodanig gewijzigd dat het als noodijzer uitstekend dienst kan doen. Hij neemt ook twee halve ijzers welke in het toongedeelte door een klinknagel scharnieren, doch hij voorziet het ijzer van twee toonlippen, welke, stevig aangeslagen, een vaste ligging aan het ijzer geven, terwijl aan den binnenrand van elk takeinde ook een lip zit, welke vast tegen de steunsels komt te liggen. Met deze 4 lippen wordt het ijzer gefixeerd en is verschuiven vrijwel uitgesloten. Nog zij opgemerkt, dat het aanbeveling verdient deze noodijzers ver naar achteren te nagelen, en aldus goed vast te leggen.

Aansluitende bij deze uitvinding en als het ware als een uitbreiding ervan, heeft Mark nu een noodverbandijzer geconstrueerd. Men denke zich dus dat met het verliezen van een ijzer tevens een belediging of verwonding van de zoolvlakte van den hoef is ontstaan, zoodat deze van de lucht moet worden afgesloten en beschermd voor verder indringen van zand of vuil.

Hij maakt hiertoe eerst zijn toonscharnierijzer met de twee toon- en de 2 steunsellippen. Daarna maakt hij twee plaatjes gelijk aan die ten gebruike bij sneeuwval. Elk plaatje zit aan één der ijzerhelften vast; het is bevestigd door middel van een schroefkalkoen in het takeinde en rust verder op een kleine uitbuiging (in gelijken geest als bij kurkkit-zolen wordt aangebracht), die op den binnenrand van het ijzer is uitgesmeed. Het onderste plaatje is grooter dan het bovenste en bij aanbrenging van het ijzer schuiven deze plaatjes zoodanig over elkaar heen, dat zij elkander dekken en de zoolvlakte afsluiten. Door de kalkoenen los te draaien, kan men ook de plaatjes verwijderen en aldus de hoefvlakte behandelen en opvullen.

Nevenstaande teekening is van een achterijzer, daar dit als noodverbandijzer wel het meest zal voorkomen.

G. H.

VERHEFFING VAN HET HOEFSMIDSVAK.

Prachtige mooie woorden zijn dat!

Deze tot werkelijkheid te maken, moet door de hoefsmeden als een gebiedende noodzakelijkheid worden beschouwd, om op den duur voor henzelven en voor het personeel, dat in het hoefsmidsvak werkzaam is, een menschwaardig bestaan te verzekeren.

Of moeten ons deze woorden als toekomstmuziek in de ooren blijven klinken?

„Verheffing van het hoefsmidsvak.” Wie onzer zou dat niet wenschen? Wat is er reeds gedaan tot verheffing van het vak en wie plukt daar de vruchten van?

Aan wien de schuld, dat ons vak zoo ongeveer het minst in aanzien is?

Hoe komt het, dat smeden, opgeleid zijnde als hoefsmid, later in een andere branche overgaan?

Hoe kunnen wij dat voorkomen en ons vak voor „inzinking” vrijwaren?

Deze vragen eens goed onder de oogen te zien is m. i. wel gewenscht. Onder de smeden zal toch zeker niemand zijn, die niet wil meewerken aan verheffing van vak en stand. In „De Hoefsmid” en op vergaderingen hebben wij al herhaalde malen gehoord „Verheffing van het hoefsmidsvak,” — wel een bewijs, dat nog niet bereikt is, datgene hetwelk bereikt kan worden. Meestal werd dan bedoeld om hiertoe te komen door verbetering der opleiding en door meer eenheid in het hoefsmidsexamen te brengen. Iedereen zal moeten toegeven, dat alleen goed onderlegde hoefsmeden het vak zullen verheffen. Er zijn echter ook toestanden, die de goede opleiding weer gedeeltelijk te niet doen. Deze op te ruimen zal geen gemakkelijk werk zijn, maar dit mag ons toch niet afschrikken.

* * *

De geschiedenis van het hoefbeslag in Nederland leert ons, dat er vooral de laatste vijftientig jaar zeer veel gedaan is om de opleiding te verbeteren. Vooral de Nederlandsche Landbouwverenigingen met hare onderafdeelingen hebben hiertoe veel bijgedragen.

Het is eigenlijk voor de smeden een beschamend feit, dat landbouworganisaties zich moesten bemoeien met iets, dat de smeden zelf zoo na aan het hart moest liggen, namelijk hun vakopleiding. De smeden hebben zich dit werk uit de handen laten nemen.

De landbouworganisaties hebben ingezien, dat het in hun belang was, als er overal goed onderlegde hoefsmeden kwamen; dit moest bijdragen tot waardevermeerdering van het paard, met het gevolg, een niet gering financieel voordeel voor paardeneigenaars en fokkers. Zij hebben gezaaid en het is niet meer dan billijk dat zij ook maaien.

De smeden kunnen intusschen door eigen laksheid toezien, hoe een ander de vruchten plukt van hun dagelijkschen arbeid.

Bij leerlingen in het gemengde smidsbedrijf is in 't algemeen wel op te merken, dat zij graag met paarden omgaan en met plezier aan het hoefbeslag meewerken. Worden zij echter iets ouder dan schijnt deze lust een beetje te bekoelen en gaan zij zich toeleggen op andere werkzaamheden, hetzij vuur-, bank- of plaatwerk, of zij gaan dan naar een fabriek.

Ook zijn er wel smidsgezellen, reeds tamelijk ver gevorderd in het hoefsmidsvak, ja soms zelfs gediplomeerden, die er later toch van afzien, om zich dan in een anderen tak van het smidsbedrijf een bestaan te verzekeren.

Maar hoe kan het ook anders; men moet al tamelijk veel voor het hoefsmidsvak gevoelen, wanneer men ziet dat in andere afdeelingen van het metaalvak meer verdiend kan worden dan met het hoefbeslag, om zich er dan toch speciaal op toe te leggen.

De loonen in het hoefsmidsvak zijn lager dan in elke andere afdeeling van het smidsbedrijf, om dan nog maar niet eens te spreken van machinebankwerkers, draaiers, monteurs, electriciens, enz. Hierin schuilt een gevaar voor de toekomst.

Waarom moet een hoefsmid minder verdienen dan b.v. een bankwerker? De eerste toch verricht veel zwaarder werk en is veel eerder versleten. Een smidsgezel, die moeilijk kans ziet zich als patroon te vestigen en niet alleen hoefbeslag kent, doch ook ander werk, zal zich nog wel eens bedenken al-

vorens hij van 's morgens tot 's avonds als hoefsmid onder de paarden gaat staan.

Niet alleen dat hij dan minder zal verdienen, doch heeft ook het vooruitzicht op 40- à 45-jarigen leeftijd zoodanig overwerkt te zijn, dat hij het hoefbeslag niet meer kan uitoefenen.

De patroon neemt dan weer een jongere kracht en de afgetobde knecht kan op dien leeftijd een goed heenkomen zoeken.

Wordt hiermede doorgestaan, dan zullen de meer ontwikkelden, die een beteren kijk op de zaak hebben en inzien wat of hun te wachten staat, zich als vuur-, bank- of plaatwerker bekwamen en de zoogenaamde sukkels worden hoefsmid. Dit zal voor de verheffing van het vak toch geenszins zijn aan te bevelen!

De loonen zijn den laatsten tijd wel eenigszins verhoogd, bij enkele patroons bijna op peil gebracht; voor het meerendeel is dit echter niet het geval. De beslagprijzen zijn flink gestegen als gevolg der prijsstijging van materialen.

Wanneer nu de smeden deze prijzen ook handhaven als straks de vrede er is, de prijzen van kolen, ijzer en nagels weer eenigszins dalen, en die grootere verdiensten dan besteden aan verbetering der loonen van hun personeel, of wanneer zij zonder personeel werken voor henzelf, dan zal er al veel gewonnen zijn.

Zij hebben in hun leertijd al een lager loon dan b.v. een loopknecht, volgen een cursus, maken onkosten (in den vorm van reisgeld, leergeld, tijdverlies, loonderving enz.) tot het verkrijgen van een diploma en per slot van rekening verdienen zij later minder dan een ongeschoold werkman zonder de minste vakkennis.

De loonen behooren in verhouding te zijn met de prestaties. Betalen de patroons aan hun personeel een lager salaris dan in andere vakken, of rekenen de alleen, respectievelijk zonder bekwaam personeel, werkende hoefsmeden voor zich zelf ook te weinig, dan erkennen zij reeds daardoor dat het hoefsmidvak op een lager peil staat; zij zijn er dan ook de schuld van dat de positie van henzelf of (en) hun personeel beneden nul staat. Door onderlinge afgunst en concurrentie-haat hebben de hoefsmeden jarenlang zichzelf en hun personeel te kort gedaan. Gelukkig is er verbetering te bemerken.

De B. S. P. N. heeft op dit gebied reeds veel goeds tot stand gebracht. De „Vereeniging van Onderwijzers in praktisch hoefbeslag” mag voor de verheffing van het hoefsmidvak ook nog wel iets actiever worden. De praktische onderwijzers aan cursussen zijn zoo goed in de gelegenheid om daarover te spreken. Zij kunnen hun leerlingen er op wijzen, waarom een gedeelte der voordeelen, die eigenaars en fokkers krijgen doordat hun paarden beslagen worden door goed onderlegde vaklieden, aan de patroons en gezellen behoort te komen.

De tijd is nu gunstig om de beslagprijzen van heden te behouden, dus allen daarvoor geijverd.

Zijn er onder de lezers van „De Hoefsmid”, die zich met dit schrijven niet kunnen vereenigen, dan zal het mij hoogst aangenaam zijn, hiervan in dit blad te doen blijken, mits het kan strekken tot verheffing van het hoefsmidvak.

Utrecht, 12 Nov. 1918.□

H. V.

VALT HET DUISCHTE RIJK UITEEN?

De voor Duitschland ongunstige afloop van den oorlog dreigt, aanleiding te geven tot het uiteenvallen van het Duitsche Rijk. De Keizer en alle Bondsvorsten zijn afgetreden. Het is niet onmogelijk dat er een groote Duitsche Republiek ontstaat, in welk geval de Duitsche eenheid zou bewaard blijven, misschien zelfs door de toevoeging van de Duitsche Oostenrijkers een meer zuivere eenheid worden, doch het is eveneens mogelijk dat er onderscheidene afzonderlijke republieken worden gevormd. Elzas-Lotharingen zal wel weer tot Frankrijk gaan behooren, terwijl het grootendeels door Polen bewoonde Oostelijke gedeelte

van Pruisen zal bijdragen tot het herstellen van het oude Koninkrijk Polen.

De vorenstaande gebeurtenissen brachten ons het mooie beeld in herinnering waarop Bismarck, als „smid” van het Duitsche Keizerrijk, het Rijkszwaard aan „Germania” overreikt. Een der Deensche doggen, die Bismarck bijna altijd begeleidden, is mede op het hierboven weergegeven beeld te zien.

NEDERLANDSCH CENTRAAL VAKSCHOOLMUSEUM.

Vrijdag 22 Nov. j.l. werd te Utrecht eene vergadering gehouden, die voor ons vakonderwijs van groote beteekenis is.

Op dien dag kwamen samen de afgevaardigden van de twee vereenigingen, die nagenoeg het geheele vakonderwijs omvatten, nml. van den Bond van Directeuren van Ambachtsscholen in Nederland en van den Nederlandschen Bond van Vakschoolleeraren en -leeraressen, in Commissie vereenigd, met de opdracht in studie te nemen de stichting van een Nederlandsch Centraal Vakschoolmuseum.

Bij het bezetten der functies werd tot eere-voorzitter benoemd de heer H. J. de Groot, Insp. v. h. M. O., belast met het toezicht op het vakonderwijs, die deze opdracht gaarne aanvaardde. Gekozen werden verder tot voorzitter de heer L. v. Essen Rzn. te Utrecht, tot secretaris de heer F. H. Jacobs te Renkum en tot penningmeester de heer J. Veldkamp te Zwolle, terwijl de heer C. Menke te Utrecht werd aangewezen bij ontstentenis de functionarissen te vervangen.

Bij de opening bracht de Voorzitter in herinnering dat de eerste pogingen tot stichting werden aangewend tijdens het Congres voor het Vakonderwijs, in 1911 te Utrecht gehouden, op voorstel van laatstgenoemden Bond, van welke door Mr. Smeenge in de Tweede Kamer uiting werd gegeven. Tot praktische resultaten kwam het echter toen niet. Thans is door de Vereeniging van Directeuren een rapport uitgegeven, waarin de algemeene denkbeelden omtrent aard en wezen van het museum zijn uiteengezet. Naar aanleiding hiervan is op initiatief van dezen Bond de Commissie in het leven geroepen.

Bij de opening der algemeene beschouwingen omtrent de wijze waarop eventueel het museum tot stand kan komen en kan worden beheerd en over den omvang en de inrichting der stichting, ontwikkelde zich een uitvoerige discussie. Algemeen was echter het gevoelen, dat het plan direct groot en breed moet worden aangepakt en moet omvatten al de afdelingen van het geheele vakonderwijs in al zijn geleidingen, zoowel voor meisjes als voor jongens.

Het gebouw zou direct ruimte moeten bieden voor een onderwijskundige, een technische, een aesthetische en een reizende afdeling. Voorts zouden er zalen moeten beschikbaar zijn voor permanente tentoonstellingen van machines, werktuigen, gereedschappen, leermiddelen en leergangen, een zaal voor vergaderingen met voortreffelijk epidiascooptoestel, *) de werkkamers en modelleerzalen met afgietkelders voor een commissie tot onderzoek van de middelen, waardoor het handteekenonderwijs aan de Vakscholen in betere banen kan worden geleid en welke Commissie bereids door den Bond van Directeuren van Ambachtsscholen, uit al de bestaande Vakvereeningen van Architecten, Sierkunstenaars en Vakschoolpersoneel in Nederland is in 't leven geroepen. Bovendien werd met klem aangedrongen in het museum op te nemen de teekenzalen, theorielokalen en werkplaatsen, benoodigd voor de jaarlijks te houden Staats- en Particuliere examens voor Vakschoolbevoegdheden en aan het gebouw toe te voegen een groot open terrein teneinde de gewenschte steen- en gewapend beton en granietconstructies, evenals zulks in de zalen zal geschieden bij de andere afdelingen, demonstratief en vakgewijze op te bouwen en aanschouwelijk voor te stellen.

Besloten werd het museum te doen oprichten door de beide Vakbonden en te doen exploiteeren door eene exploitatie-commissie met subsidies van Rijk, Gemeenten en Schoolbesturen, die allen bij de stichting zijn geïnteresseerd.

Voor de vestiging van het museum komen in aanmerking de Gemeenten Amsterdam, den Haag of Utrecht, waarbij rekening zal worden gehouden met de wenschen der Regeering en met den in uitzicht te stellen financieelen steun der betrokken Gemeenten.

In de Commissies van bijstand werden benoemd: voor het ontwerpen van het reglement de heeren J. J. Wesseling te Brielle, F. H. Jacobs te Renkum en H. Bucker te Amsterdam. Voor het opmaken van een programma voor de te stellen eischen aan het museum, een schetsontwerp, een raming

*) Een toestel voor het toonen van lantaarn-plaatjes (lichtbeelden). Red.

voor bouwkosten, een plan voor leeningen, aflossingen en rentebetalingen, benevens een exploitatie-begrooting, de heeren G. C. Michell te Leeuwarden, J. Veldkamp te Zwolle, C. Menke te Utrecht en A. G. A. Wamsteeker te den Haag, welke Commissie zich 4 Dames uit de Vakverenigingen zal assumeeren. Beide Commissies komen onder leiding van den Voorzitter.

Bij het eind der vergadering werd besloten voor de belangrijke kosten, die de Commissie noodwendig moet maken, den steun in te roepen van de Besturen der verschillende Vakscholen en van belangstellende Particulieren, terwijl de Pers voortdurend met de werkzaamheden van de Commissie op de hoogte zal worden gehouden. Hierna sloot de Voorzitter met een woord van dank voor de krachtige samenwerking en onderlinge waardeering deze belangrijke vergadering.

KORTE MEDEDEELINGEN.

— **Militaire Hoefsmidschool te Amersfoort.** In de tweede helft van November is, na een afgelegd examen, het diploma voor hoefsmid uitgereikt aan onderstaande militairen, allen miliciens: P. J. Stam, (sergt.) (17 R. I.) v. Nieuwlekkerland, W. de Reus (IR. V. A.) v. Nieuwe Tonge, D. Brun-tink v. De Rijp, N. J. Reuzenaar v. Alkmaar, J. G. Drescher v. Rotterdam, J. J. Breedveld v. Rotterdam, A. Schellekes v. Zevenbergen, P. J. Geerts v. Oosterhout, (alle 3 R. V. A.) J. Bouwman v. Nieuwolda, J. Coopmans v. Franeker, H. W. Brinks v. Rijssen, (alle 4 R. V. A.) G. H.

— Het uitvoerend bureau van de Rijkscommissie voor de **Distributie van IJzer en Staal** brengt ter kennis, dat thans vrijstelling wordt verleend van de vroeger bij aflevering of vervoer verschuldigde retributie.

Derhalve behoeven voor de op de gewone wijze te verstrekken vervoer-vergunningen de verschuldigde f 0.02 per K.G. niet meer te worden betaald.

— **Crediet.** De „Algemeene Nederlandsche Centrale Middenstands-Credietbank” te Amsterdam, Keizersgracht 263, en een aantal plaatselijke Middenstandsbanken hebben het voornemen een groote gemeenschappelijke Credietbank te vormen. Het is waarschijnlijk dat een zoodanige versmelting voor de hoefsmiden, uit een oogpunt van crediet-verleening, van beteekenis kan worden. In een ons toegezonden circulaire — te uitvoerig om in „De Hoefsmid” te vermelden — worden de kapitaalcrachtige middenstanders opgewekt om deel te nemen aan een 6 % leening. Belanghebbenden kunnen op aanvraag aan bovenstaand adres kosteloos uitvoerige inlichtingen bekomen.

— **A.s. Onderwijzers in practisch hoefbeslag.** De Minister van Landbouw, N. en H., gelet op art. 12 van het „Reglement voor den cursus voor opleiding van onderwijzers in practisch hoefbeslag, aan de Vecartsenijkundige Hoogeschool te Utrecht”, heeft goedgevonden in de Commissie belast met het toezicht op het afnemen van het examen in theoretische en praktische hoefkunde van de deelnemers aan den in 1918 gehouden betreffenden cursus te benoemen:

- a. tot lid en voorzitter : A. W. Heidema te 's-Gravenhage ;
- b. tot lid en secretaris : H. J. C. van Lent te Tiel ;
- c. tot lid : J. B. H. Moubis te Velp ;
- d. tot plaatsv. lid : J. de Vries te Zaltbommel.

— „**Der Hufschmied**”. De Nov.-aflevering van dit maandblad kwam te laat in ons bezit om hieruit de vorige maand een of ander over te nemen. Dit heeft intusschen het voordeel gegeven dat thans van een interessant artikel, half in November en half in December geplaatst, direct een geheel overzicht kan worden verstrekt. Het handelt over „*de behandeling van hoofbevangenheid met de breed uitgesmede ijzers volgens Stark-Guther.*”

De schrijver Dr. Regenbogen begint met een uitvoerig historisch overzicht omtrent de „mechanische” behandeling van hoofbevangenheid, laat dus ter zijde de operatieve, en merkt daarbij op dat ook in den ouden tijd reeds allerlei middelen zijn gevonden om het zakken van het hoefbeen te bestrijden.

Schr. zelf verkreeg vroeger gunstige resultaten met de aanwending van leem waarbij de ondervlakte van den hoef werd opgevuld en het geheel door een stevig verband op zijn plaats gehouden. De leem sluit zich overal goed tegen aan en wordt min of meer hard, waardoor een flinke druk tegen de ondervlakte van den hoef wordt uitgeoefend.

Schr. heeft als reserve-paardenarts ook een veertig gevallen van hoofbevangenheid waargenomen en hiervan een tiental nauwkeurig omschreven — vijf gevallen van pas ontstane hoofbevangenheid en vijf verouderde gevallen. Het resultaat is over het geheel genomen beslist gunstig voor het beslag Stark-Guther. Nauwkeurig is acht te geven op het voorbereiden der hoeven. De verzenwanden moeten zoodanig worden besneden dat de druk op de verzenen ongeveer gelijk wordt aan dien bij normale hoeven, zoowel bij pas ontstane als verouderde gevallen van hoofbevangenheid, en ook bij knolhoeven. Volgens Schr. moet men zich hierbij richten naar de toon-as en zou bij hoofbevangenheid de been-as van het toongedeelte altijd een recht verloop hebben, zoodat in het hoefgewricht geen breking, geen hoekvorming zou optreden. Pas na het nauwkeurig bewerken van den hoef wordt het beslag ondergelegd.

De conclusies van het degelijke artikel luiden als volgt:

Het plaat-achtige ijzer Stark-Guther, dat op wand, steunsels en zool rust, is goed bruikbaar gebleken bij de behandeling der hoofbevangenheid zoowel bij pas ontstane als verouderde gevallen.

Het oefent door zijn onmiddellijke ondersteuning zoowel op de zool als op den wand een gunstigen invloed uit.

Bij de pas ontstane hoofbevangenheid wordt door de tijdige toepassing van het ijzer een doorzakking der zool en een inknikking van den wand voorkomen. Doordat het hoefbeen zich weinig kan verplaatsen, worden ook de tepeltjes der vleeschkroon slechts weinig uit hun koers gebracht. De groei aan het toongedeelte van den hoornwand ondervindt zodoende ook weinig wijziging.

Bij verouderde gevallen ondervinden de zool en het ophang-apparaat van

het hoefbeen zoodanig steun dat de geregeld toenemende verzakking van het hoefbeen wordt ondervangen.

Bij een reeds ontstane knolhoef wordt de vlakke, respectievelijk volle zool door den druk van het ijzer geleidelijk weer iets hol, het hoefbeen naar boven gewerkt en de tepeltjes van de vleeschkroon meer in de normale richting teruggebracht, waardoor gunstige groeivoorwaarden voor den toonwand worden verkregen.

De richting van de koot vormt de vingerwijzing hoe de hoef moet worden besneden. Door het inkorten van de verzenwanden wordt een grootere hoefvlakte verkregen en tevens een beteren druk, van beneden en van achteren, op het hoefbeen. De toon-as mag, na het inkorten der drachten, iets naar achteren gebroken zijn.

Bij knolhoeven is het resultaat der behandeling evenredig aan den graad van steilen stand van de toon-as, resp. van het hoefbeen; bij een erg steilen stand, die gewoonlijk gepaard gaat met een verdwijnen van de punt van het hoefbeen, kan nauwelijks een verbetering van den hoefvorm worden verwacht. Het schuivormige stuk van den toonwand moet altijd worden weggenomen en de richting van den wand zoo recht mogelijk gemaakt, daar bij een lang gelaten toonwand de druk van den bodem ongunstig zou inwerken op den groei van dat wandgedeelte.

Het hoefijzer moet boven zoo vlak mogelijk zijn ten einde het kneuzen van de hoeflederhuid te vermijden. Het mag niet te lang onderliggen daar anders de steunselwandgedeelten door hun groei een druk uitoefenen op de weeke deelen en tegen het hoefbeen. Door een te lang onderliggen zou ook het nut van het inkorten der drachtwanden verdwijnen en het hoefbeen weer een steileren stand gaan innemen. Het paard toont dan pijn en tracht deze te ondervangen door meer op den toon te gaan loopen. In zulk een geval verdient het aanbeveling om een ijzer onder te leggen met een tot de punt van den straal verbreed toongedeelte en breede takeinden.

— De staf-paardenarts Eberhard maakt melding van 5 gevallen van hoefbevangenheid, waarbij de aanwending van het ijzer Stark-Guther een gunstig resultaat bracht. De Schr. neemt de ijzers dikker dan Dr. Stark heeft aangegeven.

— *Dresden.* De eerstvolgende cursus in hoefbeslag voor burgerleerlingen te Dresden begint 2 Januari a.s. De duur van den cursus bedraagt vier maanden. (De cursus aan de „Inrichting voor Hoefbeslag” te Groningen duurt minstens vijf, die aan de hoefsmidschool te Amersfoort zes maanden. A. W. H.)

— *De opleiding van ambachtsleerlingen* is in Duitschland alleen geoorloofd aan personen die ten volle 29 jaar oud zijn, minstens een driejarigen leertijd achter den rug hebben, en als gezelschap zijn geslaagd of vijf achtereenvolgende jaren persoonlijk het betreffende ambacht zelfstandig hebben beoefend, of als ploegbaas of overeenkomstige betrekking werkzaam zijn geweest!

De beoordeeling van bekwaamheid geschiedt door examencommissies der vakvereeningen.

Een ambachtsman is alleen dan gerechtigd tot het voeren van den meestertitel als hij het hiervoor bestaande examen met goed gevolg heeft afgelegd

en in zijn bedrijf het recht heeft verworven om leerlingen te mogen opleiden.

— De onderwijzer in practisch hoefbeslag O. Flemming te Dresden schreef een artikel over de *moelijkheden, welke hoefsmidsleerlingen ondervinden bij het richten en passen van ijzers*. Het artikel doet den ervaren practicus kennen, die tevens vermeldt hoe de lippen moeten worden getrokken en welke fouten daarbij vaak worden gemaakt, — hoe na het richten van het ijzer dikwijls verzuimd wordt om de nagelgaten door te slaan, — waar bij het maken van het balkijzer vooral op is te letten, — hoe bij een ijzer met kalkoenen meermalen uit het oog wordt verloren dat beide even hoog moeten zijn gesmeed en dat bij het passen de vuurtang in de hand moet worden gehouden ten einde het ijzer te kunnen grijpen als het paard onverwacht het been naar voren trekt.

— **Steenkolen.** De voorgaande maand dreigde de Duitsche revolutie ernstig afbreuk te doen aan de dagelijksche productie van steenkool. De vrees is helaas bewaarheid, zowel wat Silezië als Westfalen en de Rijnprovincie aangaat. De productie in het Rijnsch-Westfalensche kolenbekken was een dezer dagen 14.300 wagons tegen 25.000 normaal.

De verminderde productie in Duitschland wordt voor een kleiner deel toegeschreven aan staking en revolutie, voor een groot gedeelte aan het wegtrekken der gevangenen, waaronder tal van ervaren mijnwerkers voorkwamen.

Dit laatste is aannemelijk. De Limburgsche kolenproductie, die langzamerhand belangrijk is gestegen, nam dezer dagen zeer af doordat een 3000 Belgen, die, als geïnterneerden in de mijnen te werk gesteld, tengevolge van den gesloten wapenstilstand naar hun eigen land zijn teruggekeerd.

De scheepvaart kan zich weer ontwikkelen doch vraagt groote hoeveelheden bunkercolen die aan de totale kolenproductie moeten worden onttrokken als Engeland of Noord-Amerika ze niet verstrekken.

Het is te hopen dat België spoedig weer kolen zal kunnen exporteeren hoewel hiervoor wel geen groote kans zal bestaan. In elk geval moet ieder verbruiker, dus ook elke smid, zoo spaarzaam mogelijk met de kolen omgaan! De hooge prijzen prikkelen daartoe ook vanzelf doch het besef er op een gegeven oogenblik „practisch gesproken” geen kolen meer te krijgen zijn, zal die spaarzaamheid zeker nog bevorderen, daar deze alle collega's en ook de geheele clientèle ten goede kan komen!

— **Smederijen in Ned.-Indië.** Naar aanleiding van de vooral in suikerkringen bestaande ongerustheid over den benarden toestand, waarin de inlandsche smederijen zich onder den invloed der tijdsomstandigheden zouden bevinden en waardoor de namaak van landbouwwerktuigen en het vervoer per as, bij gebrek aan ijzer als grondstof en reparatie-materiaal, ernstig bedreigd heette te zijn, is over geheel Java en Madoera een onderzoek ingesteld naar dezen voor het landbouwbedrijf zoo gewichtigen tak van klein-industrie.

Uit dat onderzoek is gebleken, dat weliswaar het smederij-bedrijf tengevolge van de buitengewone stijging der materiaalprijzen bijna overal is ingekrompen, doch dat er naar verhouding slechts zeer weinig smederijen

en dan nog kleine zaken, het bedrijf hebben gestaakt. De stopzetting van het bedrijf geschiedde in die gevallen niet zoozeer door gebrek aan materiaal, doch omdat door de hooge ijzerprijzen het werk niet meer loonend was, dan wel omdat door de algemeene bezuiniging niet meer genoeg werk was te krijgen.

Algemeen bepalen de smeden zich nu tot reparatiewerk en tot het omsmeden van oude landbouwgereedschappen, voor welk werk in hoofdzaak oud ijzer wordt gebruikt, dat in voldoende hoeveelheid overal aanwezig is. Van gebrek aan landbouwwerktuigen en aan voertuigen of zelfs van eene merkbare vermindering daarvan is nergens gebleken.

Wel kwam het voor, dat enkele karrevoerders tegen de onkosten van het repareren hunner beschadigde karren opzagen en zich verder uitsluitend met de uitoefening van den landbouw bezig hielden, doch verkoop van het trekvee had in die gevallen niet plaats daar het voor het landbouwbedrijf evenzeer nuttige diensten had te verrichten.

Al is de toestand niet zoo rooskleurig als in de normale omstandigheden, toch bestaat er geen reden tot ongerustheid. Uiteraard moet men in deze tijden reeds tevreden zijn wanneer in de bepaald noodzakelijke behoeften kan worden voorzien. Wel schijnt het aanbeveling te verdienen, dat de suikerfabrieken, welke belang hebben bij het vervoer door middel van grobaks en tjikars, een voorraad bandijzer van gebruikelijke afmetingen voor wielbanden aanschaffen, om daaruit zoo noodig de eigenaren van karren tegen spotprijzen te voorzien.

(u. *Handelsberichten* v. 14 Nov. '18).

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

Vraag: Wij hebben een $1\frac{1}{2}$ -jarig Belgisch veulen onder behandeling, met een stand, die doet denken aan erge beervoetigheid, doch de koot, hoewel juist niet kort, heeft een goede richting. De hoof staat erg steil, zoodat het dier op den toon loopt en de verzenen den bodem niet raken. De buigpees schijnt sterk opgekrompen te zijn, maar het kroongewricht is niet geheel verstijfd. Wij hebben een toonijzer willen aanbrengen want de toon is geheel weggegaan. Maar we vreezen dat dit tevens te veel uitwerking zal hebben op het kootgewricht en zoodoende een beervoetigheid zal teweegbrengen. De toonwand is zoo dun dat het voor een ijzer onderslaan wel wat bezwaar oplevert. Beide voeten zijn gelijk.

Ook hebben we een beste driejarige merrie te beslaan, die te steil in de kooten is, met een naar achteren gebroken hoofas. De hoof staat vrij normaal. Is hier ook nog wat aan te verhelpen? G.

Antwoord: In de September-aflevering van „De Hoefsmid” 1914 is een gunstig resultaat omschreven van een dergelijk geval als bij het door U bedoelde Belgische veulen voorkomt. In aansluiting daarmede kunt gij den eigenaar eenige kans op resultaat voorspellen doch span de verwachting niet te hoog. Het is altijd beter dat het mee- dan tegenvalt.

1°. Het veulen moet op een zuiver vlakke basis zich zoo veel mogelijk vrij kunnen bewegen, dus een hok (box) met vlakken bodem is goed, — op een afhellende stal aangebonden staan is slecht. Het is goed dat het veulen een halvemaanijzer onder krijgt, natuurlijk met dun uitlopende takken, terwijl de zool gerust mag meedragen.

De graad kan zoo erg zijn dat een halvemaanvormig ijzer geen voldoende hulp biedt. — Dan is een ijzer met snavelvormig toon-verlengstuk en langere takken, ter betere bevestiging aan den hoof (U meldde niet of het een linker of rechter, voor- of achterhoef is), onder te leggen.

Wil het verloop nauwkeurig noteeren. Het geven van kalm stappende beweging op zooveel mogelijk vlak terrein en aanvankelijk zachten bodem (zandweg dus beter dan grint- of straatweg) is vermoedelijk van den meesten invloed voor het verkrijgen van een min of meer gunstig resultaat. In den aanvang moet betrekkelijk korten tijd worden gestapt, b.v. een kwartier, daar het gedwongen rekken in het begin natuurlijk het moeielijkst valt.

Schrijf desnoods ook nog eens Uwen collega Schieman te Axel of hij ervaring heeft opgedaan die U tot voorlichting zou kunnen strekken.

2°. Wat de driejarige merrie betreft, probeer eens — als er geen rotstraal bestaat — een balkijzer met breed uitgesmeden balk (eenigszins straalbalkijzer) en schroef- of insteekkalkoenen. Deze moet aan de ondervlakte iets schuin worden bijgevoild, zoodat het dier direct geheel op de ondervlakten der kalkoenen steunt en deze dus in één richting loopt met het toongedeelte van het ijzer. Is er wèl rotstraal, dan moet deze natuurlijk eerst genezen worden. Licht stappend werk is nuttig. Verzoeken den uitslag, hetzij gunstig hetzij ongunstig, in „De Hoefsmid” te vermelden. Red

Mededeelingen over het smidsvak, vallende buiten het hoefbeslag.

IETS OVER STAALFABRICAGE.

Onder „staal” verstaat men in het algemeen smeedbaar ijzer, dat men onmiddellijk door harden, en daaropvolgende ontlasting, een zekeren hardheidsgraad kan geven. Een bepaalde hardheidsgraad en een hoogere vastheid dan gewoon ijzer vormen het doel dat men bij de staalfabricage tracht te bereiken. Die hardheid kan naar verschillende opvattingen beoordeeld en ingedeeld worden. Men kan zich daarom onder den naam „staal” buitengewoon veel smeedbare ijzersoorten voorstellen. Al staat nu ook vast, dat iedere staalsoort smeedbaar ijzer is, zoo bestaan er toch zekere grenzen, waarbij men eenerzijds van *ijzer* en anderzijds van *staal* spreekt. Deze grenzen zijn niet scherp en het komt dikwijls voor dat werkelijke vaklieden een en hetzelfde metaal soms als ijzer en soms als staal aanduiden.

De hardheid kan in zekeren zin met vastheid worden vergeleken, al naardat de staaf (ijzer of staal) gemakkelijker nageeft of vaster is. Bij staal zoekt men meer hardheid tegen afslijting, waarbij de vastheid verhoogd, echter ook verminderd, kan worden. Het eerste wordt meer gewenscht en weliswaar zoo wjl men de bestanddeelen zoo kan kiezen, dat deze zich tegenstrijdig gunstig beïnvloeden. Deze beïnvloeding is vooral zichtbaar op gebroken plaatsen, waarbij een korrelig of taai uitziend breukvlak ontstaat.

Is een korrelige breuk aanwezig, zoo spreekt men van staal, — is er echter een meer taaië structuur in de staaf waar te nemen zoo noemt men het ijzer. Dat *ijzer* bezit echter geen bepaalde grenzen, doch laat ook geen andere beoordeelingen toe. In de structuur kunnen ook zekere graden van fijtheid of kleurschakeeringen voorkomen, welke op de aanwezigheid van bepaalde stoffen berusten, echter geen bepaling van hardheid of vastheid toelaten.

Op grond hiervan is het reeds te verklaren, dat het ijzer, en het staal in nog sterkere mate, een samenvoeging van verschillende stoffen moet zijn, welke door een chemische verbinding tot één geheel zijn vereenigd en verwerkt geworden. De grondstof is *zuiver ijzer*, dat echter niet als zoodanig verwerkt kan worden, doordat het te zacht is en de fabricage ook te duur zou zijn. De begeleidende stoffen in ijzer zijn overwegend: koolstof, mangaan, fosfor, zwavel, silicium enz. In vele ijzersoorten is de eene stof in meerdere, de andere in mindere mate aanwezig; dikwijls ontbreken sommige geheel. Koolstof is echter steeds aanwezig.

Moet nu uit ijzer staal geproduceerd worden, dan moet er een omzetting van bovengenoemde stoffen plaats vinden. Velen moeten worden afgescheiden, of, al naar behoefte, toegevoerd of gelegeerd worden. Ieder soort staal eischt dan een wel overwogen legering, waaraan hooger eischen worden gesteld dan bij ijzer.

F. J. M.

S. C. M. BAX. - 2, 4 en 6 Jufferstraat. - ROTTERDAM.

Specialiteit in Artikelen voor **HOEFBESLAC.**

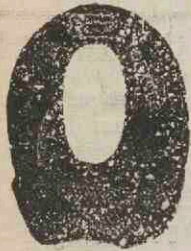
Telegram-Adres
BAX Jufferstraat
Rotterdam.

Meest uitgebreide sorteering prima blanke
Ster-Hoefnagels, meer dan 60 verschillende voorradig.
Speciale fijne Nagels voor Renpaarden enz.
— Billijke prijzen. —

Intercommunaal
Telefoon
No. 1355.

NIEUWE AMERIKAANSCH E HOEFZOLEN

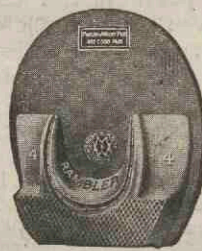
voordeelig, gemakkelijk in gebruik. — *Kunnen niet loslaten.*

Merk „Dexter”,
met *flink* hielstuk.

Merk „Pacific”,
met *zwaar* hielstuk.

Merk „Rambler”,
in *witte* en *grijze*
Caoutchouc,

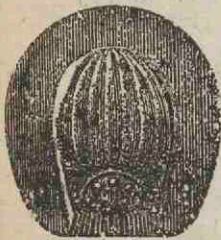
op *leder* opgenaaid
met *flink* hielstuk,
voorradij van $4\frac{1}{8}$
tot $6\frac{7}{8}$ Eng. dm.

uiterste breedte buitenkant ijzers gem.

Merk „Chicago”,
geheel Caoutchouc
uit één stuk met
zwaar hielstuk
voor zware paar-
den, voorradij van
 $7\frac{1}{8}$ tot $7\frac{3}{8}$ Eng. dm.

Open zolen uit één stuk kunnen
dus onmogelijk loslaten, bijzonder aan-
bevelenswaardig, prijzen zeer billijk,
voorradij in 11 maten van $4\frac{1}{16}$ tot $6\frac{7}{8}$
Eng. dm., uiterste breedte buitenkant
ijzers-gemeten.

Dichte Luchtdruk-
zolen, in 10 maten,
voor- en achterijzers,
voorradij.

Strijkringen
met riempje.

Gewone
Engelsche Hoefzolen
op Leder,
„Safety pad en
Frogpad”.

Engelsche Hoefzolen
A. en D. & H.

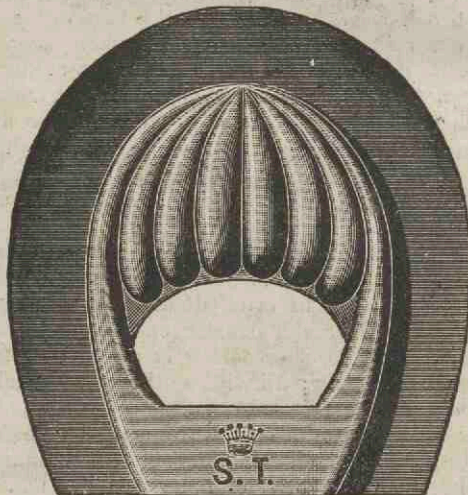

Hoef-
randen.

Open Caoutchouc
zool, merk B. V.,
in 7 maten, voor-
en achterijzers
voorradij.

Gemaakte Hoefijzers, Rits- en Stampmodel, uitsluitend beste kwaliteit ijzer; in 9 maten voorradij.
Ijs- of Scherpnagels in 12 soorten.
Opruimers voor Schroefgaten.
Schroeven en Stiften in alle modellen; tijdige bestelling gewenscht.
Touwijzers in verschillende maten.

Open Luchtdrukzool
in 8 verschillende maten voorradij.

Caoutchouc Hielstukken.
Kunsthorn.
Hoef tangen. Renetten (rechts en links). Hoefraspen. Houwklingen. Hoefhamers.
Lasch- of Welbladen en Poeder om ijzer en staal te wellen.

Men lette op het echte merk S T met kroon.

